

Förord

Utvärdering av utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa

Regeringen tillsatte den 31 maj 2000 en Utredning om samarbetet med Central- och Östeuropa, Dir. 2000:39. Föreliggande utvärdering, som är en del av utredningen, presenteras som en bakgrundsrapport till utredningens huvudrapport.

Utvärderingen bygger bl.a. på en serie tidigare gjorda utvärderingar av projekt och program, samt på andra studier inom området. Detta underlag bifogas utvärderingen i sammandrag. Som ett led i utvärderingen har också en databas producerats, innehållande alla insatsbeslut under 1998 och 1999. En bilaga till utvärderingsrapporten redovisar insatserna i länderna i Sveriges närområde.

Krister Eduards

Innehåll

Förkortningar	9
Sammanfattning	13
1 Utvärderingen	29
2 Östsamarbetets mål och inriktning	33
3 Måluppfyllelse.....	41
3.1 En överblick.....	41
3.2 Säkerhetssamarbete	42
3.3 Demokratisamarbete.....	49
3.3.1 Det decentraliserade samarbetet.....	50
3.3.2 Enskilda organisationer och folkrörelser.....	52
3.3.3 Kulturellt och akademiskt samarbete via Svenska institutet.....	55
3.3.4 Rättssamarbetet	58
3.3.5 Språk- och integrationsstöd.....	62
3.3.6 Andra demokratirelaterade insatser.....	63
3.3.7 Gemensamma drag i demokratisamarbetet	64
3.4 Ekonomiskt och socialt samarbete.....	66
3.4.1 Näringslivsfrämjande samarbete	66
3.4.2 Sociala sektorer	74
3.4.3 Infrastruktur.....	77
3.4.4 Fysisk planering och lantmäteri	79
3.4.5 Övriga förvaltningsinsatser	81

3.4.6	Gemensamma drag i det ekonomiska och sociala utvecklingsarbetet	85
3.5	Miljö- och energisamarbete	87
3.5.1	Miljöinsatser	87
3.5.2	Energisamarbetet	92
3.5.3	Kärnsäkerhet	93
3.5.4	Gemensamma drag i miljö- och energisamarbetet	94
3.6	Jämställdhet	96
3.7	EU-anpassning	101
3.8	Grannlandssamarbetet	107
3.9	Östekonomiska institutet och Till regeringens förfogande	110
3.10	Exportkreditgarantier och finansiellt stöd	112
4	Landsamarbetet 1999–2001	115
4.1	Landstrategier och länderfördelning	115
4.2	Estland	117
4.3	Lettland	121
4.4	Litauen	124
4.5	Polen	127
4.6	Ryssland	131
4.7	Ukraina	135
4.8	Vitryssland	137
4.9	Övriga länder	138
4.10	Gemensamma drag i landsamarbetet	139
5	Andra givare	143
6	Relationen mellan Östsamarbetet och Östersjömiljarderna	147

7	Utvecklingssamarbetets betydelse för svenskt näringslivs utveckling i regionen.....	153
8	Sammanfattande diskussion.....	163
	Bilagor	
	Bilaga 1 Kommittédirektiv.....	169
	Bilaga 2 Intervjupersoner.....	173
	Bilaga 3 Sammanfattning av utvärderingar.....	177
	Bilaga 4 Utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa	235

Förkortningar

ORD- OCH FÖRKORTNINGSLISTA

ABF	Arbetarnas Bildningsförbund
Acquis communautaire	EU:s regelverk, som kandidatländerna måste anta inför medlemskap
AHL	Avatud Hariduse Liit, estnisk folkbildningsorganisation
AMS	Arbetsmarknadsstyrelsen
BITS	Beredningen för internationellt tekniskt samarbete, slogs samman med Sida 1995
EO	Enskilda organisationer
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development
EC	Enheten för Central- och Östeuropa inom UD
EKN	Exportkreditnämnden
FMV	Försvarets materielverk
FOA	Försvarets Forskningsanstalt
FOJO	Institutet för fortbildning av journalister
	Den ryska kärnspektionsmyndigheten

GAN	Generaltullstyrelsen
GTS	Handelshögskolan i Riga
HHR	International Bank for Reconstruction and Development (Världsbanken)
IBRD	International Finance Company, tillhörande Världsbanksgruppen
IFC	Institutet för Företagsledning
IFL	International Group of Legal Experts (Lagstiftning ang. Kärnämneskontroll)
ILG	Kustbevakningen
KBV	Kaliningrad International Business School
KIBS	Kungliga Tekniska Högskolan, Stockholm
KTH	Kontraktsfinansierat tekniskt samarbete, Sida-metod utvecklad av BITS
KTS	Kommittén för utvecklingssamarbete på rättsområdet
KUR	Lantbrukarnas Riksförbund
LRF	miljoner danska kronor
MDKK	miljoner Euro
MEUR	miljoner svenska kronor
MSEK	Nordiska miljöfinansieringsbolaget
NEFCO	Non-governmental organisations = en-

NGO	skilda organisationer
NIB	Nordiska Investeringsbanken
NUTEK	Närings- och teknikutvecklingsverket
OSS	Oberoende Staters Samvälde, är de f.d. sovjetrepublikerna utom Baltikum
PES	Projektexportsekretariatet, enhet inom UD
Phare	Pologne-Hongrie: Actions pour la Reconversion économique, EU:s samarbetsprogram för kandidatländer i Central- och Östeuropa
PMU	Project Management Unit, projektberedningsenhet, i allmänhet inom ett ansvarigt ministerium eller motsvarande
PSA	Partnerskaps- och samarbetsavtal mellan EU och länder i OSS
RFSU	Riksförbundet för sexuell upplysning
RPS	Rikspolisstyrelsen
RSV	Riksskatteverket
SAU	Sekretariatet för analys av Utvecklings-samarbete
SBH	Sveriges Bönder Hjälper
SCB	Statistiska Centralbyrån
SEK	Svensk Exportkredit
SFM	Swedfund Financial Markets
	Svenska Handikapporganisationers

SHIA	Internationella Biståndsförening
Sida	Swedish International Development Cooperation Agency
SI	Svenska institutet
SK	Svenska kommunförbundet
SKI	Statens kärnkraftinspektion
SNV	Statens Naturvårdsverk
SSI	Statens strålskyddsinstitut
TACIS	Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States, EU:s samarbetsprogram för OSS-länderna
UD	Utrikesdepartementet
ÖEI	Östekonomiska institutet
ÖEK	Östeuropakommittén under Socialstyrelsen

Sammanfattning

Den i det följande redovisade utvärderingen av utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa är en del av utredningen med samma namn, kommittédirekt. 2000:39. Tankar och förslag om åtgärder för det fortsatta samarbetet läggs fram i utredningens huvudrapport, varför resonemangen i utvärderingsrapporten inte leds fram till förslag till åtgärder. Utvärderingen baseras i stor utsträckning på tidigare utvärderingar av projekt och program. Dessa täcker delar av sektorer, inte helheten, och behandlar i flertalet fall insatser, som avslutades före innevarande periods början 1999. Majoriteten av deras konklusioner måste icke desto mindre bedömas både relevanta och välgrundade.

Östsamarbetet har fortfarande under sin fjärde programperiod 1999–2001 i huvudsak samma *fyra huvudmål* kring en säkerhetsgemenskap, demokratins kultur, en socialt hållbar ekonomisk omvandling och en miljömässigt hållbar utveckling, som formulerades i samarbetets början. Formuleringarna av de fyra huvudmålen för perioden t.o.m. 1994/95 hade tydliga kopplingar till systemskiftet i Central- och Östeuropa, t.ex. ”att stödja införande av en fungerande marknadsekonomi”. De kopplingarna tunnades ut 1995 mot bakgrund av den snabba utvecklingen i regionen, som då bl.a. hade bekräftat att varken de baltiska ländernas suveränitet eller marknadsekonomin fundamentala roll längre var ifrågasatta. Utvecklingen har varit fortsatt snabb under perioden 1995–2000, vilket delvis frångit målformuleringarna deras aktualitet.

De fyra huvudmålen är relativt vida i sina formuleringar och i praktiken därför mindre användbara som instrument för styrning och utvärdering. Insatserna tillgodoser närmast definitionsmässigt målen, som i praktiken snarast har fått rollen att ange och avgränsa verksamhetsområden för samarbetet. I stället har några mer operativa mål, i praktiken kommit att fungera som styrande för samarbetet. Ett sådant är att hela samarbetet skall ”präglas av ett

jämställdhetsperspektiv”. Till formen är det en riktlinje, men har i praktiken fungerat som ett mål. Ett annat är att ”samarbetet skall inriktas på sådana områden som underlättar Estlands, Lettlands, Litauens och Polens medlemskap i EU samt vidare integrera Ryssland och Ukraina i europeiska samarbetsstrukturer”. Målet har högsta prioritet. Ett tredje anger att samarbetet ”skall inriktas på sådana sektorer inom vilka Sverige har komparativa fördelar, dvs. där den svenska resursbasen har särskild efterfrågad kompetens”. Bland de anvisade sektorerna finns lantmäteri, institutionell utveckling inom den sociala sektorn, lokalt och regionalt självstyre, skatter och statistik, miljö och energi, samt kärnsäkerhet och strålskydd. Vidare skall stödet ”koordineras med EU och andra finansörer”. ”Utvecklingssamarbetet skall också inriktas på sådana sektorer som är av särskild betydelse för den regionala utvecklingen i Östersjö- och Barentsområdena”. Därtill kommer att samarbetet skall leda ”till gott grannskap”. Dessa riktlinjer har i praktiken under perioden kommit att fungera som de operativa målen för samarbetet, vilket i realiteten inte kan sägas vara styrt av de fyra huvudmålen.

Säkerhetssamarbetet fortsätter att ha sin tyngdpunkt i Baltikum. Det har dels inneburit ett fortsatt samarbete inom bl.a. gränsskydd, brottsförebyggande och icke-spridning av kärnmaterial. Dels har det också kunnat utnyttja den nyss beslutade förbandsnedläggningen i Sverige till att genom en omfattande insats av försvarsmateriel stödja försvarskapaciteten i de baltiska länderna. Den insatsen bedöms i utvärderingen som metodologiskt ovanligt intressant – hög relevans i ländernas nuvarande utvecklingsfas, positiva effekter på deras försvarskapacitet, förstärkta grannlandsrelationer, och hushållning med materiella resurser. Kärnämneskontrollsamarbetet har hög relevans för utvecklingen. Ett flertal andra givare med större resurser är dock aktiva på området. Handläggningen av insatserna på säkerhetsområdet har under perioden börjat överföras från UD till Sida. Överföringen välkomnas. Den minskar antalet myndighetsfunktioner inom UD, samtidigt som Sida är en mer kompetent motpart till de svenska genomförarna av insatserna. De senare har nu bl.a. börjat inkorporera etablerade metoder för beredning och rapportering kring internationellt utvecklingssamarbete. Några av dem påtalar dock att överföringen till Sida resulterat i långsammare beslut. Den återstående hanteringen inom UD synes också ha stramats upp, bl.a. genom att

prioriteringar och riktlinjer för säkerhetssamarbetet formaliserats. Utvärderingsfrekvensen inom Säkerhetssamarbetet har hittills varit lågt.

På *demokratiområdet* finns en blandad grupp insatser – decentraliserat samarbete, enskilda organisationer, SI:s öst-europaverksamhet, rättssamarbete, språk- och integrationsstöd. Insatserna rör demokratins och rättssamhällets instrument, det lokala självstyret, media, mänskliga rättigheter, människors egen organisering, utbildning, forskning och kultur. De har det gemensamt att de bidrar till framväxten av ett mer demokratiskt samhällsskick än det länderna har lämnat bakom sig. Det är svårt att generellt bedöma ett av dessa samarbetsområden som mer relevant än andra. Insatserna måste ses i sina sammanhang. Flertalet insatser visar sig då relevanta där de verkar, men utvärderingen vill särskilt peka dels på journalist-, politiker- och MR-stödet till Ryssland, dels på rättssamarbetet med de baltiska länderna. Rättssamarbetets långsiktiga inriktning, planering och organisation under de senaste åren framstår som värdefullt. Erfarenheten av samarbetet hittills på detta område understryker den stora betydelsen av att välja rätt föremål för de svenska insatserna och att utforma dem rätt, något som är av större betydelse än t.ex. beloppens storlek. Arbets sättet torde kunna ha intresse även för andra delar av östsamarbetet.

Det decentraliserade samarbetet framstår som ett värdefullt bidrag till den demokratiska utvecklingen i de berörda länderna, samtidigt som det bidrar till att förstärka grannlandsrelationerna och att skapa ett kontaktnät inför framtiden inom EU. Utfasningen av det i de baltiska länderna kommer sannolikt att behöva än planerat. Kommunförbundet förordar en fortsatt svensk beredskap att finansiera ett decentraliserat samarbete även med länder som blivit medlemmar av EU, eftersom motsvarande EU-program enligt Kommunförbundet erbjuder betydligt sämre möjligheter att bevaka svenska intressen. Under innevarande programperiod har utgiftstaket skapat betydande svårigheter för det decentraliserade samarbetet.

Till regeringens övergripande beslut hör att Svenska institutets verksamhet i sin helhet definierats som demokratisamarbete. Utvärderingen finner goda skäl för definitionen, men efterlyser ett klagörande av de operativa länkarna mellan SI:s verksamhet och demokratimålet. En aktuell utvärdering bedömer att SI:s höga relevans för ett samarbete på mer lika villkor borde ge SI en växande roll i det framtida grannlandssamarbetet.

Erfarenheterna från flera av demokratisamarbetets delområden stödjer inte att tanken att Östsamarbetet i sin nuvarande form helt skall

upphöra när de berörda samarbetsländerna erhåller EU-medlemskap. Några av de svenska parterna på demokratiområdet bedömer snarare att det kan vara ett svenskt egenintresse att ha möjlighet att finansiera ett begränsat antal insatser även därefter. En annan diskussionsfråga har uppstått i det att samarbetsländerna idag definitionsmässigt och formellt är demokratiska. Även om det t.ex. inte är kontroversiellt längre i Sverige att säga att den egna demokratin har brister, pekar återföringen från fältet på att erbjudanden att stärka demokratin i samarbetsländerna riskerar att blockera samtal mer än att öppna. Terminologin är inte fullt aktuell längre.

Inom det *ekonomiska och sociala samarbetet* är de näringslivsinriktade bilaterala och multilaterala insatserna tillsammans en tung grupp. Både tidigare utvärderingar och under denna utvärdering gång intervjuade utlandsmyndigheter finner stödet på det hela taget värdefullt, med frågetecken för enskilda projekt, som t.ex. handelskammarsamarbetet. Kommentarer från näringslivet är mer blandade. Det uttalade syftet med samarbetet är att bidra både till en hållbar ekonomisk omställning och till ett ekonomiskt samarbete. Utvärderingen noterar en tydlig utveckling i de flesta samarbetsländers näringsliv. Även om det inte går att avgöra exakt hur mycket det svenska stödet har bidragit, underlättar insatser för att stärka kompetens, regelverk och kontrollfunktioner i närområdets länder för både svenska och inhemska företag, och bidrar därmed till ekonomisk utveckling, indirekt även i Sverige. Även om uppenbarligen insatsernas effektivitet varierar, blir helhetsintrycket att de samlade insatserna i hög grad bidrar till det uttalade syftet. Till de mest framgångsrika hör Swedfund Financial Markets, som både bidragit till en konsolidering av banksektorn i Baltikum och till att underlätta ett närmare samarbete mellan svenska/nordiska och baltiska banker.

Som svar på regeringens instruktion om att utvecklingssamarbetet på det sociala området skall öka har detta nu stor bredd, och engagerar ett stort antal parter på båda sidor. Det har också utvecklats tematiskt och tagit upp främst barn- och handikappfrågorna, i viss mån även socialförsäkringarna. De växande problem och negativa effekter på det sociala området av den ekonomiska omstruktureringen i länderna, som låg bakom regeringsinstruktionen, kvarstår och riskerar att försvaga det folkliga stödet för reformprocessen. Utvecklingen till idag har därmed stärkt argumenten för en fokusering på de sociala sektorerna i samarbetet. Hälsosektorn kommer inte heller att bli föremål för finansiering från Phare-programmet. Bland periodens insatser framstår

de systemförändrande insatserna som de mest relevanta för omställningen inom samarbetsländerna, t.ex. samverkansprojekten med Världsbanken och utvecklingsarbetet i S:t Petersburg.

Det sociala samarbetets stora bredd och stora antal aktörer motsvaras inte av någon sammanhållande funktion på departementsnivå. Det finns utrymme även på det området för en tjänstemannadialog på ministerienivå kring övergripande frågor och prioriteringar inom det bilaterala samarbetet.

Infrastruktursamarbetet, som minskat under perioden, har avsatt värdefulla resultat på flera håll, och i flera fall övergått i ett reguljärt grannlandssamarbete. I de fallen borde erfarenheterna av övergången studeras, främst för att klarlägga hur och på vilka villkor det har skett.

Lantmäteri- och fastighetssamarbetet, främst genom Swedesurvey, har under senare år fått stor omfattning och drar betydande finansiella resurser. Det bedöms i samarbetsländerna som mycket värdefullt, bl.a. som stöd för ansträngningarna att attrahera utländska investeringar. I Ryssland går dock den process, som lantmäteristödet är tänkt att underlätta, ännu långsamt framåt. Insatserna synes ändå vara ett värdefullt svenskt bidrag till reformprocessen.

Förvaltningsstödet tillhör de mest intressanta i ett måluppfyllelseperspektiv under perioden. I Baltikum och i Polen har de stor EU-relevans. Även i Ryssland och Ukraina är de högst relevanta men får i vissa fall endast mindre, bestående resultat. Ett skäl är att enskilda insatser inneburit introduktionen av metoder eller koncept, som inte uppfattats som relevanta i just det aktuella sammanhanget. Den erfarenheten är samtidigt generell och avspeglar ett grunddrag i Östsamarbetet, dvs. att övergångsländerna efterfrågar – och får – flera alternativa lösningar på enskilda frågor presenterade av sina utländska samarbetspartners, kan pröva dem och slutligen välja att anta eller förkasta. Förvaltningssamarbetets höga relevans för reformprocessen och potential i ett grannlandsperspektiv motiverar likväl ambitiösa satsningar. Val av samarbetsområde samt organisation och styrning av samarbetet har ovanligt stor betydelse för resultatet. Förvaltningssamarbetet besväras emellertid av att de svenska personalresurserna är begränsade, något som behöver beaktas i övervägandena inför det fortsatta utvecklingssamarbetet, inte minst inom twinningsarbetet, som framstår som ett nyckelsamarbete i ett grannlandsperspektiv.

Miljöarbetet inom Östsamarbetet skiljer sig från dess andra komponenter genom att kunna finansiera stora investeringar och genom att verka inom ett internationellt ramverk i form av internationella konventioner och gemensamma nordiska planer och

institutioner. Det kan också uppvisa goda resultat på flera håll. De genomförda insatserna kan uppvisa hög relevans för miljömålet. Resultatens hållbarhet får i allmänhet bedömas som god, bl.a. tack vare att EU-medlemskapsprocessen håller uppe kravnivån avseende miljöföreningar i kandidatländerna. Samarbetsförutsättningarna framstår som i huvudsak goda i Baltikum och som delvis mindre uppmuntrande i Polen. Miljösamarbetet med Ryssland har hittills visat sig mer komplicerat än det med kandidatländerna, särskilt på grund av de institutionella svagheter. Till de mest framgångsrika insatserna inom miljösamarbetet hör de, som lyckats kombinera substantiella effekter i samarbetslandet med svenskt företagsdeltagande, såsom exempelvis fjärrvärmeprojektet i Riga. Till samarbetsmönstret hör också ett gemensamt agerande med utvecklingsbankerna, vilket ger det svenska tekniska välståndet betydligt större finansieringsresurser att arbeta med.

Tack vare den struktur av gemensamma organ och överenskommelser som skapats runt Östersjömiljösamarbetet är den internationella, särskilt den nordiska, rollfördelningen relativt klar. Viss givarkonkurrens finns dock. Rollfördelningen på svensk sida har tidigare skapat bekymmer men har på senare tid klarats ut. En viss skillnad i synsätt mellan det svenska näringslivet och Sida kvarstår. Medan vissa företag önskar finansiering av sina projekt, betonar Sida vikten av det institutionella utvecklingsarbetet och menar att det bidrar till att skapa betydande affärsmöjligheter för företagen, som inte annars skulle finnas. Det bör här konstateras att Sidas prioriteringar ligger i linje med det uppdrag statsmakterna har formulerat. Miljösamarbetet har också i flera fall lett till en institutionell samverkan och ett nätverksbyggande, som ser ut att kunna leda över i ett varaktigt samarbete efter gåvofinansieringens slut. Riksdagsrevisorerna anser dock att en sådan övergång behöver preciseras och att regeringen skall utarbeta en plan för den.

Inom Östsamarbetet skall "Allt samarbete ... präglas av ett *jämställdhetsperspektiv*". Formuleringen, som i formen är en riktlinje men i praktiken fungerar som ett mål, har skärpts under innevarande period i jämförelse med den föregående. Det har dock visat sig svårt att inom utvecklingssamarbetet få gehör för behoven av jämställdhet i samarbetsländerna. Både UD-EC och Sida fastställde 1997 ambitiösa handlingsplaner för jämställdhet i utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa. Ett flertal av handlingsplanernas åtgärder har emellertid ännu inte – eller endast delvis – genomförts. En intern översyn inom Sida tidigare i år visar att antalet insatser av relevans för

jämställdhetsmålet ökat något, i hög grad tack vare att Sida varit aktivt engagerat i frågan. Ett sådant engagemang behövs i dialogen med samarbetsländerna, men i ännu högre grad i dialogen med de svenska parterna. Översynen resulterade i ett förslag till ny handlingsplan för jämställdhet inom utvecklingssamarbetet för Sida-ÖST, som nyligen fastställdes. UD:s handlingsplan har ännu inte reviderats eller aktualiserats. SI säger sig för sin del i årsredovisningen för 1998 sakna underlag för en ”redovisning av hur jämställdhetsmålet uppnåtts”.

UD har konstaterat att jämställdhet i Central- och Östeuropa ”förknippas med förpliktelser och offentliga ingripanden och väcker misstänksamhet snarare än hopp om bättre villkor”. Intresset för jämställdhetsmålet har svalnat inom departementet, synbarligen som ett resultat av de nedslående erfarenheterna av samarbetet hittills. En tidigare aktiv intern samrådsgrupp, som samlade olika enheters representanter, har slutat att fungera. Samtidigt är det viktigt att dessa svårigheter inte tillåts slå ned ambitionerna att söka tillgodose det uppställda målet, eller till och med användas som en ursäkt för att inte gå vidare. Det finns möjligheter att gå fram på andra sätt än de hittills prövade.

Att intresset i samarbetsländerna för jämställdhet allmänt är svalt har bekräftats under denna utvärdering, vars slutsats är att måluppfyllelsen brister. Periodens tre regleringsbrev har upprepat att målet kvarstår. Erfarenheterna av det konkreta samarbetet är uppenbarligen inte uppmuntrande och synes ha bidragit till ett svalnande intresse på svensk sida för jämställdhetsmålet inom utvecklingssamarbetet. Målet och sättet för dess uppnående behöver ses över.

Målet att det svenska utvecklingssamarbetet skall stödja *samarbetsländernas EU-integration* är nytt för innevarande period och har fått en starkt styrande roll. Målet speglar såväl kandidatländernas behov av att få stöd för att underlätta anpassningen till EU:s regelverk och Sveriges starka intresse av att kandidatländerna i närområdet så snart som möjligt upptas som medlemmar av unionen, som också önskemålet att länderna i Östeuropa bringas närmare EU. EU-anpassningen tar två former. Insatser i allmänhet skall väljas och utformas så, att de bidrar, vilket innebär att en dimension tillkommer i redan befintliga samsarbetssektorer. Dessutom kan särskilda insatser finansieras, som aktualiseras av kandidaturerna i sig – EU-integrationsstödet via UD och den särskilda finansieringen av svenskt deltagande i Phares twinningprojekt.

Utvärderingen visar att EU-relevansen i de pågående kandidatlandsprogrammen nu är hög. Företrädare för de baltiska länderna

betonar också betydelsen av att Sverige stödjer deras medlemskap på flera sätt. Samtidigt ser Sida att behoven hos kandidatländerna av stöd för att på skilda sätt kunna närma sig EU är större än som tidigare synts och ser det som en växande uppgift att bistå kandidatländerna att utvidga sin kapacitet att själva föra arbetet vidare. Sida bedömer att detta slags arbete med fördel kunde ha aktiverats på bredden tidigare. Samarbetet med Ryssland och Ukraina bidrar genom att stödja en ekonomisk omställning, som skall möjliggöra en bredare och starkare europeiska kontaktyta, och genom att konfrontera länderna med svenska och västeuropeiska erfarenheter.

Det bilaterala EU-integrationsstödet till kandidatländerna har två komponenter – seminarier, studiebesök och personutbyten för överföring av svenska kunskaper om och erfarenheter av EU, och ett finansiellt stöd för att underlätta svenskt deltagande i EU:s s.k. twinningsamarbete för institutionsuppbyggnad i kandidatländerna. Svenska myndigheter och andra aktörer har under senare år visat ett ökat intresse för deltagande i twinningprojekten, vilket bidrar till måluppfyllelsen inom Östsamarbetet. Deltagandet kan stärka en svensk närvaro i de berörda kandidatländerna, även om det sker inom ramen för ett EU-program. Samtidigt har begränsningarna i den svenska resursbasen visat sig i vissa fall hämma möjligheterna till engagemang. Det rent bilaterala EU-integrationsstödet, som utgår från ett intresse från kandidatländerns sida att ta del av just svenska EU-relaterade erfarenheter, fungerar i sin helhet väl och skapar en närvaro och ett svenskt ansikte även i länder utanför närområdet.

Det sammanfattande intrycket är att uppfyllelsen av EU-anpassningsmålet är god på den allmänna programnivån. Ett oroande inslag i twinningsamarbetet är begränsningarna i den svenska resursbasen. Samordningen kan bli problematisk eftersom myndigheter engagerar sig på basis av egna prioriteringar. Tunga engagemang finns nu även utanför närområdet, där de deltagande myndigheterna i praktiken kan vara låsta i pågående samarbetsprojekt i tre år. Samtidigt har flera bedömare inom regeringskansliet bedömt att behovet av stöd till reformer och EU-anpassning, av ett kollegialt EU-anpassningssamarbete mellan olika förvaltningssektorer, liksom för övrigt av ett fadderskap mellan regioner inom Östersjöområdet kommer att finnas kvar även efter utvidgningen.

Ett annat nytt mål, eller snarare riktningssangivelse, är att utvecklingssamarbetet med Estland, Lettland, Litauen och Polen under perioden skall ”i ökande utsträckning växlas över till *reguljärt grannlandssamarbete*”. Varken prop. 1997/98:70 eller land-

strategierna ger dock vägledning till hur utvecklingssamarbetet skall växlas över i ett normalt grannlandssamarbete, dvs. ett samarbete utan särskild, statlig finansiering. Övergången framstår som ett av statsmakterna utan närmare preciseringar önskat utfall av samarbetet, och är därför inte helt lätt att använda för utvärderingsändamål. Det är inte heller klarlagt hur långt grannlandsparallellen håller för de nämnda länderna.

Sidas landplaner antogs under innevarande år och har ännu inte hunnit avsätta konkreta resultat i detta hänseende. Samtidigt framgår det att ett grannlandssamarbete håller på att växa fram, särskilt mellan Sverige och kandidatländerna vid Östersjön, en utveckling som uppenbarligen också har andra drivkrafter än det statligt finansierade utvecklingssamarbetet. Vissa program och insatser kan dock bedömas ha givit distinkta bidrag, bl.a. utbildnings- och forskningssamarbetet via SI, bankstödet till de baltiska länderna, det decentraliserade samarbetet, och direktarbetet mellan Stockholm och S:t Petersburg. En Sida-studie pågår av hur utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa har bidragit till att lägga grunden för ett varaktigt samarbete.

Östekonomiska institutet har som uppgift att främja kunnandet i Sverige om de ekonomiska förhållandena i Östeuropa genom forskning och rapportering, och får ett årligt stöd inom Östsamarbetet. Under senare år har forskningsinslaget stärkts, bl.a. i samarbete med universitet och högskolor i närområdet. ÖEI driver också ett center för ekonomisk och finansiell forskning i Moskva. Den förstärkta forskningsinriktningen har medfört att ÖEI:s bidrag till områdesanalysen i stället har minskat. Behovet av forskning och fördjupade studier i Sverige om övergångsekonomierna i Central- och Östeuropa har framhållits av skilda bedömare, bl.a. av Östsamarbetets tidigare resultatanalyser. ÖEI spelar en central roll inom det svenska ekonomiska analysarbetet, vilket ger bidraget inom Östsamarbetet hög relevans. Insatsen leder också uppmärksamheten till bristerna i övrigt av analysarbetet i Sverige, som endast styckevis täcker omställningsprocessen i Central- och Östeuropa.

Medel från Östsamarbetet används också för att utfärda exportkredit- eller investeringsgarantier via EKN. Ett särskilt garantibemyndigande, den s.k. *Baltramen*, inrättades 1993 för svenska affärer i Central- och Östeuropa. Avsättningar för att täcka skadefall har årligen gjorts inom Östsamarbetet. Till och med 1996 avsåg 75 à 80 procent av affärerna de baltiska länderna. Under 1997 och 1998 ökade Rysslands andel. Sedan den ryska finanskrisen 1998 är emellertid alla EKN:s affärer där stängda. De baltiska länderna

fungerar nu som normala kreditländer, varför Baltramen enligt EKN inte längre behövs där. EKN har nu konstaterat att Baltramen är inoperativ.

Utvecklingssamarbetet med enskilda länder styrs av regeringens *landstrategier*, som ger en serie instruktioner till de verkställande organen inom Östsamarbetet. För de fyra kandidatländerna i närområdet överensstämmer de styrande formuleringarna påtagligt med varandra. Det rör sig i stora stycken om identiska texter. Även landstrategitexterna för Ryssland och Ukraina stämmer väl överens emellan när det gäller mål och instruktioner i övrigt. Landstrategiernas övergripande instruktioner kompletteras med operativa riktlinjer för respektive land. De olika landprogrammen skiljer sig åt till innehållet. De skillnaderna kunde med fördel ha återspeglats i målformuleringarna för respektive landstrategi, inte minst med hänsyn till att de fyra huvudmålen för Östsamarbetet mer fungerar som angivelser av samarbetsområden.

Utvecklingssamarbetet med *Estland, Lettland och Litauen* uppvisar stora likheter och ligger hittills under perioden väl i linje med landstrategierna instruktioner. Den sammantagna EU-relevansen ökar gradvis. Alla nya insatser är antingen direkt EU-relaterade eller hör till den sociala sektorn. Den senaste utvecklingen av säkerhetssamarbetet med stora militära utrustningsleveranser har inneburit ett stort steg framåt, både för utvecklingen av den nationella försvarskapaciteten i de tre länderna och för de svenska förbindelserna med dem. Det är den enskilda insats i de tre länderna som tillgodoser de flesta rekvisiten hittills under perioden – hög utvecklings- och EU-relevans, stark grannlandskoppling, hög kostnadseffektivitet och uthålliga effekter. Ett jämställdhetsperspektiv kan inte sägas ”präglade allt utvecklings-samarbete” i Baltikum. Däremot har ett antal insatser initierats. En viss öppning kan också konstateras i Estland och Litauen.

Det system- och institutionsuppbyggande stödet på central nivå till Lettland och Litauen bör enligt landstrategierna avvecklas inom 4–6 år, men synes kunna behöva en längre samarbetstid. I Estland låter Sida nu kraven på nya instanser växa inför utfasningen. Dessutom har utgiftstaket tvingat fram en hårdare inbromsning där än planerat. För att underlätta utfasningen av det bilaterala programmet överväger Sida för närvarande att inrätta en konsultfond, som skall kunna utnyttjas på estnisk sida. Den snabba utvecklingen i Estland har kontinuerligt ställt de svenska aktörerna, inklusive Sida, inför behovet att utveckla nya samarbetsformer och -relationer. Nu ställer den fortsatt snabba utvecklingen i landet nya krav på samarbetet – växande EU-relevans

efterfrågas, liksom nya former för utfasningen av utvecklingssamarbetet. Övergången till ett reguljärt grannlandssamarbete pågår inte på något systematiskt sätt ännu i de tre länderna.

Landstrategin för utvecklingssamarbetet med *Polen* är påtagligt lik de för samarbetet med de baltiska länderna, förutom att den saknar det särskilda, övergripande målet att stödja EU-integrationen. Utfasningen av det bilaterala utvecklingssamarbetet kan vara tillgodosedd vid periodens slut. Avvecklingen är enligt Sida närmast spontan, i det att efterfrågan från svenska och polska parter tydligt har minskat. Sida har också på grund av utgiftstaket tvingats hålla igen samarbetet. Varken säkerhetssamarbetet eller rättssamarbetet med Sverige har hittills upplevts som särskilt intressanta i Polen, även om samarbetsförslag nyligen kommit fram på det senare området. Jämställdhetsfrågorna är svårhanterade i Polen. Den enskilda insats, som under perioden har tillgodosett de flesta målen, är de två bidragen till den polska Eko-fonden. De har hög utvecklings- och EU-relevans, stark grannlandskoppling, hög hållbarhet, och kan genom att i praktiken insatsbesluten delegerats till Polen fungera som ett steg i utfasningen. Det fördjupade vänortssamarbetet har i flera fall kunnat övergå i ett vänortssamarbete utan fortsatt Östsamarbetsfinansiering. Ett tydligt intresse från flera polska ministerier om ett fortsatt expertutbyte på en tekniskt avancerad nivå med Sverige reser dock frågan hur programmet skall avslutas.

Utvecklingssamarbetet med *Ryssland* expanderar hittills under perioden, såsom landstrategien förordar främst på det sociala området och på miljöområdet. Uppbyggnaden av det civila samhället har givits hög prioritet i programmet, särskilt med fokus på den ekonomiska omstruktureringen. Inom demokratisamarbetet lämnas stöd i enlighet med landstrategien bl.a. till medborgarorganisationer och till politikerutbildning. Särskilda insatser för kvinnors deltagande i det politiska livet och i föreningsverksamhet har dock inte genomförts ännu. Den begärda breddningen och fördjupningen av förvaltningssamarbetet i övrigt har inte ägt rum ännu. Inom miljösamarbetet görs omfattande svenska insatser i vatten- och avloppsprojekt och på energiområdet. Även kärnsäkerhets- och strålskyddssamarbetet fortsätter. Vissa kvinnoinriktade insatser inom näringslivet görs. Kostnadsdelningen är ofta problematisk i samarbetet med Ryssland. Ryska representanter uttrycker framför allt sin uppskattning av miljö-, näringslivs-, lantmäteri- och det sociala samarbetet. Demokratistödet ses som mindre intressant. I utvärderingen bedöms det dock som det mest relevanta för

utvecklingen i landet, särskilt inom områdena politikerutbildning, journalistik och media samt mänskliga rättigheter. Därutöver synes förvaltningssamarbetet med institutionsutvecklande inslag, trots att det i Moskva präglas av en viss givarkonkurrens, ha hög relevans både i Rysslands aktuella utvecklingsfas och för utvecklingen av ett grannlandssamarbete med Sverige. Expansionen av det svenska engagemanget i Moskva synes väl motiverat. Flera av de svenska aktörerna bedömer sammantaget att rysslandssamarbetet är komplicerat, osäkert och mer utdraget än som syntes vara fallet under åren närmast tidigare. Dessutom har under innevarande år finansiella restriktioner på den svenska sidan bromsat programmets fortsatta utveckling.

Den planerade expansionen av utvecklingssamarbetet med *Ukraina* har hittills på grund av de svenska utgiftsbegränsningarna uteblivit under perioden. En större kärnämneskontrollinsats genomförs inom kärnkraftsmyndigheten i Kiev. Demokratisamarbetet innehåller journalistfortbildning, valövervakning, seminarier för kvinnliga politiker, stöd till fängelsereformen och ett omfattande stöd till utvecklingen av lokalt självstyre. Inom det ekonomiska och sociala området har näringslivsstödet inte kunnat expandera som önskat i landstrategien. Förvaltningssamarbetet har dock fått en framträdande plats. Miljösamarbetet omfattar bl.a. en större V/A-insats i Lviv. Jämställdhetsmålet är inte heller i Ukraina väl tillgodosett. Sida finner att samarbetet med Ukraina fungerar relativt väl i stort, inte minst i jämförelse med det med Ryssland. Även här pekar utvärderingen ut insatserna inom demokrati- och förvaltningsområdena som de sammantaget mest relevanta för utvecklingen i landet.

Utvecklingssamarbetet med *Vitryssland* hämmas tills vidare av den inrikespolitiska situationen. Insatser genomförs inom området demokrati och mänskliga rättigheter samt inom miljöområdet, främst via enskilda organisationer. Dessutom lämnas stöd till utbildnings- och forskningssamarbete, journalistutbildning, utveckling av lokal demokrati samt till jordreformen. Sida håller en beredskap för ett mer utvecklade samarbete när de politiska och ekonomiska förutsättningarna föreligger. Svenskt stöd lämnas också till *kandidatländerna i Central- och Sydosteuropa* för deras EU-anpassning, främst genom bilaterala EU-integrationsinsatser och svenskt deltagande i twinningsarbete.

Metoden *att styra landsamarbetet via landstrategier* synes fungera väl. Möjligen behöver Östsamarbetet inte styras såväl genom mål och landstrategier som genom beloppsbestämningar för enskilda samsamarbetssektorer. En längre giltighetstid hos landstrategerna i

kombination med årliga operativa landplaner hade också kunnat minska den relativt stora nuvarande resursåtgången. De senaste årens utveckling har inneburit att utvecklingssamarbetet med kandidatländerna vunnit större klarhet, precision och effektivitet samtidigt, som det på grund av förmedlingsprocessen mött nya uppgifter och utmaningar, vilket förlängt tidsperspektivet för det. Utvecklingssamarbetet med Ryssland har under senare år framstått som mer komplicerat och svåröversäglbart än som tidigare allmänt antogs. Utvecklingen pekar på behovet av ett längre tidsperspektiv för planeringen av rysslandssamarbetet än det nuvarande. De senaste årens utveckling har också resulterat i att olika landgrupper formerats inom Östsamarbetet med gemensamma målsättningar och samarbetsformer.

Det *internationella givarsamfundets insatser i närområdet* har en tydlig miljöinriktning. Återflödet är i flera fall högt, även om ingen av de större givarna har någon egentlig anslagspost för näringslivssamarbete. EU:s program Phare, ISPA, SAPARD och Tacis expanderar men anses långsamma och byråkratiska. Ett flertal bilaterala givare planerar att avveckla utvecklingssamarbetet med kandidatländerna när dessa blir medlemmar av EU. Uppfattningen att kandidatländerna kommer att behöva ett utvecklingssamarbete även under tiden efter det att de blivit EU-medlemmar framförs dock från flera håll. Ett betydande reformbehov av institutioner och infrastruktur bedöms komma att kvarstå.

En andra *Östersjömiljard* anslags av riksdagen 1998 under rubriken Näringslivsutveckling i Östersjöregionen. Den skall stimulera näringslivsutveckling i och handel med länderna i Östersjöregionen. Insatserna skall komplettera, inte konkurrera med, andra program, t.ex. Östsamarbetet. Samtidigt som dock vissa konkurrensinslag kan observeras, har samverkan mellan de två anslagen kunnat ge komplementära och goda resultat både under Östersjömiljard 1 och 2. SI:s Visbyprogram är ett exempel, som dock inte beviljas finansiering från Östersjömiljard 2. Metodarbetet för att utveckla komplementariteten fortsätter. Näringslivet har en delvis kritisk syn på Östersjömiljardsamarbetet och hade önskat en mer tydlig näringslivsprofil på Östersjömiljard 2. Den nuvarande utformningen synes dock rimlig i relation till Östsamarbetet, i det att de två anslagen fått behålla sina respektive profiler och de verkställande parterna har arbetat med att precisera rollerna och med att utveckla ytterligare former för att stärka komplementariteten mellan dem.

Östsamarbetets betydelse för *det svenska näringslivets utveckling i regionen* ligger på två plan. Dels deltar svenska företag i Sida-

finansierade projekt, en del i samarbete med multilaterala organisationer. Dels bidrar utvecklingssamarbetet till att förbättra förutsättningarna för svenska företags investeringar i och handel med länderna i Östersjöregionen. En tidigare bredare kritik mot Sida för bristande intresse för samverkan med näringslivet har dämpats. Sida anses allmänt nu visa en större öppenhet gentemot näringslivet och har lagt förslag till nya satsningar av relevans för näringslivets behov. En särskild studie av fyra andra givare visar att det svenska samarbetet med det egna näringslivet inom Östsamarbetet står sig väl vad gäller former och innehåll. Av direkt intresse för svenska företag är samarbetsprogrammen StartÖst och Advantage East, leveranserna av utrustning och andra komponenter till investeringar inom miljö- och energiprojekt i närområdet där Sida deltagit, samt de svenska konsultfonderna hos de multilaterala institutionerna. Sida räknar med ett återflöde på mellan 90 och 95 procent av de egna programmen i närområdet.

Från vissa håll har framförts emellertid önskemål till Sida om att ytterligare öka utnyttjandet av svenska företag inom Östsamarbetet. I de multilaterala sammanhangen föreslås insatserna i större utsträckning utformas så, att svenska företag engageras och därmed också kan komma i fråga för fortsatta upphandlingar. Samtidigt konkluderar en SEK-studie att svenska företags begränsade framgångar snarare beror på faktorer hos dem själva och att den största potentialen för ett ökat återflöde finns där. Det har också föreslagits att företagens egna idéer och projektförslag i större utsträckning borde ha tagits som utgångspunkter för planeringen av det bilaterala utvecklingssamarbetet i olika länder. En sådan linje torde emellertid ha varit svår att försvara med tanke på de uppställda målen för Östsamarbetet och på upphandlingsförordningens krav.

Utnyttjandet av *den svenska resursbasen* är gott. En viss utbudsstyrning är med de givna målformuleringarna svår att undvika. Några fall av skadligt stark utbudsstyrning har inte identifierats, men i ett flertal fall har insatser genomförts, som senare visat sig sakna förutsättningar att lyckas. Det hör dock till utvecklingssamarbetets grunddrag att föreslagna metoder, modeller och problemlösningar accepteras eller förkastas. I den bemärkelsen är Östsamarbetets finansiering riskpengar.

I ett *sammanfattande perspektiv* visar utvärderingen att Östsamarbetet är av stort värde såväl för reformprocessen och EU-närmandet i samarbetsländerna som för Sverige. Bedömningen måste dock kvalificeras: I de baltiska länderna har samarbetet med Sverige

relativt stor betydelse, i Ryssland är Sverige en mindre samarbetspartner. Ett stort antal aktörer deltar på svensk sida. De på internationellt samarbete specialiserade myndigheterna Sida och SI, tillsammans med en serie andra svenska statliga, kommunala och enskilda aktörer, har inom Östsamarbetet under en begränsad period uppgiften – och möjligheten – att bidra i ett samarbete av annat slag än det ordinarie arbetet. Utvärderingens sammanfattande intryck är att dessa svenska parter gör alltmer professionella insatser inom Östsamarbetet. Utgiftstaket har under 1999 och 2000 dock åstadkommit betydande svårigheter i arbetet och bromsat Östsamarbetets fortsatta utveckling, inte minst den av regeringen beslutade expansionen av samarbetet med Ryssland.

1 Utvärderingen

Det svenska utvecklingssamarbetet med länderna i Central- och Östeuropa befinner sig för närvarande i sin fjärde programperiod, 1999–2001. Det finansieras med totalt 2,4 miljarder kronor. Inför presentationen av ett förslag till riksdagen våren 2001 om dess fortsättning därefter har regeringen tillsatt en kommitté för att närmare studera samarbetet. Kommittédirektiven, till den del de avser utvärderingen, bifogas, *bilaga 1*. Utredningen skall enligt sina direktiv dels omfatta en utvärdering av det hittillsvarande samarbetet med inriktning på de insatser som gjorts efter en tidigare utvärdering 1997¹, dels lämna förslag till inriktning av samarbetet efter 2001 baserat på hittillsvarande erfarenheter samt på en analys av förändringar i omvärlden. Föreliggande rapport presenterar utvärderingens resultat.

De insatser som gjorts efter 1997 hör till två programperioder – 1995–1998 respektive 1999–2001 – med ett mellanliggande riksdagsbeslut om samarbetets inriktning och omfattning. De insatser som beslutats under innevarande period har i flertalet fall ännu inte hunnit avsätta några resultat. Utvärderingen av samarbetet har därför skett på två plan. Dels diskuteras resultaten av samarbetet i ett längre helhetsperspektiv bakåt, bl.a. med stöd av redan gjorda utvärderingar av projekt och program. Dels görs den aktuella programperioden till föremål för en uppföljning av verkställandet av regeringens direktiv, främst i form av strategier för samarbetet med enskilda länder. Utvärderingen får därmed två tidsperspektiv – den innevarande periodens och ett som sträcker sig längre tillbaka under decenniet. Den blir också både tematisk och landinriktad.

Utvärderingen avser det samarbete som finansieras med anslag 7B, Samarbete med Central- och Östeuropa, i det följande kallat Östsamarbetet. Svenska staten finansierar emellertid samarbete med länder, som förr ingick i Sovjetunionen eller Warszawapakten, även från anslaget för Internationellt utvecklingssamarbete, 7A, respektive

¹ Att utveckla ett grannlandssamarbete, Claes Sandgren, 1997, UD-Ds 1997:75.

från anslaget för Näringslivsutveckling i Östersjöregionen, de två s.k. Östersjömiljarderna. Utvärderingen analyserar relationen mellan Östsamarbetet och de två senare.

Vidare belyser utvärderingen Östsamarbetets betydelse för det svenska näringslivets utveckling i regionen, särskilt för svenska företags deltagande i multilateralt samarbete. Den frågan fördjupas också i en parallellt med utredningen pågående Sidastudie av hur Östsamarbetet hittills har bidragit till uppkomsten av ett varaktigt samarbete mellan parter i Sverige och i samarbetsländerna.

Eftersom utvärderingen är del av en utredning, där den framtidsinriktade diskussionen förs i en särskild rapport, stannar utvärderingsrapporten i sina bedömningar och slutsatser tidigare än brukligt, dvs. utan att närmare diskutera framtida implikationer av den egna redovisningen. Ambitionen har i stället varit att föra resonemangen i olika frågor på ett sådant sätt och till den punkt där de kan leda över i utredningens huvudrapport.

I enlighet med kommittédirektivet har tillgängliga resultatanalyser och utvärderingar använts som underlag, vilket kan ge en både varierande god och i vissa fall något föråldrad täckning av materialet. I vissa fall reser metoden också en perspektivfråga. I flera fall är utvärderarna experter inom sina respektive områden, och har därmed definitionsmässigt goda förutsättningar att bedöma insatser inom områdena i fråga. Möjligen har de inte alltid lika goda förutsättningar att bedöma den egna verksamhetens relevans i ett större sammanhang, projektets relevans för sektorn, eller för nationen, och kan därmed tendera att övervärdera betydelsen av den egna verksamheten i ett större sammanhang. Rapporten söker beakta denna risk.

En annan metodfråga rör intervjuerna med personer, som representerar ett mottagarintresse. Sådana intervjusituationer innehåller en risk för att eventuella klagomål eller negativa bedömningar hålls tillbaka eller minimeras. Samtidigt är det just dessa personer, som bör tillfrågas om effekterna och relevansen av samarbetet. Även om utvärderingen har försökt beakta den risken på skilda sätt, kan redovisningen i enskilda fall likväl vara något för positiv. En förteckning över intervjuade personer bifogas i *bilaga 2*. En sammanfattning av de studerade utvärderingsrapporterna bifogas också, *bilaga 3*.

Utrikesdepartementet höll till 1997 en databas över samarbetet med Central- och Östeuropa. För att ge den nödvändiga överblicken har som en del av utvärderingsarbetet en ny databas skapats, omfattande alla insatsbeslut under budgetåren 1998 och 1999. Databasen för

samarbetsländerna bifogas, *bilaga 4*. Databasen kommer att finnas tillgänglig i sin helhet hos UD och Sida. Databasen har använt de klassificeringar, som fogats till respektive insatsbeslut. Eftersom dessa inte alltid är konsekventa, har vissa samarbetsområden kommit att redovisas under flera rubriker. Så återfinns exempelvis delar av rättssamarbetet under den egna rubriken, under säkerhetssamarbetet respektive under förvaltningssamarbetet, se vidare inledande kommentar i bilagan. Insatser kan också återfinnas under skilda rubriker i rapporten och i databasen.

Utvärderingsrapporten är författad av Krister Eduards vid Stockholmsgruppen för utvecklingsstudier. Databasen har producerats av Anja Linder och Petra Mårselius i samma grupp.

2 Östsamarbetets mål och inriktning

Östsamarbetet har fyra huvudmål, oförändrade i sina huvuddrag sedan inledningen 1989, och ytterligare ett par mer operativa mål, som har tillkommit under decenniet. Statsmakterna anger i prop. 1997/98:70, som lägger grunden för den fjärde östsamarbetsperioden 1999–2001, att ”målen för utvecklingssamarbetet fortsatt skall vara:

- att främja en säkerhetsgemenskap,
- att fördjupa demokratins kultur,
- att stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling, och
- att stödja en miljömässigt hållbar utveckling”.

Prop. 1997/98:70 preciserar också till vilka delområden det fortsatta samarbetet skall koncentreras. För *säkerhetssamarbetet* gäller tre huvudområden:

- säkerhetspolitisk kompetens, demokratiskt totalförsvar och fredsfrämjande verksamhet,
- de baltiska ländernas förmåga att bevaka och kontrollera sina gränser, samt
- internationell och organiserad brottslighet, asyl- och migrationspolitisk kompetens och olycks- och katastrofberedskap.

Bidragen till en fördjupning av *demokratins kultur* skall företrädesvis ske via insatser inom det civila samhället, på rättsområdet, genom kommuner, län och landsting, och genom enskilda organisationer, samt via språk- och integrationsinsatser.

Stödet till en *socialt hållbar ekonomisk omvandling* skall i första hand inriktas på

- utvecklingen av en social marknadsekonomi,
- omstruktureringen och utvecklingen av ett livskraftigt näringsliv,
- stärkandet av de offentliga institutionerna, och
- den sociala sektorn, främst socialförsäkringarna, barnens hälsa och folkhälsan.

Den ovan nämnda utredningen 1997 hade mot bakgrund av den delvis negativa utvecklingen i regionen föreslagit att ett särskilt socialt mål skulle uppställas för samarbetet 1999–2001, men regeringen ansåg i prop. 1997/98:70 ”att den sociala betoningen framhävs bättre genom att vara integrerat i det tredje målet”.

Samarbetet på *miljöområdet* syftar till att bevara och förbättra miljön, särskilt i och omkring Östersjön. Investeringar skall göras inom ramen för Åtgärdsprogrammet för Östersjön och Agenda 21 för Östersjöområdet, medan de tekniska insatserna skall inriktas på de krav som ställs inför det kommande EU-medlemskapet, på effektiviteten inom värme- och elproduktionen samt på säkerheten inom kärnkraftproduktionen. Kärnavfallssamarbetet med Ryssland skall prioriteras.

De fyra huvudmålen är relativt vida i sina formuleringar och i praktiken mindre användbara som operativa instrument- och som utvärderingsinstrument. De kallas effektmål i regleringsbrev och har snarast karaktären av utvecklingsmål, till vilka skilda insatser skall bidra, dvs. att insatserna förväntas bidra till en positiv utveckling inom det angivna området. De får därmed också snarare rollen att ange och avgränsa verksamhetsområden för samarbetet, och har i utvärderingen delvis använts i den rollen. Sålunda har exempelvis databasen strukturerats i ”säkerhetssamarbete”, ”demokratisamarbete”, etc.

Prop. 1997/98:70 förordar att målen för samarbetet skall vara långsiktiga. Formuleringarna är också identiska med de, som angavs av prop. 1994/95:160 för den tredje östsamarbetsperioden 1995/96–1998. Däremot hade formuleringarna av de fyra huvudmålen för perioden t.o.m. 1994/95 en tydligare koppling till systemskiftet i Central- och Östeuropa, t.ex. ”att stödja upp-rättande och konsolidering av demokratins och rättsstatens institutioner, att stödja införande av en fungerande marknadsekonomi, ... att bistå de baltiska staterna att befästa sin nationella suveränitet”. Justeringarna av målformuleringarna 1995 hade sin bakgrund i den snabba utvecklingen i regionen, som då bl.a. hade bekräftat att varken de baltiska ländernas suveränitet eller marknadsekonomin fundamentala roll längre var ifrågasatta. Utvecklingen har varit fortsatt snabb även

därefter. Huvudmålen är dock fortfarande relevanta, delvis tack vare sin allmänna utformning.

Några mål har tillkommit för Östsamarbetet under perioden. Prop. 1997/98:70 anger att "Allt samarbete skall präglas av ett *jämställdhetsperspektiv*". Formuleringen är en instruktion till de verkställande myndigheterna och har i praktiken hanterats som ett operativt mål. Målformuleringen är ny i förhållande till den föregående programperioden, där prop. 1994/95:160 dock anger att ett "könsrelaterat perspektiv bör anläggas på hela östsamarbetet". Ambitionshöjningen avseende jämställdhet mellan kvinnor och män i prop. 1997/98:70, som hade sin grund i ett beslut av riksdagen i juni 1996, tog sig den operativa formen av att en formulering "i möjligaste mån" i regleringsbrevet för 1998 bortföll i det för 1999, se vidare avsnitt 3.6.

Att ett "jämställdhetsperspektiv skall genomsyra hela samarbetet", som periodens tre regleringsbrev anger, innebär enligt prop. 1997/98:70 att "planerade insatser skall analyseras utifrån de effekter de kan ha på kvinnor respektive män". Dels skall utvecklingssamarbetet på alla samhällsområden "utformas så att det bidrar till ökad jämställdhet", dels skall "Särskilda insatser ... genomföras för att öka kvinnors representation i de politiska församlingarna och för att underlätta kvinnors situation på arbetsmarknaden".

För att vidare underlätta valet av samarbetsområden inom ramen för de fyra huvudmålen anvisar prop. 97/98:70 fyra styrande faktorer. Dessa faktorer bör därmed betraktas som mål för samarbetet i den bemärkelsen, att nya insatser skall vara inriktade på minst en av dessa styrande faktorer. Den första riktlinjen är att "samarbetet skall inriktas på sådana områden som underlättar Estlands, Lettlands, Litauens och Polens *medlemskap i EU* samt vidare integrera Ryssland och Ukraina i europeiska samarbetsstrukturer". Målet har högsta prioritet. Med hjälp av kommissionens utlåtanden och partnerskapen för anslutning skall insatserna styras till för anslutningsprocessen kritiska områden. För de baltiska länderna framhålls uppfyllandet av de ekonomiska kriterierna, tredjepelområdet och miljöområdet, medan för Polen särskilt miljösektorn hålls fram. För Ryssland och Ukraina förordas institutionsstärkande insatser och främjande av mellanfolkliga kontakter.

Den andra styrande faktorn anger att utvecklingssamarbetet "skall inriktas på sådana sektorer inom vilka Sverige har komparativa fördelar, dvs. där den *svenska resursbasen* har särskild efterfrågad

kompetens”. Motsvarande tänkande fanns med i prop. 94/95:160, men det gjordes tydligare inför den aktuella perioden som ett resultat av den sandgrenska utredningen. Bland de anvisade sektorerna finns lantmäteri, institutionell utveckling inom den sociala sektorn, lokalt och regionalt självstyre, skatter och statistik, miljö och energi, samt kärnsäkerhet och strålskydd.

Vidare skall ”Stödet skall *koordineras med EU och andra finansörer*”. Risken att utifrån kommissionens prioriteringar flera aktörer dras till samma samsamarbetssektorer påpekas. Samtidigt konstaterar propositionen att vissa områden är eftersatta inom det internationella utvecklingssamarbetet, och förordar därför insatser för att främja jämställdhet, demokratiinsatser och decentraliserat stöd.

Den fjärde styrande faktorn anger att ”Utvecklingssamarbetet skall inriktas på sådana *sektorer som är av särskild betydelse för den regionala utvecklingen i Östersjö- och Barentsområdena*”. Stödet skall bidra till att öka säkerheten i regionen och till att skapa en ekonomiskt dynamisk region i norra Europa. Handelshinder behöver röjas undan och tillgången till riskkapital förbättras. Miljö-, energi- och kärnsäkerhetsinsatser anges som betydelsefulla i ett regionalt perspektiv, liksom gränskontroll- och annat säkerhetsfrämjande samarbete.

Till målangivelserna hör också *den geografiska avgränsningen*. Prop. 97/98:70 anger att utvecklingssamarbetet ”med de central- och östeuropeiska länderna skall bidra till en dynamisk och demokratisk gemenskap. Prioriterade samsamarbetsländer skall vara Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland och Ukraina. Utökade insatser i andra länder förutses även”. Utvecklingssamarbetet med Estland och Polen sägs kunna komma att minska under perioden, medan de andra två kandidatländerna Lettland och Litauen skall kunna räkna med ett fortsatt betydande utvecklingssamarbete med Sverige. För Rysslands del bedömer prop. att ”Såväl säkerhetspolitiska som ekonomiska skäl tillsammans med stora samsamarbetsmöjligheter talar för en fortsatt ökning av utvecklingssamarbetet”. Prop. 97/98:70 innebär att den tidigare kretsen av fem prioriterade länder utvidgas med Ukraina, främst på grund av landets ”storlek och dess geopolitiska läge i Europa”. Dessutom skall en särskild beredskap finnas för utökad samsamarbete med Vitryssland ”när de politiska och ekonomiska förutsättningarna finns för att bedriva ett utvecklingssamarbete med landet”.

Utan att explicit nämnas bland målsättningarna i prop. 97/98:70, anges i dess ingress och därefter vid återkommande andra tillfällen i

texten att utvecklingssamarbetets huvudsakliga inriktning under perioden 1999–2001 skall ”vara åtgärder som *leder till gott grannskap*”. Denna prioritering har sedan lyfts fram i respektive landstrategier och därvid utformats som ett slags mål eller riktningssamtal för samarbetet. Grannlandsperspektivet har gjorts till föremål för en särskild instruktion till Sida i 2000 års regleringsbrev.

Östsamarbetet handläggs av Utrikesdepartementet (UD) och kanaliseras via två myndigheter: Sida genom dess regionavdelning Sida-ÖST, och Svenska institutet (SI). UD har inom Östsamarbetet både departements- och myndighetsfunktioner. Regeringen anger i s.k. landstrategier mer ingående hur samarbetet med respektive land skall utformas under perioden. Därutöver styr regeringen utvecklingssamarbetets inriktning genom att ange belopp för samarbetet på miljöområdet, genom enskilda organisationer, etc., för varje år.

I enlighet med regeringens förslag i 1999 års budgetproposition beslöt riksdagen att 750 miljoner kronor skulle anslås för Östsamarbetet under anslag 7B för vardera 1999 och 2000, respektive 900 miljoner kronor för år 2001. Sverige bedriver utvecklingssamarbete och annat statligt finansierat samarbete med länderna i Central- och Östeuropa med medel också från andra anslag. Under anslaget för Internationellt utvecklingssamarbete, 7A, anslås medel för insatser i Europa, främst för samarbetet med Bosnien-Hercegovina, Kosovo, Makedonien, Albanien, och Moldavien, men även för länder i södra Kaukasus och i Centralasien. För år 2000 anslogs 450 miljoner kronor. Samarbetet handläggs av Sida-ÖST, som på grund av utvecklingen i Kosovo fick ytterligare 150 miljoner kronor internt tilldelade till detta samarbete.

Från anslaget för Näringslivsutveckling i Östersjöregionen, den andra s.k. Östersjömiljarden, finansieras projekt i närområdet av intresse för det svenska näringslivet. En första miljard kronor anslogs 1996, en andra 1998. Den första miljarden har tagits i anspråk. Regeringsbeslut om medelsanvändning ur den andra bereds för närvarande av UD i första hand på basis av Östersjöberedningens förslag, jfr kapitel 6 nedan. Relationen mellan Östersjömiljarden och Östsamarbetet under 7B diskuteras i kapitel 6.

Tabell 2.1.

Anslagsöversikt för Östsamarbetet, mkr		1999	2000
B 1	Samarbete med Central- och Östeuropa, varav		

B 1.1	Samarbete genom Sida	526	531
B 1.2	Samarbete genom SI	54	54
B 1.3	Bidrag till Östekonomiska institutet	4,6	4,6
B 1.4	Övrigt Östsamarbete, varav		
	1. Säkerhetsfrämjande insatser	85	35
	2. Till regeringens disposition	72,4	100,4
B 1	Summa	74	725
B 2	Avsättning för förlustrisker	6	25
Summa anslag 7 B		750	750

Merparten av samarbetet genom Sida och SI, B 1.1 och B 1.2, liksom säkerhetssamarbetet via UD, B 1.4.1, styrs av regeringen via landstrategier, som gäller för hela samarbetsperioden. Medlen till regeringens disposition, B 1.4.2, används främst för ändamål utanför det landinriktade samarbetet, t.ex. under 2000 bl.a. för bidrag med 26,9 miljoner kronor till NEFCO:s (Nordiska finansieringsbolaget för miljöinvesteringar) grundkapital, 11,5 miljoner kronor till dess miljökreditfacilitet, 15 miljoner kronor till handelshögskolan i Riga, och till administrativa kostnader för Östsamarbetet inom Utrikesförvaltningen. Avsättningarna för förlustrisker avser statliga garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier till länder i regionen.

Under perioden har de av statsmakterna fastlagda utgiftsbegränsningarna ändrat förutsättningarna för planeringen av verksamheten. Eftersom Östsamarbetet i flera länder befinner sig i en uppbyggnadsfas, har hittills del av anslagna medel reserverats från ett budgetår till nästa. Ingående reservation tillsammans med årets anslag har utgjort den finansiella ramen för varje års verksamhetsplanering. De i vårpropositionerna 1999 och 2000 fastlagda utgiftstaken begränsade emellertid utbetalningarna till drygt hälften av de tillgängliga medlen. Som illustration anges nedan de aktuella beloppen för år 2000.

Tabell 2.2.

Tillgängliga finansiella resurser för Östsamarbetet år 2000, mkr

	Anslag	Reservation	Totalt	Utgiftstak
Samarbete genom Sida	531	610	1.141	615
Samarbete genom SI	54	9	63	59
Östekonomiska institutet	4,6	-	4,6	5
Övrigt Östsamarbete	135,4	404	431,4	296

Summa	725	1 023	1 640	975
--------------	------------	--------------	--------------	------------

Utgiftstaket för övrigt Östsamarbete, 296 miljoner kronor, skall även rymma garantiförluster. För en diskussion av hur utgiftstaket har påverkat programmet hänvisas till rapportens kapitel 8.

3 Måluppfyllelse

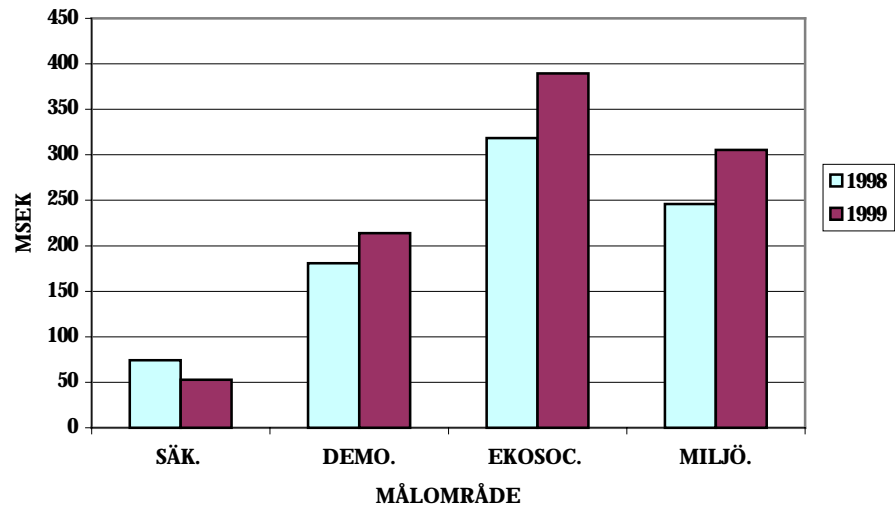
3.1 En överblick

För att ge möjlighet till en diskussion av resultaten av Östsamarbetet anlägger utvärderingen i detta avsnitt ett mer långsiktigt perspektiv än den aktuella samarbetsperiodens. Uppföljningen av den aktuella perioden sker på landbasis i kapitel 4. I enlighet med kommittédirektivet har den följande diskussionen om måluppfyllelse främst baserats på tillgängliga resultatanalyser och utvärderingar av projekt och program, kompletterade med intervjuer i Sverige och i samarbetsländerna. I första hand behandlas sådana insatser som utvärderats efter grannlandsutvärderingen 1997.

Rapporten redovisar nedan under respektive huvudmål dels tillgängliga utvärderingsresultat i stark sammanfattning, dels synpunkter och uppgifter som framkommit i samband med utvärderingsintervjuer i samarbetsländerna och i Sverige. Varje delavsnitt avslutas med ett försök till sammanfattande bedömning av måluppfyllelsen på respektive område. Resultat och erfarenheter från de skilda samarbetsområdena kopplas ihop med de landvisa observationerna senare i en sammanfattande diskussion i rapportens kapitel 8.

Som framgår av *figur 3.1* nedan, som redovisar totalkostnaden för beslutade insatser 1998 och 1999, utgör insatserna på de ekonomiska och sociala områdena den största gruppen. Gruppen innehåller ett stort antal insatser inom ett brett område, alltifrån näringsliv till offentlig förvaltning. I avsnitt 3.4 presenteras gruppens fem delområden var för sig. På grund av att investeringsmedel ingår är miljösamarbetet beloppsmässigt det näst största under perioden.

Figur 3.1. Östsamarbetet 1998 och 1999 per målområde

Det specifika informationsunderlaget för diagrammet återfinns i den databas över de två åren, som finns att tillgå inom UD och Sida.

3.2 Säkerhetssamarbete

Säkerhetssamarbetet har sin upprinnelse i det tidiga nittioalets suveränitetsstöd till de då nyss åter självständiga tre baltiska länderna. Det har successivt vidgats både geografiskt och ämnesmässigt och utgår under innevarande samarbetsperiod även till Polen och nordvästra Ryssland. Det tillskrivs hög prioritet i prop. 1997/98:70, även om det under tiden 1989–1997 endast tagit åtta procent av de samlade resurserna i anspråk. Under den aktuella perioden har dess andel enligt den särskilt upprättade databasen varit sex respektive tio procent 1998 och 1999, motsvarande 53 respektive 74 miljoner kronor. Däri ingår dock insatser som ämnesmässigt hör till rättssamarbetet och behandlas under den rubriken nedan.

Prop. 1997/98:70 preciserar också till vilka tre delområden det fortsatta säkerhetssamarbetet skall koncentreras:

- säkerhetspolitisk kompetens, demokratiskt totalförsvaret och fredsfrämjande verksamhet,
- de baltiska ländernas förmåga att bevaka och kontrollera sina gränser, samt
- internationell och organiserad brottslighet, asyl- och migrationspolitisk kompetens och olycks- och katastrofberedskap.

Det svenska stödet till de då nyss åter självständiga baltiska länderna kom igång snabbt i början av nittiotalet. Det hade under de första två samarbetsperioderna sin fokus i kust- och gränsbevakning, polis och tull, migration och asylsäkerhetspolitisk kompetensuppbyggnad, civilförsvaret och räddningstjänst. En av de tyngsta komponenterna var förstärkningen av kustbevakningen. Suveränitetsstödet till de baltiska länderna hade en civil och fredstida inriktning.

Suveränitetsstödet vidgades 1995 till ett bredare säkerhets-samarbete, omfattande hela närområdet, dvs. även Polen och Ryssland. Det vidgades då även till sitt innehåll till att också omfatta bl.a. bemötandet av de s.k. lågnivåhoten – organiserad brottslighet, smuggling och illegal invandring. I samarbetsprogrammet ingick också insatser till den civila styrningen av försvarsmakten och förmågan att delta i fredsfrämjande verksamhet, minröjning, samt katastrof- och olycksberedskap.

Säkerhetssamarbetet med Estland, Lettland och Litauen har under den andra hälften av nittiotalet fortsatt fokuserat på kust- och gränsbevakningen. Ett regeringsuppdrag 1993 lade grunden för en långsiktig beredning av ett större åtagande. På basis av en sammanhållen, övergripande plan för upprustning av de baltiska ländernas kustbevakning och landgränsbevakning gjorde sedan fem svenska myndigheter en serie samordnade insatser. Dessutom gjordes ett antal andra insatser av systemmyndighetskaraktär. Försvarets materielverk (FMV) tillsammans med Försvarets forskningsanstalt (FOA) bidrog med bl.a. totalt 11 radarstationer invid sjögränser, inklusive reservdelar, utbildning, drift och underhåll, Kustbevakningen (KBV) med 11 kustbevakningsfartyg, ett antal andra fartyg och annan utrustning, också tillsammans med reservdelar, utrustning, m.m., Rikspolisstyrelsen (RPS) med fordon, radiokommunikations- och annan utrustning, utbildning och rådgivning, Generaltullstyrelsen (GTS) med fordon, inspektionsutrustning, utbildning, m.m. Därutöver bidrog Migrationsverket till mottagningscenter för flyktingarna. Insatserna innebar ett kraftigt

stöd till uppbyggnaden av vitala funktioner inom de tre ländernas säkerhetssystem.

Stödet till Ryssland i Kaliningradområdet har begränsats till gränsbevakningen och polisen via RPS. Fordon, datorer, kommunikations- och kontorsutrustning har ingått. Kunskapsöverföringen har haft ett mindre utrymme.

Säkerhetssamarbetet 1995–1998 har belysts i en utvärdering². Den redovisar ett övervägande positivt intryck av samarbetet med de baltiska länderna och Ryssland. De svenska insatserna röner stor uppskattning hos mottagarna. Utvärderarna finner att samarbetet har flutit väl med de fyra motparterna, lättast med Estland, med vissa fördröjningar och komplikationer på grund av bl.a. oklarheter kring ansvarsfördelning och beslutsfattande i Lettland, och delvis hämmat av kulturskillnader mellan Litauen och Sverige.

De svenska myndigheternas insatser har varit av två huvudsakliga slag – FMV och FOA har främst stått för analys, planering och installation av det upprustade bevakningssystemet, medan GTS, KBV och RPS inlett sina samarbeten med överlämnande av begagnad materiel till de baltiska kollegorna. Utvärderarna finner insatserna genomgående relevanta och i allmänhet också adekvat genomförda. Kostnadseffektiviteten varierade dock. Med tiden hade de tre senare myndigheterna också engagerat sig i en mer systematisk kunskapsöverföring, vilket utvärderarna välkomnar. De efterlyser också ett fortsatt metodarbete på svenska sida avseende beredning, genomförande och uppföljning av insatser.

Som ett steg i riktning mot en ökad biståndsp professionalism föreslår utvärderarna att den löpande handläggningen av säkerhetssamarbetet övergår från UD till Sida. De föreslår också att formerna för den övergripande styrningen av samarbetet utvecklas genom att översiktsplaner för samarbetet med enskilda länder upprättas och överenskommes på politisk nivå, inom vilka sedan myndigheterna kan agera långsiktigt, och där också andra insatsförslag än myndigheternas egna kan identifieras. Utvärderarna noterar också att myndigheterna har ett stort egenintresse av det säkerhetsfrämjande samarbetet för sin egen operativa verksamhet och förordar att de därför borde reservera resurser för den del av samarbetet som har just en löpande operativ karaktär, medan biståndsmedel skulle tas i anspråk när samarbetet resulterar i projekt av mer tydlig resursöverföringskaraktär. Myndigheterna borde instrueras av regeringen att som del av det

² Att söka säkerhet i samarbete, Ragnar Ängeby och Krister Eduards, UD-Ds 1998:30.

löpande arbetet medverka i internationellt arbete, särskilt över Östersjön, och samtidigt också erhålla de nödvändiga medelstillelningarna för ändamålet.

Under 1998 och 1999 har institutionsutveckling och kunskapsöverföring fått en mer framträdande plats inom säkerhetssamarbetet. Exempel på sådana insatser är ett pliktverk i Estland, försvarsupplysning och erfarenhetsutbyte mellan försvarschefer i Lettland, officersutbildning till de tre baltiska länderna och civil officersutbildning i Ryssland, samt en baltisk försvarshögskola. En större insats har gjorts i den baltiska fredsbevarande bataljonen BALTBAT. Därtill kommer Migrationsverkets kompetensuppbyggnadsinsatser i Baltikum, Ryssland och Ukraina

Under år 2000 har en långtgående upprustning av fältförband inletts med bl.a. hjälp av materiel, som blivit tillgänglig tack vare nedläggningen av vissa förband i Sverige. Regeringen har uppdragit åt Försvarsmakten att inkomma med förslag till verksamhetsplaner för det militära samarbetet med de baltiska länderna 2000–2001. På basis av de inkomna förslagen har medel avsatts för utbildningsstöd (officersutbildning i Sverige och specialkurser), specifikt områdesstöd (projekt av större omfattning under längre tid) samt materielstöd (i enlighet med önskemål från respektive baltiskt land, och med tillgången på övertalig materiel i Sverige). Kostnaderna delas mellan Östsamarbetet och Försvarsanslagen. Materielkostnaderna beräknas på basis av destruktionskostnaden för den aktuella materielen och belastar inte Östsamarbetet.

Enligt den nuvarande planeringen kommer Estland, Lettland och Litauen att tillsammans under de närmaste fem åren att erhålla utrustning för tio infanteribataljoner, tre ledningskompanier, sex ingenjörskompanier och tre luftvärnsbataljoner, dvs. utrustning till en sammanlagd styrka om cirka 10 000 man. Leveranserna har påbörjats. De mottagande länderna bekostar frakten från svensk hamn. I vissa fall köper de själva ytterligare materiel.

Militära representanter för de mottagande länderna uttrycker en stor uppskattning av de aktuella insatserna, både av materielleveranserna och av utbildningsmöjligheterna. Beredningen av de stora insatserna har också tvingat dem att själva planera bättre, vilket ses som nyttigt. De är samtidigt klara över att det också ligger i Sveriges intresse att den baltiska försvarsförmågan stärks.

I det svenska utvecklingssamarbetet med Central och Östeuropa ingår ett relativt omfattande samarbete kring kärnsäkerhet och strålskydd. Programmet har tre huvudelement: kärnsäkerhet och

kärnämneskontroll, som båda hanteras av Statens Kärnkraftinspektion (SKI), samt strålskydd, som handläggs av Statens Strålskyddsinstitut (SSI). De båda myndigheterna har inrättat särskilda enheter för hanteringen av det internationella samarbetet. Medan Kärnämneskontrollen ämnesmässigt faller under säkerhetssamarbetet, räknas kärnsäkerhet och strålskydd till miljö- och energisamarbetet, se vidare avsnitt 3.5 nedan.

Kärnämneskontrollssamarbetet – eller insatserna till stöd för nukleär icke-spridning – är inte begränsat till närområdet utan omfattar hela den forna Sovjetunionen, samt Polen. Samarbetet har koncentrerats till lagstiftning, myndighetsstöd och direkt stöd till berörda anläggningar. Lagstiftningsstödet samordnas internationellt via den av Sverige koordinerade International Group of Legal Experts, ILG. Myndighetsstödet har inriktats på organisationsutveckling, personalutbildning och utrustning, särskilt till fysiskt skydd för kärnanläggningar. En viktig samarbetspartner är den ryska kärninspektionsmyndigheten GAN. Samarbetet går i år in i sin tredje fas.

Utöver den allmänna utvärderingen ovan är kärnämneskontroll-samarbetet det enda enskilda programmet inom säkerhetssamarbetet, som har utvärderats³. Utvärderarens övergripande slutsats är att programmet haft en lämplig inriktning och genomförts väl. Kärnämneskontrollssamarbetet ses som essentiellt och bör enligt utvärderaren kopplas närmare till de globala icke-spridnings-ansträngningarna.

Utvärderaren förordar vidare, av hänsyn både till samarbets-ländernas behov och till Sveriges legitima skyddsintressen, att stödet fortsätter. Det bör ske ungefär på den nuvarande finansiella nivån och utan att spridas till fler länder. Regeringen bör enligt utvärderaren låta Sida styra och följa upp programmet på samma sätt som annat Östsamarbete.

Alla tre citerade utvärderare såg UD:s hantering av konkreta samarbetsinsatser som en myndighetsfunktion, som de rekommenderade skulle delegeras till Sida. Så har nu delvis skett, i och med att hanteringen av de civila myndigheternas insatser inom säkerhets-samarbetet den 1 januari 1999 överfördes till Sida. Förändringen har bl.a. inneburit att insatshanteringen underkastats Sidas reguljära LFA-metodik⁴ och andra krav t.ex. på rapportering av medelshantering och

³ Förbättrad kärnsäkerhet och strålskydd i Central- och Östeuropa, Per Johan Svenningsson 1998.

⁴ LFA, Logical Framework Approach, ursprungligen amerikansk projektplaneringsmetod, som numera används på stor bredd i de internationella utvecklingssamarbetet.

resultat. För de deltagande myndigheterna framstod Sidakraven inledningsvis som främmande och tidskrävande, men ses nu som ett stöd i ambitionerna att höja insatsernas kvalitet. Från myndighetshåll påtalas dock att beslutsgången nu tar längre tid. UD och Sida uttrycker sin tillfredsställelse med nyordningen. Från och med år 2000 skall även vissa säkerhetsfrämjande insatser på det militära området beredas och beslutas av Sida, men den frågan är fortfarande under diskussion mellan berörda departement. Insatser av särskild utrikes- och säkerhetspolitisk vikt – vilkas andel dock minskat över tiden – skall även framgent hanteras av UD. UD leder också samrådsgruppen Öst-Säk, som avgör huruvida inlämnade insatsförslag skall komma i fråga för finansiering inom säkerhetssamarbetet.

Ett mer utförligt och långsiktigt underlag för säkerhetssamarbetet har nyligen producerats i form av politiska överväganden för det säkerhetspolitiska stödet, och av en mellan UD och Sida överenskommen promemoria om den interna handläggningen och om reglerna för ansökan om stöd. Årsplaner diskuteras och fastställs numera också mellan de två sidornas försvarsministerier. En inom Försvarsmakten nyligen tillsatt intern arbetsgrupp med inriktning på Baltikum kan komma att bidra till det vidare operationaliseringsarbetet inom det militära samarbetet. Det ovan nämnda förslaget att regeringen skulle instruera berörda svenska myndigheter att ta in östersjösamarbetet i sin reguljära verksamhetsplanering och samtidigt bevilja dem medel för det, har dock inte beaktats.

Utöver de ovan citerade kommentarerna från mottagarsidan redovisar t.ex. Estland ett önskemål om ytterligare närmande i försvarssamarbetet. En rådgivare i försvarsplanering vid försvarsministeriet bör få sin tjänstgöring förlängd. Dessutom efterfrågas en rådgivare i totalförsvarsfrågor. Städningen av nukleära anläggningar måste fortsätta, liksom utbildningsinsatserna. Estland förordar också bilaterala försvarsavtal.

Representanter för utlandsmyndigheterna i de baltiska länderna uttrycker stor uppskattning över den stora försvarsmaterialssatningen, och konstaterar att ingen annan givare gör så substantiella insatser. De bedöms utgöra ovanligt starka bidrag till både försvarskapaciteten i de berörda länderna och till de svenska intressena i regionen.

Säkerhetssamarbetet har bevarat sin höga relevans för utvecklingen i regionen under den senaste perioden. Det har dynamiserats påtagligt under den senaste tiden på det militära området med koppling till den svenska förbandsnedläggningen. Den kopplingen synes ha givit god

utdelning på flera sätt. Resurser av begränsat värde i Sverige har kunnat förmedlas till länder där de har fått stort värde. Sverige har erhållit en tydlig profil i säkerhetssamarbetet i området. Säkerhetssamarbetet med de baltiska länderna har behållit sin prioritet för Sverige och lyfts till en högre ambitionsnivå. Satsningen har också stor betydelse för de berörda ländernas EU-anpassning, inklusive för deras relationer till NATO. Insatsen har också genererat positiva effekter för det svenska försvaret.

De fredsfrämjande insatserna, liksom insatserna till stöd för olycks- och katastrofberedskap är ännu av mindre omfattning, men har betydande symbol- och integrationsvärden. De migrationspolitiska insatserna väcker uppskattning. Samarbetet till stöd för förbättrad kärnsäkerhet och strålskydd synes kompetent och rönar stor uppskattning. Det drar samtidigt stora ekonomiska resurser.

Formerna för insatsernas handläggning synes ha förbättrats under senare år, dels genom att ordförandeskapet för Öst-Säk-gruppen inom UD flyttats till den ansvariga enheten, dels genom överföringen av flertalet myndighetsfunktioner från UD till Sida. Några återstår ännu att överföra, vilket bör ske så snart omständigheterna medger. Överföringen har bl.a. lett till en förbättrad återrapportering om insatsernas genomförande och resultat. Rapporteringen tillbaka till UD om insatsgenomförande, som togs upp av den ovan nämnda utvärderingen, uppvisar fortfarande brister, vilket nyligen föranlett UD att skärpa kraven. I vissa fall har också fortfarande insatser påbörjats innan bidragsbeslut fattats.

Även om det inte finns något att andra mot den aktuella hanteringen av insatsförslagen inom UD, är det knappast förenligt med önskemålet om klara ansvarsförhållanden inom förvaltningen att en myndighetsfunktion, som löpande beslut om bidrag till projektsamarbete, ligger kvar på departementsnivå. I de fall att föreslagna insatser är av särskild utrikes- eller säkerhetspolitisk vikt bör företrädesvis andra former för departementets medverkan sökas än den specifika granskningen och godkännandet av föreslagna insatskomponenter, samarbets- och rapporteringsformer, budgetar, m.m.

På senaste tiden har också länge behövda riktlinjer för verksamheten formaliserats. Delar av det samarbete, som för närvarande hos Sida redovisas under rubriken säkerhetssamarbete, synes ämnesmässigt höra till rättssamarbetet och borde snarare redovisas där. Utöver den ovan citerade mer allmänna utvärderingen har hittills

endast kärnsäkerhetssamarbetet utvärderats. Sannolikt finns lärdomar av intresse att dra även inom andra delar av säkerhetssamarbetet.

3.3 Demokratisamarbete

I sina riktlinjer för Östsamarbetet 1999–2001 anger regeringen i prop. 1997/98:70 tre huvudområden för demokratisamarbetet under perioden:

- Fortsatta insatser för en uppbyggnad av det civila samhället skall bidra till att fördjupa demokratins kultur. Särskilt framhålls det decentraliserade samarbetet på kommun-, läns- och landstingsnivå, insatser av enskilda organisationer och folkrörelser samt det kulturella och akademiska samarbetet via Svenska institutet. Som ett led i övergången till normalt grannlandssamarbete förutses lokalt och regionalt samarbete öka.
- Rättsamarbetet skall fördjupas, särskilt med Estland, Lettland och Litauen, och skall omfatta hela rättskedjan.
- Språk- och integrationsstödet till de rysktalande minoriteterna i Estland och Lettland skall ökas och breddas.

I finansiella termer är demokratisamarbetet det näst minsta området i Östsamarbetet, med 12 procent av medlen 1989–1997. Under 1998 och 1999 har det dock ökat sin andel till 22 procent av medlen. Vägledande för merparten av det aktuella demokratisamarbetet är den strategi⁵, som presenterades av Sida i december 1995 och som antogs av regeringen följande år. Strategin definierar vilken samhällsutveckling Sverige vill stödja, vilka olika möjligheter Sverige har att påverka demokrati och mänskliga rättigheter i Central- och Östeuropa, vilken typ av insatser som avses, samt vilka länder och ämnesområden som skall stödjas. Bland de senare återfinns rättsstatens institutioner, den lokala demokratin, media, jämställdhet, den politiska processen, kontroll av förvaltningen, samt medborgaraktiviteter.

En serie utvärderingar har belyst resultaten av demokratisamarbetet på dess skilda huvudområden. Den följande presentationen har strukturerats efter de nämnda huvudområdena.

⁵ Strategi för stöd till demokratisk samhällsutveckling och respekt för mänskliga rättigheter i Central- och Östeuropa, Sida, 1996.

3.3.1 Det decentraliserade samarbetet

Det decentraliserade samarbetet omfattar det utvecklingssamarbete som verkställs av kommuner, länsstyrelser och landsting, både med länderna i Central- och Östeuropa och med u-länderna. (Termen har hämtats från EG:s Lomé-samarbete och synes egentligen inte helt spegla den svenska situationen, där exempelvis vänortssamarbetet traditionellt emanerar från kommunerna själva snarare än från den centrala statsmakten.) Svenska kommunförbundet (SK) administrerar och kontrollerar i avtal med Sida det fördjupade vänortssamarbete, som svenska kommuner initierar och verkställer. Sidas bidrag till detta samarbete uppgick till 29 respektive 33 miljoner kronor under 1998 respektive 1999. Därtill kommer samarbetet på länsstyrelse- och på landstingsnivå, samt särskilda utvecklingsprojekt av andra slag. SK och Landstingsförbundet har nyligen slagit samman sina resurser för utvecklingssamarbete i SALA-IDA.

Endast ett samarbetsprojekt på detta område har utvärderats under senare år, ett samarbete kring lokalt självstyre mellan Svenska kommunförbundet och dess ukrainska motpart⁶. Projektet har pågått sedan 1995 och syftar till att bidra till decentralisering av den politiska makten och därmed till att föra beslutsfattandet närmare medborgarna. Utvärderarna finner att måluppfyllelsen är hög och att insatsen har resulterat både i en tydlig höjning av medvetandet om lokalt självstyre och i en överföring av kunskaper om det.

Det fördjupade vänortssamarbetet reviderades under innevarande år⁷. Revisorerna drog den övergripande slutsatsen ”att avtal, rutiner och rapportering är bra. På några områden går det dock att genomföra förbättringar”. En särredovisning av vissa kostnader föreslås.

Ett omfattande dokumentationsarbete kring det decentraliserade samarbetet pågår inom UD. Arbetet befinner sig för närvarande i sitt slutskede. Enligt uppgifter under hand kommer det att presentera positiva bedömningar av det decentraliserade samarbetets roll och möjligheter inom Öst-samarbetet.

I sin erfarenhetsredovisning av samarbetet påpekar Kommunförbundet bl.a. att även om vänortssamarbete har bedrivits sedan länge i Sverige, är det fördjupade vänortssamarbetet en relativt ny företeelse. Intresset bland svenska kommuner är starkt, vilket bl.a. har lett till en – trots kommunallagens hittills relativt stränga bestämmelser – i

⁶ Cooperation Between Sweden and Ukraine in the Field of Local Self-Government, Lars Rylander och Martin Schmidt, 1999.

⁷ Rapport från granskning av Sida:s stöd till Vänortssamarbetet, Ernst och Young, 2000.

praktiken växande andel egenfinansiering av samarbetet. I en proposition till riksdagen i november i år föreslår regeringen att kommunerna ges större befogenheter att lämna internationellt bistånd. Det skall inte längre vara en förutsättning för kommunalt bistånd att det mottagande landet utsatts för en katastrof eller nödsituation. Kommuner och landsting skall få möjlighet att lämna bistånd också i form av annan utrustning än sådan som de inte längre behöver för sin egen verksamhet efter anmälan till regeringen i de länder som får statligt bistånd och efter regeringens godkännande i andra fall.

Det sannolikt mest värdefulla inslaget i samarbetet bedömer SK ha utgjorts av institutionell utveckling, dels genom det egentliga decentraliserade samarbetet, dels genom mer riktade insatser av SK självt, t.ex. för att skapa kommunförbund eller för att främja det kommunala självstyret. En skärpt samordning mellan skilda delar av det svenska samarbetet i ett visst land skulle kunna ha givit synergieffekter. I Baltikum och nordvästra Ryssland är det lättare att uppnå resultat. Svårigheterna i det hänseendet växer med avståndet österut, och kräver större insatser. Erfarenheterna pekar också på stora skillnader mellan storstäder och landsbygd i samarbetsländerna och på behovet att prioritera rätt.

Från myndighetshåll framhålls också diskontinuiteten i den lokala politiska miljön, den bristfälliga finansieringsförmågan hos små kommuner och en betydande stelbenthet hos centrala instanser som begränsningar för smidigheten och effektiviteten i samarbetet.

Samarbetet i Polen håller på att fasas ut, hittills på ett relativt smärtfritt sätt, och bedöms i det övervägande antalet fall komma att fortleva med egna resurser och annan finansiering än Sidas. Ett regionalt samarbete över Östersjön är också under framväxt. SK bedömer å andra sidan att utfasningen i de baltiska länderna kommer att bli svårare och kräva längre tid, inte minst eftersom demokratins ännu svaga förankring på flera håll där gör det nödvändigt att stärka dess folkliga försvar. SK ser det som angeläget att Sverige fortsätter att finansiera ett decentraliserat samarbete även med länder som blivit medlemmar av EU, eftersom motsvarande EU-program erbjuder betydligt sämre möjligheter att bevaka svenska intressen.

Det decentraliserade samarbetet har enligt SK vunnit i effektivitet tack vare den LFA-metodik, som Sida infört för projektberedning, -genomförande och -uppföljning. Samtidigt har det hämmats av att projektbidrag endast kunna beviljas för ett år i taget. I undantagsfall har nu treåriga bidrag kunnat lämnas, en möjlighet som borde enligt SK utsträckas till hela det decentraliserade samarbetet. Under

innevarande programperiod har dessutom utgiftstaket skapat betydande svårigheter – åtaganden har inte kunnat honoreras och angelägen verksamhet har avstannat. Svårigheterna har även drabbat samarbetspartners långt utanför Sveriges gränser.

Representanter både för samarbetsländerna och för utlandsmyndigheterna bedömer det decentraliserade samarbetet som ett värdefullt instrument i relationerna till Sverige. Det ömsesidiga intresset bekräftas, samtidigt som olika önskemål om såväl breddning och fördjupning som expansion framförs. Samtidigt ses samarbetet som ett effektivt sätt för Sverige att förstärka grannlandsrelationerna och att skapa ett värdefullt kontaktnät inför framtiden inom EU. Det framstår också som ett värdefullt bidrag till den demokratiska utvecklingen i de berörda länderna. En högre utvärderingsfrekvens synes dock motiverad.

3.3.2 Enskilda organisationer och folkrörelser

Svenska enskilda organisationer står för ett centralt inslag i demokratisamarbetet med Central- och Östeuropa. Under 1997 anslogs totalt 59,7 miljoner kronor för sådant samarbete. Utfallet av bidragsgivningen hos Sida 1999 var 72 miljoner kronor, varav 32 miljoner kronor anslogs till projekt under rubriken demokrati och mänskliga rättigheter. Andra stora ämnesområden är undervisning och sociala frågor. Insatserna görs främst i närområdet, samt i Bulgarien och Rumänien. Sida fördelar medlen till s.k. ramorganisationer och paraplyorganisationer, vilka senare i sin tur fördelar medlen vidare till sina medlemmar. De tre största mottagarna är Forum Syd, LO/TCO:s biståndsfond, och Olof Palmes internationella center.

En serie utvärderingar har producerats kring enskilda organisationers utvecklingssamarbete i Central- och Östeuropa. Både Sida och de ansvariga ramorganisationerna låter utvärdera enskilda projekt eller större sammanhängande program.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) stödjer genom *Sveriges Bönder Hjälper* (SBH) sina kollegor i Baltikum och Ryssland sedan 1989. Det tidiga agerandet hade bl.a. som mål att stödja utvecklingen av ett starkt familj jordbruk baserat på privat ägande. Engagemangen i Estland och Ryssland har nyligen utvärderats^{8,9}. Utvärderingarna konstaterar att värdefulla resultat kunna uppnås trots – framför allt i

⁸ Development of Estonian Farmers' Organizations, Paul Öjemark och Roland Axelson, 1998.

⁹ Development of Russian Farmers' Organizations, Paul Öjemark, 1999.

Ryssland – betydande svårigheter. Samarbetsorganisationerna har stärkts och det privata jordbrukandet har kunnat flytta fram sina positioner. Stödet föreslås fortsätta, men med vissa justeringar.

I en bred ansats utvärderades samarbetet med *nitton baltiska enskilda organisationer* 1997¹⁰. Utvärderarna fann att de flesta var på god väg att – några var redan där – utveckla en demokratisk och hållbar struktur för sin verksamhet. I de flesta fall hade samarbetet bidragit till en ökad kapacitet hos organisationerna. Stödet hade hjälpt dem att överleva och utvecklas, och samtidigt ökat medvetandet om behovet av demokratisering både inom organisationerna och i samhället. I flertalet fall bedömde utvärderarna att samarbetet hade bidragit till att stärka organisationernas oberoende och att det gav intrycket av att vara kostnadseffektivt.

Utvärderingen lyfter fram vissa lärdomar för framtiden, som också kan vara av intresse i ett bredare perspektiv. En är att samtidigt som ett samarbete inledningsvis måste få vara trevande, måste också förväntningar och utfästelser förtydligas så snart förutsättningarna så medger. En andra erfarenhet är att alltför optimistiska målformuleringar och snäva tidshorisonter snarare kan leda till förlängda projektengagemang. En tredje rör betydelsen av att definiera sluttidpunkter och önskvärda tillstånd för när ett Sida-finansierat samarbete kan övergå i ett genuint partnerskap, som är oberoende av sådan finansiering.

Svenska ABF är en central aktör i samarbetet med folkbildningsorganisationer i närområdet. Ett *ABF-samarbete med estländska AHL* utvärderades 1997¹¹. AHL, som i sig är ett resultat av folkbildningssamarbetet mellan Sverige och Estland, hade då utvecklats snabbt bl.a. med hjälp av stödet från ABF. AHL hade tillkommit som svar på behovet av en bred och folkligt orienterad vuxenutbildning i frågor som aktualiserats av övergången till marknadsekonomi och demokrati. Vid tidpunkten för utvärderingen stod organisationen inför nya utmaningar – dess filosofi och politik måste utvecklas vidare, dess målgrupper och affiliering definieras. Verksamhetsplanering, organisationsutveckling och finansieringslösningar stod på dagordningen. AHL önskade att samarbetet med ABF skulle fortsätta och samtidigt ändra karaktär – från en hjälpverksamhet till en, där båda sidor tar och ger. Utvärderingen rekommenderade att ABF-stödet skulle fortsätta och att

¹⁰ Bärkraft och partnerskap, Peter Winai, m.fl., 1997.

¹¹ ABF:s stöd till etniska folkbildningsorganisationen AHL, Krister Eduards och Charlotta Adelstål, 1997.

ABF skulle vidareutveckla sina instrument för att kunna bistå AHL på ett adekvat sätt.

LO/TCO:s biståndsnämnd har sedan i början av nittiotalet förmedlat svenskt stöd till fackliga rörelser i närområdet. Under 1998 och 1999 uppgick de sammanlagda projektbidragen till Baltikum till 6,1 respektive 4,4 miljoner kronor, varav drygt halva beloppen gick till fackliga rörelser i Lettland. Det totala LO/TCO-stödet till länderna i Central- och Östeuropa uppgick samma år till 10 respektive 11,5 miljoner kronor. Stödet till Ryssland har vuxit snabbt de senaste åren och var 1999 och 2000 det enskilt största.

En nyligen genomförd utvärdering av LO/TCO-stödet till de baltiska länderna¹² visar att det svenska fackliga samarbetet i hög grad är beroende av samhällsutvecklingen i de berörda länderna. Strukturuomvandlingen där har utsatt de fackliga organisationerna för stora problem. Endast i vissa offentliga verksamheter har de kunnat behålla merparten av sina medlemmar. I den privatiserade delen av näringslivet är organisationsgraden idag omkring 10 procent. Sammantaget fortsätter de att förlora medlemmar.

Utvärderarna finner det mot den bakgrunden naturligt att projekten uppvisar varierande resultat, samtidigt som projekten ändå är relevanta och avsåg att möta identifierade och prioriterade behov när de utformades. De har uppenbarligen inte kunnat hindra den dramatiska nedgången i medlemstalen, men har ändå haft stor betydelse för organisationernas förmåga att ställa om sig till nya fackliga uppgifter och till ett demokratiskt arbetssätt. Utvärderarna konkluderar att fortsatta fackliga samarbetsprojekt i de baltiska länderna är nödvändiga.

Det *sammanfattande intrycket av utvärderingarna* är att stödet via svenska enskilda organisationer har stor relevans för demokratimålet. Det bidrar både genom att samarbetsorganisationerna stärks i sin roll som samhällsaktörer och genom att medlemmarna själva tillägnar sig nya synsätt och bl.a. ställer krav på att de egna organisationerna skall fungera demokratiskt. Stödet bedöms i allmänhet som kostnadseffektivt, om än resultaten av ansträngningarna varierar. Behovet att förstå den snabba omvandlingen i samarbetsländerna och att anpassa sina insatser till nya förutsättningar utgör också i vissa fall en utmaning för de svenska parterna.

De enskilda organisationernas egna – ofta ideella – insatser bidrar till att höja kostnadseffektiviteten i samarbetet. Graden av hållbarhet

¹² Samarbetet för facklig utveckling i Baltikum, Inge Janérus och Lennart Larsson, 2000.

hos resultaten av samarbetsansträngningarna varierar med organisation, land och ämnesområde, men synes ha ökat bl.a. i takt med att kunskaperna om samarbetets förutsättningar har vuxit på svensk sida.

Sida pekar i sin kommentar i årsboken för 1999¹³ på att Öst-samarbetet bygger på tanken om ömsesidighet och grannsamverkan i högre grad än biståndet till u-länderna. När Sveriges samarbetsländer blir EU-medlemmar avslutas det svenska stödet. I stället intensifieras det bredare grannlandssamarbetet. Utvärderingarna visar att formerna för denna övergång ännu inte har utvecklats.

3.3.3 Kulturellt och akademiskt samarbete via Svenska institutet

Det samarbete som bedrivs av Svenska institutet (SI) i Central- och Östeuropa har i prop. 97/98:70 i sin helhet kategoriserats som demokratisamarbete. SI har under den aktuella perioden erhållit ett årligt anslag under 7B om 54 miljoner kronor. Dessutom förvaltar SI två stipendieprogram för insatser i Central- och Östeuropa: Visbyprogrammet, som löper under tre år t.o.m. den 30 juni 2000, och Östersjöstipendierna, som löper under samma period. Visbyprogrammet är ett uppdrag av utbildningsdepartementet och finansieras med 120 miljoner kronor från Östersjömiljard 1. Östersjöstipendierna om 100 miljoner kronor är ett gemensamt uppdrag från arbetsmarknads-, utrikes- och utbildningsdepartementen.

De två stipendieprogrammen – som för innevarande läsår har sammanförts i Det Nya Visbyprogrammet – är strikt begränsade till närområdet: Estland, Lettland, Litauen, Polen samt nord-västra Ryssland. Östsamarbetsmedlen under 7B har därför i begränsad utsträckning använts dels till stipendier i övriga länder i Central- och Östeuropa, dels till kultur- och expertutbytet och svenskundervisningen i hela Central- och Östeuropa. Mindre belopp tillkommer för Östeuropaverksamheten från andra anslagsposter.

Svenska institutets stöd till *kultur- och expertutbyte* täcker främst resekostnader för utresande svenskar och rese- och uppehållskostnader för utländska besökare i Sverige. Bilateralt fördelade SI mellan 1996 och 1998 ca 25 miljoner kronor till länderna i närområdet, varav 79 procent avsåg kultur. Därtill kom regionala insatser om totalt 18,7 miljoner kronor. Lettland och Estland har flest samarbetsprojekt,

¹³ Sidans samarbete med enskilda organisationer, årsbok 1999.

särskilt inom ämnet demokrati. Bland de konstnärliga ämnena dominerar konst- och utställningsprojekten, samt dans- och teaterutbytet. Även andra svenska myndigheter är verksamma inom kulturutbytet med utlandet, såsom Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet och Statens kulturråd.

Utbildnings- och forskningsutbytet utgör den ekonomiska tyngdpunkten i SI:s verksamhet, och svarade 1998 – inklusive de två stipendieprogrammen – för över 60 procent av totala anslags- och uppdragsmedel. Den klart övervägande delen gick till utbytet med länderna i närområdet. Ryssland har 455 beviljade stipendier under de två programmens löptid, medan övriga länder har mellan 200 och 300 beviljade stipendier var. Stipendiaternas könsfördelning är relativt jämn under perioden – 433 kvinnor och 401 män. Humaniora har en dominerande ställning bland svenska stipendiater, medan utländska stipendiater framför allt är intresserade av samhälls- och naturvetenskaper. Visbyprogrammets särskilda delanslag för projektsamarbete domineras av naturvetenskapliga ämnesområden.

Svenskundervisningen är ett viktigt instrument för Svenska institutet. 1998 förmedlade 34 utsända svenska lektorer svenskundervisning vid 37 högskoleinstitutioner i närområdet. Totalt studerade 1 588 studenter svenska språket. Stöd förmedlas i form av lektorer i svenska språket, läromedel och bokgåvor, samt fortbildning och sommarkurser i Sverige för lärare och studenter.

SI:s östeuropaverksamhet har nyligen utvärderats¹⁴. Utvärderarna konstaterar att det nya uppdrag statsmakterna gav SI i början av nittioåret, att främja demokratins utveckling i samarbetsländerna i Central- och Östeuropa, var artskilt från institutets huvuduppdrag, sverigefrämjandet. Arbetsuppgiften skilde sig också i sina förutsättningar från det tidigare arbetet i Europa. Den har sedan dess expanderat kraftigt och dominerar idag över engagemangen i andra delar av världen.

Utvärderarna bedömer att SI i flertalet fall har förmått förena de två uppgifterna i verksamheten. Denna främjar till sin helt övervägande del både svenska intressen och en demokratisk utveckling i samarbetsländerna, även om effekterna i flera fall bedöms som anspråkslösa. I några fall kan relevansen för sverigefrämjandet ifrågasättas, men demokratirelevansen är i allmänhet hög eller acceptabel. Även om könsfördelningen inom stipendieverksamheten

¹⁴ Svenska institutets östeuropaverksamhet, Krister Eduards och Mats Sylwan, 2000.

är relativt jämn bedöms jämställdhetsmålet inom helheten inte som tillgodosett under den aktuella perioden.

I utvärderingsrapporten diskuteras bl.a. avvägningar inom programmen och föreslås en utvidgad, riktad sverigestipendiering till blivande ryska politiker. Forskningssamarbetet och ex-pertutbytet tillskrivs hög relevans för båda verksamhetsmålen och föreslås få större utrymme. SI uppmanas också att verkställa sina uppdrag på ett mer proaktivt sätt än hittills. En kraftsamling på myndighetsfunktionerna förespråkas tillsammans med en utkontraktering av vissa verksamheter. Kostnadseffektiviteten kan höjas. Samordningen på svensk sida, både på departementsnivå och mellan myndigheterna, bör förbättras. Utvärderarna finner också att SI:s höga relevans för ett internationellt samarbete på lika villkor gör det logiskt att ge SI en växande roll i det framtida grannlandssamarbetet.

I sin kommentar till utvärderingen påpekar SI att en kommande indelning av verksamheten i politikområden kommer att påverka avvägningen mellan främjandemålet och demokratimålet för SI:s del genom att gemensamma mål inte längre kommer att finnas för respektive verksamhetsgren. SI delar bedömningen att jämställdhetsmålet inte kunnat uppnås, men menar också att detta mål måste få en mer realistisk utformning än det för närvarande har. SI förordar en bättre samordning mellan sina insatser och de, som görs i EU-programmen på utbildningsområdet. SI är vidare inställt på att utarbeta strategidokument för den framtida verksamheten i anslutning till nästa programbeslut av regeringen, men behöver bli delaktigt i landstrategiprocessen tidigare än som för närvarande sker. En kraftsamling på myndighetsfunktionen bör också ske inom verket, men det kan vara svårt att se vilka operativa funktioner som skulle kunna utkontrakteras utan förluster i sak.

Inom UD görs under hand bedömningar att utvärderingens analys och rekommendationer är välgrundade, men samtidigt att SI behöver ha möjlighet att klara av de ekonomiska och organisatoriska arbetsuppgifterna innan de strategiska frågorna angrips.

I denna utvärdering framstår det som avgörande att SI:s verksamhet genom ett politiskt beslut definierats som demokratifrämjande, även om den ursprungligen tillkommit på andra grunder. Den har således varken identifierats eller utformats som ett medel att uppnå ett av statsmakterna definierat mål för utvecklingssamarbetet med länderna i Central- och Östeuropa. Detta utesluter uppenbarligen inte – som också framhävs av utvärderarna ovan – att SI:s östeuropaverksamhet

är relevant för demokratimålet och innehåller ett stort antal värdefulla insatser, men det indikerar att länken mellan mål och medel i det fallet kan behöva tydliggöras.

3.3.4 Rättssamarbetet

Rättssamarbetet med de baltiska länderna inleddes i något trevande former. Mot bakgrunden av bedömningen att brister i de baltiska rättssamhällets funktionssätt skulle kunna riskera att bli hinder för ländernas EU-medlemskap, prioriterades från svensk sida från och med 1998 en intensifiering av rättssamarbetet med dem. I enlighet med förslagen från Kommittén för utvecklingsamarbete på rättsområdet (KUR) ingicks i december 1998 regeringsavtal med de tre baltiska länderna, som senare följdes upp i överenskomna handlingsplaner och riktlinjer.

KUR presenterade i sitt delbetänkande i juni 1998 sina förslag till hur det svenska internationella rättssamarbetet, särskilt med de baltiska kandidatländerna, skulle intensifieras¹⁵. Förslagen, som bekräftades i KUR:s slutbetänkande året därpå, syftade till att förbättra den politiska förankringen av samarbetet och samordningen av det inom rättsväsendet. Utgångspunkterna var att samarbetet främst skulle inriktas på de baltiska länderna, men i viss mån också på Polen, Ryssland och Ukraina, och att rättsväsendets insatser måste vara sammanhållna och bilda en helhet. KUR drog slutsatserna att rättssamarbetet måste få en väsentligt bättre vägledning genom en med samarbetsländerna överenskommen och på ömse sidor politiskt förankrad ram för insatserna, att insatserna måste utformas så att de främjar ett reguljärt samarbete, och att Sverige måste öka sitt engagemang i olika Phare-projekt. För att åstadkomma den nödvändiga helhetssynen inom samarbetet föreslog KUR att en informell styrgrupp skulle inrättas på hög nivå med uppgift att bl.a. följa upp intentionerna i samarbetet och främja dess samordning.

Med de tre avtalen 1998 tog det svenska justitiedepartementet ett fastare grepp om beredningen och koordineringen av de svenska insatserna. Samarbetet utvecklades i tre steg – efter avtalen enades parterna om handlingsplaner, som sedan ytterligare konkretiserades i riktlinjer för verksamheten. Samarbetsperspektivet har alltmer gått från ett ursprungligt projekttänkande till en processsyn, samtidigt som

¹⁵ Utvecklingsamarbete på rättsområdet – Östeuropa, delbetänkande av Kommittén för utvecklingsamarbete på rättsområdet, 1998.

det blivit tydligt att det bilaterala samarbetet måste rymma både den bilaterala dimensionen av problematiken och dess EU-dimension. Dels skall EU-acquis introduceras i kandidatländerna, dels måste dessa kunna övertyga omvärlden om att de är fungerande rättssamhällen. Beredskapen att fatta de nödvändiga besluten varierar inom samarbetsländerna, och är i vissa fall svagare på den politiska nivån än på den tekniska.

Som en del av rättssamarbetet med de baltiska länderna genomförs för närvarande en insats med syftet att etablera en juristutbildning där: Riga Graduate School of Law. Rättssamarbetet med Polen och Ryssland har inte haft motsvarande förutsättningar. Det med Polen inleddes från svensk sida på ett liknande sätt som det med de baltiska länderna, men möttes av ett begränsat polskt intresse. De polska motparterna bedömde inte att Polen hade några större behov av utländskt stöd för reformarbetet. Under innevarande år har dock förslag inkommit från polsk sida om samarbete på domar- och åklagarområdet, något som av justitiedepartementet bedöms snarare komma att bli ett kollegialt samarbete än ett utvecklingssamarbete. Departementet bedömer vidare att de svenska personella resurserna inte räcker till för ett motsvarande engagemang i Ryssland och Ukraina som det i Baltikum, åtminstone inte förrän efter EU-ordförandeskapet. Ett ryskt intresse har framförts om att inleda ett rättssamarbete med Sverige.

Att finna formerna för detta mer intensiva och nära samarbete har tagit viss tid. De fyra myndigheterna Rikspolisstyrelsen, Riksåklagarämbetet, Domstolsverket och Kriminalvårdsstyrelsen har engagerat sig i varierande utsträckning. Det mest aktiva och hittills framgångsrika samarbetet återfinns på den operativa nivån, t.ex. inom direktsamarbetet mellan fängelser eller mellan polismyndigheter i Sverige och i de baltiska länderna. Domstolssamarbetet har ännu inte funnit de adekvata formerna, men skulle möjligen kunna vitaliseras i en liknande samarbetsform, dvs. direkt mellan domstolar på de två sidorna. En tjänsteman från Domstolsverket har nu rekryterats till justitiedepartementet för att aktivera detta högprioriterade samarbete. På senare tid har även Brottsförebyggande rådet och Ekobrottsmyndigheten engagerat sig i rättssamarbetet.

Det från svensk sida nu mer kraftfullt styrda samarbetet får positiva reaktioner i samarbetsländerna. Så uttrycker t.ex. de estniska och litauiska justitieministerierna sin uppskattning av det och bekräftar att dess fortsättning är högt prioriterad. Även om vissa fördröjningar har

stört, bedömer de att den bestående bilaterala kontakten, där parterna lär känna varandra kollegialt, har stora fördelar.

På svensk sida uttrycker parterna – de berörda departementen, fackmyndigheterna och Sida – sin tillfredsställelse med samarbetet som det fungerar idag. Förutom den nämnda styrgruppen finns även en kontaktgrupp för mer löpande koordinering och erfarenhetsutbyte. Allteftersom som samarbetet stärks och myndigheterna själva tar ansvar för beredning och genomförande minskar belastningen på styrgruppen. Sida är vidare nu berett överväga att under vissa förutsättningar bevilja ramanslag till de berörda myndigheterna. På departementsnivån ligger dock dialogfunktionen kvar, den politiska dialogen kring övergripande prioriteringar och kopplingar, inte minst till EU.

Den tilltänkta aktiveringen av medverkan i Phares twinningprogram är emellertid ännu begränsad. Erfarenheterna på rättsområdet hittills är inte uppmuntrande. Dels är deltagandet förenat med komplicerade procedurer, som i många fall avskräcker. Dels uppfattas UD:s ersättningsnivå för finansiering av förarbetet inför twinningsarbete som otillräckliga. Justitiedepartementets bedömer att de nuvarande begränsningarna i möjligheterna att finansiera sådant förarbete resulterar i att ett antal tänkbara samarbetsprojekt inte kommer till stånd. Även den mänskliga resursbasen är en allvarlig begränsningsfaktor, i det att alltmer sparsamt bemannade statliga myndigheter normalt inte har personalreserver att ta i anspråk för även prioriterade samarbetsprojekt. Den lösning som förordas är att Östsamarbetet finansierar personalinsatser, som höjer den samarbetsförberedande kapaciteten hos respektive myndigheter, särskilt för insatser inom Phare-programmet. Med ett växande antal insatser där – och inom det bilaterala samarbetet – kan en större aktivitetsvolym uppstå, som i sig kan mobilisera och bära en erforderlig personalstyrka.

Justitiedepartementet ser en sådan satsning som angelägen, inte minst på basis av bedömningen att det är orealistiskt att räkna med att utvecklingssamarbetet på rättsområdet skall kunna avslutas om och när samarbetsländerna blir medlemmar i EU. Erfarenheterna hittills pekar entydigt på att problemen och bristerna i rättssamhällets funktion är av den arten och omfattningen att det kommer att var ett svenskt riksintresse under ett stort antal år framöver att fortsätta detta utvecklingssamarbete.

I ett utvärderingsperspektiv framstår utvecklingen av rätts-samarbetet som en illustration till hur målstyrning och omvärldsanalys

kan inspirera till innovativa insatser av hög relevans. Kopplingen av Östsamarbetets målsättningar till den svenska prioriteringen av de baltiska ländernas EU-medlemskap gav en stark impuls till ett samlat engagemang, där helhetssynen på rättskedjan har fungerat som en operativ ram för beredningen av samarbetet. Det berörda fackdepartementet har tagit ansvar för en övergripande utformning av samarbetet och deltar i den fortsatta dialogen med motparterna. En förutsättning för utvecklingen har varit en hög politisk prioritering och tillgång till resurser för samarbetet. Erfarenheterna av arbetssättet synes kunna vara av intresse även inom andra sektorer av det svenska Östsamarbetet.

3.3.5 Språk- och integrationsstöd

Det svenska språk- och integrationsstödet till Estland och Lettland kanaliseras främst via UNDP i de två länderna. Stödet till det lettiska programmet var mellan 1995 och 1998 1 miljon kronor genom SI och 12 miljoner kronor genom UD, samt 5,7 respektive 1,8 miljoner kronor genom UD under 1998 och 1999. Det estniska programmet finansierades av SI med 4,2 miljoner kronor mellan 1993 och 1997 och med 2,4 miljoner kronor genom UD under 1998.

En utvärdering av det tidigare integrationsstödet i Estland producerades på Svenska institutets uppdrag 1998¹⁶. Stödet, totalt cirka 4 miljoner kronor, hade fördelats på en serie insatser, främst med inriktning på utbildning i estniska språket och till en ryskspråkig radiostation i Narva. Utvärderaren konkluderar att stödet givit positiva, i viss mån mätbara resultat, vilka i sin tur åstadkommit integrationsfrämjande effekter. Samtidigt påtalar hon bristen på överordnad estnisk integrationsstrategi och på mer omfattande egeninsatser från inhemska håll.

Mot bakgrund av att ett flertal givare verkade samtidigt på detta område med oklar regeringspolitik och med oklart ägarskap av verksamheten initierade ambassaderna på plats en sammanhållen satsning via UNDP-kontoret i Tallinn. Den andra fasen av integrationsstödet till Estland, Nordic/UNDP Project, har nyligen utvärderats tillsammans med ett parallellt Phareprojekt med liknande

¹⁶ Sveriges stöd till integrationsfrämjande åtgärder i Estland 1995–1997, Tiina Meri, 1998.

inriktning och omfattning¹⁷. Medan Phareprojektet innebär ett stöd till fyra verksamhetsområden inom utbildningsministeriet, består Nordic/UNDP-projektet av ett flertal försöksprojekt, som kan utvecklas efter vunna erfarenheter.

Utvärderarna finner att båda programmen fungerar väl och förordar att de fortsätter i stort sett som hittills. De bedömer också att de två programmen har haft en betydande effekt, dels på grund av att regeringen inte hade tillräckliga resurser ett par år tidigare för att möta behoven, dels genom att sammanförandet av flera givares resurser under UNDP gav en större kritisk massa som dessutom skapade synergieffekter, samt att det bidragit till att regeringen gått vidare med att utarbeta en statlig integrationspolitik och ett statligt integrationsprogram.

De svenskstödda integrationsfrämjande insatserna i Lettland har ännu inte utvärderats.

Den ovan nämnda utvärderingen av SI:s östeuropaverksamhet bedömer språk- och integrationsstödet till de ryskspråkiga grupperna i Estland och Lettland som positivt. De finner också att stödet har hög EU-relevans. De bedömer å andra sidan att den sortens samarbete har en mer logisk hemvist hos Sida än hos SI, eftersom Sverige bidrar med finansiering men inte med någon teknisk medverkan. Det svenska stödet på detta område hanteras för närvarande på tre håll: hos SI, Sida och UD. Det synes både mer effektivt och mer ändamålsenligt att samla hanteringen på en hand, med hänsyn till stödets inriktning och karaktär förslagsvis Sida.

3.3.6 Andra demokratirelaterade insatser

Ett flertal spridda insatser genomförs i närområdet. I Polen har en miljon kronor avsatts för datorisering av *Auschwitzmuséets arkiv*. Insatsen bedöms av ambassaden som väl vald och genomförd, både som demokratistöd och som främjandeinsats. I Ryssland har flera insatser gjorts på det politiska området, t.ex. tillsammans med Europarådet hos *Moscow School of Political Studies* och till *enskilda organisationer med MR-inriktning*. I flera länder har särskilda insatser gjorts för *kvinnliga politiker*.

En serie kurser och seminarier har finansierats för *fortbildning av journalister* från närområdet, främst via FOJO, Institutet för fort-

¹⁷ Mid-Term Evaluation of Social Integration Projects in Estonia, Michael Hopkins, Tiit Elenurm, Greg Feldman, Tallinn, 2000.

bildning av journalister. Från 1993 till slutet av 1998 hade närmare 1 000 journalister, främst från Ryssland, genomgått närmare 40 kurser vid institutet till en kostnad av drygt 20 miljoner kronor. En utvärdering 1998¹⁸ konkluderade att stödet via FOJO hade hög relevans för demokratimålet och för den ekonomiska omställningen i de berörda länderna. Utbildningen hade utförts på ett kostnadseffektivt sätt och till väl utvalda deltagare. Utbildningsmålen hade huvudsakligen uppnåtts, även om effekten på media i de berörda länderna var svår att bedöma. Utvärderarna konstaterar att efterfrågan på detta slags utbildning är fortsatt stor och förordar att Sida-stödet fortsätter.

Med utredningen DS 1994:63 angående bistånd för *demokratisk uppbyggnad genom politiska partianknutna organ* etablerades en ny sorts samarbetskanal för det svenska demokratistödet. Sedan 1995 har de svenska riksdagspartierna via Sida erhållit bidrag för insatser till stöd för sina systerpartier i u- och östländer. Insatserna skall syfta till långsiktig demokratisk uppbyggnad med tonvikt på kunskaps- och institutionsutveckling. Samarbetspartners skall i första hand vara politiska partier eller partinära organisationer. Bidragens storlek bestäms av hur många riksdagsmandat respektive parti har.

Efter två försöksperioder har nu stödet utvärderats¹⁹. Utvärderarna konstaterar att mottagarorganisationerna är mycket nöjda med samarbetsformen och ofta ser kontakten med de svenska partierna som minst lika viktig som de faktiska insatserna. Politiska partier är de viktigaste mottagarna av stödet, även om insatserna riktade till kvinno- och ungdomsförbund samt till oberoende organisationer ökat under senare år. Bland aktiviteterna dominerar policyutveckling, följt av organisations- respektive kampanjarbete. Utvärderarna ställer sig kritiska till att drygt hälften av stödet går till stater som får räknas som etablerade demokratier, respektive till att hälften av stödet gått till EU-kandidatländer. De bedömer vidare att stödet varit framgångsrikt till den del det inriktats på enskilda partier, men ser inga effekter i termer av utveckling av partisystem eller av demokratin i stort. Mot den bakgrunden förordar utvärderarna att stödet knyts närmare till övrigt svenskt demokratistöd.

3.3.7 Gemensamma drag i demokratisamarbetet

¹⁸ The Training of journalists in Central and Eastern Europe, Tiina Meri och Börje Wallberg, 1998.

¹⁹ Utvärdering av stöd genom svenska partiknutna organisationer, Fredrik Ugglå, m.fl., 2000.

De samarbetsprojekt, som finansieras under rubriken demokrati, är av vitt skilda slag. De rör demokratins och rättssamhällets instrument och deras funktionssätt, det lokala självstyret, media, mänskliga rättigheter, människors egen organisering, utbildning, forskning, kultur. Alla har det gemensamt att de bidrar till framväxten av ett mer demokratiskt samhällsskick än det länderna har lämnat bakom sig.

Statsmakternas direktiv för demokratisamarbetet är också vida. I den bemärkelsen bidrar samtliga här diskuterade insatser till måluppfyllelsen. Graden av måluppfyllelse varierar dock betydligt. Samtidigt måste det konstateras att, som några utvärderingar påpekar, att kostnadseffektiviteten kan höjas på flera håll och att samordningen med andra, närliggande aktiviteter kan förbättras. Ett fortsatt metodarbete hos de svenska aktörerna måste stå på dagordningen.

Till regeringens direktiv hör också att Svenska institutets verksamhet i sin helhet definierats som demokratisamarbete. En sådan åtgärd kan uppenbarligen vara ett inbjudande alternativ i en planeringssituation, men i ett utvärderingsperspektiv är det angeläget att den också kompletteras med ett klagörande av hur länken mellan verksamheten och målet ser ut, något som även påpekades av den ovan citerade utvärderingen. Ett sådant klagörande har hittills inte presterats.

Demokratisamarbetets relevans för EU-integrationen är hög, särskilt hos rättssamarbetet, som har givits en medveten EU-orienterad utformning. Rättssamarbetets långsiktiga inriktning, planering och organisation under de senaste åren framstår som värdefullt. Även exempelvis SI:s insatser och det decentraliserade samarbetet har hög EU-relevans. EU-dimensionen är fortfarande i vissa stycken ny för det svenska Östsamarbetet och kräver fortsatt metodutveckling hos de svenska aktörerna.

Erfarenheterna hittills från flera av demokratisamarbetets delområden stödjer inte att tanken att planeringen fortsatt skall inriktas på att det statligt finansierade Östsamarbetet skall upphöra när de berörda samarbetsländerna erhåller EU-medlemskap. Erfarenheterna indikerar snarare ett svenskt egenintresse att själv kunna finansiera och styra ett mindre program även därefter, inte minst för insatser på demokratiområdet.

Det kan för en utvärderare vara svårt att mäta resultaten inom demokratisamarbetet. Men det innebär inte att samarbetet därför blir mindre viktigt. Erfarenheten av samarbetet hittills på detta område understryker bl.a. den ovanligt stora betydelsen av att välja rätt

föremål för de svenska insatserna och att utforma dem rätt, av långt större betydelse än t.ex. beloppens storlek.

Ett annat problem är att samarbetsländerna definitionsmässigt och formellt är demokratiska, även om t.ex. enskilda organisationer kan möta svårigheter i sitt arbete, eller journalister blir utsatta för påtryckningar efter kritiska artiklar. Men att som med finansieringsmöjligheter utrustad utlänning explicit föreslå ett samarbete för stärkande av demokratins kultur i länderna i närområdet är inte självklart längre en god öppning för en dialog. Även om det t.ex. inte är kontroversiellt längre i Sverige att säga att den egna demokratin har brister, pekar återföringen från fältet i samband med utvärderingen på att sådana positioner riskerar att blockera mer än att öppna. Det kan finnas anledning att överväga terminologin för samarbetet.

3.4 Ekonomiskt och socialt samarbete

Insatserna till stöd för en socialt hållbar ekonomisk omvandling utgör det i särklass största samarbetsområdet. Det har tagit 57 procent av de samlade resurserna i anspråk mellan 1989 och 1997. 1998 och 1999 var andelarna 39 respektive 41 procent. Det har i den följande presentationen delats in fem underavdelningar: näringslivsfrämjande, sociala sektorer, infrastruktur, fysisk planering och lantmäteri, samt övrig förvaltning.

3.4.1 Näringslivsfrämjande samarbete

Det näringslivsfrämjande samarbetet är en av de tunga komponenterna i Sidas program. Det har dels riktats till svenska kommersiella aktörer av skilda slag via program som Advantage East och Start-Öst, dels sökt bidra till kompetenshöjning i samarbetsländernas näringsliv, och dels medverkat till att bygga den nödvändiga infrastrukturen i institutionella termer. Ett flertal utvärderingar och andra studier har producerats. De som ställts till utvärderingens förfogande presenteras nedan, grupperade efter de tre ovan nämnda huvudlinjerna.

Till den första gruppen hör bl.a. den breda satsningen på *Baltiska investeringsprogrammet* (BIP) och *Nordiska projektexportfonden* (NOPEF). BIP, som avslutades efter sin andra programfas 1995-99, var ett samprojekt mellan EBRD och de nordiska länderna med syftet

att främja framväxten av små och medelstora företag i de baltiska länderna. Det bedöms ha spelat en viktig roll som igångsättningsstöd. Det har också lyckats attrahera additionella medel från andra länder och EBRD till regionen. Sammanlagt bidrog Sverige med 250 miljoner kronor till BIP. Inom ramen för BIP finansierade Östsamarbetet också bidrag till NOPEF för finansiering av bl.a. för investeringsstudier för att främja nordiska investeringar i de tre baltiska länderna. En fortsatt finansiering av NOPEF har nyligen överenskommit mellan de nordiska regeringarna. Den svenska insatsen finansieras med Östersjömiljardmedel

Advantage East lanserades av Swedecorp 1993 och hanteras av Sida sedan 1995. Av en total finansiering under hela perioden om 9,3 miljoner kronor har 7,9 miljoner kronor gått till de tre baltiska länderna. Programmet, som avslutades med utgången av 1999, innebar tekniskt stöd direkt på företagsnivå för att koppla samman svenska importörer med baltiska producenter, huvudsakligen via handelsmässor. Samarbetet har berört fyra produktgrupper: teko-produkter, möbler, presentartiklar och mekanisk-verkstadsprodukter. Ett flertal uppföljningsprojekt har resulterat, särskilt "Textilica", som för närvarande fortsätter.

Programmet utvärderades under 1999²⁰. Utvärderarna konstaterade att *Advantage*-projekten tydligt hade lett till ett antal företagskontakter mellan baltiska företag och svenska importörer av tekoprodukter. Projekten hade givit de baltiska företagen en väl strukturerad ingång till en för dem i stort ny marknad. För de svenska importörerna hade samarbetet givit möjlighet att identifiera nya leverantörer. Några av dem hade gått vidare med direkta investeringar i sina nya partners. En tredjedel av de baltiska företagen bedömdes idag exportera till Sverige.

Utvärderarna bedömer vidare programmet som en praktisk och operativ ansats för utveckling av den privata sektorn. Gjorda erfarenheter har tagits till vara av Sida och återförts i fortsatt programutveckling. Dess viktigaste bidrag har varit överföringen av exportkunnande till företagen, medan dess svagaste inslag var utvecklingen av samverkansorganisationer för företagen. Det bedöms som ett kostnadseffektivt program, med väl genomförda aktiviteter.

Sida finansierar också ett *importgarantisystem*, där importörer kan erhålla riskdelning vid import och lansering av produkter och tjänster från Central- och Östeuropa i Sverige eller i EU, samt vid utläggning

²⁰ Sida Supported Advantage Projects in the Baltic States, Claes Lindahl och Petra Stark, 1999.

av viss legotillverkning. Importören ansöker om garanti hos en svensk handelskammare, som bereder ansökan för Sidas beslut.

Start-Öst är ett program för små och medelstora svenska företag, som vill engagera sig i ett samriskprojekt med ett företag i Lettland, Litauen, Ryssland, Ukraina, Moldova, Bosnien, Makedonien, Armenien, Azerbaidjan och Georgien. Estland kan inte längre komma i fråga. Programmet innehåller två kreditfaciliteter, en för investeringar i kunskapsöverföring och en för investeringar i utrustning. Den förra krediten kan skrivas av Sida när väl kunskapsöverföringen ägt rum. Start-Öst hanteras av Sida tillsammans med ALMI Företagspartner och dess 22 filialer i Sverige.

Programmet syftar till att stödja uppkomsten av en stark privat sektor med kraftfulla företag. Det har inte utvärderats sedan 1997. Enligt Sida har svenska företag visat stort intresse. Mellan 1994 och 1997 erhöll 218 projekt tillsammans krediter om 67 miljoner kronor. Rapporteringen från företagen och från ALMI indikerar att projekten i flertalet fall har varit framgångsrika men har tagit mer tid att genomföra än planerat. Programmet har inte utvärderats de senaste åren. Några näringslivsrepresentanter uttrycker i samband med denna utvärdering en kritisk syn på Start-Öst. Den nedan citerade utredningen av Swedfund Financial Markets förordar att ALMI och Sida tillsammans studerar programmets verkningsgrad och hur företagens finansieringssituation förändrats sedan perioden 1993–1996 innan det fortsätter att verka.

Till insatserna av direkt intresse för det svenska näringslivet kan också räknas *konsultfonderna hos de internationella finansieringsinstitutionerna*. Fonderna, som inrättats på initiativ av Sida bl.a. för att underlätta för svenska konsultföretag att komma in på de marknader dessa institutioner utgör, kan användas av institutionerna själva för olika slags konsultinsatser i Central- och Östeuropa. De omges av en förenklad procedur för beslutsfattande från svensk sida. De har funnits sedan flera år hos Världsbanken, IFC och EBRD, och kommer att inrättas även hos NIB inom kort. Även en fond hos NOPEF är under diskussion.

Utnyttjandet av fonderna varierar. Medan det är högt hos Världsbanken och IFC, är det lågt hos EBRD. Enligt Sidas erfarenhet ligger två faktorer bakom det låga utnyttjandet hos EBRD. Dels är de svenska företagen själva inte tillräckligt aktiva – endast ett företag är för närvarande registrerat – dels har fonden under senare år omgivits med en komplicerad, intern EBRD-procedur, som avskräcker bankens tjänstemän från att utnyttja den. Av de tre befintliga fonderna är därför

endast de två första för närvarande aktuella för påfyllnad. Beredningen är inriktad på finansiering från Östersjömiljarden.

Representanter för utvecklingsbankerna har olika erfarenheter att redovisa – Världsbanken i Moskva har använt fonderna i flera fall och uppskattar dem som nyttiga instrument för alla inblandade, medan EBRD i S:t Petersburg finner deras utnyttjande förenat med krångliga procedurer, särskilt att i vissa fall ett flertal instanser i samarbetslandet måste godkänna kontrakt och fakturor innan medel kan betalas ut.

Därutöver har Sida i ett flertal fall ställt särskilda konsultfonder, s.k. Special Trust Funds, till Världsbankens förfogande för genomförande av specifika projekt, jämför vidare nedan 3.4.2, Sociala sektorer. Fonderna används främst för tekniska rådgivningsinsatser av konsulter, institutionella representanter eller annan expertis. Fonderna förvaltas av särskilda projektsamordningskontor (PCU) i de ansvariga, låntagande ministerierna. PCU formulerar uppdragen och upphandlar de avsedda tjänsterna i konkurrens i Sverige. Både Sida och Världsbanken uttrycker tillfredsställelse med samarbetsformen. För svenskt vidkommande innebär arbetsmetoden bl.a. att svenska företag och andra parter direkt kommer in på prioriterade samarbetsområden i samarbetsländerna. Fondmodellen har hittills endast använts i samband med världsbanksprojekt i sociala sektorer, där de två parternas operativa intressen sammanfallit. De positiva erfarenheterna inte minst för svenska företags del inbjuder dock till att modellen skulle kunna övervägas även på områden som inte är direkt föremål för planerade eller pågående Sida-insatser. Marknaden synes betydande.

Ytterligare en utvärdering 1999 belyser tre olika Sida-insatser till stöd för det privata företaget i regionen²¹. Mellan 1994 och 1997 hade Sida investerat 26 miljoner kronor i *The Swedish Baltic Corps*. AMS bidrog med 15 miljoner kronor. Programmet tillkom på ett svenskt handelskammarinitiativ 1990. Lediga personer i svenskt näringsliv skulle överföra kunnande och kompetens till de baltiska länderna, utveckla export och handel främst med Sverige, samt få egna arbetserfarenheter av värde för sitt återinträde på den svenska arbetsmarknaden. Utvärderarna finner dock inte att projektnytan står i paritet med kostnaderna. Endast marginella resultat kunde noteras i termer av exportutveckling liksom av institutionell utveckling. Två tredjedelar av deltagarna hade ingen användning för sina nya erfarenheter vid återinträdet. Den andra gruppen näringslivsinsatser

²¹ Technical Assistance to Central and Eastern Europe, Claes Lindahl, Monica Brodén och Peter Westermark, 1999.

utgörs av *handelskammarsamarbetet* i Lettland, Litauen, Kaliningrad och Bosnien-Hercegovina. Utvärderarna noterar att de svenska utbildningsinsatserna är små i jämförelse med andra länders, men ändå har lyckats bidra till en institutionell utveckling och till en viss ökning av medlemsantalen. Samarbetet har skapat en relation mellan de berörda handelskamrarna på de två sidorna, som kan ha bidragit till en ökad handel. Samarbetet, som har pågått sedan 1995 och kostat 4,4 miljoner kronor, bedöms som relativt framgångsrikt, om än mindre kostnadseffektivt. En mindre insats för utveckling av *kvinnligt företagande* i Polen bedöms av utvärderarna på grund av brister i förberedelse och genomförande endast ha åstadkommit försumbara effekter.

En andra kategori Sida-insatser syftar till en kompetenshöjning i samarbetsländernas näringsliv. Dit hör bl.a. stöd till bankutbildningar i Polen och i S:t Petersburg samt tekniska biståndsinsatser i den externa skuldhanteringen och i banksaneringen i Litauen. En separat insats har gjorts i Ryssland för att bidra till införandet av en kvalitetsutmärkelse i det ryska näringslivet, *Russian Quality Award*. En utvärdering²² pekar på att även om projektet uppfyllt den övervägande delen av de ganska detaljerade delmålen, hade förutsättningarna för dess verksamhet påverkats negativt av den allmänna utvecklingen i det ryska näringslivet under hösten 1998. Utvärderaren rekommenderar en omorientering av ett eventuellt fortsatt stöd. Efter att ha studerat projektets fortsatta förutsättningar förlängde Sida den svenska insatsen. Sida rapporterar nu att ett ryskt kvalitetspris faktiskt har delats ut de senaste tre åren och att arbetet med att etablera ett system för certifiering av företag har varit framgångsrikt.

Ett omfattande stöd har lämnats till *Kaliningrad International Business School* (KIBS) under 1994 till 1999. Totalt 12 miljoner kronor har investerats av BITS och Sida i en serie insatser med syftet att höja kompetensnivån bland företagare i området. Stödet, som har verkställts via Institutet för Företagsledning (IFL) utvärderades under 1999²³. En omskolning av officerare till banktjänstemän bedöms ha givit blandade resultat. En återkommande utbildning med tillhörande rådgivning från KIBS, *Develop your Business*, å andra sidan, ses som en stor framgång, och sägs ha lett till en ökad efterfrågan på andra tjänster från KIBS. Det har också bidragit till en spridning av detta slags företagarutbildning över Ryssland. Två andra program – ett för företagsomstrukturering och ett för twinning med svenska företag –

²² Programme for Total Quality Management in Russia, Lars Rylander, 1998.

²³ Cooperation with the Kalininigrad Business School, Jakub Swiecicki, 1999.

har inte givit resultat i paritet med insatserna. Sammantaget bedömer utvärderaren att det svenska stödet resulterat i en professionell och välmeriterad institution, som tydligt bidrar till marknadsreformen i regionen. Han förordar att stödet fortsätter.

Som svar på ett förslag av dåvarande president Yeltsin, att 25 000 lovande unga ryska företagare skulle få 500 timmars managementutbildning var i utlandet över en femårsperiod, formulerades ett praktikprogram för unga företagare i Sverige. *Nordpraktik – New Managers for Russia*, med 1 000 praktikplatser, påbörjades 1998 i regi av föreningen Norden. Målet var dubbelt: att utveckla affärskontakterna mellan Ryssland och Sverige och samtidigt ge rysk personal marknadsekonomiska grundkunskaper. Upptagningsområdet är nordvästra Ryssland, där olika sverigeanknutna representationskontor sköter rekryteringen av kandidater. Programmet fungerar oberoende av det s.k. presidentprogrammet, som tillkom för att verkställa president Yeltsins initiativ.

Nordpraktik har nyligen utvärderats²⁴. Utvärderarna konstaterar att verksamheten 1998 och 1999 kvalitativt håller måttet, men att endast drygt hälften av det planerade antalet praktikanter kunnat rekryteras. Utvärderarna bedömer resultaten aktningsvärda i de fall, där de rätta parterna kunnat kopplas ihop. De instämmer i att kvaliteten i programmet bör gå före kvantiteten, men lägger också förslag till hur rekryteringen av praktikanter och värdföretag skall intensifieras. De bedömer att målen kanske inte heller var realistiska från början.

En tredje grupp svenska insatser i sammanhanget siktar in sig på vad man skulle kunna kalla näringslivets infrastruktur. Till denna grupp hör bl.a. *Handelshögskolan i Riga*, ett sambaltiskt projekt med ett svenskt finansieringsåtagande om totalt 122 miljoner kronor t.o.m. år 2003 och med ett aktivt deltagande av Handelshögskolan i Stockholm. En äldre utvärdering²⁵ bedömde verksamheten positivt – utbildningen är både av hög kvalitet och högst relevant för den ekonomiska utvecklingen i Lettland och Baltikum i övrigt. Utvärderingen påtalade också ett antal brister, varav flera enligt den 1998 gjorda resultatanalysen för Lettland, se nedan avsnitt 4.3, sedermera åtgärdats. Det lettiska intresset för och möjligheterna att överta ansvaret för verksamheten har dock hittills varit begränsat, vilket reser frågan om investeringens långsiktiga hållbarhet.

Ett omfattande svenskt stöd har också riktats direkt till omvandlingen av de finansiella sektorerna i Baltikum. I samverkan

²⁴ Nordpraktik – New Managers for Russia, Lennart Peck och Björn Ternström, 2000.

²⁵ SSE Riga, Evaluation Report, Neil Hood, m.fl., 1996.

med Världsbanken utformade BITS 1994 ett förslag till insatser i de tre ländernas bankväsende. Där fanns då alltför många små banker med alltför låg kapitalisering och med bristande kompetens och kontroll. Dessutom var bankinspektionen bristfällig. Det gemensamma insatspaketet skulle bestå av en del ägarkapital från Sverige, en kreditram från Världsbanken och en komponent tekniskt bistånd till varje bank. På förslag i en proposition 1994/95:160 beslöt riksdagen ställa 240 miljoner kronor till förfogande för det svenska deltagandet i paketet. Målen för insatsen var att främja ett sunt bankväsende i de tre länderna, och att förstärka egenkapitalet i bankerna för att kunna öka utlåningskapaciteten. Stödet skulle inriktas på banker, som var privata eller skulle privatiseras, och som skulle kunna kvalificera för lån från Världsbanken. Verksamheten – förutom det tekniska stödet till finansministerierna – skulle hanteras av ett professionellt organ med operationell självständighet, det nybildade *Swedfund Financial Markets* (SFM).

SFM:s strategi blev att själv gå in som investerare i de olika bankerna och därmed ha fördelen av att kunna kontrollera verksamheten. Sedan 1995 har SFM gjort knappt tjugo investeringar estniska, lettiska och litauiska banker, varav knappt hälften har avvecklats, i flertalet fall med betydande fördel. Engagemang i nio banker kvarstår. Tekniskt bistånd har inte använts i planerad utsträckning, även om vissa utbildningsinsatser gjorts i SFM:s regi och den programansvarige bankmannen inom SFM själv stått för en viktig kunskapsöverföring. Dessutom har SFM kunnat agera för ett förstärkt regionalt samarbete mellan baltiska banker.

En utredning presenterades tidigare i år, som belyser SFM:s verksamhet²⁶. Utredaren bedömer att verksamheten varit väl förberedd och väl timad, att målen varit realistiska i stort, att den svenska finansiella insatsen varit adekvat, att SFM genomfört sitt uppdrag på ett flexibelt och kostnadseffektivt sätt, och att SFM banat vägen för nordiska banker och bidragit till ökad finansiell integration i det nordisk-baltiska området. Den kunde dock ha genomförts i bättre samordning med andra aktörer i liknande uppdrag, främst EBRD och NIB via det Baltiska investeringsprogrammet. SFM är sammanfattningsvis enligt utredarens mening ”en fjäder i hatten för östbiståndets arkitekter och andra inblandade parter”.

SFM föreslogs vid sin tillkomst verka för att de berörda baltiska bankerna också utvecklades till replipunkter för svenska mindre

²⁶ Riskkapital i Östersjöområdet, Claes de Neergaard, 2000.

företag. Förslaget avvisades då på principiella grunder. Utredaren konstaterar också att även om SFM:s investeringar inte från början bedömdes utifrån om de hade ett sverigeeintresse, visar det sig i efterskott att de fått ett betydande sverigeeintresse i det att de medverkat till en utveckling i det baltiska bankväsendet, som starkt underlättat svenska och svensk-nordiska bankers etablering där.

Sammanfattningsvis har under 1998 och 1999 62 miljoner kronor respektive 49 miljoner kronor avsatts till näringslivsinriktade insatser enligt ovan. Därtill kommer svenska bidrag till EBRD, BIP, NOPEF, NIB, NEFCO, m.fl. organ med näringslivsutveckling på sin dagordning. Det svenska stödet till förmån för näringslivets utveckling i samarbetsländerna synes både omfattande och ambitiöst. Att döma av här redovisade utvärderingar är stödet på det hela taget – med vissa undantag – väl inriktat och genomfört. Utlandsmyndigheterna finner som regel insatserna nyttiga, möjliga med frågetecken för några enskilda projekt, som handelskammarsamarbetet.

Det uttalade målet för näringslivssamarbete är att bidra både till en hållbar ekonomisk omställning och till ett ekonomiskt samarbete över Östersjön. Däri spelar utvecklingen av handel och industri och en kraftfull privat sektor med konkurrenskraftiga företag en avgörande roll. Det går att se en tydlig utveckling i de flesta samarbetsländers näringsliv. Även om det inte går att avgöra hur mycket det svenska stödet har bidragit, underlättar insatser för att stärka kompetens, regelverk och kontrollfunktioner för både svenska och inhemska företag, och bidrar därmed till ekonomisk utveckling, indirekt även i Sverige. Även om uppenbarligen insatsernas effektivitet varierar, blir helhetsintrycket att de samlade insatserna i hög grad bidrar till det uppställda målet.

Till diskussionen om samarbetets värde hör också den kritik, som framförs av representanter för näringslivet, med innebörden att samarbetet i alltför ringa grad beaktar det svenska näringslivets intressen. För en kommentar till denna diskussion hänvisas till kapitel 7, nedan.

3.4.2 Sociala sektorer

Målformuleringen ”att stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling” är gemensam för perioderna 1995/96–98 och 1999–2001.

Fram till dess hade motsvarande målformulering varit ”att stödja införandet av en fungerande marknadsekonomi”. Den tidigare nämnda utvärderingen ”Att utveckla ett grannlandssamarbete” föreslog ett femte, fristående, socialt, mål för Östsamarbetet. Regeringen ansåg emellertid i prop. 97/98:70 att den sociala betoningen framhävs bättre genom att vara integrerad i det tredje målet.

Prop. 1997/98:70 anger att stödet ”till den sociala sektorn skall öka, främst till uppbyggnad av hållbara och bättre riktade socialförsäkringssystem, åtgärder för att förbättra barnens situation samt insatser för att förbättra folkhälsan”. Insatserna i de sociala sektorerna har också ökat, både under innevarande och under föregående perioder. Totalt fattade Sida beslut om socialt orienterade insatser till en summa av 56 miljoner kronor 1998, respektive 110 miljoner kronor 1999. Samarbetsområdet är fortfarande under expansion.

Till de mer omfattande insatserna hör *samverkansprojekten med Världsbanken* – två projekt pågår för närvarande med Velfärdsministeriet i Lettland och två med Socialministeriet i Litauen. De lettiska projekten berör hälsosektorns omstrukturering och pensionssystemets omläggning, medan de litauiska handlar om hälsosektorn respektive uppbyggnaden av en modern socialförvaltning och -tjänst på kommunal nivå. Under 1998 och 1999 anslogs sammanlagt 17 respektive 20 miljoner kronor för de fyra projekten i Lettland och Litauen. Under innevarande år har den totala insatsen ökat till drygt 100 miljoner kronor. Samarbetet är knutet till projekt, där världsbankskrediterna används för finansiering av investeringar, medan de svenska medlen främst används för tekniska rådgivningsinsatser i form av konsulter, institutionella representanter eller annan expertis. Sidas stöd förmedlas via s.k. Special Trust Funds, som förvaltas av särskilda projektsamordningskontor (PCU) i de ansvariga ministerierna. PCU formulerar uppdragen och upphandlar de avsedda tjänsterna i konkurrens i Sverige.

Både Sida och Världsbanken uttrycker sin tillfredsställelse med samarbetsformen. Världsbanken får tillgång till extra medel med lätt access till relevanta resurser i låntagarländernas närområde. För Sidas del innebär den att svenska bidrag till policy- och reformarbetet får stöd av betydligt större finansiella och andra resurser, och att svenska företag och andra parter direkt kommer in på prioriterade samarbetsområden i samarbetsländerna.

En andra grupp sociala insatser verkställs genom *Östeuropakommittén* under Socialstyrelsen, ÖEK. Denna är en allmännyttig

ideell förening med flertalet parter i den svenska sjuk- och hälsovården som medlemmar. ÖEK tillkom 1992 som ett svar på en stark vilja i Sverige att stödja de då just åter självständiga baltiska länderna i deras omstrukturering av de nationella sjuk- och hälsovårdssystemen. ÖEK:s verksamhet finansieras av Sida, som också anger riktlinjer för hur samarbetet skall bedrivas. ÖEK:s insatser har alltmer gått från en initial tonvikt på kliniskt samarbete, ofta med inriktning på överföring av modern teknik och kunnande i form av systersamarbete mellan två institutioner, till att ta upp system-, struktur- och metodfrågor i sjukvården på en policynivå. Syftet är att bidra till en långsiktig kapacitetsutveckling och till en förändring av attityder och metoder.

ÖEK erhöll under 1998 och 1999 en sammanlagd Sidafinansiering om cirka 40 miljoner kronor per år för insatser inom närområdet. ÖEK förmedlar Sidas medel vidare till individuella svenska ansökande, som verkställer samarbetet med stor självständighet och med betydande insatser av egna resurser. Hela sjukvårdsområdet omfattas av samarbetet, där särskilda satsningar görs på t.ex. psykiatri och bekämpningen av smittsamma sjukdomar. Då det inte är möjligt att i Central- och Östeuropa ha samma avgränsning mellan sjuk- och hälsovård och sociala insatser som i Sverige, stödjer ÖEK även vissa anknutna sociala aktiviteter.

Samarbetet genom ÖEK är påtagligt decentraliserat. Det är i flertalet fall ett kollegialt systersamarbete, som kan innehålla utrustning, rådgivning, auskultation och andra slag av utbyte. Det är uppskattat i samländerna som ett praktiskt och resultatorienterat samarbete. En utvärdering 1999²⁷ av psykiatrisamarbetet genom ÖEK konkluderade att de svenska insatserna påtagligt bidragit till förändrade kunskaper, attityder och metoder, medan deras påverkan av struktur och lagstiftning var begränsad. I sin helhet framstår ÖEK-stödet som en värdefull och kostnadseffektiv del av det svenska Östsamarbetet, som dessutom har goda förutsättningar att fortsätta som ett bestående grannlandssamarbete, inte minst på klinisk nivå.

Som ett led i strävan att avstå från förgranskning av mindre insatser, för att i stället kunna lägga tonvikten vid långsiktigt arbete och uppföljning, lät Sida tidigare i år genomföra en s.k. systemrevision av ÖEK²⁸. Revisionen syftar till att klarlägga om befintliga avtal mellan parterna, övriga styrinstrument och ÖEK:s interna styr-

²⁷ Evaluation of the Psychiatry Project of the East Europe Committee of the Swedish Health Care Community (SEEC) 1995–1998, Nils Öström, 1999.

²⁸ Systemrevision av Hälso- och sjukvårdens Östeuropakommitté, KPMG, 2000.

och kontrollsystem motsvarar de krav som bör ställas på en effektiv och tillförlitlig verksamhetsstyrning. Revisorerna konkluderar att ÖEK har dels en från föreningsstämma och styrelse utgående formell styrning, dels också en klar och dokumenterad organisationsstruktur med angivna ansvarsfördelningar. Den sammanfattande bedömningen är att ÖEK:s interna process och arbetssätt är adekvata i förhållande till utvecklingssamarbetets behov. Revisorerna lämnar samtidigt förslag om förbättrade metoder för verksamhetsplanering, medelsförvaltning och revision.

Socialhögskolan i Stockholm bidrar sedan flera år till reformarbetet i Central- och Östeuropa genom utbildnings- och rådgivningsinsatser. En omfattande insats har gjorts för *utbildning av blivande socialchefer och socialarbetare* i flera länder – personalgrupper som inte existerade i det tidigare sovjetsamhället. I S:t Petersburg medverkar Socialhögskolan i ett *metodutvecklingsarbete inom socialtjänsten*. Huvudinriktningen är kunskapsöverföring inom områden som vård av äldre, av handikappade, och av barn och ungdomar. Samtidigt lämnas bidrag till lagstiftningsarbetet och andra delar av reformarbetet inom det sociala området. Modellsocialkontor har inrättats i staden. I Litauen deltar Socialhögskolan inom ramen för det nyss nämnda världsbanksprojektet i arbetet på att utveckla en modell för *kommunbaserat socialt arbete* för att minska antalet personer med fysiska eller mentala handikapp, som måste leva i institutioner.

Socialhögskolans insatser finansierades med 18,3 miljoner kronor under 1999. Ett flertal svenska aktörer är engagerade i liknande projekt i de baltiska länderna, i Ryssland och i Ukraina – socialförvaltningar i svenska kommuner, statliga myndigheter, institut och högskolor, samt privata konsultfirmor. Samarbetet på det sociala området har kommenterats positivt av skilda representanter för samarbetsländerna. Så sägs exempelvis att det metodutvecklingsarbete som genomförts på socialbidragsområdet i S:t Petersburg nu har påverkat tänkandet även på den federala nivån. Inom Leningrads län uppfattas utbildningen av personal för socialtjänsten som särskilt intressant, eftersom det är ett område där egna erfarenheter helt saknas.

Ytterligare insatser på det sociala området genomförs under samarbetsperioden av Svenska Handikapporganisationers Internationella Biståndsförening (SHIA), Arbetarskyddsstyrelsen, Strålskyddsinstitutet, Samhall, Folkhälsoinstitutet, Riksförsäkringsverket, RFSU, Kommunförbundet, med flera.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att regeringens instruktion om att samarbetet på det sociala området skall öka har hörtsammats. Det präglas idag av stor bredd och engagerar ett stort antal parter på båda sidor. Det har också utvecklats tematiskt och tagit upp främst barn- och handikappfrågorna, i viss mån även socialförsäkringarna. Det fortsätter att expandera.

Samarbetsområdets stora bredd och stora antal aktörer, som inte alltid ens på svensk sida är väl samordnade, motsvaras emellertid inte av någon sammanhållande funktion på departementsnivå. Den överblick och styrning som justitiedepartementet står för inom rättssamarbetet utförs inom det sociala samarbetet närmast av Sida. Socialdepartementet har dock en löpande kontakt med samarbetsländerna på den politiska nivån. Erfarenheten indikerar att en kontinuerlig tjänstemannadialog på ministerienivå kring de övergripande frågorna skulle kunna bidra till prioriteringarna inom det berörda utvecklingssamarbetet.

Huvudskälet till regeringens tidigare beslut var de växande problemen och negativa effekterna på det sociala området av den ekonomiska omstruktureringen i länderna. Utvecklingen är alltså inte uppmuntrande. De nya klyftorna upplevs som alltför stora av stora delar av ländernas befolkning och riskerar enligt vissa bedömare att försvaga det folkliga stödet för reformprocessen. Utvecklingen till idag stärker argumenten för en fokusering på de sociala sektorerna i samarbetet.

3.4.3 Infrastruktur

Samarbetet med länderna i Central- och Östeuropa inom infrastruktur har under nittiotalet innehållit omfattande insatser, i synnerhet för att bygga upp de baltiska ländernas sjöfarts-, luftfarts- och vägförvaltningar. Infrastruktursamarbetet har minskat under den pågående perioden. Under 1998 beslöt Sida om insatser om totalt 4 miljoner kronor. Under 1999 sjönk summan till 2,3 miljoner kronor. Rådgivningsinsatser inom civilflyget och insatser med inriktning på Via Baltica, trafiksäkerhet, transportanalyssystem och postnummer har genomförts.

Ett exempel på detta samarbetsområde, postväsendet, tas upp i en utvärdering från 1998²⁹. Samarbetet mellan posten i Sverige och i

²⁹ Den mänskliga faktorn, Samarbete mellan svenskt postväsende och den regionala posten i St Petersburg, Ryssland, Lars Rylander, 1998.

S:t Petersburg hade då pågått sedan 1995 med inriktning inledningsvis på att utveckla en affärsplan och därefter på att reformera och effektivisera verksamheten på två områden – brev/paket/åkeri respektive kassa/betalningar/finansiella tjänster. Bortsett från att projektet hade försenats kraftigt, bedömde utvärderaren att de konkreta målen i stort sett hade uppnåtts. Föreningarna hade dock lett till att totalkostnaden för att nå resultaten stigit till det dubbla. Till resultaten hade bidragit att svenska posten hade stationerat en representant hos posten i S:t Petersburg, varigenom samarbetet hade fått ett större personligt och professionellt engagemang. Det fortsatta samarbetet har senare lett till goda resultat, t.ex. till att andelen lokala brev som kommer fram över natten ökat från 40 till 80 procent.

Samarbetet inom infrastrukturområdet var betydelsefullt under tidigare år, särskilt i förhållande till de baltiska länderna. I flera av de fallen har samarbetet övergått i ett reguljärt grannlandssamarbete, exempelvis mellan luft- och sjöfartsmyndigheter. Det finns också exempel på twinningsarbete på infrastrukturområdet, se vidare avsnitt 3.7 nedan.

I utvärderingen framstår nedtoningen av infrastrukturektorn inom Östsamarbetet som logisk. Det tidigare samarbetet har producerat värdefulla resultat, som nu dels kan bidra till den fortsatta ekonomiska utvecklingen, dels kan utgöra en grund för ett fortlevande samarbete. I flera fall har det, som nämnts, övergått i övergått i ett reguljärt grannlandssamarbete. I ljuset av regeringens prioritering av en sådan övergång kan det vara av intresse att studera hur och på vilka villkor den har skett.

3.4.4 Fysisk planering och lantmäteri

Samarbetsområdet fysisk planering och lantmäteri omfattar lantmäteri och näraliggande eller stödjande områden som t.ex. flygfotografering, kartproduktion, jordreform och fastighetsregister. Det tar betydande belopp i anspråk – totalt 37 miljoner kronor under 1998 och 107 miljoner kronor 1999.

Samarbetet inom lantmäteri och fastighetsområdet inleddes i början av nittiotalet i Baltikum och Polen. Samarbetet i de länderna har haft stor omfattning, men har minskat sedan ett par år. Flertalet insatser är

för närvarande inne i sin slutfas. Det samarbetet skall nu utvärderas bl.a. med sikte på eventuella, avslutande insatser. Samarbetet med Ryssland och Ukraina, som också påbörjades tidigt, expanderar starkt under innevarande period. Det har byggts ut kraftigt sedan 1995 och berör idag Kaliningrad, Karelen, Leningrads län, Murmansk, Novgorod, Pskov, S:t Petersburg och Saratov. Dessutom görs insatser på den federala nivån i Moskva. Samarbetet med Ukraina har också expanderat de senaste två åren, samtidigt som ett begränsat Samarbete med Vitryssland satts igång. Huvudaktören på svensk sida är Lantmäteriverkets dotterföretag Swedesurvey. Härtill kommer utbildningsinsatser via Tekniska Högskolan i Stockholm (KTH).

Det omfattande lantmätarisamarbetet med Ryssland och Ukraina har utvärderats³⁰. Rapporten täcker tio projekt i Ryssland och två i Ukraina, som löper under perioden 1995–1998. Projekten rör utbildning och rådgivning inom områden som fastighetsinformation, -värdering och -taxering, fastighetsregistrering, och systemutveckling. Instrumenten har varit studiebesök i Sverige, specialiserade seminarier på distriktsnivå, stöd till inrättandet av en fastighetsutbildning i Novgorod, samt praktisk utbildning av experter inom lantmäteri, kartering och programmering. Den sammanlagda finansieringen från Östsamarbetet uppgår till 35 miljoner kronor.

Utvärderingsteamet finner att den svenska ansatsen har fungerat väl och har bidragit till en bred kunskapsbas hos de berörda förvaltningarna i Ukraina och Ryssland. Den har introducerat moderna fastighetsmetoder hos personal både på ledningsnivån och på den tekniska nivån. Till förklaringarna till framgångarna räknar utvärderarna att samarbetet pågått under flera år, att de berörda distriktsledningarna engagerat sig i samarbetet, att den ryska och ukrainska personalen i flera fall hade en god teknisk grundutbildning, att insatserna kunde genomföras med modern teknik och med kunnig svensk personal, och att den nödvändiga finansieringen var tillgänglig. Utvärderarna förordar att det fortsatta lantmätarisamarbetet genomförs på i huvudsak samma sätt som hittills, men med större emfas på tekniköverföring och utbildning på den lokala nivån.

Till lantmätarisamarbetet hör också den mastersutbildning som Tekniska högskolan i Stockholm tillsammans med Lantmäteriverkets Swedesurvey anordnar på Sidas uppdrag. Programmet inleddes 1996 och har hittills förbrukat 30 miljoner kronor. Det utvärderades under 1999³¹. Till dess hade 91 studerande genomgått utbildningen, varav 30

³⁰ Swedesurvey Projects in Russia and Ukraine, Ivan Ford, m.fl., 1999.

³¹ Maters Programme in Land Management, Jim Widmark, 1999.

från Ryssland och ungefär lika många från Estland, Lettland, Litauen och Ukraina. Den svenska mastersexamen är dock inte erkänd i samarbetsländerna, vilket kräver bilaterala förhandlingar. Utvärderaren finner att lantmäteriutbildningen har stått för ett betydande bidrag till kompetensen på högre nivåer i de fem länderna, och att den haft en jämn könsfördelning. 90 procent av studenterna återvände efter utbildningen – hälften av dem hade skrivit kontrakt med sin arbetsgivare om att stanna ett par år efter examineringen. Utvärderaren bedömer att programmet har hög relevans både för utvecklingen i de berörda länderna och för Sidas samarbetsmål.

Representanter för de ryska myndigheterna betecknar lantmäteri- och fastighetssamarbetet som mycket värdefullt och bedömer att det kan hjälpa dem att attrahera mer utländska investeringar i framtiden. I Ryssland fanns tidigare ett enda fastighetsregister, som nu har delats i två – ett fastighetsregister och ett rättighetsregister (ungefär motsvarande inskrivningsmyndigheterna i Sverige). Omläggningen har skapat problem eftersom den leder till att fastighetsfrågorna nu ligger under var sitt ministerium. Även den politiska situationen i Ryssland skapar hinder för en adekvat hantering av fastighetsfrågorna, inte minst den tvekan som många politiker känner inför att privatisera markägandet. Men även om den process, som det svenska lantmäteristödet är tänkt att underlätta, ännu går långsamt framåt, får de gjorda insatserna goda vitsord överlag på mottagarsidan.

Lantmäterisamarbetet framstår som ett värdefullt svenskt bidrag till reformprocessen.

3.4.5 Övriga förvaltningsinsatser

Bland övriga förvaltningsinsatser återfinns en rad olika ämnesområden, såsom den centrala statsförvaltningens ministerier och myndigheter, statistikproduktion, skatteuppbörd, arbetsförmedling, trafiksäkerhet, offentlig upphandling, särskilda utbildningar, EU-integrationsstöd till kandidatländer, m.m. Delsektorn är med 69 miljoner kronor respektive 109 miljoner kronor i beslutade insatser under 1998 respektive 1999 en av de tre tunga inom det ekonomiska och sociala samarbetet.

Den centrala statsförvaltningens *finans- och skatteadministration* är i flera länder föremål för specialiserade insatser. I Estland pågår sedan 1993 ett samarbete med finansministeriet, bl.a. omfattande datoriserade system för budgetering och redovisning på riksplanet. I

ett annat projekt byggs revisionen av kommunernas verksamhet upp. Den lettiska finansinspektionen och Litauens finansministerium och statsrevision tar emot personalinsatser. En fjärde fas av samarbetet mellan de polska och svenska skattemyndigheterna löper till 2001. I samarbetsprogrammet med Ryssland finns dels ett omfattande direktsamarbete mellan de två finansministerierna omfattande bl.a. budgetering, upplåning och skuldförvaltning och revision, dels ett mer specifikt taxerings- och skattesamarbete på regional nivå med RSV på svensk sida, och dels ett utvecklingssamarbete mellan Stockholms och S:t Petersburgs finansförvaltningar.

Samarbetet på finans- och skatteområdet är i Sverige delat mellan offentliga och privata aktörer. Finansdepartementet och dess myndigheter, särskilt RSV, är engagerade i ett långsiktigt samarbete med flertalet av närområdets länder. De privata konsultföretagen synes bli engagerade av Sida när inte offentliga aktörer finns att tillgå. Finansdepartementet har organiserat sitt samarbete med Ryssland i ett särskilt program, det Svensk-Ryska Samarbetsprogrammet med permanent personal både i Stockholm och i Moskva, medan t.ex. RSV har avdelat begränsade egna personalresurser för samarbetet och i stor utsträckning litat till länsskattemyndigheterna i Sverige för genomförandet av regionala utbildningsåtgärder i Ryssland. Skillnaden i resurstilldelning är sannolikt en viktig del i förklaringen av den höga intensiteten hos och det stora politiska intresset för verksamheten inom det centrala samarbetet.

Endast ett fåtal projektutvärderingar har varit tillgängliga för denna utvärdering. En belyser samarbetet på skatteområdet, där RSV och det polska finansministeriet vid utvärderingstillfället hade samarbetat i tre perioder från 1993 till slutet av 1998³². Samarbetet hade berört skatteförvaltningens organisation, problem i samband med införandet av mervärdessystem, kontroll, indrivning och datorisering. Syftet med samarbetet hade varit att trygga förtroendet för den polska skatteförvaltningen och för de nya skattesystemen i landet. Utvärderarna fann att utvecklingssamarbetet hade bedrivits enligt definierade utvecklingsplaner, varvid resultaten löpande dokumenterats och spritts i skatteförvaltningen i landet. Förväntade resultat hade uppnåtts. Utvärderarna bedömer både samarbetets relevans och den polska förvaltningens mottagningsförmåga som höga, och att den svenska parten hade genomfört sin insats på ett kompetent sätt. Som ett resultat av utvärderingen av ett starkt intresse

³² Development of the Tax Administration in Poland in three phases, Nils-Erik Ågren och Leokadia Westerlund, 1998.

från den polska sidan att fortsätta samarbetet genomfördes senare en fjärde fas, som i sin tur under innevarande år övergår i ett EU-Phare twinningsamarbete.

Finansministeriesamarbetet utvärderades för andra gången 1999³³. Utvärderaren finner att projektet i flera avseenden lyckats väl. En plattform har skapats för svensk kunskapsöverföring och professionellt svensk-ryskt erfarenhetsutbyte. Samarbetets teman bedöms som väsentliga för Rysslands utveckling mot en marknadsekonomi. De viktigaste invändningarna är projektets höga kostnader, samt att samarbetets stora bredd försvårat uppnåendet av mer påtagliga resultat. Utvärderaren föreslår att verksamheten 2002 övergår i ett reguljärt samarbete mellan de två ministerierna, varvid Östsamarbetet skulle utnyttjas för att finansiera specifika insatser av mer direkt systemförändrande karaktär. Färre – men större – delprojekt borde eftersträvas.

Även i andra delar av den centrala förvaltningen pågår ett utvecklingssamarbete med Sverige. Dit hör Statskansliet i Estland, parlamenten i Estland, Lettland och Litauen, och den centrala förvaltningsreformen i Ukraina.

En tung komponent i förvaltningssamarbetet är den offentliga *statistikproduktionen*, där SCB lämnat ett omfattande bidrag. Individuella insatser har gjorts i de tre baltiska länderna, som också har deltagit i ett regionalt program. Det regionala programmet har nyligen förlängts med ett särskilt EU-statistikanpassningsprogram med 20 delprogram. I Polen kretsar samarbetet kring datakvalitet, databaser och dataspridning, samt EU-anpassning av det statistiska arbetet. Samarbetet i Ryssland omfattar jordbruksstatistik, hushållsundersökningar, gender-, befolknings-, och företagsstatistik, samt statistik för regionala förvaltningsändamål.

Ett viktigt inslag i förvaltningssamarbetet är *arbetsmarknadsinsatserna*. Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och AmuGruppen har under flera år genomfört en serie insatser i Baltikum, Polen, Ryssland och Ukraina. Bland kandidatländerna fortsätter samarbetet med Polen, fokuserat på genomförandet av en aktiv arbetsmarknadspolitik på regional nivå, och med Lettland, med inriktning på arbetsförmedling och arbetsmarknadsåtgärder. I Ryssland har insatser gjorts regionalt och på den federala nivån. Särskilt uppskattade är där utbildnings- och utrustningsinsatser för arbetsförmedlingar, något det ryska samhället inte har erfarenhet av tidigare. S:t Petersburg och Leningrads län har

³³ Utvärdering av det svensk-ryska samarbetsprojektet, Gunnar Pihlgren, 1999.

varsin modell för samarbetet – hela det svenska konceptet, respektive utvalda delar av det. Stödet har bidragit till etableringen av en sysselsättningstjänst, som nu gradvis byggs upp över hela riket, och till att regeringen valt en aktiv arbetsförmedlingsmodell och inte en passiv, som förespråkats av Världsbanken.

Den senaste utvärderingen av arbetsmarknadsinsatserna behandlar stödet till Litauen³⁴, som fokuserats på mål- och policyarbete, personalutbildning, arbetsmarknadsprognostisering samt datorisering och informationsbehandling. Utvärderarna finner att samarbetet har producerat synliga och hållbara resultat, särskilt inom områdena målstyrning och resultatuppföljning, yrkesrådgivning och arbetsmarknadsprognostisering. Ett bidragande skäl var den ovanligt goda projektorganisationen och – styrningen på båda sidor i samarbetet. Samarbetet fortsätter för närvarande med huvudinriktning på lärarutbildning inom yrkesinspektion, strategiutveckling för förebyggande insatser och övervakningsutbildning.

Som exempel på de mer *specialiserade förvaltningsinsatserna* kan nämnas högskoleförvaltning och förvaltningsutbildning i S:t Petersburg med Stockholms universitet, exportkreditmyndighet i Estland via EKN, regional utvecklingsplanering i Estland och Lettland, samt offentlig upphandling och utbildning för kvinnor i politiken i Ukraina.

Flera av de ovan nämnda programmen, inom demokratisamarbetet är även direkt relevanta för förvaltningsutvecklingen i samarbetsländerna, t.ex. stödet till ryska parlamentariker och expertutbytet via Svenska institutet.

Kommentarerna till denna utvärdering från skilda representanter för samarbetsländerna är som regel positiva till förvaltningssamarbetet. Intresset synes dock större i de baltiska länderna än t.ex. i Ryssland, där i samtal ofta behoven av utrustning lyfts fram på bekostnad av behoven av ny kompetens. Den skillnaden speglar dock inte nödvändigtvis en skillnad i behov, den kan också i vissa fall snarare spegla en skillnad i attityd, en skillnad som återfinns både på aggregerad och på individuell nivå. Erfarenheten understryker behovet av goda landkunskaper och lyhördhet i samarbetet. Statistiksamarbetet, arbetsmarknadssamarbetet och delar av det centrala förvaltningssamarbetet får dock genomgående positiva kommentarer, tillsammans med önskemål om fortsättning och utvidgning.

³⁴ Swedish Labour Market Projects in Lithuania 1995–1997, Susanne Oxenstrierna och Henrik Huitfeldt, 1998.

Resultatanalyserna av landsamarbetet, se vidare nedan kapitel 4, tillskriver genomgående förvaltningssamarbetet hög relevans för den pågående reformprocessen i samarbetsländerna. Av olika skäl varierar dock resultaten. Ett skäl är att enskilda insatser inneburit introduktionen av metoder eller koncept, som inte uppfattats som relevanta i just det aktuella sammanhanget. Den erfarenheten är samtidigt generell och avspeglar ett grunddrag i Östsamarbetet, dvs. att övergångsländerna efterfrågar – och får – flera alternativa modeller och praktiska lösningar i enskilda frågor presenterade av sina utländska samarbetspartners, kan pröva dem och slutligen välja att anta eller förkasta.

Stora delar av förvaltningssamarbetet innebär en biståndsfinansierad export av svenskt förvaltningskunnande. Som ett uttryck för en ambition att ytterligare utveckla den svenska förvaltningsexporten tillsattes en statlig utredning 1999. Utredningsrapporten³⁵ klarlägger att exporten av statligt förvaltningskunnande, som till övervägande del består av uppdrag från Sida – för de statliga myndigheternas del är andelen 90 procent – regleras av avgiftsförordningen och av tjänsteexportförordningen. De två förordningarnas bestämmelser har inte utformats för att stimulera statsförvaltningens tjänsteexport. Samtidigt redovisar de tillfrågade myndigheterna en klart positiv inställning till att öka den. Den främsta restriktionen för en sådan ökning anges dock vara bristen på lämplig personal. Utredningen föreslår bl.a. att tjänsteexportförordningens krav på lönsamhet vid tjänsteexport skall ersättas med ett krav på full kostnadstäckning, att regelverk och instruktioner skall klargöra för myndigheterna avsikterna och förutsättningarna för arbetet, att individuella myndigheter skall studeras och instrueras med syfte att öka deras export, att Sida skall få möjlighet att ge kompletterande finansiering vid twinningsarbete och fortsätta utveckla formerna för institutionssamarbete, att UD-PES skall stödja ansträngningarna att utveckla tjänsteexporten genom multilaterala organ, samt att en delegation skall inrättas för att stimulera den statliga tjänsteexporten.

Rekommendationen angående Sidas kompletterande finansiering av twinningsarbetet berör direkt Östsamarbetet. I sitt remissyttrande säger sig Sida inte ha några invändningar mot ett kompletterande finansiellt stöd till genomförandet av svenska myndigheters insatser om det finns en påtaglig skillnad mellan myndigheternas kostnadstäckning och EU:s ersättningsnivåer. Sida förutser också en

³⁵ SOU 2000:27, Export av statligt förkunnande, Jan Carling m.fl.

fortsatt ökning av exporten av svenskt förvaltningskunnande. Dämpande faktorer är regeringens beslut om avveckling av stödet till kandidatländerna och den relativt höga kostnaden för svenska myndigheters medverkan. Sida instämmer också i utredningens bedömningar om behovet av tydligare styrsignaler från regeringen till förvaltningen. En proposition är under beredning under hösten 2000 hos justitiedepartementet.

3.4.6 Gemensamma drag i det ekonomiska och sociala utvecklingssamarbetet

Det ekonomiska och sociala utvecklingssamarbetet är fortfarande det största området inom Östsamarbetet. Dess andel har dock sjunkit under den aktuella perioden. Minskningen beror bl.a. på att allokeringen till näringslivssamarbete har minskat i takt med att näringslivet i samarbetsländerna, och dess samarbete med det svenska näringslivet, konsoliderats. Näringslivsstödet har fungerat väl i stort. Största bidragen till måluppfyllelse ger sannolikt insatserna för höjd kompetens och för regelverks- och systemutveckling.

Utvecklingssamarbetet inom de sociala sektorerna har expanderat i enlighet med regeringens instruktion. Den fortsatta utvecklingen hittills i samarbetsländerna har vidimerat den prioriteringen. Samarbetsområdet har hög relevans. Insatserna i samfinansiering med Världsbanken uppvisar förstärkta effektmöjligheter och goda möjligheter för svenska företag att komma in på nya marknader. Stödet genom ÖEK har sin botten i det svenska sjuk- och hälsovården och riktas till ett område, där EU-stöd saknas. Ett flertal innovativa insatser görs, inte minst gentemot prioriterade målgrupper i Ryssland. Socialtjänstfrågorna intar en viktig plats i programmet. I samverkansbilden på svensk sida saknas en sammanhållande funktion på departementsnivå. Det skulle kunna övervägas att låta socialdepartementet föra en kontinuerlig tjänstemannadialog på ministerienivå kring de övergripande frågorna inom det bilaterala samarbetet för att bidra till prioriteringarna inom området.

Infrastruktursamarbetet har fått ett minskande utrymme inom helheten under perioden. Det har avsatt värdefulla resultat på flera håll, och i flera fall övergått i övergått i ett reguljärt grannlandssamarbete. I de fallen borde erfarenheterna av övergången studeras, främst för att klarlägga hur och på vilka villkor det har skett.

Insatserna inom fysiska planering och lantmäteri är ett framträdande inslag i samarbetet, särskilt i Ryssland. Det har dragit stora anslag men har också avsatt goda resultat. Det kan också komma att ge intressanta resultat på längre sikt, även om den ryska jordreformen hittills endast gått långsamt framåt.

Förvaltningssamarbetet, tillsammans med de sociala insatserna, tillhör de mest intressanta i ett måluppfylleseperspektiv under perioden. De har dels stor EU-relevans i Baltikum och i Polen, och är dels i Ryssland och Ukraina i vissa sammanhang det mest inbjudande handlingsalternativet. Uppenbarligen får ett antal insatser endast mindre, bestående resultat, men samarbetsområdets höga relevans för reformprocessen motiverar likväl ambitiösa satsningar. Samarbetet besvärar dock redan av resursbasens personalbegränsningar, något som bör beaktas i övervägandena inför det framtida utvecklingssamarbetet, inte minst inom Phares twinningsarbete, som synes vara ett nyckelsamarbete i ett grannlandsperspektiv.

3.5 Miljö- och energisamarbete

Utvecklingssamarbetet på miljöområdet syftar till att bevara och förbättra miljön, särskilt i och om kring Östersjön. Investeringar skall enligt riksdagens beslut på grundval av prop. 1997/98:70 göras inom ramen för Åtgärdsprogrammet för Östersjön och avspegla de prioriteringar som utvecklades av en Agenda 21 för Östersjöområdet kan resultera i. För kandidatländerna skall det svenska tekniska stödet inriktas på de krav, som ställs inför det kommande EU-medlemskapet. Inom energiområdet skall insatserna inriktas på att höja effektiviteten inom produktionen, distributionen och användningen av värme och elektricitet, vilket också avses bidra till en minskad miljöpåverkan.

Prop. 1997/98:70 anger också riktlinjer för kärnsäkerhetssamarbetet som en del av miljöarbetet. Kärnavfalls- och strålskyddssamarbetet kategoriseras under miljömålet i Östsamarbetet. Kärnämneskontrollen räknas till säkerhetssamarbetet se avsnitt 3.2 ovan.

Miljöarbetet är det finansiellt näst tyngsta under Östsamarbetets fyra huvudmål. Perioden 1989–1997 tog det 23 procent av de samlade finansiella resurserna i anspråk. Andelen har stigit under de senaste

åren till 33 respektive 34 procent 1989 och 1999, eller 256 respektive 312 miljoner kronor. Miljösamarbetet karaktäriseras i jämförelse med de övriga programmen bl.a. av att ha tillgång till investeringsmedel, vilket gör att beloppen för de svenska bidragen till respektive projekt blir avsevärt mycket större.

3.5.1 Miljöinsatser

Huvuddelen av miljösamarbetet situeras inom ramen för det utvecklingsarbete, som baseras på Helsingforskonventionen och Åtgärdsprogrammet för Östersjön, Agenda 21 för Östersjö-regionen samt EU:s miljöprogram för Central- och Östeuropa. Det får därmed både en klar inriktning och bas att bygga på och en given ram för internationell samordning av insatserna. De nordiska regeringarna har också skapat en gemensam institutionell struktur för att främja miljösamarbetet runt Östersjön, där NIB och framförallt det nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO tillsammans spelar en ledande roll. Samordningen av de nordiska insatserna till stöd för miljön runt Östersjön har i den nedan citerade granskningsrapporten från Riksdagens revisorer bedömts som ovanligt god. Den svenska finansieringen av NEFCO belastar Öst-samarbetet.

Miljösamarbetet genom Sida har främst inriktats på förbättringar av *vatten- och avloppssituationen* runt Östersjön. Den huvudsakliga arbetsmetoden för Sida i de baltiska länderna har varit att engagera sig i större projekt tillsammans med utvecklingsbankerna – i första hand Världsbanken, men även EBRD och under senare år NIB – och med starkt deltagande av samarbetslandet självt. Sida har finansierat mjukvara och vissa investeringar, i allmänhet på avloppssidan, medan utvecklingsbankerna som regel finansierat vattenkomponenterna. Sida finansierar konsultstudier och –rådgivning bl.a. för förinvesteringsstudier, utrustningskomponenter, samt twinningsarbete mellan kommunala V/A-bolag för institutionell utveckling. Sidas medel används endast för svenska resurser.

Sida bedömer att det gemensamma agerandet tillsammans med utvecklingsbankerna, varibland Världsbanken ofta tar ett projektledaransvar, resulterat i att samarbetsområdet fått tillgång till en större mängd gånghjälp, men menar också att kreditinslagen behövs för att åstadkomma den nödvändiga disciplinen på mottagarsidan, dvs. för att de beslut skall tas som gör operationen i fråga lönsam. Ett enligt Sida oroande inslag i det sammanhanget är att

EU-finansiering med 75 à 80 procent gävoandel har börjat ställas till förfogande under senare år, vilket bedöms kunna urholka möjligheterna för det redan pågående samarbetet att uppnå bestående resultat i termer av policy- och institutionella förändringar.

I miljösamarbetet med Polen har Sida inte kunnat använda samma arbetsmodell som i de baltiska länderna. Beredningen av direkt projektstöd besvärades enligt Sidas erfarenhet av ofta ändrade positioner, av ett snävt utrustningsperspektiv på samarbetet och av en tvekan inför låntagning. En alternativ ansats blev önskvärd. Lösningen blev att Sverige efterskänkte en kreditfordran på Polen om 50 miljoner kronor mot att den polska regeringen avsatte motsvarande belopp i lokal valuta till den polska Ekofonden. Beloppet belastar 7B och betalas av Sida till EKN, som därmed kan avskriva sin fordran. Medlen förvaltas helt av Ekofonden, fördelas på projekt och administreras även i övrigt helt i polsk regi. Främst kommuner söker finansiering, i första hand av avloppsreningsinsatser av skilda slag. EU-anpassningen är vägledande för arbetet. Företag från den handfull länder, som bidrar till fonden, inbjuds att lämna projektanbud. I år har de svenska leverantörsföretagens sammanlagda ordersumma för första gången överstigit det svenska finansiella bidraget. En andra, och sista, insats om ytterligare 50 miljoner kronor görs i år. Både Sida och ambassaden uttrycker sin tillfredsställelse med arbetsmetoden, som förenar ett gott ägarskap med en acceptabel förvaltning av medlen och rimliga resultat.

Ytterligare några insatser görs dock i Polen utanför Eko-fonden, t.ex. en upprustning av avlopps nätet i Sopot, som nu har lett till att badstranden ånyo kunnat öppnas efter flera år av badförbud.

Miljösamarbetet med Ryssland har kommit igång senare, eftersom Sidamedlen inledningsvis var reserverade för de baltiska samarbetsländerna. Det har annorlunda förutsättningar, framför allt präglade av stora institutionella svagheter. Svagheter leder bl.a. till långa beredningstider och därmed till otålighet hos de svenska leverantörsföretagen. Sida vill å andra sidan ge samarbetet med Ryssland en tydlig institutionell utvecklingsprofil och menar att marknader och investeringsmöjligheter därmed skapas, som annars inte hade existerat, genom att motparterna både utvecklar en kapacitet att själva hantera sina investeringsbehov och samtidigt blir kreditvärda aktörer. Det första större stödet till Ryssland, 115 miljoner kronor till Vodokanal i Kaliningrad, har nyligen avtalsfästs.

Miljösamarbetet berör även andra områden utöver vatten och avlopp. Så har exempelvis investeringar gjorts i hanteringen av fasta avfall i Lettland.

Under de senaste åren har flera större investeringsprojekt färdigställts, som påbörjades i mitten av nittioalet i de baltiska länderna. Dit hör bl.a. reningsverken i Haapsalu (Estland), Liepaja (Lettland) och Klaipeda (Litauen). Den svenska insatsen i de tre projekten har nyligen utvärderats³⁶. Utvärderarna finner att de svenska insatserna uppvisar hög relevans och hög effektivitet, samt att de också har bidragit till en avsevärd institutionell förändring hos de baltiska V/A-förvaltningarna, vilka dock ännu inte är fullt självfinansierande. De svenska insatserna har lyckats mobilisera additionell finansiering och har haft tydliga effekter i det att projekten inte hade kunnat verkställas utan dem. Sidas sätt att av flera skäl inte själv engagera sig närmare i det direkta projektgenomförandet röner visserligen uppskattning men bedöms också kunna leda till att andra finansierare i stället flyttar fram sina positioner. Twinninginslaget i samarbetet, där parten hade varit Haapsalu-Haninge, Liepaja-Norrköping och Klaipeda-Malmö, hade också behövt ett stöd av en mer aktiv Sidamedverkan, något som utvärderarna dock bedömer att Sidas nuvarande begränsade personalstat inte tillåter.

Två andra samarbetsprojekt mellan vattenbolag i Sverige resp. i Baltikum har utvärderats^{37,38}. I båda fallen har Stockholm Vatten varit den svenska parten. Samarbetet har varit inriktat på att bygga upp kapaciteten i skilda hänseenden hos vattenbolagen i Kaunas och Riga – inte minst med avseende på effektiviteten och kvaliteten i den löpande verksamheten, ledningsfunktionerna, och den finansiella autonomin. Utvärderarna finner samarbetet med Stockholm Vatten framgångsrikt, särskilt det med vattenbolaget i Kaunas. Detta bolag har tack vare de svenska insatserna gjort genomgripande förändringar i ledning och organisation och genomför nu ett av Baltikums största V/A-projekt. Därigenom har bolaget också lyckats leva upp till EBRD:s lånevillkor. Även insatsen i Riga uppskattas av utvärderarna, som bedömer att den bidragit till att göra Riga Vatten autonomt, egenfinansierat och självstyrt. De menar också att de ekonomiska

³⁶ Evaluation of the Sida components of the environmental projects in Haapsalu (Estonia), Klaipeda (Lithuania), and Liepaja (Latvia), Technopolis France, 2000.

³⁷ Twinning Cooperation between Kaunas Water Company, Lithuania, and Stockholm Water Company, Martti Lariola och Birgitta Danielsson, 1998.

³⁸ Twinning Cooperation between Riga Water Company and Stockholm Water Company, Martti Lariola, m.fl., 2000.

resultaten fortfarande är för svaga, vilket bl.a. bör åtgärdas med hjälp av en förbättrad företagsutvecklingsplan.

Naturvårdsverket (SNV) deltar aktivt i utvecklingssamarbetet på miljöområdet. Bland annat lämnar verket stöd till miljömyndigheter i frågor som rör Östersjön och Helsingforskommissionen, främst avseende kunskapsöverföring och förvaltningsutveckling. Huvudintressena har varit Östersjön och gränsöverskridande vatten, miljön i nordvästra Ryssland, samt anpassningen till EU:s regelverk. SNV anlitar sin egen och de svenska länsstyrelsernas personal för insatserna, som finansierats av Sida med cirka 11 miljoner kronor per år. År 1999 uppgick Sidas bidrag till 15 miljoner kronor. Under 1998 erhöll SNV ytterligare 30 miljoner kronor för sitt arbete med miljöförvaltningen i nordvästra Ryssland. En SNV-utvärdering från 1997 konkluderade att de gjorda insatserna som regel hade god kvalitet, men att rutinerna för kunskapsöverföring och institutionsutveckling borde ses över. SNV har sedan fortsatt att arbeta med dessa frågor. Inte minst eftersträvas en kollegialitet i samarbetet och en inriktning på centrala policyfrågor. SNV:s samarbete har också alltmer tagit form av ett systemmyndighets-samarbete utan sida-finansiering. Sida uttrycker stor tillfredsställelse med SNV:s insatser, som ses som kompetenta och kostnadseffektiva.

Representanter för samarbetsländerna uttrycker som regel stor uppskattning av de svenska insatserna. Särskilt uppskattat är bl.a. det s.k. nordiska initiativet i Leningrads län, som inleddes med att 11 mindre städer identifierades för medverkan, varav fem valdes ut för detaljerad projektplanering och nu går in i den tredje fasen, finansieringen. På Sidas initiativ har i det fallet de nordiska aktörerna Sverige, Danmark och Finland samlat sina resurser i en och samma process, centrerad kring NIB och NEFCO. En särskild projektberedningsenhet, PMU, inom länsförvaltningen, finansierad av Sida, håller i processen och leder i praktiken arbetet även hos de berörda städerna, ställer de nödvändiga kraven. PMU bedöms av flera fungera väl och kan komma att få ansvar även för övriga projekt inom länet.

Även den svenska insatsen hittills i Vodokanal S:t Petersburg får goda vitsord. Första resultatet av samarbetet var tariffpolitiska metoder, vilka gjorde det möjligt för Vodokanal att med framgång förhandla med kommunen om höjningar, vilket tidigare hade varit svårt. Det fortsatta arbetet har inriktats på företagsutveckling – strategi- och planeringsarbete samt utbildningsinsatser. Vodokanal är

angeläget om fortsatt svensk rådgivning, t.ex. inom geoinformationssystem, något som Stockholm redan använder sig av. För företaget bara tillgång till metoderna, så kan verksamheten fungera själv. Vodokanal bedömer också att samarbetet med Sverige och Stockholm kommer att fortsätta efter det att gåvofinansieringen upphört, att det kommer att ta formen av fortsatt erfarenhetsutbyte.

De polska kommentarerna till miljösamarbetet med Sverige varierar något. Medan Eko-fonden uttrycker stor uppskattning menar miljöministeriet att responsen från Sida på de polska signalerna är svag. Förklaringen till skillnaden får sannolikt sökas i de ovan redovisade Polenspecifika samarbetserfarenheterna.

3.5.2 Energisamarbetet

I miljösamarbetet ingår också även ett energisamarbete inom Östsamarbetet, främst med de baltiska länderna. Insatserna har i första hand fokuserats på energieffektivisering inom värme-försörjningen, dvs. syftat till att minska energiförluster och höja effektiviteten inom befintliga anläggningar. Samarbetet har innehållit konsultinsatser för förstudier, projektering och övervakning, twinningsarbete mellan svenska och baltiska energibolag, demonstrationsprojekt med konkurrenskraftig svensk teknik, samt utbildningsinsatser till avgränsade målgrupper. Insatserna har genomförts i anslutning till större investeringsprojekt för rehabilitering av fjärrvärmeanläggningar. Inom energisamarbetet har också de institutionella frågorna betonats, bl.a. lagstiftning.

Sida har lämnat förslag till regeringen om att ett kreditinstrument skulle inrättas inom Östsamarbetet för att finansiera investeringar bl.a. på energiområdet. Regeringen har övervägt förslaget, men ännu inte bifallit det.

Utöver via Sida finansierar staten energiinsatser i närområdet dels inom det klimatpolitiska programmet via Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), sedan 1998 via Energimyndigheten, dels från de två Östersjömiljarderna. Efter det att två utvärderingar under 1997 och 1998 hade påtalat brister i samordningen av de svenska insatserna på området, har nya riktlinjer nu bidragit till en bättre samordning mellan de skilda verksamheterna. NUTEK svarar nu för insatser inom det s.k. klimatsamarbetet, medan

Sida ansvarar för insatser inom utvecklingssamarbetet. Ett löpande samrådsförfarande har också förbättrat samordningen mellan de två myndigheterna.

Riksdagens revisorer har granskat de svenska miljöinsatserna i Baltikum³⁹. Revisorerna noterar att det inte finns några strikta gränser mellan miljöinsatser som del av ett utvecklingssamarbete, som finansierat av Östersjömiljarden eller som del av ett klimatpolitiskt program. De noterar också att miljöinsatserna inom utvecklingssamarbetet fortsätter i traditionella former utan att som planerat övergå i reguljärt samarbete, något som riskerar att leda till att de baltiska länderna under överskådlig tid blir beroende av svenska synsätt och regler. Revisorerna anser att hur övergången till ett reguljärt samarbete skall gå till behöver preciseras, och att regeringen bör utarbeta en plan för övergången.

Revisorerna anser också att de samlade effekterna av miljö-samarbetet bör utvärderas, gärna i samverkan med andra intresserade länder och finansiärer. De svenska insatserna bör vidare redovisas samlat och på så sätt, att riksdagen kan ta ställning till dem i ett miljöpolitiskt sammanhang. Regeringen uppmanas också att tillse att ett översiktligt informationsmaterial om de svenska samarbetsformerna inom miljöområdet utarbetas.

3.5.3 Kärnsäkerhet

I det svenska utvecklingssamarbetet med Central och Östeuropa ingår ett relativt omfattande samarbete kring kärnsäkerhet och strålskydd. Programmet har tre huvudelement kärnsäkerhet och kärnämneskontroll, som båda hanteras av Statens Kärnkraftinspektion (SKI), samt strålskydd, som handläggs av Statens Strålskyddsinstitut (SSI). De båda myndigheterna har inrättat särskilda enheter för hanteringen av det internationella samarbetet. Medan kärnsäkerhet och strålskydd räknas till miljö- och energiområdet ingår kärnämneskontrollen i säkerhetssamarbetet, se avsnitt 3.2 ovan.

Kärnsäkerhetssamarbetet har tre huvudområden – myndighets-samarbete, industrisamarbete och tekniska förbättringar. Det har huvudsakligen inriktats på Litauen och dragit betydande resurser – 300 miljoner kronor under perioden 1992–1998, varav merparten använts för tekniska insatser vid kärnkraftverket i Ignalina. Främst har samarbetet gått ut på brandskyddsförbättringar och icke-förstörande

³⁹ Svenska miljöinsatser i Baltikum, Riksdagens revisorer, granskningspromemoria 1998/99:1.

provning av installationerna. Därutöver har SKI engagerat sig i uppbyggnaden av en kärnsäkerhetsmyndighet i Litauen och i säkerhetshöjande insatser i det ryska kraftverket Sosnovij Bor, samt i Ukraina. Två bidrag om vardera 24 miljoner kronor har lämnats till den internationella Tjernobyلفonden.

Strålskyddssamarbetet via SSI har fokuserats på utvecklingen av strålskyddsmyndigheter och på kärnkraftrelaterade problem, inklusive olycksberedskap. Mätutrustning, utbildning och kontaktskapande har varit viktiga instrument. Beredskapsfrågorna, som i flera länder kompliceras av splittrade ansvarsförhållanden, har haft hög prioritet. Inom kärnavfallsområdet har stöd lämnats bl.a. till avvecklingen av ubåtsreaktoranläggningen i Paldiski i Estland.

Kärnsäkerhetssamarbetet har utvärderats⁴⁰. Utvärderarens övergripande slutsats är att programmet haft en lämplig inriktning och genomförts väl. Han finner samarbetet inom kärnsäkerhetsområdet förtjänstfullt och bedömer att insatserna på ett effektivt sätt verkat för att sannolikheten för en stor olycka vid Ignalina eller vid Sosnovij Bor har minimerats. Han rekommenderar samtidigt ett förstärkt samarbete med GAN på det området. Han rekommenderar vidare att samarbetet med Litauen vidgas till att också stödja dess relationer till EU och verka för att legitima litauiska intressen tas till vara i förhandlingsprocessen. Strålskyddssamarbetet via SSI bedöms ha haft stor betydelse för uppbyggnaden av nationella myndigheter och för förbättring av olycksberedskapen. Utvärderaren rekommenderar att samarbetet med GAN förstärks på det regionala planet.

Utvärderaren förordar vidare, av hänsyn både till samarbetsländernas behov och till Sveriges legitima skyddsintressen, att stödet fortsätter. Det bör ske ungefär på den nuvarande finansiella nivån och utan att spridas till fler länder. Regeringen bör enligt utvärderaren låta Sida styra och följa upp programmet på samma sätt som annat Östsamarbete. SKI, som är den centrala aktören på svensk sida, finner att samarbetet utvecklats i positiv riktning. Framförallt märks ett ökat medvetande om betydelsen av frågorna i samarbetsländerna och en växande vilja att stärka kontrollen i inom kärnkraftsproduktionen.

3.5.4 Gemensamma drag i miljö- och energisamarbetet

⁴⁰ Förbättrad kärnsäkerhet och strålskydd i Central- och Östeuropa, Per Johan Svenningsson 1998.

Miljösamarbetet inom Östsamarbetet har vissa gemensamma drag. Inte minst har det resurser att finansiera stora investeringar med och ett internationellt ramverk i form av internationella konventioner samt gemensamma planer och institutioner på nordisk basis. Det kan också uppvisa goda resultat på flera håll. Samarbetsområdet i sig har definitionsmässigt hög relevans för det fjärde huvudmålet. De gjorda insatserna kan likaså uppvisa en hög relevans för miljömålet. Resultatens hållbarhet får i allmänhet bedömas som god, eftersom gjorda installationer som regel inte är beroende av högteknologiska eller kostsamma stödinsatser, och tack vare att EU-medlemskapsprocessen håller uppe kravnivån avseende miljöförorening i kandidatländerna.

Samarbetsförutsättningarna varierar dock mellan länderna. De framstår som i huvudsak goda i Baltikum och som delvis mindre uppmuntrande i Polen. I de fyra länderna styrs och drivs de facto samarbetet framåt av EU-medlemskapsprocessen och de miljökrav som den aktualiserar. Miljösamarbetet med Ryssland har hittills visat sig mer komplicerat än det med Baltikum och Polen, särskilt avseende de utmaningar som de institutionella svagheterna konstituerar. Det har under de senaste åren tagit fart och kan nu trots svårigheterna visa vissa uppmuntrande resultat.

Den internationella, särskilt nordiska, rollfördelningen synes relativt klar, inte minst tack vare den struktur av gemensamma organ och överenskommelser som skapats runt Östersjömiljösamarbetet. Viss givarkonkurrens finns uppenbarligen och synes svår att undvika.

Den skillnad i synsätt mellan det svenska näringslivet och Sida som nämnts ovan har sitt ursprung i olika uppdrag och är därför svår att göra något mer grundläggande åt. Sida betonar vikten av det institutionella utvecklingsarbetet och menar att det bidrar till att skapa betydande affärsmöjligheter för företagen, som inte annars skulle existera. Med de senaste årens erfarenheter ser Sida t.o.m. att denna satsning borde ha haft större emfas och påbörjats tidigare, eftersom idag den lokala kapaciteten att bereda och genomföra investeringsprojekt på flera håll i närområdet håller investeringsverksamheten tillbaka. Det kan konstateras att Sidas prioriteringar ligger i linje med det uppdrag statsmakterna har formulerat, samt att Sida visat prov på både öppenhet och tillmötesgående gentemot näringslivets intressen.

Miljösamarbetet har i flera fall lett till en institutionell samverkan och ett nätverksbyggande, som kan leda över i ett varaktigt samarbete efter gåvofinansieringens slut, och som därmed kan få stor betydelse

för framtiden. Som Riksdagens revisorer påpekar har samarbetet emellertid inte ännu övergått i varaktig form.

Ytterligare en uppgift återstår att lösa, nämligen hur formerna skall kunna utvecklas för ett effektivt samarbete med utnyttjande av den växande EU-finansieringen. Twinningssamarbete, se vidare nedan avsnitt 3.7, kan skapa intressanta ingångar för Sverige i närområdet. Men mer operativa samarbetsformer skulle behöva utarbetas, där exempelvis Sida-medel och Phare-medel används för gemensamma finansieringar och därmed kan åstadkomma en större utväxling i termer både av måluppfyllelse och av svenskt resursutnyttjande. En sådan samarbetsmöjlighet synes särskilt intressant i ett skede som det nuvarande, där det bilaterala utrymmet minskar i några länder. Möjligheten att använda medel ur Östersjömiljarden bör också övervägas.

3.6 Jämställdhet

Som nämndes i rapportens inledning har några mål för Östsamarbetet tillkommit under perioden. Jämställdhetsdimensionen fanns med i målformuleringarna för den tredje samarbetsperioden 1995/96–98, där prop. 1994/95:160 angav att ett ”könsrelaterat perspektiv bör anläggas på hela östsamarbetet”. Mot bakgrund av riksdagens beslut i juni 1996 på basis av prop. 1995/96:153 höjdes ambitionsnivån i målformuleringarna för Östsamarbetet i prop. 1997/98:70 till att ”Allt samarbete skall präglas av ett jämställdhetsperspektiv”. Målet fick också en självständig plats i måluppsättningen från att tidigare ha varit en del av demokratimålet.

Formuleringen ”Allt samarbete skall präglas av ett jämställdhetsperspektiv” är en instruktion till UD och de verkställande myndigheterna, och har i praktiken hanterats som ett operativt mål.

Att ett ”jämställdhetsperspektiv skall genomsyra hela samarbetet”, som periodens tre regleringsbrev anger, innebär enligt prop. 1997/98:70 att

- planerade insatser skall analyseras utifrån de effekter de kan ha på kvinnor respektive män. Kvinnor och män skall identifieras som samarbetspartners och som aktörer;
- utvecklingssamarbetet skall utformas så att det bidrar till ökad jämställdhet mellan kvinnor och män i samarbetsländerna, och

- särskilda insatser skall genomföras för att öka kvinnors representation i de politiska församlingarna och för att underlätta kvinnors situation på arbetsmarknaden.

De verkställande myndigheterna ges således tre nivåer att arbeta på – bedömningen av enskilda insatser i allmänhet, inriktningen av utvecklingssamarbetet i stort och särskilda insatser för att förbättra kvinnors villkor. Det har emellertid rapporterats i ett flertal sammanhang att uppgiften är förenad med betydande svårigheter. Frågan om jämställdhet mellan kvinnor och män väcker begränsat intresse i samarbetsländerna och upplevs av många där som förknippad med den gångna regimen och därmed komprometterad. Svenska initiativ till samtal får mer ofta negativa än positiva reaktioner. Samtidigt pekar Unicef⁴¹ på att ”en revitalisering av förkommunistiska patriarkala värden kan undertrycka kvinnornas röster. Det finns också en bredare risk att under omställningen kvinnors intressen underordnas snarare än integreras i ländernas förändringsagendor”.

Arbetslösheten bland kvinnor har ökat trots att kvinnorna över lag har högre utbildningsnivå än männen. Kvinnor utgör enligt Världsbankens uppskattningar 70 à 80 procent av alla arbetslösa. Ändå har utvecklingssamarbetet i närområdet inte lyckats på allvar integrera en könsdimension i den operativa verksamheten, vare sig i valet och utformningen av insatser eller i samarbetsinriktningen i stort. Både Sida och UD rapporterar om svårigheter att lyfta frågan i dialogen med samarbetsländernas representanter.

Huvudaktören på området, Sida, har också tagit på sig ett ansvar för att följa upp målets genomslag i den operativa verksamheten. En konsultstudie slutförd i februari 1999⁴² redovisar erfarenheterna av jämställdhetssamarbetet i Ryssland. Skribenten konstaterar inledningsvis att Sida på grund av det svaga intresset för jämställdhet i regionen har kommit att bli den initierande parten i denna fråga, trots sin grundläggande linje att insatser skall initieras och prioriteras av de lokala parterna. Hon har i sin genomgång funnit ett fåtal projekt som är direkt relaterade till jämställdhetsmålet – ledarskapsutbildning av kvinnor, kriscentra för kvinnor, fortbildning av kvinnliga journalister, Early Intervention Institutes arbete med handikappade barn, stöd till den ryska familjeplaneringsorganisationen, och könsdisaggregerad

⁴¹ Women in Transition, MONEE – CEE/CIS/Baltics regional monitoring – report No. 6, 1999.

⁴² En analys av genomförda insatser med inriktning på jämställdhet i Ryssland, Marina Thorborg, 1999.

offentlig statistik, s.k. genderstatistik. Till de mest konkreta resultaten vill hon bl.a. hänföra genderstatistiken, de svenska böcker och lagar som översatts till ryska, att Rysslands första jämställdhetsprogram antogs av ledningen i S:t Petersburg 1997, och att institutet Women and Management tillställt S:t Petersburgs lagstiftande församling ett utkast till jämställdhetslag.

Utredarens kommentarer till projektsamarbetet hittills är bl.a. att det finns en risk att så fort den svenska insatsen avslutas tynar projektet i brist på återkoppling, rådgivning, utländska kontakter och – ofta – resurser, varav hon drar slutsatsen att en längre kontakt med de svenska samarbetspartnerna skulle vara önskvärd. Hon observerar också att Sverige i utvecklingssamarbetet med Ryssland inte kan förutsätta att samarbete i sidled uppstår av sig självt. Samverkan och informationsutbyte i sidled, t.ex. efter utbildningar inom det svenska utvecklingssamarbetet, behöver uppmuntras för att komma till stånd. Hon noterar vidare att inställningen till arbete i Ryssland är en annan än i Sverige, vilket understryker vikten av att engagera dynamiska personer i samarbetet. Hennes slutsatser är att Sverige mer borde satsa på områden med lång svensk erfarenhet, t.ex. genderstatistik, ledarskapskurser för kvinnor, tidig rehabilitering av handikappade barn, omskolning av före detta officerare, reproduktiv hälsa, samt nya mansroller.

I den översyn, som låg till grund för Sida-ÖST:s riktlinjer på jämställdhetsområdet 1997, konstaterades att 22 kvinnoorienterade insatser hade genomförts under perioden 1993–1996. Ytterligare 10 genomförda insatser bedömdes kunna ha påverkat kvinnors situation. En förnyad intern översyn inom Sida tidigare i år visar att 37 jämställdhetsinriktade insatser har genomförts under perioden 1997–1999, i flertalet fall inriktade på att stärka kvinnors ställning. Frågan om jämställdhet hade under samma period berörts i en tredjedel av samtliga insatser. Ökningen av antalet insatser, av båda slagen, hade byggts på att Sida varit aktivt engagerat i frågan. Översynen visar också att detta engagemang behövs i dialogen med samarbetsländerna, men i ännu högre grad i dialogen med de svenska parterna. Den drar vidare slutsatsen att det finns en stor outnyttjad potential i form av s.k. mainstreaming, dvs. att könsdimensionen på skilda sätt integreras i huvudfåran av samarbetet, som alternativ eller komplement till att skapa särskilda projekt för kvinnor. Kopplingar till specifika projektsamarbetsområden, och fokus på både kvinnor och män hade visat sig kunna ge resultat.

Sida-översynen noterar att delar av handlingsplanen från 1997 har genomförts, men att processen varit svårare än förutsett. Tre interna utbildningstillfällen har ordnats, informationsmaterialet har kompletterats så att policy och krav på jämställdhetsområdet avspeglas, och andelen kvinnliga konsulter uppskattas ha ökat. Översynen gav upphov till reviderade riktlinjer, enligt vilka det svenska utvecklingssamarbetet framgent skall bidra till att kvinnor och män har lika rättigheter, lika skyldigheter och lika möjligheter på alla väsentliga områden i livet. Ambitionen skall vara att skapa förutsättningar för förändring i en sådan riktning, medan ansvaret för utvecklingen ligger hos länderna och medborgarna själva. Det svenska stödet skall utgå från samarbetsländernas ambitioner så som de uttrycks bl.a. genom undertecknande av internationella konventioner. "Mainstreaming" skall vara det viktigaste redskapet, men insatser som direkt fokuserar på bristande jämställdhet kan också vara motiverade. Översynen resulterade i ett förslag till ny handlingsplan för jämställdhet inom utvecklingssamarbetet för Sida-ÖST, som fastställdes i november 2000.

Svenska institutet säger sig för sin del i årsredovisningen för 1998 sakna underlag för redovisning av hur jämställdhetsmålet uppnåtts. Den ovan citerade utvärderingen har endast funnit enstaka exempel på jämställdhetsorienterade insatser, t.ex. inom stipendieprogrammen. Utvärderarna bedömer sammanfattningsvis inte jämställdhetsmålet vara tillgodosett under perioden.

Även UD:s enhet för Central- och Östeuropa, EC, fastställde 1997 en "handlingsplan för jämställdhet i utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa". Den anger att utvecklingssamarbetet skall identifiera både kvinnor och män som aktörer, förbättra kvinnors möjligheter att själva formulera sina krav på samhällsutvecklingen, och verka för att kvinnor och män i samarbetsländerna oavsett grundförutsättningar har lika möjligheter att själva få välja hur de vill forma sina liv. Arbetet skall baseras på inhämtande av kunskap om kvinnors och mäns olika ansvar och behov i samarbetsländerna, på ett klargörande inom ramen för dialogen med samarbetsländerna av att jämställdhet är ett viktigt kriterium vid svenska bedömningar av samarbetet, och på att rapportering, översyner och utvärderingar skall vara könsuppdelade, och skall analysera hur jämställdhetsperspektivet har vägts in och hur insatserna har påverkat förhållandet mellan kvinnor och män. En serie åtgärder anges, vilka skall genomföras under 1998 och följas upp under 1999.

Ett flertal av de planerade åtgärderna har emellertid ännu inte – eller endast delvis – genomförts. UD konstaterar i en senare PM⁴³ att arbetet med jämställdhet i Central- och Östeuropa hindras av ”att det är svårt att i biståndssammanhang diskutera frågan. Begreppet jämställdhet förknippas med förpliktelser och offentliga ingripanden och väcker misstänksamhet snarare än hopp om bättre villkor”. Diskussionen internt om hur arbetet ska gå vidare synes ännu inte ha aktiverats

Att intresset i samarbetsländerna för jämställdhetsmålet allmänt är svårt har bekräftats under denna utvärdering. Även de ovan citerade världsbanksiffrorna om kvinnors arbetslöshet bekräftas t.ex. av stadsarbetsnämnden i S:t Petersburg, som menar att arbetslösheten där ”har ett kvinnligt ansikte”. Särskilt svårt att hitta arbete är det för kvinnor över 40 år. Stadsarbetsnämnden, inspirerad av samarbetet med svenska arbetsförmedlare, försöker aktivera frågan i samtal med arbetsgivarna, men har svårt att faktiskt påverka arbetsmarknaden i detta hänseende.

Den ovan nämnda konsultstudien bedömer å andra sidan att man kan gå fram på andra sätt än de hittills prövade, bl.a. genom att koppla jämställdhetsdiskussionen till huvudfåran av samarbetet, dvs. att ”mainstreama” frågan. Hon pekar också på betydelsen av att de svenska parterna i samarbetet aktivt för ut frågan i projektsamarbetet med sina samarbetsparter. Vissa kvinnoinriktade projekt med anknytning till lokala, aktuella problem har också visat sig kunna fungera.

Samtidigt som det uppenbarligen är svårt att inom utvecklings-samarbetet få gehör för behoven av jämställdhet i samarbetsländerna, bör inte dessa svårigheter tillåtas slå ned ambitionerna så länge målet kvarstår, eller till och med användas som en ursäkt för att inte gå vidare. Intresset för frågan synes ha svalnat något på svensk sida. Endast en tredjedel av de utvärderingar, som redovisas i bilaga 3 till denna rapport har tagit upp frågan. Endast en tredjedel – delvis dock en annan tredjedel – av uppdragsbeskrivningarna begär att frågan skall behandlas. Uppföljningen och problematiseringen av erfarenheterna brister eller äger inte rum. Diskussionen om vad som kan och inte kan göras behöver aktiveras.

Utvärderingens slutsatser är att uppfyllelsen av målet att ett ”jämställdhetsperspektiv skall genomsyra hela samarbetet” ej kan anses tillgodosett. Samtidigt har de tre regleringsbrev som utfärdats

⁴³ Jämställdhetsarbetet i Central- och Östeuropa med tonvikt på Baltikum och Ryssland, Birgitta Nordin, PM 990923.

under perioden upprepat att målet kvarstår. Erfarenheterna av det konkreta samarbetet är uppenbarligen inte uppmuntrande, och synes ha bidragit till ett i praktiken svalnande intresse på svensk sida för jämställdhetsmålet inom utvecklingssamarbetet. Inte heller mer än en tredjedel av utvärderingens underliggande utvärderingsrapporter behandlar frågan. Det uppkomna läget indikerar två alternativa handlingslinjer. Om målet ligger fast, behöver ett mer ifrågasättande och nytänkande metodarbete initieras för att hitta mer effektiva vägar att nå det. Alternativt är målet i sin nuvarande, mer ambitiösa form än under den förra samarbetsperioden, inte lika prioriterat längre av statsmakterna, i vilket fall det behöver omformuleras eller revideras.

3.7 EU-anpassning

För de samarbetsländer som kandiderar till ett medlemskap i EU anger prop. 1997/98:70 att "Sverige skall medverka aktivt till att underlätta anpassningsprocessen i kandidatländerna och dela med sig av sina färsk erfarenheter av medlemskapsförhandlingar. Avsikten är att insatserna skall gagna EU-anpassningen och bidra till uppbyggnaden av nödvändiga strukturer i kandidatländerna". För Ryssland och Ukraina anger prop. 1997/98:70 att "utvecklingssamarbetet är ett betydelsefullt instrument för att främja Rysslands och Ukrainas vidare integration i Europa. ... De svenska insatserna, tillsammans med annat internationellt stöd, bidrar till att stärka de institutioner som är ekonomiskt, politiskt och socialt nödvändiga för länderna i ett enat Europa".

Statsmakterna har således utvidgat de ursprungliga fyra huvudmålen, vars grundperspektiv var att det svenska utvecklingssamarbetet skulle bidra till en angelägen historisk reformprocess och till att de baltiska ländernas oavhängighet konsoliderades, med det citerade EU-anpassningsmålet. Målet kom till som ett resultat av att två skilda utvecklingsprocesser möttes – normaliseringen i Central- och Östeuropa efter Sovjetunionens fall, och utvidgningen av EU som ett resultat av Europeiska rådets historiska beslut i Luxemburg 1997. Det speglar både kandidatländernas behov av att få stöd för att underlätta anpassningen till EU:s regelverk och Sveriges starka egna intresse av att kandidatländerna i närområdet så snart som möjligt upptas som medlemmar av unionen.

Vissa formuleringar i prop. 1997/98:70 antyder att EU-anpassningsmålet är det överordnade operativa målet för samarbetet

under innevarande period, möjligen tillsammans med grannlands målet, se vidare avsnitt 3.8 nedan. Den sammanfattande karaktäristiken av den förestående periodens samarbete är ”Samarbete för gott grannskap och en utvidgad Europeisk union”. Prioriteringarna för samarbetet med enskilda länder är följaktligen också att ”Utvecklingssamarbetet skall inriktas på att stödja Estlands, Lettlands, Litauens och Polens medlemskap i Europeiska unionen och på att vidare integrera Ryssland och Ukraina i europeiska samarbetsstrukturer”. Målformuleringarna har bekräftats i de av regeringen fastställda individuella sex landstrategierna. Observationen att EU-anpassningen har gjorts till ett överordnat operativt mål för perioden ligger i linje med den inledande bedömningen ovan, se avsnitt 2, att de fyra huvudmålen i praktiken kommit att fungera som angivelser av samarbetsområden.

EU-anpassningen i Östsamarbetet har två nivåer. Dels skall samarbetsprogrammen i sin helhet bidra, dvs. insatser i allmänhet skall nu väljas och utformas så att de bidrar, vilket innebär att en dimension tillkommer i redan befintliga samarbetssektorer. Dels innehåller programmet också särskilda medel för att finansiera insatser, som i sig aktualiseras av kandidaturerna. Till den senare kategorien hör EU-integrationsstödet via UD och den särskilda finansieringen av svenskt deltagande i Phares twinningprojekt.

Landstrategierna lämnar instruktioner för *EU-anpassningen på landnivå*. Landstrategierna för kandidatländerna har en tydlig instruktion att samarbetet under innevarande period ”har som ett särskilt övergripande mål att fortsatt stödja [landets] EU-integration”. Instruktionen har stark förankring hos kandidatländerna, som också har deltagit i utarbetandet av landstrategierna. Verkställigheten av instruktionen tar den praktiska formen att den samordnande instansen hos samarbetslandet, vanligen ett finansministerium, kommenterar EU-relevansen hos alla framställningar om stöd. Sida bedömer insatsförslag i flera hänseenden. Hög EU-relevans kan väga upp andra svagheter. I stort godkänner Sida nya insatser av två slag – med EU-motivation eller inom sociala sektorer. De senare behöver inte vara EU-relevanta på grund av den särskilda instruktionen i prop. 1997/98:70 att detta slags samarbete skall expandera, och har inte heller stora utsikter att vara det eftersom det saknas en EU-acquis på det sociala området.

Genomgången nedan, kapitel 4, visar att EU-relevansen i de pågående kandidatlandsprogrammen är hög. Ovan har också beskrivits, se avsnitt 3.3, hur rättssamarbetet med de baltiska länderna

har prioriterats och utformats som ett uttalat kandidaturstöd. Det estniska finansministeriet exempelvis bekräftar att allt estniskt utvecklingssamarbete nu har målet att underlätta EU-medlemskapet. Det ses som mycket viktigt och som ”en fruktansvärd tur för oss att frigörelsen och EU-utvidgningen sammanfaller i tiden. Det är också viktigt för oss att Sverige starkt stödjer medlemskapet på skilda sätt”. Samtidigt synes det finnas skilda uppfattningar på estnisk sida om vilken del av förvaltningen som är mest kompetent att bedöma om en insats är EU-relevant eller inte, koordinationskommittén inom finansministeriet eller det estniska centrala EU-integrationskontoret.

Samtidigt ser Sida att behoven hos kandidatländerna av stöd för att på skilda sätt närma sig EU är större än som tidigare synts. Bland annat finns fortsatt stora brister i kapaciteten att bereda nya projekt, något som Sverige kan bidra till att åtgärda genom att ta fram underlag och utbilda personal. De stora EU-programmen kräver också en kandidatlandsfinansiering, som idag inte kan mobiliseras. Sida bedömer det som en växande uppgift att bistå kandidatländerna att utvidga sin kapacitet att själva föra arbetet vidare. Med denna erfarenhet i handen ser Sida att detta slags arbete med fördel kunde ha aktiverats på bredden tidigare.

För samarbetet med Ryssland och Ukraina har uppdraget, som ovan nämnts, formulerats mer öppet – det skall ”främja Rysslands och Ukrainas vidare integration i Europa... De svenska insatserna, tillsammans med annat internationellt stöd, bidrar till att stärka de institutioner som är ekonomiskt, politiskt och socialt nödvändiga för länderna i ett enat Europa”. Instruktionen har ingen framträdande plats i landstrategierna för de två länderna.

Sidas bedömer att samarbetsprogrammen med båda länderna fullgör uppdraget såväl genom att stödja den ekonomiska omställning som skall möjliggöra en bredare och starkare europeiska kontaktyta, som – och framför allt – genom att konfrontera dem med svenska och västeuropeiska erfarenheter. Ett flertal projekt och program bedöms också vara Europarelevanta genom att bidra till konsolideringen av en öppen marknadsekonomi, som kan fungera tillsammans med övriga Europa. Ett exempel är lantmäterisamarbetet, som syftar till att lägga grunden för en fungerande fastighets- och kreditmarknad. Resonemanget bekräftas av ryska representanter, som menar att det svenska lantmäteristödet är viktigt för Ryssland i ett EU-perspektiv. Det gör det möjligt för en europeisk investerare att känna sig som hemma, eller åtminstone att känna igen sig.

Det bilaterala EU-integrationsstödet till kandidatländerna har två komponenter. Dels arrangeras seminarier, studiebesök och personutbyten för överföring av svenska kunskaper om och erfarenheter av EU, ett stöd som administreras av UD. Dels underlättas svenskt deltagande i EU:s partnersamverkansprogram, det s.k. twinningsarbetet, för institutionsuppbyggnad i kandidatländerna. Det senare, sin tur, har två delar – ett stöd som skall underlätta en kandidatur, och ett som skall bidra till beredningen av ett erhållet uppdrag. De två twinningstödförmerna administreras av UD respektive Sida, som disponerar det reguljära östanslaget för stödet.

Genom EU:s twinningprogram deltar tjänstemän från medlemsländerna i projekt i kandidatländerna för att bygga upp de offentliga institutioner, som är nödvändiga för att klara implementeringen av EU:s regelverk, eller *Acquis communautaire*. I första hand berör samarbetet miljö-, jordbruks-, finans- och rättsområdena, men även andra sektorer kommer i fråga. Insatserna finansieras huvudsakligen av EU. Regeringen har bedömt det viktigt att Sverige deltar aktivt i dessa program för att ge ett konkret och synligt bidrag till utvidgningsprocessen. Det svenska EU-integrationsprogrammet inleddes mot den bakgrunden med en avsättning om fyra miljoner kronor 1997, som följdes av en andra om fem miljoner kronor 1998. Medlen förbrukades inom kort. I december 1999 avsattes ytterligare tio miljoner kronor för verksamheten. De belastar anslaget för Östsamarbetet.

Twinningsarbetet inom EU-Phare har sin bakgrund i önskemålet att komplettera det tidigare stora antalet konsultinsatser särskilt för utbildning och liknande, med en samarbetsform, som skulle kunna ge utrymme för ett tydligare, långsiktigt engagemang mellan parterna. Den modell, som nu har prövats sedan 1997, är inspirerad av den svenska erfarenheten hos BITS, det kontraktsfinansierade tekniska samarbetet KTS. Kandidatlandet anmäler till Phare inom vilka områden twinning efterfrågas. Därefter sänds projektbeskrivningar, s.k. *ficher*, till alla medlemsstater. Deras deltagande koordineras av nationella kontaktpersoner, i allmänhet inom utrikesministerierna. Via den svenska nationella kontaktpunkten på UD vidarebefordras inkomna projektinbjudningar till berörda departement eller myndigheter, i vissa fall kommunförbundet el dyl., dock endast till offentliga aktörer. En svensk aktör kan anmäla sitt intresse av att delta i ett twinningprojekt och skall i så fall presentera sin syn och sina förslag i ett erbjudande via Phare till kandidatlandet. Intresseanmälan sker ofta i konsortieform tillsammans med aktörer från andra

medlemsstater. Sedan kandidatlandet valt part, avtalar de två en projektplan, en s.k. twinning covenant. Kandidatlandet kan också kombinera olika delar ur skilda erbjudanden och sätta ihop en önskvärd paketlösning.

Från att inledningsvis ha hållit en låg profil har svenska myndigheter och andra aktörer under senare år visat ett ökat intresse för deltagande. Efter fördelningen av 1999 års uppdrag deltar nu svenska aktörer i 33 twinningprojekt i tio länder, som ledande part eller som medverkande. De flesta engagemangen finns i Estland, Litauen, Polen, Slovenien och Ungern. Deltagarna är i flertalet fall centrala statliga myndigheter. Finansdepartementet deltar i fyra projekt, riksdagen och kommunförbundet i ett vardera. I den nu pågående twinningrundan deltar ett 30-tal svenska förslag.

Mot bakgrund av det svenska intresset av att delta aktivt i twinningsamarbetet har det skapats möjligheter att inom Öst-samarbetet delvis få sina kostnader i sammanhanget ersatta. Dels kan förberedelsearbete stödjas via UD med högst 70 000 kr för arvodeskostnader plus kostnader för resor. Dels kan Sida erbjuda metodstöd och kompletterande finansiering till en svensk part som erhållit ett uppdrag och som skall utarbeta en ”twinning covenant”, 150 000 kr eller 300 000 kr beroende på om den svenska parten är projektledare eller inte. I den fasen fungerar Sida som rådgivare. Sida redovisar att det föreligger ett stort behov av metodstöd hos myndigheterna både i förberedelsefasen och i den första genomförandefasen, dvs. när detaljerade förslag skall utarbetas. En diskussion pågår för närvarande om att Sida framgent också skall hantera det förberedelsestöd som nu administreras av UD.

På svensk sida bedöms twinningprogrammet vara av stort intresse, inte minst som ett instrument att stärka en svensk närvaro i de berörda kandidatländerna, även om det sker inom ramen för ett EU-program. Uppdragen fokuseras kring institutionell utveckling och är normalt tvååriga med möjlighet till förlängning ett tredje år. Prioriteringarna görs av myndigheterna själva, vilket har lett till relativt tunga engagemang även utanför närområdet. Vissa tidigare försök att uppmana ointresserade myndigheter till engagemang har inte inbjudit till efterföljd. Samtidigt har begränsningarna i den svenska resursbasen visat sig i vissa fall hämma möjligheterna till engagemang. Särskilt bekymmersamt har det i flera fall varit att mobilisera den långtidsrådgivare, PPA, som skall central i varje twinningsarbete.

En EU-utredning⁴⁴ har nyligen bedömt resultaten av twinning-programmet hittills. Utredarna bedömer att twinningprogrammet är ett värdefullt instrument för att stödja kandidatländernas mötande av kraven hos EU:s *acquis*. De pekar samtidigt på svagheter i sammanhanget, bl.a. på att de mottagande förvaltningsstrukturerna ofta är underförsedda med resurser och därför har begränsad mottagningsförmåga, att de direkt berörda förvaltningsenheterna inte alltid är lika engagerade som de politiska beslutsfattarna, och att hanteringen av själva programmet lider av långsamhet och bristande flexibilitet, klarhet och förutsägbarhet. De rekommenderar också en serie förbättringar av programmet. Som ett resultat av utvärderingen kommer nu ett flertal förändringar av programmet att genomföras, bl.a. innebärande flerårig programmering och att en mindre personalkrävande variant införs, en "twinning light", där inte nödvändigtvis en långtidsrådgivare ingår.

En utredning av exporten av statligt förvaltningskunnande med bäring på biståndsfinansierade program lades fram tidigare i år. Den kommenterades ovan, se avsnitt 3.4.5.

Det rent bilaterala EU-integrationsstödet har en annan karaktär. Det utgår från ett intresse från kandidatländerns sida att ta del av svenska erfarenheter dels av förberedelserna för de svenska EU-förhandlingarna, dels av förhandlingarna, och dels av själva medlemskapet. Medlen finansierar studiebesök i Sverige, deltagande i konferenser och seminarier, expertbesök, förhandlingsspel, m.m. Insatserna är små och många, formkraven är inte så stora. För verkställigheten har UD alltmer börjat använda EU-faciliteten Taiex, som särskilt skapats för att underlätta detta slags utbyte. UD finner att samarbetet i sin helhet flyter snabbt och enkelt, och att det fungerar väl. Kostnaden per land och år varierar mellan 50 000 kronor och 200 000 kronor i närområdet, medan insatserna i Centraleuropa och på Balkan är betydligt större. UD bedömer att EU-integrationsstödet till de länderna skapar en närvaro och ett svenskt ansikte, något som är lämpligt i en situation där Sida koncentrerar sina insatser i närområdet. Målet är att göra sådant, som fungerar väl, helst litet större, synbara projekt.

Det sammanfattande intrycket är att uppfyllelsen av EU-anpassningsmålet är god på den allmänna programnivån. I de fyra kandidatländerna har det blivit en styrande faktor med stor genomslagskraft. I Ryssland och Ukraina föranleder omständigheterna

⁴⁴ Report on an Assessment of the Twinning Instrument under PHARE, Ernst Birker, Chris Cooper, Per Molander och Marcel Pochard. Phare 2000.

en lägre ambitionsnivå, vilken är tillgodosedd. Det särskilda EU-integrationsstödet har en definitionsmässig EU-relevans. Verkställigheten präglas samtidigt av önskan att bereda plats också för ett svenskt riksintresse i samarbetet.

Ett oroande inslag i twinningsarbetet är begränsningarna i den resursbas som används. Samordningen kan bli problematisk eftersom myndigheter engagerar sig på basis av egna prioriteringar. Tunga engagemang finns nu utanför närområdet där de deltagande myndigheterna i praktiken kan vara låsta i pågående samarbetsprojekt i tre år. Nya inviter i länder i Sveriges närområde kan då komma att lämnas utan svar på grund av att de berörda myndigheterna redan disponerat den tänkbara personalen. Varken UD eller Sida kan i nuvarande procedurer påverka för myndigheternas val av länder att engagera sig i.

Den senaste kommissionsrapporten i november år 2000 om kandidatländernas EU-anpassning och förhandlingsituation pekar på ett flertal ämnesområden med kvardröjande brister. Samtidigt bedömer kommissionen att tio kandidatländer, bland dem de fyra i Sveriges närområde, kan komma att bli medlemsstater i EU den 1 januari 2005. Med tanke på reformarbetets komplexitet och tidskrav hittills – och på att nya frågor och arbetsuppgifter löpande kommer upp inom samarbetet – synes det knappast sannolikt att EU-anpassningen kan vara fullbordad till detta datum. Flera bedömare inom regeringskansliet menar också att ett behov av stöd till reformer och EU-anpassning av ett kollegialt EU-anpassningssamarbete mellan olika förvaltningssektorer, liksom av ett fadderskap mellan regioner inom Östersjöområdet kommer att finnas kvar även efter utvidgningen.

3.8 Grannlandssamarbetet

Prop. 1997/98:70 anger att den ”huvudsakliga inriktningen av utvecklingssamarbetet föreslås vara åtgärder som leder till gott grannskap, ...” Formuleringen är ny i förhållande till prop. 1994/95:160 och har sin bas i den ovan omnämnda utvärderingen ”Att utveckla ett grannlandssamarbete”. Formuleringen återkommer vid ett par tillfällen i propositionstexten, dock utan att explicit nämnas bland målsättningarna. I presentationen av Östsamarbetets länderkrets bedömer prop. 1997/98:70 att utvecklingssamarbetet med länderna kring Östersjön ”är ett naturligt

led i övergången till ett normalt grannlandssamarbete”. Framväxten av normala grannlandsrelationer anförs dessutom i fallen Polen och Estland som skäl till att utvecklingssamarbetet kan ”komma att minska under kommande treårsperiod”.

Prioriteringen har också lyfts fram i respektive landstrategier och därvid definierats som mål för samarbetet. För Estlands, Lettlands och Litauens del bör ”utvecklingssamarbetet i ökande utsträckning växlas över till reguljärt grannlandssamarbete under den kommande treårsperioden. Förutsättningarna och formerna för detta bör närmare utvecklas inom de olika samarbetsområdena”. Strategierna indikerar att detta bl.a. kan ske inom samarbetet mellan myndigheter, stödet via enskilda organisationer, det decentraliserade samarbetet, samt det kulturella och akademiska samarbetet, dock utan att ange hur övergången skall gå till. Att länka svenskstödda projekt till finansiering via EU:s program sägs kunna vara ett steg i den riktningen. Landstrategien för Polen har samma instruktion med undantag för att utvecklingssamarbetet skall inriktas på en övergång till reguljärt grannlandssamarbete utan statligt stöd ”samtidigt med nedtrappningen”. Strategierna för Ryssland och Ukraina tar inte upp grannlandsaspekten av utvecklingssamarbetet.

Varken prop. 1997/98:70 eller de av regeringen antagna landstrategierna ger vägledning till hur utvecklingssamarbetet ”växlas över” i ett normalt grannlandssamarbete, d v s ett samarbete utan statlig finansiering, ej heller i vilken utsträckning den önskade övergången skall vara en särskild uppgift för Östsamarbetet. Samtidigt är prop. 1997/98:70 otydlig i hur styrande grannlandsmålet skall vara. Det framstår som en av statsmakterna utan närmare preciseringar önskat utfall av samarbetet snarare än ett mål, och är därför inte helt lätt att använda för utvärderingsändamål.

Sida har i årets regleringsbrev erhållit ett uppdrag att ”inkomma med en analys av hur insatserna inom ramen för samarbetet med Central- och Östeuropa har bidragit till målet att lägga grunden för ett varaktigt samarbete mellan parter i Sverige och i samarbetsländerna”. En av Sida upphandlad konsultstudie i ämnet pågår parallellt med denna utvärdering.

Den nämnda utvärderingen, som således var ett underlag för prop. 1997/98:70⁴⁵, utvecklar i viss mån begreppet och övergången. En första prioritering ”är att sätta *samarbete* – särskilt med våra grannländer – i centrum för verksamheten inom alla fält där det är

⁴⁵ Att utveckla ett grannlandssamarbete, Claes Sandgren, UD-Ds 1997:75.

möjligt med sikte på att samarbetet stegvis övergår i ett reguljärt, icke subventionerat samarbete. De statliga anslagen bör alltså under den här perioden systematiskt användas i ett sådant *normaliseringssyfte*. Man kan därvid knyta an till den utveckling i den riktningen som redan pågår. Samarbetstanken bör sätta sin prägel på innehållet men också på organisation, instrument och arbetssätt”.

I sin landplan för samarbetet med Estland 2000–2001 konstaterar Sida under rubriken Utfasning att förhållningssättet skall vara ”Att arbeta aktivt för utfasning av stödet under perioden 1999–2001. Biståndet skall länkas över i normalt grannlandssamarbete.” Som åtgärder med inriktning på den önskade övergången anges en ökad kostnadsdelning (med möjliga undantag för den sociala sektorn), ett ökat svenskt deltagande i EU:s twinningsamarbete, och överläggningar med finansministeriets biståndskoordinerande enhet. Motsvarande landplan för polensamarbetet stipulerar, likaså under rubriken Utfasning, inriktningen att ”Främja en utveckling mot normala grannlandsrelationer genom samarbete inom sektorer där förutsättningar finns för varaktiga relationer och till ömsesidig nytta”. Frågan avses diskuteras med UD, Östersjömiljardsekretariatet, ambassaden i Warszawa och det polska Europaintegrationskontoret.

Genomförandet av landplanerna, vilka antogs under innevarande år, har ännu inte hunnit avsätta konkreta resultat. Samtal har förts med beskickningarna och med Östersjömiljardsekretariatet, bl.a. kring möjligheten att skapa nya stödformer som mer sköts av parterna själva och som ger Sida en minskande roll i samarbetet.

Ingen av de utvärderingsrapporter som denna utvärdering har haft tillgång till behandlar grannlandsaspekten av samarbetet. Det är emellertid tydligt – vilket också bekräftas av ett flertal intervjuer i samband med utvärderingen – att ett grannlandssamarbete håller på att växa fram, särskilt mellan Sverige och kandidatländerna vid Östersjön, en utveckling som uppenbarligen också har andra drivkrafter än det statligt finansierade utvecklingssamarbetet. Vissa program och insatser kan dock bedömas ha givit distinkta bidrag.

Dit hör utbildnings- och forskningsamarbetet via Svenska institutet, som stödjer akademiskt utbyte och nätverksbyggande med klara möjligheter till långsiktiga relationer. Det bankstöd Sida initierade och stödde i de baltiska länderna har bidragit till att svensk/nordiska banker nu har etablerat sig där, samtidigt som Sidas näringslivsstöd har bidragit till att en gemensam nordisk/baltisk marknad börjat växa fram. Det decentraliserade samarbetet har resulterat i bl.a. fördjupade vänortsrelationer mellan Sverige och

Polen, som består även efter det att stödet från Sida har upphört. Och direktsamarbetet mellan Stockholm och S:t Petersburg på olika områden bedöms av båda sidor komma att fortsätta i framtiden även sedan den statliga gåvofinansieringen avslutats.

Som inledningsvis nämnts tar regeringen i prop. 1997/98:70 fasta på målsättningen om ett grannlandssamarbete utan att utveckla konceptet eller dess förverkligande. Den presenterar således inte sin syn på vad grannlandssamarbete är, eller hur det uppstår eller skall främjas. Uppdraget lämnas till myndigheterna. Skrivningarna i prop. 1997/98:70 kan också tolkas så att grannlandssamarbetet är ett mål, även om det inte presenteras som ett mål. I ett längre perspektiv framstår frågan samtidigt på flera sätt som en ödesfråga för samarbetet. Det yttersta utrikespolitiska syftet inom Sveriges relationer med grannländerna på andra sidan Östersjön efter deras frigörelse från sovjetstyret har under hela nittioalet varit att uppnå normaliserade relationer och ländernas integration i regionens fredliga samarbete. Den målsättning som på ett något oklart sätt introducerats i prop. 1997/98:70 kan alltså sägas svara mot en stark prioritering inom utrikespolitiken.

Ett grannlandssamarbete har också på vissa håll redan vuxit fram, på andra ännu inte. Utvecklingssamarbetet kan bidra på två sätt – dels kan det bidra till att samarbetet mellan parter blir långsiktigt och oberoende av statlig finansiering, som inom vänortssamarbetet i Polen, dels kan det resultera i samarbete uppkommer mellan andra parter, såsom exempelvis bankstödet i Baltikum. Diskussionen om hur processen skall stimuleras är ännu trevande gav upphov till strategiska svenska/nordiska investeringar. Den har ännu inte heller förts över till de parter som verkar inom utvecklingssamarbetet för att ge dem möjlighet att aktivt överväga hur de kan bidra.

3.9 Östekonomiska institutet och Till regeringens förfogande

Med en förhistoria i Östekonomiska byrån inom Jernkontoret bildades det *Östekonomiska institutet (ÖEI)* vid Handelshögskolan i Stockholm 1989. ÖEI har som uppgift att främja kunnandet i Sverige om de ekonomiska förhållandena i Östeuropa. ÖEI förmedlar forskningsrön bl.a. genom seminarier och rapporter både till näringslivet och till den offentliga sektorn. Staten bidrar med 4,6 miljoner kronor per år till ÖEI:s driftskostnader, anslagspost 7B.1.3.

Under senare år har ÖEI:s verksamhet fått ett starkare inslag av nationalekonomisk forskning. Institutet samarbetar bl.a. med universitet i S:t Petersburg, Moskva och Kiev, samt med Handelshögskolan i Riga, och har också bidragit till en institutionell utveckling i regionen. Från slutet av 1998 till september 2000 genomförde ÖEI ett Tacis-finansierat policyrådgivningsprojekt i Moskva, RECEP. Efter avslutningen av ÖEI:s insats där invigdes nyligen ett ÖEI-initierat center för ekonomisk och finansiell forskning, CEFIR, med finansiering bl.a. från familjen Rausing, Världsbanken, Ford Foundation och USAID.

Under 1999 genomfördes två separata utvärderingar av ÖEI^{46,47}. Den internationelle utvärderaren finner att ÖEI:s förstärkta forskningsinriktning kommit lägligt i ett skede, då övergångs-ekonomierna inte längre tilldrar sig samma internationella intresse som några år tidigare. Den risk ÖEI löper är att överengagera sina resurser. Han bedömer det viktigt att verksamheten får fortsatt finansiering. Den svenske utvärderaren drar slutsatsen att verksamheten har ett långsiktigt värde för Sverige och för olika svenska aktörer, även om den operativa nyttan för några avtagit tack vare den förstärkta forskningsinriktningen. Även han rekommenderar att den statliga finansieringen fortsätter, och att, om osäkerhet råder om möjligheterna att tillgodose målgruppernas skilda intressen, forskningen prioriteras.

Svenska ambassaden i Moskva, som även har kontakt med ÖEI:s verksamhet inom RECEP, konstaterar att den förstärkta forskningsinriktningen medfört att områdesanalysen fallit tillbaka, men ser samtidigt att värdefulla analyser angående den ekonomiska utvecklingen i Östeuropa produceras på andra håll, inte minst i Storbritannien och USA. Ambassaden bedömer också att behovet av ekonomisk rådgivning i Moskva minskat, vilket var RECEP:s huvuduppgift.

I flera sammanhang har behovet av forskning och fördjupade studier i Sverige om övergångsekonomierna i Central- och Östeuropa framhållits, bl.a. i några av Östsamarbetets ovan citerade resultatanalyser. ÖEI synes spela en central roll inom det svenska ekonomiska analysarbetet. I ett allmänt utvärderingsperspektiv har bidraget från 7B därmed hög relevans. Det arbete som görs inom ÖEI

⁴⁶ Östekonomiska institutet SITE, en utvärdering av institutets verksamhet riktad mot den svenska marknaden, Sven Öhlund, 1999.

⁴⁷ An evaluation of the Stockholm Institute of Transition Economics and East European Economies, Pekka Sutela, 1999.

leder också uppmärksamheten över på brister i övrig analys i Sverige av omställningsprocessen i Central- och Östeuropa. De nyligen ökade insatserna med växande bredd vid Södertörns högskola välkomnas. Den fördjupade analysen inom det statsvetenskapliga området ser dock fortfarande ut att saknas.

Riksdagen beviljar varje år vissa *belopp till regeringens disposition* som en delpost inom anslagsposten 7B.1.4. Beloppen var 1999 72,4 miljoner kronor och 2000 100,4 miljoner kronor. Av de disponibla medlen för 1999 (inklusive ingående reservationsmedel) har bl.a. använts 9 miljoner kronor för utgivningen av en ordbok, 5 miljoner kronor för SI-projektet Partnerskap för kultur, 17 miljoner kronor för finansdepartementssamarbetet (= två års bidrag), 10 miljoner kronor för EU-integrationsstödet samt 50 miljoner kronor för kärntekniskt samarbete genom SKI. Under innevarande år disponeras närmare 40 miljoner kronor ur delposten för två insatser i det Nordiska finansieringsbolaget för miljöinvesteringar (NEFCO, se vidare avsnitt 3.5 ovan), samt 15 miljoner kronor för stöd till Handelshögskolan i Riga (jämför avsnitt 4.4 nedan) och 8 miljoner kronor för kostnader inom Utrikesförvaltningen för insatser i Central- och Östeuropa.

3.10 Exportkreditgarantier och finansiellt stöd

Regeringen bemyndigade 1993 EKN att utfärda exportkredit- eller investeringsgarantier för svenska affärer med vissa länder i Central- och Östeuropa. Garantigivningen skulle hållas åtskild från EKN:s reguljära garantiverksamhet och begränsades till totalt en miljard kronor. Bemyndigandet kom i dagligt tal att kallas Baltramen. Garantigivningen skulle i första hand avse de baltiska länderna och Ryssland. Affärerna med Ryssland begränsades till 25 procent av ramen. Polen kunde redan vid denna tidpunkt komma i fråga för EKN-garantier. Baltramen skulle bidra till en utveckling av ländernas näringsliv och till positiva miljöeffekter.

Till och med 1996 avsåg 75 à 80 procent av affärerna de baltiska länderna. Under 1997 och del av 1998 ökade Rysslands andel, bl.a. tack vare att restriktionerna för landet hade hävts och att allt fler affärer i Baltikum kunnat tas in i EKN:s normalsystem. För att täcka eventuella skadeersättningar har årligen vissa belopp avsatts inom Östsamarbetet, anslagspost 7 B 2. Avsättningarna uppgick 1998 till

21 miljoner kronor, 1999 till 6 miljoner kronor och 2000 till 25 miljoner kronor.

Baltramen utvärderades 1998⁴⁸. Utvärderaren redovisar att ett varuvärde motsvarande sju gånger de avsatta medlen hade överförts till mottagarsidan fram till slutet av 1997. Utsikterna att bidra till en utveckling av berörda länders näringsliv och infrastruktur, samt till en uppbyggnad av långsiktiga relationer mellan svenska företag och länderna i fråga bedömdes som goda. Utvecklingen i de berörda länderna hade nu lett till att EKN kunde ta alltfler affärer i sitt normalsystem. Riskerna på Ryssland bedömdes dock som fortsatt betydande. Utvärderaren föreslog att garantiramen skulle höjas. Garantier för de baltiska länderna skulle fortsättningsvis endast utfärdas för större affärer. Garantigivning borde också kunna göras för sociala infrastrukturprojekt.

Men den finansiella krisen i Ryssland med början i augusti 1998 ledde till att EKN stängde alla långa affärer där, både genom Baltramen och i övrigt. Garantigivningen på Ryssland har ännu inte kunnat återupptas. De baltiska länderna fungerar nu som helt normala kreditländer, varför Baltramen enligt EKN inte längre behövs där. I en i slutet av november i år till regeringen inlämnad intern utvärdering finner EKN att Baltramen nu är inoperativ.

⁴⁸ Baltramen – den särskilda exportkredit- och investeringsgarantiramen för de baltiska staterna och Ryssland, m.fl., Sven Öhlund, 1998.

4 Landsamarbetet 1999–2001

4.1 Landstrategier och länderfördelning

I detta avsnitt kommer Östsamarbetet att följas upp i ett mer aktuellt perspektiv än i kapitel 3. Av den innevarande samarbetsperioden har endast drygt hälften ännu passerat. Av periodens insatsbeslut har en del börjat genomföras, en mindre del avslutats. Periodens samarbete kan därför endast till en ringa del utvärderas i termer av resultat. Mot den bakgrunden kommer, som nämntes inledningsvis i utvärderingsrapporten, avsnitt 1 och 3.1 ovan, den aktuella perioden att göras till föremål för en uppföljning av verkställandet av regeringens direktiv, främst i form av strategier för samarbetet med enskilda länder. Även de resultatanalyser, som producerades som ett underlag för utformningen av nya landstrategier, kommer att ingå i underlaget för diskussionen.

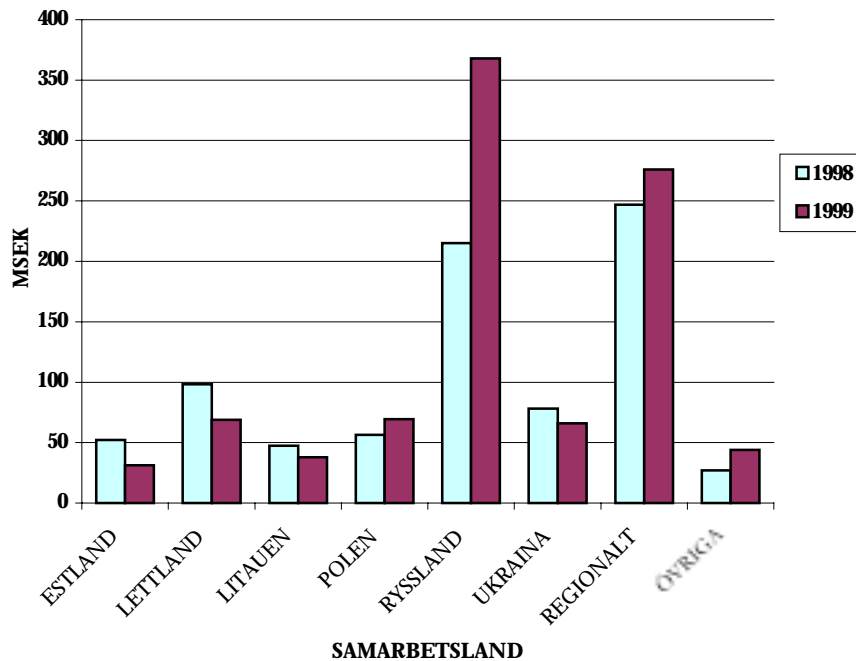
Landstrategierna, som fastställs av regeringen, ger en serie riktlinjer till de verkställande organen inom Östsamarbetet. Dels finns övergripande prioriteringar och beslut, dels finns specifika instruktioner kopplade till de olika samarbetsområdena. För de fyra kandidatländerna i närområdet överensstämmer de styrande formuleringarna påtagligt med varandra. Det rör sig i stora stycken om identiska texter. Även landstrategitexterna för Ryssland och Ukraina stämmer väl överens sinsemellan avseende mål och instruktioner i övrigt, även om de har en annan inriktning än de för kandidatländerna. Landstrategiernas instruktioner upprepas inte i landavsnitten nedan, som i stället fokuserar på de huvudsakliga, aktuella genomförandefrågorna. Landstrategierna har ett antal instruktioner av allmän giltighet, som inte belyses i den praktiska genomgången nedan. Dit hör exempelvis att insatser i kandidatländerna också kan ske inom ramen för Östersjöstaternas råd, liksom inom ramen för annat mellanstatligt samarbete i Östersjöregionen. En annan riktlinje är att de goda erfarenheterna av projektsamarbetet hittills med de internationella finansieringsinstitutionerna, t.ex. Världsbanken,

inbjuder till fortsättning. Landavsnitten nedan innehåller överskådlig information om vilka insatser som för närvarande genomförs i respektive land. För en komplett information hänvisas läsaren till *bilaga 4*.

Nedanstående genomgång bygger främst på uppföljningen hos Sida och UD. Sida fastställer landplaner för sina egna insatser inom de sex landstrategierna. Landplanerna lyfter fram landstrategiernas centrala instruktioner, tillsammans med motsvarande förslag till beslut av ledningen för Sida-ÖST för. Sida låter alla nya insatser först godkännas av en koordinerande instans i samarbetslandet, finansministeriet eller utrikesministeriet. I Ryssland kan utrikeskommittén i berört län eller stad stå för samordningen, i andra fall kan kontakterna gå direkt mellan Sida och berörd linjeförvaltning. Synpunkter från samarbetsländernas förvaltningar och från de svenska utlandsmyndigheterna ingår i underlaget för texten.

Som framgår av *figur 4.1*. nedan är rysslandsamarbetet det största i programmet. Expansionen 1998 och 1999 har dock brutits i år. I posten regionalt ingår ett flertal insatser, bl.a. via internationella organisationer. De medlen har i flertal fall också en slutlig länderfördelning, som dock inte är tillgänglig för utvärderingen.

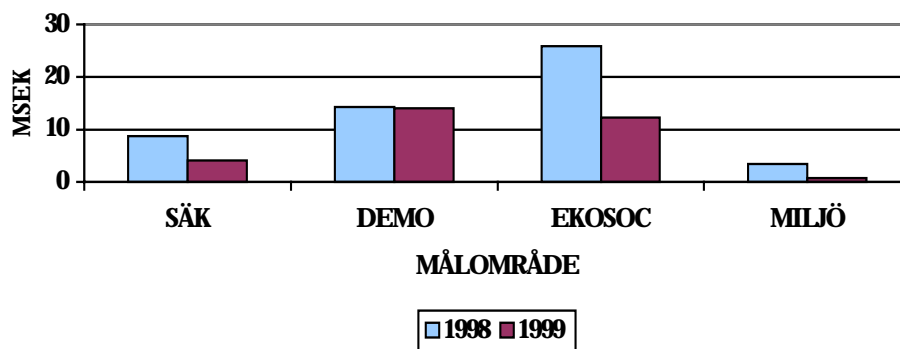
Figur 4.1. Östsamarbetet 1998-1999 per samarbetsland

4.2 Estland

Utvecklingssamarbetet med Estland fokuseras under innevarande period på det sociala och ekonomiska området och på demokratisamarbetet. De sammanlagda insatsbesluten 1998 och 1999 uppgick totalt till 52 respektive 31 miljoner kronor.

SAMARBETET MED ESTLAND PER MÅLOMRÅDE

Landstrategien för utvecklingssamarbetet med Estland anger en serie mål och instruktioner under åren 1999–2001. Utvecklingssamarbetet hittills under perioden ligger väl i linje med instruktionerna, inte minst avseende det särskilda, övergripande målet att stödja Estlands EU-integration. Alla nya insatser är antingen direkt EU-relaterade eller hör till den sociala sektorn. Finansministeriet föreslår endast nya insatser med stark EU-relevans och med koppling till den egna förmedlingsstrategien. Både UD och Sida deltar inom ramen för EU-samarbetet i utformningen av Phare-programmet och twinningsamarbetet.

Av de fyra huvudsamarbetsområdena har den senaste utvecklingen inom säkerhetssamarbetet med de baltiska länderna har beskrivits ovan, avsnitt 3.2. För Estlands del har särskilt de stora utrustningsleveranserna under innevarande år inneburit ett stort steg, både för utvecklingen av den nationella försvarskapaciteten och för de svensk-estniska förbindelserna.

Rättssamarbetet expanderar, även om det tog en viss tid för att komma i gång. Samarbetets fokus förskjuts gradvis från ministeriernivån till myndighetsnivån, där ett större direkt intresse för förändringsarbetet kan föreligga. Både estniska och Sida-representanter uttrycker sin uppskattning över rättssamarbetets utveckling, som aktiverats genom justitiedepartementets aktiva deltagande.

En begärd utredning av formerna för utfasning av det fördjupade vänortssamarbetet och landstings- och länsstyrelsesamarbetet har ännu

inte genomförts. Stödet till språkundervisning och integration av de icke-estniska grupperna fortsätter, jämför avsnitt 3.3 ovan.

Instruktionen för det ekonomiska och sociala samarbetet följs – endast de sociala insatserna ökar, bl.a. med inriktning på omstruktureringen av sjukvården. En pågående Sida-insats, en utvecklingsplan för Mustamäesjukhuset, har nyligen inspirerat till en propos från det medverkande svenska konsultföretaget till UD-PES att få en liknande insats i universitetssjukhuset i Tartu finansierad från Östersjömiljarden. Stödet till lantmäteri-, bank-, infrastruktur- och småföretagssektorerna håller på att fasas ut.

Miljösamarbetets inriktning i stort under den aktuella samarbetsperioden har diskuterats ovan, avsnitt 3.5. Aktuella insatser i Estland berör bl.a. luftkvalitet i Tallinn, avloppsrening i Narva, samt stödjer landets EU-anpassning vad avser vatten- och avloppsfrågor.

Som nämndes ovan, avsnitt 3.6, kan det inte sägas, som landstrategien begär, att ett jämställdhetsperspektiv präglar allt utvecklingssamarbete med Estland. Däremot har ett antal insatser initierats, t.ex. med inriktning på kvinnors politiska deltagande, som Sida avser försöka föra vidare till Lettland och Litauen.

Reglerna för kostnadsdelning tillämpas genomgående, men med viss anpassning beroende på hur angeläget Sverige är om ett visst samarbetsområde. Sida låter kraven växa inför utfasningen. Utfasningen och övergången till reguljärt grannlandssamarbete diskuteras enligt Sida i alla insatser. Sida överväger för närvarande att inrätta en konsultfond som skall kunna utnyttjas på estnisk sida för mindre rådgivningsinsatser – ett instrument som skulle kunna underlätta utfasningen av det bilaterala programmet.

Ur Estlands synvinkel bidrar Östersjömiljarden till att den totala svenska finansieringsvolymen i landet inte har sjunkit mycket. Framställningarna via finansministeriet om utvecklingssamarbete med Sverige har minskat senare år, dels för att behoven gradvis minskar i takt med att stora EU-program aktiveras, dels i och med att det svenska beslutet om utfasning blir mer allmänt känt. Enligt finansministeriet visar siffrorna att utvecklingssamarbetet håller på att ersättas av ett varaktigt samarbete. Finansministeriet uttrycker också sin uppskattning över Sidas hantering av uppkomna problem inom ett statligt redovisningsprojekt.

Det estniska EU-integrationskontoret framhåller rättssamarbetet, lantmäterisamarbetet och statistiksamarbetet som särskilt relevanta för landets EU-anpassning. EU-profilen på utvecklingssamarbetet i dess helhet skulle dock ytterligare kunna höjas. Den svenska visibiliteten

borde också höjas. De goda samarbetsrelationerna med ambassaden i Tallinn och med Stockholm framhålls. Dock bedöms Sverige ha valt en alltför restriktiv politik i vad avser långtidsrådgivare stationerade i Estland, något som använts aktivt av andra givare och bedöms ha varit mycket värdefullt under flera år av samarbete.

Flera estniska ministerierepresentanter beklagar att kontakterna med Sida under en tid lidit av vakanser på handläggartjänsten i Stockholm. Sida bekräftar att upprepade vakanser uppstått på Estlandstjänsten. På grund av nedskärningar i myndighetens förvaltningsbudget hade inte tjänsten kunnat tillsättas. EU-delegationen i Tallinn, som har löpande och regelbundna möten med svenska representanter, främst från ambassaden, befarar att samordningen på den estniska sidan inte är tillräckligt god. UNDP-kontoret har å andra sidan intrycket att de svenska insatserna inte heller är fullt samordnade. Några (Sidas) kanaliseras via finansministeriet, andra (bl.a. SI:s) inte.

Utvecklingssamarbetet med Estland har sedan sin inledning hört till de mest lättskötta och mest effektiva, något som orsakas av flera faktorer tillsammans. Samtidigt pekar resultatanalysen från 1998⁴⁹ på att den snabba utvecklingen i landet har ställt de svenska aktörerna, inklusive Sida, inför behovet att utveckla nya samarbetsformer och -relationer. Då förväntades svenska parter växla upp sina insatser i termer av ömsesidighet och engagemang. De kraven har i många stycken tillgodosetts fram till idag. Nu ställer den fortsatt snabba utvecklingen i landet nya krav på samarbetet – växande EU-relevans efterfrågas, liksom nya former för utfasningen av utvecklingssamarbetet och för övergången till ett grannlandssamarbete.

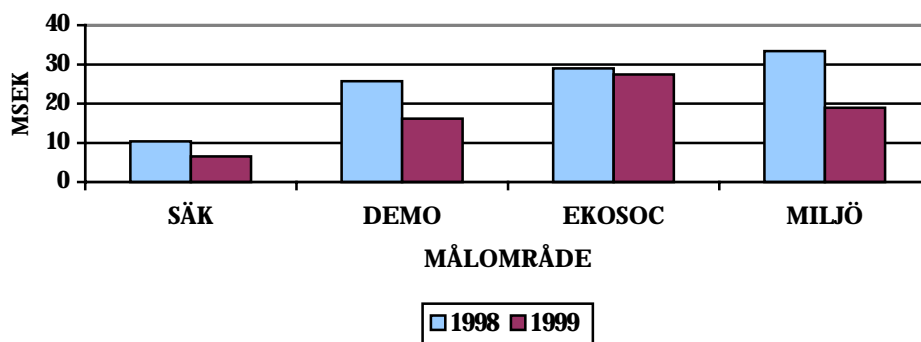
Sammanfattningsvis ansluter samarbetet med Estland väl till landstrategiens instruktioner. Undantagen är främst jämställdhetsmålet och den begärda växlingen över av utvecklingssamarbetet till ett reguljärt grannlandssamarbete.

4.3 Lettland

⁴⁹ Samarbetet med Estland – en resultatanalys, Krister Eduards och Lennart Peck, 1998.

I utvecklingssamarbetet med Lettland är under innevarande period demokratisamarbetet, det sociala och ekonomiska området och miljösamarbetet jämförbara i storlek. De sammanlagda insatsbesluten 1998 och 1999 uppgick totalt till 98 respektive 69 miljoner kronor.

SAMARBETET MED LETTLAND PER MÅLOMRÅDE

Utvecklingssamarbetet med Lettland under perioden 1999–2001 följer hittills i stort de mål och instruktioner för utvecklingssamarbetet som anges av landstrategien väl. Det särskilda övergripande målet att stödja Lettlands EU-integration styr enligt Sida samarbetets fortsatta utformning. Att hjälpa Lettland möta kraven i EU:s acquis är den ena basen för beslut om nya insatser. Den andra är prioriteringen av den sociala sektorn. Liksom i de andra kandidatländerna deltar UD och Sida i utformningen av Phare-programmet och EU-tvinningsamarbetet i Lettland.

Även om inte heller allt samarbete med Lettland präglas av ett jämställdhetsperspektiv, kommer det enligt Sida dels med i beredningen av alla nya insatser, dels in genom särskilda kvinnoinriktade projekt, t.ex. kring kvinnligt företagande.

Som i de två andra baltiska länderna har säkerhetssamarbetet under innevarande år tack vare gåvorna av försvarsmateriel expanderat och fått en mer tydlig profil, se ovan, avsnitt 3.2. Förändringen uppskattas inte minst av svenska ambassaden i Riga, som rapporterar att ingen annan givare gör en så substantiell insats för att stärka den lettiska försvarskapaciteten.

Rättssamarbetet inom demokratisamarbetet har kommit igång långsamt i Lettland. Först under innevarande år har ett större antal insatser beslutats. Juristhögskolan i Riga, som stötts med 10 miljoner

kronor, har nyligen påbörjat sin verksamhet. På svensk sida är Raoul Wallenberginstitutet en av de aktiva parterna i samarbetet. Ett fortsatt huvudinslag i demokratisamarbetet är det fördjupade vänortssamarbetet och landstings- och länsstyrelsesamarbetet. Enligt Kommunförbundet avsåg det största antalet nya fördjupade vänortsprojekt under 1999 Lettland. Ett tidigare stöd till Kontoret för mänskliga rättigheter har avslutats. Stödet till språkundervisning och integrationsprocessen för icke-lettisk medborgare genom UNDP fortsätter. Ambassaden finner dock stödet passivt och anspråkslöst i storlek.

Det sociala samarbetet ligger i enlighet med landstrategien på hög nivå och omfattar bl.a. konsultfonder hos Världsbanken för två omfattande projekt inom hälsovården respektive socialsektorn. Stödet på socialförsäkringsområdet avslutas. Lantmätarisamarbetet utvärderas för närvarande med fokus på den lettiska lantmäterimyndighetens kapacitet, varefter beslut kommer att tas angående en eventuell, avslutande insats. Stödet till bank- och småföretagssektorerna håller på att fasas ut, med undantag för en tänkt fortsättning av stödet till en lettisk bankinspektion.

För Handelshögskolan i Riga (HHR), som hittills har fått ett stöd om totalt 122 miljoner kronor för perioden 1993–2003, pågår för närvarande diskussioner om ytterligare finansiering för tiden fram till 2003, samt kring den långsiktiga finansieringen. Den svenska sidan – insatsen hanteras av UD – har visat förståelse för att den lettiska sidan kan ha svårigheter att i nuvarande utvecklingsfas mobilisera de avtalade driftsbidragen, men efterlyser samtidigt ett starkare lettiskt engagemang i HHR:s verksamhet.

Miljösamarbetet inkluderar under perioden en serie direkta miljöinvesteringar, tillsammans med stöd till för uppbyggnaden av förvaltningens kapacitet på olika nivåer, bl.a. hos lettiska kommuner.

Det system- och institutionsuppbyggande stödet på central nivå, som landstrategien vill avveckla inom 4–6 år, synes ännu ha mycket kvar att göra och därför möjligen behöva en längre samarbetstid, en uppfattning som enligt uppgift delas av EU-kommissionen.

Övergången till ett reguljärt grannlandssamarbete pågår liksom i Estland gradvis och delvis, men inte på något systematiskt sätt ännu. Kostnadsdelningen med lettiska parter synes mer problematisk än i t.ex. Estland, särskilt inom de sociala sektorerna, där Sverige eftersträvar en ökning av samarbetet.

Sida rapporterar ett gott och regelbundet samarbete med EU-delegationen i Riga, som också visat ett gradvis växande intresse för

det svenska programmet. Sidainsatserna i de sociala sektorerna kompletterar EU:s. Delegationen efterfrågar även svensk kompetens för projektgenomförande. Sida, som har ett löpande samråd och kontakt med Världsbanken och EU, finner dock landstrategiens mer ambitiösa instruktion om ett nära och fortlöpande samråd med andra större givare svår att verkställa i praktiken, även i de andra kandidatländerna. En sådan relation är mer relevant för samarbetsländerna själva att upprätthålla, menar Sida. Den koordinerande enheten inom finansministeriet bedöms ha god överblick över verksamheten inom samarbetsprogrammet, även om den interna lettiska samordningen uppvisar brister.

Svenska ambassaden finner utvecklingssamarbetet med Lettland väl dimensionerat och rimligt sektorfördelat. Utvidgningen inom de sociala sektorerna borde dock ha påbörjats tidigare. Ambassaden efterlyser vidare en större lyhördhet för lettiska behov och en större flexibilitet i verkställigheten av programmet. Den senare bedömningen motsägs dock av den 1998 producerade resultatanalysen⁵⁰, där författarna bedömer att samarbetet kännetecknas ”av stor flexibilitet”. De pekar å andra sidan på problemet att en del insatser initieras och drivs från svensk snarare än lettisk sida. De finner också att behovet av akuta ad hoc-insatser har minskat till förmån för ett långsiktigt struktur- och institutionsutvecklande samarbete. I den bemärkelsen har samarbetet under den innevarande perioden tillgodosett önskemålen.

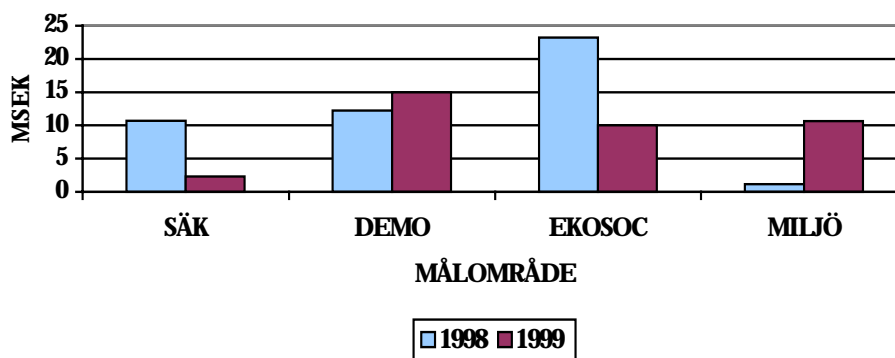
Även samarbetet med Lettland uppvisar en god överensstämmelse med landstrategiens instruktioner. Det kan dock icke, som begärs av landstrategien, i sin helhet sägas präglas av ett jämställdhetsperspektiv. Avvecklingen inom 4–6 år av det system- och institutionsuppbyggande stödet på central nivå synes behöva kunna pågå längre tid. Den begärda övergången till ett reguljärt grannlandssamarbete pågår ännu inte på något systematiskt sätt. Kostnadsdelningen med lettiska parter synes mer problematisk än i t.ex. Estland.

4.4 Litauen

Utvecklingssamarbetet med Litauen är under åren 1998 och 1999 relativt jämnt fördelat mellan de fyra målområdena. De sammanlagda insatsbesluten 1998 och 1999 uppgick totalt till 47 respektive 38 miljoner kronor.

⁵⁰ Samarbetet med Lettland – en resultatanalys, Lisa Román och Claes Sandgren, 1998.

SAMARBETET MED LITAUEN PER MÅLOMRÅDE

Landstrategien för utvecklingssamarbetet med Litauen anger i många stycken samma mål och instruktioner för utvecklingssamarbetet under åren 1999–2001 som för Estland och Lettland. Det särskilda, övergripande målet, att stödja Litauens EU-integration, styr enligt Sida hela samarbetet med Litauen under perioden. Nya insatser både bedöms och utformas med hänsyn till deras EU-relevans. Därmed ökar gradvis programmets sammantagna EU-relevans. Däremot söker inte Sida självt nya insatser efter EU-anpassningskriteriet, något som anses vara ett litauiskt ansvar. Direkt stöd till förmedlingsprocessen lämnas bl.a. i form av svenska EU-rådgivare. Liksom för de andra kandidatländerna deltar UD och Sida i utformningen av Phare- och EU-twinningprogrammen i Litauen. I Lettland deltar Sverige i tre projekt inom 1999 års twinninglista. För innevarande år finns fem svenska förslag till 14 projekt.

Säkerhetssamarbetet med Litauen har under innevarande år undergått samma slags expansion som det med Estland och Lettland, vilket innebär att Sverige har givit ett starkt bidrag till den litauiska försvarskapaciteten.

Demokratisamarbetet innehåller bl.a. ett expanderande rätts-samarbete under 1999 med ett dussintal nya insatser inom ramen för det s.k. rättskedjerspektivet. Det fördjupade vänortssamarbetet samt landstings- och länsstyrelsesamarbetet fungerar enligt Sida väl och kompletteras med institutionsutvecklingsinsatser på länsnivå. En planerad nordisk insats för fortbildning av kommunaltjänstemän har skrinlagts.

Det ekonomiska och sociala samarbetet fokuseras på de sociala sektorerna, där större insatser görs tillsammans med Världsbanken inom hälsovården och socialtjänsten. Det senare samarbetet är bl.a. inriktat på funktionshindrades och barns särskilda behov. Det näringslivsfrämjande stödet syftar till att stärka landets konkurrenskraft, bl.a. genom att stärka centrala bransch- och handelsorganisationer. Stödet till lantmäteri-, skogs-, transport-, bank- och småföretagssektorerna håller på att avslutas.

Miljösamarbetet omfattar under perioden bl.a. större insatser i fjärrvärmesystemet i Vilnius, samt stöd till utvecklingen av jord- och skogsbruket. Kärnsäkerhets- och strålskyddsarbetet vid kärnkraftverket i Ignalina är ett väsentligt inslag i samarbetet. Sida pekar på att de sociala aspekterna av den kommande stängningen av kärnkraftverket inte har beaktats tillräckligt. Dels kommer ortens framtid att påverkas av stängningen, dels kan personalnedskärningar komma att skapa säkerhetsrisker inom kärnkraftverket. SKI som instämmer i bedömningen bidrar med kompletterande utbildningsinsatser.

Jämställdhetsinriktningen dryftas av Sida främst med den litauiska koordineringsenheten inom utrikesministeriet. Ett visst genomslag har uppnåtts. Våldet mot kvinnor är ett stort problem, förvärrat av att varken polis eller domstolar tar frågorna på tillräckligt allvar.

Samarbetet kring system- och institutionsuppbyggande på central nivå, som även i Litauen i sin huvuddel beräknas kunna avvecklas inom 4-6 år, synes behöva ett mer långsiktigt perspektiv. Överväxlingen av utvecklingssamarbetet till ett reguljärt grannlandssamarbete väntar ännu, även om vissa svenska konsultföretag har lyckats etablera sig i landet.

Representanter för den litauiska förvaltningen uttrycker sig positivt om samarbetet med Sverige på det sociala området, på rättsområdet och inom lantmäteriet. Inom det senare har svenska mjukvaruinsatser kompletterat Phare-finansierade utrustningskomponenter. Det svenska miljöstödet skulle behöva ha omfattning och en mindre krävande administration enligt litauiska bedömningar. Ambitionen ovan att stärka det litauiska näringslivets konkurrenskraft bedöms ha stor relevans. Inom twinningsarbetet har Sverige uppfattats ha problem med att mobilisera heltidsrådgivare, något som mottagarsidan ofta ej heller är i behov av. Världsbanken bedömer Sida, som är en av de största givarorganisationerna i landet, vara den bästa att arbeta med, om än stora förseningar kan förekomma.

Resultatanalysen av litauensamarbetet⁵¹ bedömde utvecklings-samarbetet med Litauen som framgångsrikt, inte minst tack vare hög kompetens hos mottagaren, effektiv och flexibel behandling från Sidas och andra svenska organisationers sida, samt fokuserade och väl genomförda svenska insatser. Inför framtiden rekommenderade resultatanalysen bl.a. en starkare prioritering av det svenska egenintresset och av överlevnadsförmågan hos samarbetets resultat. Rekommendationerna är delvis tillgodosedda – dels genom det växande svenska deltagandet i twinningsamarbetet, dels tack vare den gradvis allt större precisionen i de insatsval som styrs av EU-anpassningsbehoven.

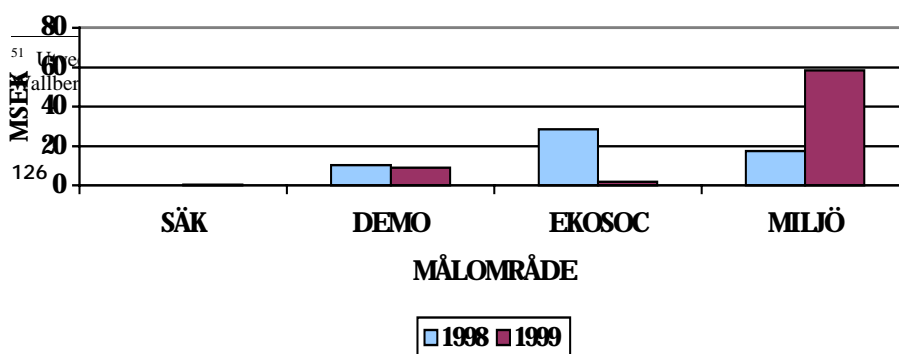
Volymen på samarbetet med Litauen ligger konstant under innevarande period. Sida bedömer att samarbetet fungerar väl och att den nationella koordineringsenheten inom utrikesministeriet har en god överblick och en realistisk bild av vad som är möjligt inom samarbetet. EU-integrationsprocessen tar växande resurser i anspråk, något som också påverkar samarbetet genom Sida. Den ger också Sida möjlighet att göra alltmer komplementära insatser och därmed vinna i effektivitet.

Instruktionerna i landstrategien för Litauen är med något undantag tillgodosedda. Liksom i Lettland ser inte samarbetet kring system- och institutionsuppbyggande på central nivå heller i Litauen ut att kunna avvecklas inom 4-6 år. Önskemålet om att ”utvecklingsamarbetet i ökande utsträckning ... skall växlas över till ett reguljärt grannlandssamarbete” har ännu inte börjat tillgodoses.

4.5 Polen

Utvecklingsamarbetet med Polen har ett utpräglat miljöfokus. De sammanlagda insatsbesluten 1998 och 1999 uppgick totalt till 56 respektive 69 miljoner kronor.

SAMARBETET MED POLEN PER MÅLOMRÅDE

Instruktionerna i regeringens landstrategi för utvecklingssamarbetet med Polen 1999–2001 är påtagligt lika de för samarbetet med de baltiska länderna. Önskemålet att stödja den polska EU-integrationen har dock inte samma övergripande karaktär. Instruktionen att det bilaterala utvecklingssamarbetet skall fasa ut i och med utgången av perioden kan vara tillgodosedd vid dess slut. Dock har de två nedan nämnda större insatserna via den polska Eko-fonden höjt insatsnivån påtagligt under 1999 och 2000. Avvecklingen i övrigt är enligt Sida närmast spontan, i det att efterfrågan från svenska och polska parter tydligt har minskat. Sida inbjuder endast direkta EU-integrationsinsatser. Enstaka andra insatser av ömsesidigt intresse har också förlängts, t.ex. på skogs- och handelskamarområdena. Hur samarbetet kan bereda vägen för normala grannlandsrelationer avses tas upp i en särstudie under året.

Säkerhetssamarbetet med Sverige upplevs inte som särskilt intressant i Polen, som har NATO-tillhörigheten som sin huvudlinje. Den enda insatsen under perioden avser kärnämneskontrollssamarbete med kärnkraftsmyndigheten i Warszawa.

Som nämnts ovan, avsnitt 3.3, har rättssamarbetet med Sverige inte heller varit prioriterat från polsk sida tidigare, men har under det senaste halvåret aktiverats med samarbetsförslag, som dock sannolikt mer kommer att leda till ett kollegialt samarbete än till ett utvecklingssamarbete. Det fördjupade vänortssamarbetet är vitalt och har i majoriteten av fall kunna övergå i ett vänortssamarbete utan fortsatt statlig finansiering. Ett starkt ömsesidigt intresse av fortsatt samarbete synes ha växt fram särskilt hos kommunerna på ömse sidor om Östersjön.

Stödet till den offentliga förvaltningen har gradvis vuxit sedan mitten av nittioalet, och begränsas under perioden till EU-integrationsinsatser, t.ex. på statistikområdet. Socialförsäkringssamarbetet på basis av den svenska pensionsmodellen kommer sannolikt att förlängas på polsk begäran – läget är dock för närvarande något oklart, eftersom samarbetet med Sverige inte ännu fullt ut förankrats hos de närmast berörda i förvaltningen. Stödet till skogs-, bank- och småföretagssektorerna håller på att avslutas.

Miljösamarbetet har ännu inte fokuserats på lag Anpassning, såsom förordades av landstrategien, men har, som nämnts ovan, avsnitt 3.5, fått ökade resurser för genomförande av Östersjö-programmet genom två avsättningar om vardera 50 miljoner kronor till den polska Eko-fonden. Medlen förvaltas av Eko-fonden, fördelas på projekt och

administreras även i övrigt helt i polsk regi. I första hand kommuner söker finansiering av främst avloppsreningsinsatser av skilda slag. EU-anpassningen är vägledande för arbetet. I år har svenska leverantörsföretag för första gången sammanlagt erhållit uppdrag till mer än det svenska bidraget till fonden, vilket innebär att kontakterna mellan svenskt och polskt näringsliv på miljöområdet har stärkts. Ytterligare några insatser görs utanför Eko-fonden, t.ex. en upprustning av avloppsnätet i Sopot.

Jämställdhetsfrågorna är svårhanterade i Polen enligt Sida, som har upplevt skillnaderna i värderingar som ett hinder i jämställdhetssamarbetet.

Efter de svåra översvämningarna i Polen 1997 gjordes en serie svenska återuppbyggnadsinsatser, bl.a. genom Räddningsverket och specialiserade svenska företag. Bland annat omfattade insatserna återuppbyggnad av en järnväg och torkning av översvämmade byggnader, inklusive värdefulla, men översvämningsskadade böcker.

Under 1999 arrangerades "Polen i fokus", en omfattande manifestation innehållande exportfrämjande och turistfrämjande insatser tillsammans med ett intensifierat kulturutbyte. De medel som anvisades ur Östsamarbetet och Östersjömiljarden mångfaldigades genom bidrag från näringslivet och från deltagande svenska regioner och myndigheter. En utvärdering⁵² bedömer att Polenåret fick en olycklig start i form av en alltför snäv planeringsfas och inledande oklarheter kring själva konceptet. Samtidigt framhåller utvärderaren att Polenåret givit goda resultat dels genom det regionala utbytet, dels i form av uppslag för fortsatt samarbete mellan olika polska och svenska parter.

Det förestavade samrådet med EU och Världsbanken äger rum, enligt Sida, dock liksom i de baltiska länderna inte nära och kontinuerligt. Samordningen med de andra nordiska givarna har inte ökat. Det finns ingen nordisk bild i Polen, av det slag som återfinns i de baltiska länderna – de nordiska givarna är för små och stöter sällan samman.

Samarbetet fokuseras som begärt i landstrategien på sådana områden, där Sverige har särskilt goda förutsättningar att ge stöd, och som bereder vägen för normala grannlandsrelationer. Det system- och institutionsuppbyggande stödet på central nivå håller gradvis på fasas ut, även om enstaka insatser av ömsesidigt intresse kan förlängas.

⁵² Utvärdering av projektet "Polen i fokus", Mika Larsson, 1999.

Kostnadsdelningen har gått längst i Polen bland kandidatländerna. De polska parterna tar alla lokala kostnader samt resekostnader till och från Sverige. Diskussion pågår för närvarande om att de även skulle ta kostnader för de svenska konsultinsatserna. Sida bedömer det sannolikt att så kommer att ske.

Polska myndighetsrepresentanter uttrycker i flera fall – bl.a. från miljö-, hälso- transport- och finansministerierna – intresse av ett närmare samarbete med Sverige, främst i form av utbytesprogram och rådgivningsinsatser. Ett flertal insatsförslag har förts fram i samband med utvärderingen, alla med inriktning på mjukvaran inom utvecklingsamarbetet. Styrkan i samarbetet med Sverige sägs framför allt finnas i kontakterna på gräsrotsnivån, särskilt inom näringsliv och lokal förvaltning, medan svagheten är att kontakterna på den institutionella och förvaltningsnivån inte har konsoliderats på motsvarande sätt. Ett skäl till det senare sägs vara Sveriges återhållsamhet med att ställa långtidsrådgivare till förfogande.

Svenska ambassaden uppskattar inte minst de svenska återuppbyggnadsinsatserna efter översvämningarna 1998. Särskilt framgångsrika bedöms järnvägsuppbyggnaden och torkningen av översvämmade byggnader ha varit – svensk avancerad teknik har demonstrerats och en betydande goodwill har skapats, som Sverige enligt ambassaden fortfarande skördar frukterna av. Ambassaden bedömer också Polenåret som en framgång. Det resulterade i en massivt belyst svensk närvaro under året, i en serie andra projekt, kontakter och samarbetsrelationer, som därefter har fortsatt utan extern finansiering. Till svårigheterna i samarbetet räknar ambassaden att svenskar ofta har svårt att lära sig hur landet fungerar och att reagera på ett adekvat sätt särskilt vid motgångar.

Resultatanalysen av samarbetet med Polen⁵³ betonar att Polen-samarbetet egentligen är ett stort miljöprogram, där de svenska leverantörerna emellertid inte lyckats etablera bestående affärsrelationer eller marknadsetableringar, något som dock enligt ambassadens bedömning ovan senare faktiskt skett. Resultatanalysen menar också att Sida måste hitta former för att föra ut samarbetet till de kommunala och regionala organisationer, som i den polska omställningen får allt större befogenheter. Utvecklingen av det decentraliserade samarbetet och twinningsamarbetet därefter kan sägas åtminstone delvis ha tillgodosett resultatanalysens krav.

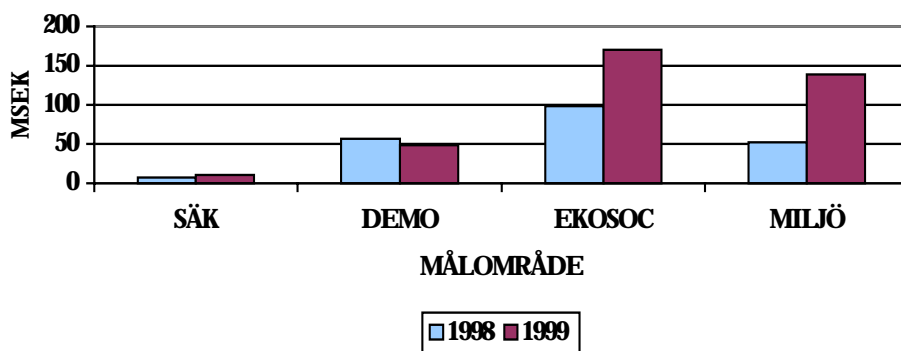
⁵³ Polen – en resultatanalys, Lisa Román och Lennart Köningson, 1999.

I sin helhet tillgodoser det pågående samarbetet landstrategiens önskemål. Det omfattande miljösamarbetet bidrar både till reningen av Östersjön och till Polens EU-anpassning. Påtagliga inslag av grannlandssamarbete kan noteras. Utfasningen av samarbetet löper, även om två större insatser på miljöområdet tillfälligt ökat beloppen kraftigt. Det tydliga intresse om ett fortsatt expertutbyte på en tekniskt avancerad nivå med Sverige, som försports från polsk sida i samband med utvärderingen, kan dock aktualisera frågan om tidpunkten och sättet för programmets avslutning.

4.6 Ryssland

Det svenska utvecklingssamarbetet med Ryssland växer från en fjärdedel till två tredjedelar av hela Östsamarbetet mellan 1998 och 1999. Expansionen äger framför allt rum inom det ekonomiska och sociala samarbetet, samt på miljöområdet. Expansionen har hindrats under innevarande år. De sammanlagda insatsbesluten 1998 och 1999 uppgick totalt till 215 respektive 368 miljoner kronor.

SAMARBETET MED RYSSLAND PER MÅLOMRÅDE

Landstrategien för det hittills snabbt expanderande utvecklings-samarbetet med Ryssland utgår från att det svenska stödet både är av betydelse för Ryssland och är angeläget för att utveckla ett grannlandssamarbete mellan Ryssland och Sverige. Den har ingen särskild, övergripande prioritering motsvarande EU-anpassningen för de baltiska länderna. Den anger dock att utvecklingssamarbetet skall stödja Rysslands vidare integration i Europa och närmande till europeiska samarbetsstrukturer.

Sida rapporterar att ett flertal insatser har en europaintegration som effekt eller bieffekt. Särskilda insatser har gjorts tillsammans med EU med inriktning på Kaliningradområdets integration i Östersjöområdet. Uppbyggnaden av det civila samhället har givits hög prioritet i programmet, särskilt med fokus på den ekonomiska omstruktureringen. UD och Sida deltar vidare i styrkommittén för Tacisprogrammet och kan därmed dels informera svenska parter om kommande projekt, dels för egen del få tidig information som kan möjliggöra samordning.

Det säkerhetsfrämjande samarbetet inriktas främst på tull- och gränskontroll i Kaliningradområdet, samt på samarbete via SKI kring kärnämneskontrollen.

Inom demokratisamarbetet lämnas stöd i enlighet med landstrategien bl.a. till medborgarorganisationer och till politikerutbildning. Särskilda insatser för kvinnors deltagande i det politiska livet och i föreningsverksamhet har dock inte genomförts ännu.

På det ekonomiska och sociala området har lantmätarisamarbetet expanderat under perioden. Den begärda breddningen och fördjupningen av förvaltningssamarbetet i övrigt har inte ägt rum ännu. Förvaltningssamarbetet på central nivå, som Sida finner svårare att hantera på ett tillfredsställande sätt, bl.a. på grund av den givarkonkurrens som råder i Moskva, är begränsat till statistik-, arbetsmarknads- och finansministeriesamarbetena. Det näringslivsfrämjande stödet fortsätter inom företagsledarutbildning och småföretagsutveckling, men har ännu inte breddats och fördjupats så som landstrategien efterlyser. Samarbetet på det sociala området har utökats, bl.a. med större insatser i Arkhangelsk, Leningrads län, Murmansk och i Barentsregionen via ÖEK.

Miljösamarbetet innehåller insatser, som kombinerar kunskapsöverföring med investeringar, t.ex. i vatten- och avloppsprojekt i Kaliningrad, S:t Petersburg och Leningrads län. Liknande insatser genomförs inom energiområdet i Gattjina och Arkhangelsk. Stödet inom kärnsäkerhets- och strålskyddsområdena fortsätter.

Den genomgående jämställdhetspräglning av samarbetet mellan Sverige och Ryssland, som efterlyses av landstrategien, finns inte. Vissa kvinnoinriktade insatser görs dock, t.ex. ledarskapsutbildning av kvinnor, kriscentra för kvinnor, fortbildning av kvinnliga journalister, och könsdisaggregerad offentlig statistik, s.k. genderstatistik, se vidare ovan avsnitt 3.6.

Kostnadsdelningen är ofta problematisk i samarbetet med Ryssland. Så har t.ex. SI på grund av den bristande ryska betalningsförmågan i vissa fall tvingats bekosta uppenbart ryska projektåtaganden för att samarbetet skulle kunna föras till sitt slut. Från rysk sida påtalas dock att den faktiska kostnadsdelningen inte nödvändigtvis är en god mätare på den ryska sidans intresse för samarbetet – så är t.ex. tolktjänster svårare att finansiera än transporter.

Mot bakgrund av ovissheten om utvecklingen i Ryssland efterlyser landstrategien ökade insatser för en kontinuerlig utvärdering av de svenska insatserna. Utvärderingsinsatserna har dock inte ökat inom Rysslandsprogrammet. Vissa uppföljningsinsatser finns sedan tidigare.

I S:t Petersburg uttrycker ryska representanter stor uppskattning av miljö-, näringslivs- och det sociala samarbetet. Särskilt uppskattat synes stödet till omläggning av stadens socialtjänst vara. Sverige uppmanas samtidigt att mer aktivt inom Östsamarbetet stödja de bilaterala näringslivskontakterna. I samarbetet med Leningrads län uppfattas den målinriktade beredningen av V/A-projekt för några mindre städer som särskilt positiv, tillsammans med vänorts-, lantmäteri- och arbetsmarknadssamarbetena. Länets representanter föreslår att utvecklingssamarbetet mer aktivt skall användas för att sprida kunskap i Sverige om investeringsförutsättningarna där och för att attrahera svenska företag till regionen.

Det nordiska informationskontoret i S:t Petersburg bedömer samtidigt att behovet av fortsatt besöksutbyte är stort. Den långa isoleringen av ryssar från omvärlden gör att en omfattande överföring av kunskaper behövs för en tillfredsställande reformprocess.

Från generalkonsulatets horisont syns ett tydligt genomslag för den ökade prioriteringen av samarbetet inom sociala sektorer. Östsamarbetets linje avseende fördelningen mellan Kunskapsöverföring och utrustningsleveranser bedöms som väsentlig för framgångarna hittills.

I Moskva prioriterar den officiella motparten, ekonomiministeriet, miljösamarbetet med Sverige högst. Kärnsäkerhetssamarbetet och samarbetet i sociala sektorer framhålls också som värdefullt.

Demokratistödet synes i ett mottagarperspektiv mindre intressant. De nuvarande samarbetsformerna bibehåller sin aktualitet – både tekniskt samarbete, besöksutbyte, utrustningskomponenter och investeringar. Möjligen anses besöksutbytet ha blivit mindre intressant på central nivå, men bedöms fortfarande som viktigt för regionerna. Flera ministerierepresentanter i Moskva har också svårt att förstå den svenska prioriteringen av direktsamarbete med länen och städerna i det svenska närområdet. De efterlyser utökade kontakter via Moskva, även om de samtidigt betonar betydelsen av att regionerna får stöd.

Ur ambassadens synvinkel framstår de fyra målen för samarbetet fortfarande som relevanta, dock att demokratimålet behöver formuleras om. Demokratisamarbetet skulle också kunna ökas inom journalistik och media, samt inom politikerutbildningen och de mänskliga rättigheterna. Samarbetet på de sociala sektorerna borde ta upp fler av problemen i barnens situation, samt vissa sjukdomar såsom TB och HIV/AIDS. Inom säkerhetssamarbetet borde större resurser sättas av för avveckling av vapen och ammunition. Ambassaden understryker betydelsen av uthållighet i utvecklingssamarbetet, och instämmer samtidigt i den ryska bedömningen att studiebesök och kurser, åtminstone av mer allmän karaktär, har blivit mindre relevanta med tiden. Ambassaden pekar på en lucka i den svenska MR-bilden, på avsaknaden av svenska motparter, som kan svara på de stora ryska behoven av samarbete på området.

En starkare koppling av det svenska utvecklingssamarbetet med län och städer i närområdet till den federala nivån förordades också av den tidigare resultatanalysen⁵⁴. Den bedömde vidare insatserna på demokratiområdet och förvaltningsamarbetet med institutionsutvecklande inslag som de mest relevanta i Rysslands aktuella utvecklingsfas.

Sida bedömer sammantaget att rysslandssamarbetet präglas av unika förutsättningar. Den ekonomiska krisen i augusti 1998 bekräftade de farhågor, som många känt men kanske inte givit fullt spelrum, att utvecklingssamarbetet med Ryssland är mer komplicerat, mer osäkert och mer utdraget än som såg ut att vara fallet under de närmast föregående åren. De svenska modellerna och erfarenheterna har också i allmänhet en mer begränsad relevans än de exempelvis har i Baltikum.

⁵⁴ Samarbetet med Ryssland – en resultatanalys, Krister Eduards och Susanne Oxenstierna, 1999.

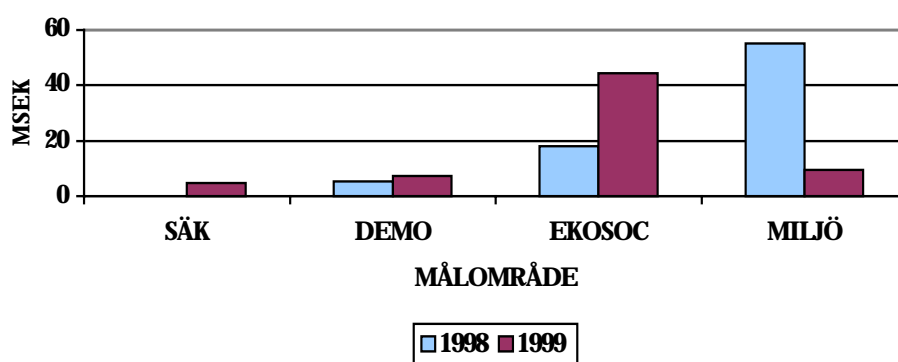
Beredningen av nya insatser i det ryska programmet – som enligt landstrategien skall expandera – har bromsats upp av kombinationen av det relativt snävt definierade åtagandetrymmet och utgiftsbegränsningarna inom statsverket, det s.k. utgiftstaket. Sedan februari 2000 har kraftiga begränsningar satts för Sidas möjligheter att besluta om nya insatser, begränsningar som medfört att projektbudgetar delas i småposter för beslut allteftersom medelsutrymmet medger. För år 2001 har Sida i november 2000 goda insatsförslag om totalt 155 miljoner kronor för Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Det tillgängliga åtagandetrymmet är cirka 135 miljoner kronor. UD och Sida saknar därmed möjligheter att verkställa regeringens instruktioner i landstrategien för Ryssland.

Sammanfattningsvis innebär utvecklingssamarbetet med Ryssland ett fortsatt väsentligt bidrag till reformprocessen. Expansionen av det sociala samarbetet har följt planerna, medan samarbetet på andra områden delvis hämmats bl.a. av bristande kompatibilitet mellan svenskt och ryskt och av interna administrativa och finansiella svårigheter på den ryska sidan. Dessutom hindrar nu finansiella restriktioner på svensk sida regeringens beslut i landstrategien och i prop. 1997/98:70 om rysslandssamarbetet från att genomföras.

4.7 Ukraina

Samarbetet med Ukraina har expanderat under de senaste åren. De nya engagemangen finns framför allt inom de ekonomiska och sociala sektorerna och inom miljösamarbetet. De sammanlagda insatsbesluten 1998 och 1999 uppgick totalt till 78 respektive 66 miljoner kronor.

SAMARBETET MED UKRAINA PER MÅLOMRÅDE

Landstrategien för utvecklingssamarbetet med Ukraina anger – liksom den för Ryssland – att samarbetet bör växa i bredd och omfattning under perioden 1999–2001, förutsatt att reform- och demokratiseringsprocessen fortsätter. Med den nya regeringens tillträde 1999 har reformprocessen i Ukraina intensifierats. Det svenska utvecklingssamarbetet har dock av finansiella skäl på svensk sida minskat under perioden.

Säkerhetsamarbetet har utvidgats genom en större SKI-insats med inriktning på kärnämneskontroll inom kärnkraftsmyndigheten i Kiev. Demokratisamarbetet innehåller journalistfortbildning, valövervakning, seminarier för kvinnliga politiker, stöd till fängelsereformen och ett omfattande stöd till utvecklingen av lokalt självstyre.

På det ekonomiska och sociala området har näringslivsstödet inte kunnat expandera som önskat i landstrategien, bl.a. på grund av frånvaron av ukrainska utvecklingsprogram av den arten som finns i Ryssland, t.ex. presidentprogrammet för utbildning av unga företagare. På det sociala området pågår bl.a., omfattande personalutbildningsinsatser för socialtjänsten. Nästa år beräknas det sociala samarbetet kunna komma att fokusera på barn i riskzoner. Förvaltningssamarbetet har i enlighet med landstrategiens önskemål fått en framträdande plats. Lantmäte-risamarbetet är det största enskilda samarbetsområdet. Större insatser görs också inom arbetsmarknadsutbildningen, förvaltningsreformen, offentlig upphandling, invandarmottagning och på statistikområdet. Ett skattepolitiskt samarbete är under beredning hos Sida.

Miljösektorn var under 1998 den enskilt största i ukraina-programmet, inklusive en V/A-insats om 48 miljoner kronor till Lviv Vodokanal. Miljösamarbetet omfattar i övrigt stöd till planering av vattenresursutnyttjande, skogsbruksutveckling, och energibesparing inom offentliga byggnader.

Jämställdhetsmålet är inte heller i Ukraina väl tillgodosett. Seminarierna m.m. för kvinnliga politiker har dock fått relativt stor omfattning.

Landstrategiens instruktion om nära samråd med andra givare hade större genomslag i början av Ukrainasamarbetet. I takt med att det svenska programmet konsoliderats har kontakterna med andra givare blivit alltmer knutna till specifika insatser, som t.ex. med Världsbanken inom Social Investment Fund.

Samma önskemål framförs i landstrategien angående utvärderingar som i rysslandsstrategien, också här med hänvisning till ovissheten om utvecklingen i Ukraina. Inte heller här har utvärderingsaktiviteten ökat. Sida känner sig ha kontroll över insatserna, som är relativt stora och tydliga och genomförs med relativt stabila parter. Sida finner att samarbetet med Ukraina fungerar relativt väl i stort, inte minst i jämförelse med det med Ryssland. Intresset i Ukraina för samarbete med Sverige är också stort, bl.a. av historiska skäl. Projekten löper i allmänhet väl. Med den nya regeringens förstärkta reformpolitik har förutsättningarna ytterligare förbättrats. Därmed har också andra givares intresse ökat. EU-kommissionen har lämnat signaler att Tacisprogrammet kan komma att expanderas.

De ovan nämnda restriktionerna inom rysslandsprogrammet har också drabbat ukrainasamarbetet. Exempelvis uppgick summan av Sidas insatsbeslut för Ukraina 1998 och 1999 till 27 respektive 48 miljoner kronor. För år 2000 och 2001 beräknar Sida att motsvarande summa insatsbeslut kan bli högst 17 respektive 36 miljoner kronor. Den i landstrategien efterlysta expansionen av utvecklingssamarbetet kommer på grund av utgiftsbegränsningarna sannolikt inte att kunna realiseras.

Utvecklingssamarbetet med Ukraina synes fungera väl. Landstrategiens instruktioner är verkställda med undantag för den begärda expansionen av näringslivsstödet och för jämställdhetsmålet. Den förstärkta ukrainska reformpolitiken ger i och för sig underlag för den av regeringen förespråkade fördjupningen av det svenska utvecklingssamarbetet. Utgiftsbegränsningarna har emellertid inte givit utrymme för den under perioden.

4.8 Vitryssland

Samarbetet med Vitryssland hämmas av den inrikespolitiska situationen. Prop. 1997/98:70 konstaterar att de politiska och ekonomiska reformerna i landet i huvudsak har avstannat och att utvecklingen på många områden inneburit en återgång till förhållandena under sovjettiden. Ett utvecklingssamarbete av det slag som pågår med de andra länderna i närområdet kan inte formuleras. Prop. 1997/98:70 förordar i stället åtgärder för att bygga upp ett demokratiskt samhälle – insatser via organisationer inriktade på mänskliga rättigheter och samhällsutveckling, miljörelser, oberoende fackföreningar och andra enskilda organisationer.

Kunskapsöverföring med systemförändrande inriktning skall kunna förekomma. En beredskap bör finnas för ett utvecklat samarbete när de politiska och ekonomiska förutsättningarna föreligger.

EU:s ministerråd antog 1997 en resolution, som uppmanar medlemsstaterna att frysa sitt samarbete med Vitryssland. Undantagna från rekommendationen var humanitära insatser, regionalt samarbete och insatser till stöd för demokratiseringsprocessen. Rekommendationen följs av Sverige, som via Sida-ÖST driver en restriktiv linje i samarbetet.

Insatser till stöd för demokrati och mänskliga rättigheter samt inom miljöområdet prioriteras, främst via enskilda organisationer. En regional spridning av samarbetet eftersträvas. Sida verkar vidare för att vitryssar exponeras för kontakter med Sverige och andra länder, samt för att vitryska städer och universitet involveras i östersjösamarbetet.

Utöver insatserna genom svenska enskilda organisationer med engagemang på demokrati- och miljöområdet finansieras under innevarande period utbildnings- och forskningssamarbete via SI, journalistutbildning via FOJO, utveckling av lokal demokrati via Kommunförbundet och ett stöd till jordreformen via Swedesurvey.

Sida håller en beredskap för ett mer utvecklat samarbete när de politiska och ekonomiska förutsättningarna föreligger.

Sidas erfarenheter hittills av det pågående stödet till Vitryssland indikerar samtidigt att det finns goda möjligheter att göra relevanta insatser även på andra områden än de anvisade, och att inskränkningarna av samarbetet skulle kunna ha fått en annan form. Även ambassaden i Moskva förordar ett något bredare samarbete med Vitryssland.

Utvärderingen finner att samarbetet med Vitryssland ligger inom de angivna, restriktiva riktlinjerna. Enskilda organisationers förmåga att agera på ett annat sätt än staten ger Sverige möjligheter att delta i förändringsprocessen i landet. Journalistutbildningen och samarbetet inom lokal förvaltning har hög relevans. Det synes önskvärt att därutöver skapa ett visst utrymme också för andra insatser.

4.9 Övriga länder

Östsamarbetet innehåller också insatser i länder utanför närområdet. Dels lämnas stöd till kandidatländerna i Central- och Sydosteuropa för deras EU-anpassning, främst genom bilaterala EU-integrationsinsatser

och svenskt deltagande i EU-tvinningsamarbetet. Dels har SI och Sida finansierat insatser inom kultur- och utbildningsamarbetet, respektive inom kärnämneskontrollamarbetet på Balkan, i Moldavien samt i Kaukasus och Centralasien.

Det svenska deltagandet i EU:s tvinningsamarbete och det bilaterala EU-integrationsstödet har kommenterats ovan, jfr avsnitt 3.7. Det synes vara ett adekvat sätt att etablera och hålla en svensk närvaro i länder, som inte nås av det mer omfattande samarbetet med länderna i närområdet. Utvärderingen indikerar dock samtidigt att det riskerar engagera knappa resurser från svenska myndigheter, som därmed inte kan disponeras för uppkommande insatsförslag i närområdet. Erfarenheten hittills pekar på behovet av en mer långsiktig personalresursplanering och -uppbyggnad på svensk sida för att möta behoven av kompetenta insatser.

Del av detta samarbete, liksom de tidigare insatserna via Svenska institutet och Statens kärnkraftsinspektion utanför Central- och Östeuropa, berör emellertid länder som i DAC definierats som u-länder. Samarbetet med de länderna skall enligt prop. 1997/98:70 belasta anslaget 7A, Internationellt utvecklingsamarbete. Årets regleringsbrev till SI har mer precist angivit för vilka länder Östsamarbetet får användas. Under innevarande år görs därutöver insatser av SI, Sida och UD i Slovenien, som DAC avser att avföra från u-landslistan inom kort. Vissa insatser inom säkerhetsamarbetet utanför Central- och Östeuropa finansieras också från 7B, vilket är ett undantag från riktlinjerna i prop. 1997/98:70.

4.10 Gemensamma drag i landsamarbetet

Landstrategierna innehåller en serie instruktioner till de aktörer, inklusive UD, som skall besluta om nya insatser i respektive länder. I praktiken kan dessa instruktioner ses som operativa mål för det aktuella landsamarbetet. De ser också ut att fungera väl i det hänseendet. Det är på landnivå den inledningsvis, avsnitt 2 ovan, nämnda observationen kan göras att huvudmålen i praktiken fungerar som angivande av samarbetsområden, medan de operativa och i verkligheten styrande målen, såsom t.ex. EU-passning, utformas olika för skilda länder eller ländergrupper. Styrmetoden synes fungera väl i sig. Det kan dock ifrågasättas om Östsamarbetet behöver styras såväl genom mål och landstrategier som genom beloppsbestämningar till Sida för enskilda samarbetssektorer.

Inom ramen för EU-anpassningen framhåller de svenska utlandsmyndigheterna att det bilaterala samarbetet måste ha en kompletterande roll vis-à-vis EU-programmen, och vara snabbare och mer flexibelt. Det är också viktigt att arbeta även med icke-acquis-områden, inte minst inom de sociala sektorerna. Även tredjepelarfrågor ses som viktiga framöver. På några håll uttrycker mottagarsidan skepsis gentemot EU-tvinningsamarbetet, särskilt till att ha experter stationerade under långa perioder. Samordningen mellan medlemsstaterna bedöms av utlandsmyndigheterna som svag. De bedöms inte genomgående vara intresserade av samordning utan vill i många fall snarare visa upp sina erfarenheter och metoder, vilket skapar en konkurrenssituation. Styrkommittéerna för Phare och Tacis borde enligt vissa utlandsmyndigheter utnyttjas mer för samordning.

De senaste årens utveckling har inneburit att utvecklingssamarbetet med kandidatländerna vunnit större klarhet. Dels har de ursprungliga motiven för att stödja reformsträvanden och bidra till konsolideringen av nationellt oberoende, fungerande marknadsekonomi och ett demokratiskt styresskick förstärkts i och med kandidaturena till EU-medlemskap. Dels har dessa kandidaturer skapat en ram och en inriktning både för de svenska strävandena och för kandidatländernas egen samarbetspolitik. Den sammantagna effekten är att utvecklingssamarbetet med kandidatländerna vunnit i precision och effektivitet. Det har samtidigt på grund av förmedlemskapsprocessen mött nya uppgifter och utmaningar, vilket indikerar att man inte kan räkna med att uppgiften är fullgjord när väl länderna tas in i unionen.

Samtidigt har utvecklingssamarbetet med Ryssland under senare år framstått som mer komplicerat och svåröversägbart än som tidigare allmänt antogs. Den tidigare relativa optimismen angående dess förutsättningar och möjligheter att avsätta resultat har efter augusti 1998 ersatts av en mer utbredd realism i bedömningarna. Landstrategien talar om ett tidsperspektiv om minst tio år för utvecklingssamarbetet med Ryssland. Utvecklingen hittills i landet antyder att det kan finnas goda skäl för att basera planeringen på ett ännu längre tidsperspektiv.

I och med den skisserade utvecklingen har också skillnaderna mellan länderna i närområdet förstärkts. De fyra kandidatländerna agerar nu i ett gemensamt ramverk och en process, som redan har fört dem samman i en grupp också inom det svenska utvecklingssamarbetet. Bland de övriga länderna kan Ryssland och Ukraina sägas ha blivit en grupp för sig – präglad av höga svenska prioriteringar för samarbete och av stora och komplicerade uppgifter

för utvecklingssamarbetet. Vitryssland, som geografiskt tillhör samma grupp, har dock tills vidare på grund av den inrikespolitiska situationen behandlats restriktivt inom det svenska utvecklingssamarbetet och utgör i det hänseendet en egen kategori. En fjärde grupp är övriga kandidatländer i central- och Sydosteuropa, där begränsade insatser görs inom EU-anpassningsområdet. En femte grupp är hittills övriga samarbetsländer inom OSS, som egentligen inte borde få stöd under 7B. För de olika ländergrupperna har i många stycken gemensamma målsättningar och samarbetsformer utvecklats.

5 Andra givare

En inom UD under året producerad promemoria om givarsamfundets aktivitet i närområdet⁵⁵ ger en bild av bilaterala och multilaterala program i Central- och Östeuropa. EU-programmen redovisas, samt bland bilateralerna de nordiska, tyska och brittiska programmen. Givarna disponerar följande medel (motsvarande) för år 2000: Sverige 750 MSEK, Danmark 1 260 MDKK, Finland 300 MSEK, Norge 180 MDKK, Storbritannien 900 MSEK, Tyskland 450 MSEK, Phare 1 500 MEUR, ISPA 1 000 MEUR, SAPARD 500 MEUR, och Tacis 450 MEUR. De nordiska givarna samarbetar alla med länderna i närområdet, några dessutom med Ukraina. De har, tillsammans med Storbritannien och Tyskland, ett fokus på Ryssland. Givarkretsen kan också sägas avvakta en politisk utveckling i Vitryssland, som kan möjliggöra ett utvecklingssamarbete där. Den stora fattigdomen i Moldavien förväntas ge anledning till växande givaruppmärksamhet framöver.

De internationella insatserna har en stark miljöinriktning. Danmark placerar 80 procent av sina resurser i miljösektorn. Danmark och Finland rapporterar ett betydande återflöde från miljöinsatserna. De två givarna rapporterar också utmärkta erfarenheter av sekondering av egen personal, både för den information som givarländerna får tillbaka och för de extra möjligheterna till exportfrämjande som erbjuds. Storbritannien har en tydligare fattigdomsinriktning på sitt utvecklingssamarbete än de andra givarna i studien. Tyskland ägnar stort intresse åt samarbetet med det ryska Presidentprogrammet för managementutbildning i väst av unga ryssar.

I kapitel 7 nedan presenteras mer ingående en konsultstudie, innehållande en kartläggning av fyra länders – Danmarks, Englands, Finlands och Tysklands – utvecklingssamarbete på näringslivsområdet med reformländerna i Central- och Östeuropa, och en jämförelse med

⁵⁵ Östsamarbete: Andra givares verksamhet och planer, Ulf Lewin 2000.

Sveriges⁵⁶. Inget av länderna har någon egentlig anslagspost för näringslivssamarbete. Samtliga länder anser sig ha ett efterfrågestyrt program. Det egna näringslivets kompetens skall utnyttjas i samarbetet, samtidigt som det understryks att upphandling sker i konkurrens.

Den nyss nämnda UD-utredningen visar att EU:s program i närområdet expanderar. Phare kompletteras nu med ISPA, som skall stödja ländernas antagande av EU:s acquis och finansiera satsningar på det infrastrukturella området, och SAPARD, som avses underlätta antagandet av EU:s regelverk på jordbruksområdet. Phare skall därmed framgent kunna fokusera mer på institutionell utveckling, inte minst på twinningsarbetet. Tillsammans disponerar de tre programmen 3 miljarder Euro under innevarande år för kandidatländerna. Programmen anses emellertid av både medlemsstater och kandidatländer vara långsamma och byråkratiska. Små länder sägs ha betydande svårigheter att utnyttja programmen, eftersom de erbjuder alltför stora insatser. Ändå är de i stort behov av programmen. Samarbetet med små länder innebär också för vissa givare alltför mycket arbete med ett stort antal små insatser. Erfarenheten understryker betydelsen av en uppbyggnad av förmågan i de små länderna att själva hantera merparten av samarbetet.

Tacisprogrammet, som framför allt finansierar verkställandet av partnerskaps- och samarbetsavtalen (PSA) med länderna inom Oberoende Staters Samväld (OSS), har sitt fokus i övergången till demokratiska samhällen med sund marknadsekonomi. PSA anger målen för respektive lands förbindelser med EU, och definierar bl.a. de politiska, ekonomiska och kulturella relationerna och handelsförbindelserna. De i särklass största mottagarna är Ryssland och Ukraina. Även Tacis har relativt stora program, främst innehållande tekniskt samarbete och kunskapsöverföring, bl.a. sedan nyligen i form av twinning.

Ett flertal bilaterala givare har deklarerat att utvecklingssamarbetet med kandidatländerna skall upphöra eller omprövas när de blir medlemmar av EU. Den gemensamma motiveringen är att ingen medlemsstat skall vara i behov av utvecklingssamarbete, som därför skall avlösas av en mer konventionell samverkan. Flera givare har redan beslutat att dra ned sina volymer successivt. Samtidigt framför dock representanter både för de multilaterala bankerna och för bilaterala givare uppfattningen att kandidatländerna kommer att

⁵⁶ Näringslivet och Östeuropa, en kartläggning av fyra länders samarbete på näringslivets område med reformländerna i Central- och Östeuropa, Sven Öhlund, 2000.

behöva ett avsevärt stöd av hittillsvarande slag även under tiden efter det att de blivit EU-medlemmar. Betydande reformbehov av institutioner och infrastruktur kommer att kvarstå.

Finland har under föregående år utvärderat sitt närområdes-samarbete och antagit en ny verksamhetsstrategi. Det kan noteras att den finske försvarsministern också är närområdesminister. Nordiska Ministerrådet avser anta en ny närområdesstrategi inom kort. Danmark förbereder – liksom Sverige – en ny verksamhetsstrategi för perioden 2002 och framåt.

Genomgången visar en betydande överensstämmelse mellan olika givare inom närområdet. Av intresse i ett svenskt perspektiv kan vara att även om flertalet givare formellt utgår från att utvecklingssamarbetet med kandidatländerna skall avslutas när de blir EU-medlemmar, redovisar de den erfarenheten att ett liknande samarbete kommer att behövas även därefter.

6 Relationen mellan Östsamarbetet och Östersjömiljarderna

I syfte att stimulera tillväxt och sysselsättning i Östersjöregionen anslog riksdagen i juli 1996 en miljard kronor för ”åtgärder och projekt inom bl.a. områden som li De sammanlagda insatsbesluten 1998 och 1999 uppgick totalt till vsmedel, energisystem, kunskapsutbyte, infrastruktur och miljö, samt för att öka handeln och investeringarna och i övrigt stärka samarbetet mellan stat och näringsliv i regionen”, som prop. 1995/96:222 angav. Beloppet minskades med 50 miljoner kronor i 1996/97 års budgetproposition och fördelades av riksdagen på tre år i stället för på ursprungligen planerade fem. I enlighet med sitt direktiv skall denna utvärdering analysera relationen mellan de insatser som finansieras från utgiftsområde 7 – Östsamarbetet – och de som finansieras från Östersjömiljarderna ”med utgångspunkt i kravet att dessa skall komplettera varandra”. Det finns därutöver ett flertal andra relationer mellan insatser finansierade inom Östsamarbetet respektive från andra anslag och anslagsposter, t.ex. anslaget för Internationellt utvecklingssamarbete, och utgiftsområdena Utbildning och forskning, Totalförsvaret, och Miljöpolitik. De belyses dock inte i utvärderingen.

Miljardanslaget, som kom att kallas Östersjömiljarden, handlades inom statsrådsberedningen. Ansvaret överfördes 1997 till Närings- och handelsdepartementet, och 1998 till UD och ett nybildat Östersjömiljardsekreteriat. Flera departement och statliga myndigheter har deltagit i beredningen av ärenden inom miljarden, vilket illustrerar bredden i det svenska engagemanget i regionen. Ett stort antal projektansökningar har inkommit från företag, organisationer och statliga organ. T.o.m. oktober 2000 hade beslut fattats om bidrag med totalt 840 miljoner kronor till 68 olika projekt. Återstoden är i praktiken intecknad. Flertalet projekt har en inriktning på kunskapsöverföring i vid bemärkelse. UD konstaterar i en lägesrapport i oktober 2000 att ett antal arbetstillfällen skapats i Sverige, även om det är svårt att bedöma precis hur många. Det råder

enligt UD dock inget tvivel om att Östersjömiljarden i ett långsiktigt perspektiv medverkar till ökad tillväxt och sysselsättning.

Hösten 1998 beslöt riksdagen att verksamheten skulle fortsätta och anslog ytterligare en miljard kronor för en femårsperiod. Det nya anslaget döptes till Näringslivsutveckling i Östersjöregionen och fick en delvis annan utformning än det första. En beredning med representanter för näringsliv och förvaltning tillsattes, Östersjöberedningen, som avlämnade sitt betänkande i maj 1999. Betänkandet innehöll en serie överväganden och förslag, som regeringen tog som utgångspunkt för den fortsatta hanteringen av den andra Östersjömiljarden. Beredningen hade dragit slutsatsen av erfarenheterna av Östersjömiljard 1 att tydliga riktlinjer och kriterier för medelsutnyttjande var nödvändiga och att ansvaret för verksamheten i ökad utsträckning borde delegeras till myndigheter och andra statliga organ. Beredningen föreslog också att det övergripande målet för anslagsutnyttjandet skulle vara "att förstärka svenska företags position i Östersjöregionen och att förbättra förutsättningarna för svenska företags deltagande i utvecklingen av regionens näringsliv". Beredningen, vars direktiv bl.a. innehöll att den kommande verksamheten skulle samordnas med och komplettera utvecklingssamarbetet med Östersjö-länderna, föreslog vidare bl.a. att fortsatta Visby- och Östersjöstipendier, liksom allmänt Sverigefrämjande och informationsverksamhet, skulle finansieras ur andra källor.

De riktlinjer som fastställdes i november 1999 bibehåller propositionens målformulering – anslaget skall användas för att "utifrån ett svenskt intresse ... stimulera näringslivsutveckling i och handel med länderna i Östersjöregionen". En serie villkor för att kunna erhålla finansiering fastslås i riktlinjerna, bl.a. att insatser måste "samordnas med och komplettera utvecklingssamarbetet med Östersjöländerna" samt "Komplettera, inte konkurrera med, redan pågående verksamhet avseende projektstöd". Riktlinjerna anger också att insatser, som "innebär gåva eller annat stöd till myndighet i samarbetsland ... bör stämmas av med detta lands myndigheter (inkl. stödkoordinerande organ) och stå i överensstämmelse med de övergripande målen i landstrategierna. Kommunala och statliga infrastruktursatsningar ska i första hand hanteras av Sida". Insatser skall vidare "vara förenliga med en socialt och kulturellt hållbar utveckling varvid de demokratiska aspekterna särskilt skall beaktas".

Riksdagens beslut om Östersjömiljard 2 är nu under verkställighet. Riktlinjerna ovan förtydligar på flera punkter förhållandet till

Östsamarbetet. Dels kan Östersjömiljard 2 inte, som Östersjömiljard 1, finansiera Visbyprogrammet eller dess fortsättning. Dels skall alla insatser samordnas med Östsamarbetet – Östersjömiljardsekretariatet rapporterar att samordningen med Östsamarbetet är en ständigt återkommande fråga, liksom för övrigt även samordningen internt mellan Östersjömiljard 2:s olika insatser. Ofta är den berörda myndigheten med i beredningen och kan då bli upplyst och eventuellt påmind om kravet på samordning med andra aktörer på området. Från UD:s horisont syns inga direkta fall av dubblering. Sådana fanns inom Östersjömiljard 1, men de bearbetas inte aktivt längre. Flertalet insatser inom miljö- och energiområdet görs för övrigt via Sida, vilket antas leda till en automatisk samordning.

Men Sida skulle föredra att Östersjömiljard 2, med hänvisning till riktlinjernas krav att insatserna inte skall ”konkurrera med redan pågående verksamhet avseende projektstöd”, skulle fokusera på sådant som Sida inte gör, vilket oftast är vatten- och avloppsinsatser. Det olyckliga i Sidas perspektiv är att två uppsättningar villkor introduceras i samma projektsamarbete, något som enligt Sida kan bli negativt för resultatet. Ofta innehåller ett långsiktigt utvecklingssamarbete både finansiering av tjänster och utrustning och en dialog kring behovet av motprestationer och förändringsåtgärder. En sådan dialog kan göras omöjlig av att samma slags utrustning erbjuds parallellt med annan svensk finansiering men utan krav på reformer. Sidas erfarenhet är att Östersjömiljard 2-finansierade insatser redan ser ut att på detta sätt kunna störa det pågående utvecklingssamarbetet i S:t Petersburg. UD-PES, som är Sidas dialogpartner i sammanhanget, bedömer å andra sidan att Sidas agerande borde uppvisa större flexibilitet och att ett exportstöd i form av finansiering av en genomförbarhetsstudie inte borde behöva störa det pågående utvecklingssamarbetet. PES har samtidigt uppfattningen att riktlinjerna för Östersjömiljard 2 gärna kunde vara mer flexibla så att även främjandeinsatser av utbildningsslag kunde härbärgas, t.ex. ett fortsatt Visbyprogram.

Sammantaget uttrycker Sida sin uppskattning av att riktlinjerna gjorts klarare. Östersjömiljardsekretariatet och Sida-ÖST har nu återkommande samrådsmöten. Bodelningen är tydligare än tidigare. I vissa fall har samverkan mellan de två anslagen kunnat ge komplementära och goda resultat, t.ex. avseende utrustningen av Rigas och Gattjinas fjärrvärmesystem (från Östersjömiljard 1), Sidaarrangerade internationella kurser, demonstrationsprojekt inom miljö- och

energiområdena, och påfyllnaden av de bundna konsultfonder Sida tidigare placerat hos Världsbanken och IFC, samt den nya konsultfonden hos NIB (alla från Östersjömiljard 2). Konsultfondsinsatserna rymdes inte under utgiftstaket för 7B, varför de i stället finansierades från Östersjömiljard 2.

Inom Svenska institutets östeuropaprogram är de två Visby-programmen goda exempel på komplementaritet mellan Östersjömiljarden och Östsamarbetet. Visbyprogrammen har givit SI möjlighet att expandera stödet till forsknings- och utbildningssamarbete i regionen till båtnad både för samarbetsländerna och för Sverige.

Sida noterar också att vissa svenska parter, som fått bidrag från Östersjömiljard 2 till insatser i samband med de regionala tillväxtavtalen, därefter söker ytterligare finansiering hos Sida. För Sida är det emellertid mer kostnadseffektivt att finansiera insatser, som är systematiskt utvalda och beredda inom ramen för ett långsiktigt samarbete, och som kan ge större utvecklingseffekter. Sida redovisar intrycket att Östersjömiljardsamarbetet, i sökandet efter egna former och konditionalitet, tenderar att dra på utvecklingssamarbetets redan befintliga former, trots att det förra rymmer möjligheter att mer tydligt stödja näringslivet och bygga på dess aktiva medverkan än utvecklingssamarbetet kan göra. Sida har alltid krav på konkurrensupphandling, även om den är bunden till Sverige, medan exempelvis UD-PES i sitt arbete kan utgå från och kan lämna bidrag på basis av, ett enskilt företags propäer. UD instämmer i bedömningen att arbetet med metodutveckling ännu behöver fortsätta hos flera aktörer inom Östersjömiljardsamarbetet.

Näringslivet har en delvis kritisk syn på Östersjömiljardsamarbetet, som bl.a. uppfattas som mer biståndsbetonat än som hade varit önskvärt, och på dess relation till Östsamarbetet. I praktiken uppfattas de två som statliga medel till samma ändamål, bara ur två olika anslag och med olika beredningsmetoder. Näringslivet hade vidare föredragit en tydligare, mer sammanhållen profil och en sammanhållen hantering av Östersjömiljarden. Det hade varit att föredra att UD har direkt kontakt med företagen. Näringslivsrepresentanter i S:t Petersburg har ett mer positivt perspektiv. Så bedöms t.ex. företag som fått stöd av Marknadsplats Östersjön, ett Exportrådsprogram med Östersjömiljardfinansiering, därefter kunna söka stöd hos StartÖst-programmet inom Östsamarbetet. Den svenska språkutbildningen via SI anses också bidra till att skapa förtroende mellan ryssar och svenskar och bedöms därmed som mycket värdefull, om den än kunde vara mer aggressiv.

I samarbetsländerna finns i allmänhet en positiv syn på finansieringsmöjligheterna under Östersjömiljarden. Dock råder oklarhet på flera håll om dess närmare detaljer, och om skillnaderna mellan Östsamarbetet och Östersjömiljarden. En särskild websida om Östersjömiljarden har föreslagits, med kommentaren att det behövs klagörande information om vad den i grund är och hur den kan utnyttjas.

Sammanfattningsvis synes de aktuella riktlinjerna för Östersjömiljard 2 ha bidragit till både större klarhet och tydligare gränser, inte minst mellan Östersjömiljarden och Östsamarbetet. De ger främjandemålet en tydligare dominans i styrningen av verksamheten. Samtidigt finns fortfarande fall av bristande komplementaritet och av konkurrens mellan Östersjömiljarden och Östsamarbetet. Oklarhet råder fortfarande i vissa tillämpningsfall. Diskussionen mellan parterna inom förvaltningen – UD-EC, UD-PES och Sida-ÖST – präglas av att två skilda mål styr agerandet, och kan sägas gå tillbaka på skillnaden mellan utvecklingssamarbetets och främjandets ambitioner. En tolkning är att i Östsamarbetet utvecklingsmålet är överordnat och främjandemålet underordnat (om än med tiden och i praktiken allt mindre), medan inom Östersjömiljarden främjandemålet är överordnat och utvecklingsmålet underordnat, allt enligt statsmakternas beslut om hur dessa anslag skall användas. De fortfarande pågående diskussionerna om hur de anslagna medlen skall användas synes i grund handla om hur avvägningen mellan de två huvudmålen skall utformas.

Sammanfattningsvis indikerar utvärderingen att en rimlig utformning har skett, i det att de två anslagen fått behålla sina respektive profiler och de verkställande parterna har arbetat med att precisera rollerna och på att ytterligare utveckla formerna för att stärka komplementariteten mellan dem. Några fall har hittills producerats i samverkan mellan UD, SEK och Sida, som de nämnda fjärrvärmeprojekten i Riga och Gattjina, där Östsamarbetet finansierar tekniska stödinsatser under projektens beredning och genomförande, medan Östersjömiljarden via SEK kreditfinansierar utrustningsleveranser, upphandlade i konkurrens i Sverige. Resultatet är positivt i det att utvecklingseffekter har genererats samtidigt som svenska företag har erhållit intressanta och privilegierade möjligheter att etablera sig på nya marknader. Erfarenheten hittills visar att ett fortsatt metodarbete krävs, en metodutveckling med möjlighet att resultera i synergieffekter.

Det stöd som beviljats Svenska institutet under Östersjömiljard 1 för det s.k. Visbyprogrammet, och senare Det Nya Visbyprogrammet, kan enligt riktlinjerna inte fortsätta under Östersjömiljard 2. Invändningar mot denna inskränkning har framförts bl.a. av Högskoleverket, som bedömer att stöd till forsknings- och utbildningssamarbete med grannländerna på andra sidan Östersjön har stor relevans för det svenska näringslivets utvecklingsmöjligheter i närområdet. Den ovan citerade utvärderingen av SI:s östeuropaprogram finner också att Visby-programmet har lämnat ett bidrag både till utvecklingen av kunskap och kompetens i närområdet och till främjandet av svenska intressen, även av ekonomiskt slag. Det synes som om staten själv på denna punkt har begränsat sina möjligheter till främjandeinsatser i övergången mellan de båda Östersjömiljarderna.

7 Utvecklingssamarbetets betydelse för svenskt näringslivs utveckling i regionen

I enlighet med utredningsdirektiven kommer i detta avsnitt utvecklingssamarbetets betydelse för det svenska näringslivets utveckling i regionen att belysas. Vidare kommer svenska företags deltagande i projekt, som genomförs i samarbete med multilaterala organisationer, att diskuteras, särskilt hur Sidas insatser har påverkat svenska företags deltagande i multilaterala projekt där Sida självt deltar. För en presentation av Sidas näringslivsorienterade insatser hänvisas läsaren till avsnitt 3.4.1, ovan.

Den historiska bilden av näringslivets inställning till Sida rymmer två sidor. Dels har ett flertal företags representanter sedan länge kritiserat Sida för att i närområdesprogrammet vara alltför litet intresserat av näringslivets synpunkter och medverkan, och för att brista i öppenhet och flexibilitet. Dels har representanterna för en mindre grupp företag – sådana som deltagit i Sidafinansierade projekt i första hand i de baltiska länderna – uttryckt sin uppskattning av hur samarbetet med Sida inneburit möjligheter för dem att komma in på nya marknader.

Utvecklingen under senare år har framför allt inneburit att Sida öppnat sig ytterligare gentemot näringslivet. Sida har inbjudit till flera informationsmöten med näringslivet, där Sida bl.a. lämnat information om aktuella affärsmöjligheter och konkreta råd, t.ex. att mer intressera sig för att verka i Ryssland. Informationsmaterial och en hemsida riktad till näringslivet har producerats. Sida har också lagt förslag till nya satsningar av relevans för näringslivets behov, t.ex. att ett kreditinstrument för projektfinansiering på världsbanksvillkor skulle inrättas inom ramen för Östsamarbetet, och att medel inom Östersjömiljard 2 skulle avsättas för demonstrationsprojekt, där företagen kunde komma med förslag, som i sin tur skulle kunna leda till att de erhöll värdefulla referensprojekt. Sida säger sig nu ha en god dialog med näringslivet.

Industriförbundet bedömer att Sida påtagligt har förbättrat sin samverkan med näringslivet, men att det kan finnas en risk att främst sådana företag blir inbjudna, som Sida redan känner till eller har kontakt med. Även UD-PES uppskattar de förändringar Sida genomfört, men efterlyser större engagemang och kreativitet när det gäller näringslivets behov, samt ett intresse för att söka hitta nya koncept för att ta in näringslivet i samarbetet. PES skulle också vilja att Sida såg näringslivet som partners i utvecklingssamarbetet i stället för som leverantörer.

I samband med denna utvärdering har ett flertal synpunkter framförts angående utvecklingssamarbetets, särskilt det genom Sida, betydelse för det svenska näringslivets utveckling i regionen. Majoriteten av synpunkterna hänför sig till två skilda aspekter av frågan – av direkt betydelse för enskilda svenska företag, eller av indirekt betydelse, dvs. att utvecklingssamarbetet skapar eller förbättrar förutsättningarna för kommersiell verksamhet i skilda hänseenden. Synpunkterna i den senare dimensionen kommer framförallt från förvaltningssidan – både i Sverige och i samarbetsländerna. Så ser t.ex. det estländska finansministeriet ett tydligt samband mellan utvecklingssamarbetet och näringslivet, illustrerat å ena sidan av bankstödet till Baltikum via Swedfund Financial Markets, som initierades av Sidas föregångare BITS och som röner allmän uppskattning, å andra sidan av de stora svenska/nordiska investeringarna i banksektorn. Den ovan citerade utredningen av de Neergaard bedömde också att Swedfund Financial Markets banat vägen för svensk/nordiska banker och bidragit till ökad finansiell integration i det nordisk-baltiska området.

En annan estnisk bedömning är att utvecklingssamarbetet med Sverige har bidragit till att utveckla ett samhälle med nya kunskaper och attityder, vilket bedöms ha haft betydelse för det svenska näringslivets etableringar i landet. Sida pekar också på utbildningsinsatsernas betydelse, illustrerade av de ovan nämnda insatserna i Kaliningrad Business School, S:t Petersburg Banking Institute och Handelshögskolan i Riga, men framhåller samtidigt betydelsen av utvecklingssamarbetet i dess helhet för attitydförändringar och kunskapsutveckling. Andra representanter för samarbetsländerna tillskriver också utvecklingssamarbetet en betydelsefull roll på detta plan, t.ex. i S:t Petersburg, där Sida ombeds att ännu mer aktivt verka för att attrahera svenska investerare till staden. Särskilt framhålls förädling av skogs- och jordbruksprodukter som intressant. Ett flertal företagsrepresentanter instämmer vidare i

och för sig i att Sida-insatser med syfte att utveckla och förbättra näringslivets miljö kan ha positiva effekter för det svenska näringslivet, men visar dem inte något större intresse. Intresset fokuseras snarare på sådant som direkt bidrar till företagens affärsverksamhet. Östersjömiljarden bedöms intressant om den kan bidra till projektfinansiering.

Personal inom Marknadsplats Östersjön i S:t Petersburg bedömer dock, som nyss nämnts, att en del av de företag som deltar där antagligen kan komma vidare senare med hjälp av Sidas StartÖst-program. Grundsynen är också positiv till att utvecklingssamarbetet kan ge ett inledande stöd, så att företagen kan gå vidare sedan. De finner också att den SI-arrangerade svenskundervisningen är av stort värde för det svenska näringslivet på orten.

Andra näringslivsrepresentanter är mer kritiska, inte minst mot Advantage East och StartÖst-programmen. Å andra sidan är de regionala satsningarna på vänortsnivå av intresse, särskilt i Estland, i det att många svenska småföretag dras med i samarbetet. En bedömning är att ett hundratal svenska småföretag för närvarande är verksamma i landet. En annan koppling framhålls av svenska ambassaden i Polen, där Sida-stödet till Eko-fonden har givit goda resultat i termer av kontrakt för de svenska företagen.

Stockholms handelskammare har nyligen låtit genomföra en studie av näringslivets erfarenheter i närområdet⁵⁷. Mot bakgrund av de problem utländska företag möter i Ryssland, men även i de baltiska länderna, har handelskammaren låtit undersöka svenska företags verksamhet och etableringar där. En enkätundersökning med cirka 400 företag visade att de verksamhets- och etableringshinder, som av företagen upplevs som mest begränsande i Estland är tillgången på nyckelkompetens, tillförlitlig kreditinformation och kapital; i Lettland tillgången på kreditinformation, den oklara lagstiftningen och tullen; i Litauen korruptionen, tillgången på kreditinformation, samt tullarna och gränspassagera. I Ryssland är de mest hindrande faktorerna den inkonsekventa och oklara lagstiftningen, samt tullarna och gränspassagera.

Även om enkäten i stort visar att utvecklingssamarbetet inte egentligen väcker något intresse hos de intervjuade företagen har ett par av deras förslag, en tänkbar relevans för Östsamarbetet. Så anser några t.ex. att en felaktig, negativ bild kvarstår om de undersökta länderna och önskar att fler aktiva informationskampanjer, seminarier,

⁵⁷ Undersökning av svenska företags ryska och baltiska etableringar, OMA, 2000.

m.m. angriper felaktiga föreställningar och fördomar, särskilt rörande Ryssland, Lettland och Litauen. Flera företag önskar enligt rapporten också en öronmärkning av ”svenska biståndspengar ... för t.ex. infrastrukturinvesteringar ... där svenska företag anlitas ... och därmed kan vinna värdefulla marknadsandelar. Även stödet till svenska företag, Start-Öst, kritiseras och behöver enligt företagen förändras. Ansökningsprocessen till bidraget är komplicerad och inte realistiskt anpassad till små företag. Många undrar dessutom vad som egentligen händer med Östersjömiljarden”. Ett antal företag är vidare mycket positiva till Handelshögskolan i Riga och ser gärna att detta samarbete fortsätter och utvidgas till andra utbildningsområden.

Handelskamarundersökningen plockar upp några av företagens förslag i sina rekommendationer, bl.a. att Sverige borde ”kunna ta aktiv del i att utbilda ländernas myndigheter i förvaltning, sund byråkrati och yrkesstolthet. Vidare behövs bättre tillgång på information och ett tydligare regelverk för myndighetspersoner och beroende företag att anpassa sig efter”. Handelshögskolan i Riga borde ”utvidgas för att skapa förutsättningar för kompetenta framtida företagsledare och annan arbetskraft i de baltiska länderna”. Stockholms handelskammare rekommenderas vidare att ”verka för att en mer positiv bild av de baltiska länderna och Ryssland förmedlas i media och offentligt” i Sverige. Det förslaget kan också – i linje med det ovan förmedlade önskemålet från S:t Petersburg – bedömas som relevant för Sida.

En kartläggning av fyra länders – Danmarks, Englands, Finlands och Tysklands – utvecklingssamarbete på näringslivsområdet med reformländerna i Central- och Östeuropa, och jämförelse med Sveriges, presenterades tidigare i år⁵⁸. Kartläggningen ger vid handen att, i jämförelse med de fyra länderna, det svenska samarbetet med det egna näringslivet inom ramen för utvecklingssamarbetet med reformländerna i Central- och Östeuropa står sig väl vad gäller former och innehåll. Sida:s StartÖst-program har inte någon direkt motsvarighet i de andra länderna, medan Sida:s policy att utnyttja svensk kompetens och resursbas i form av varor och tjänster så långt det är praktiskt genomförbart och kostnadseffektivt, motsvarar vad som görs där.

Samtidigt för skribenten fram ett antal förslag till förbättringar av systemet och dess funktionssätt. Antalet svenskar i intressanta multilaterala organ bör ökas genom direkta erbjudanden om

⁵⁸ Näringslivet och Östeuropa, en kartläggning av fyra länders samarbete på näringslivets område med reformländerna i Central- och Östeuropa, Sven Öhlund, 2000.

kapacitetsförstärkning. Det direkta stödet till de mindre och medelstora företagen i deras kontakter med de multilaterala organen behöver förbättras. Kontakterna med projektens "ägare" i samarbetsländerna bör förbättras, bl.a. via förstärkningar vid ambassader och handelskontor. Strukturen hos den svenska representationen i samarbetsländerna bör övervägas, t.ex. om Exportrådets lokala representanter kan anslutas. Övriga förslag inkluderar bättre information och marknadsföring av Swedfunds tjänster i närområdet, en fond för finansiering av förstudier för investeringsprojekt och en studie av möjligheterna att skapa en särskild investeringsgarantiordning för reformländerna.

De projekt inom närområdet som bereds och finansieras av de multilaterala organisationerna, särskilt utvecklingsbankerna, är av stor betydelse som affärsmöjligheter för det svenska näringslivet. Det finns flera kopplingar till Östsamarbetet. En är de konsultfonder, s.k. Trust Funds, som inrättats hos Världsbanken, IFC och EBRD, respektive är under beredning hos NIB. Som framgått ovan, avsnitt 3.4.1, har fonderna inrättats på initiativ av Sida bl.a. för att underlätta för svenska konsultföretag att komma in på de marknader dessa institutioner utgör. Fonderna disponeras av institutionerna själva för olika slags konsultinsatser i Central- och Östeuropa. Utnyttjandet är högt hos Världsbanken och IFC, men lågt hos EBRD. Enligt Sidas erfarenhet ligger två faktorer bakom det låga utnyttjandet hos EBRD. Dels är de svenska företagen själva inte tillräckligt aktiva – endast ett företag är för närvarande registrerat – dels har fonden under senare år omgivits med en komplicerad, intern EBRD-procedur, som avskräcker bankens tjänstemän från att utnyttja den. Under hand har förslag framförts att en kompletterande konsultfond med mer direkt tillgång till den svenska tjänstemarknaden skulle inrättas för EBRD, där bankens operativa enheter direkt skulle kunna efterfråga en svensk insats utan mer omfattande interna EBRD-procedurer. Fonden skulle exempelvis anförtros Sida för verkställande. Sida har dock svarat att begränsningarna i den egna administrativa kapaciteten inte medger ett sådant arrangemang. Ett alternativ till Sida-administration diskuteras för närvarande, att lägga hanteringen av en sådan fond hos de svenska projektexportfrämjandetjänstemännen, som tillsatts just för att fungera som länkar mellan finansieringsinstitutionerna och den svenska resursbasen.

Den andra kopplingen är de särskilda konsultfonder, s.k. Special Trust Funds, också omnämnda ovan, avsnitt 3.4.1, som har ställts till Världsbankens förfogande för genomförande av specifika projekt.

Fonderna används främst för tekniska rådgivningsinsatser av konsulter, institutionella representanter eller annan expertis. Fonderna förvaltas av särskilda projektsamordningskontor (PCU) i de ansvariga, låntagande ministerierna eller motsvarande. PCU formulerar uppdragen och upphandlar de avsedda tjänsterna i konkurrens i Sverige. För svenskt vidkommande innebär arbetsmetoden bl.a. att svenska företag och andra parter direkt kommer in på prioriterade samarbetsområden i samarbetsländerna. Denna fondmodell har hittills endast använts i samband med världsbanksprojekt i sociala sektorer. Erfarenheterna av dessa fonder är positiva, inte minst för svenska företags del. Verksamheten har inte hittills uppvisat några avgörande hinder för att sådana fonder skulle kunna inrättas även på områden som inte är direkt föremål för planerade eller pågående Sida-insatser. Marknaden synes betydande.

Det tredje området av intresse för svenska företag är leveranser av utrustning och andra komponenter i investeringsfasen av de aktuella projekten. I de projekt inom närområdet där Sida deltagit – dvs. i sektorerna miljö och energi – har svenska företag kunnat få stöd av Sida på skilda sätt. Tidig information har lämnats. Tänkbara leverantörsföretag har kontaktats direkt med information om kommande investeringsprojekt. Två särskilda konferenser har hållits för utrustningstillverkare. Informationsträffar kring offertarbete och dylikt inom utvecklingsbankernas projektverksamhet har anordnats, där också konkreta råd har lämnats om hur offertarbete går till och liknande. Dock har Sida aldrig engagerat sig direkt i enskilda företags offertarbete. Däremot har Sida kunna bevaka svenska företags intressen hos de upphandlande parterna i samarbetsländerna.

Resultatet är att svenska företag har erhållit kontrakt i de tre aktuella kreditfinansierade upphandlingarna. I den senaste, kring fjärrvärmeprojektet i Riga, tog svenska företag fyra kontrakt av sex. Där hade Sida finansierat ett föregående demonstrationsprojekt, som hade givit de svenska företagen lokala erfarenheter och en möjlighet att presentera sina erbjudanden. Representanter för de deltagande företagen ser positivt på Sidas agerande och bekräftar att det dels bidragit direkt till uppdrag, dels också medverkat till ytterligare uppdrag i andra projekt, t.ex. med ren världsbanksfinansiering. Ett önskemål inför framtiden är dock fler uppdrag av totalentreprenadskarakter, dvs. där ett leverantörsföretag både planerar och utrustar en anläggning med den egna utrustningen och därmed kan ta ett kvalitetsansvar för helheten.

UD-PES förordar i de multilaterala sammanhangen just också att de bilaterala insatserna i större utsträckning utformas så, att svenska företag engageras och därmed också kan komma i fråga för fortsatta upphandlingar. Samtidigt finner PES de nämnda Trust Funds och Special Trust Funds värdefulla för det svenska näringslivet. Svenska företags deltagande i multilaterala projekt har nyligen belysts i en SEK-studie som analyserar återflödet från EU:s biståndsprogram och dess orsaker⁵⁹. Författarna konstaterar att återflödet från EU-programmen till svenska företag är proportionellt sett lägre än den svenska bruttobetalingen till dessa program, och väsentligt lägre än de till Danmark och Finland. Anledningarna är många men svåra att överblicka. De svenska företagen möter inga formella konkurrensackdelar jämfört med företag från andra medlemsstater. Författarna bedömer inte heller att de tre ländernas olika hållningssätt inom utvecklingssamarbetet skulle orsaka några skillnader i återflöde. Att svenska företag varit mindre lyckosamma beror snarare på en rad strukturella faktorer. En är att intresset för EU:s biståndsprogram är relativt svagt. Vidare har svenska företag inte tillräcklig förståelse för beredningsprocessen inom internationella organisationer och har inte byggt upp tillräckligt starka nätverk och marknadsnärvaro. De saknar också delvis den efterfrågade kompetensen. Författarna konkluderar att den största potentialen för ett ökat återflöde finns hos företagen själva.

I det bilaterala samarbetet föreslår UD-PES att företagens egna idéer och projektförslag i större utsträckning tas som utgångspunkter för planeringen av utvecklingssamarbetet i olika länder. Som aktuellt exempel anförs Jugoslavien (FRJ, som dock ej ingår i Östsamarbetet), där Sverige borde lägga grunden för ett långsiktigt mellanstatligt samarbete grundat på ömsesidiga intressen, och inte inleda ett renodlat biståndsfinansierat samarbete. De svenska företagens kunskaper och erfarenheter, som vunnits under decennier i landet, borde anlitas. Men, menar PES, Sida och UD-EC bevakar inte konsekvent de svenska företagens intressen, utan begränsar ansträngningarna alltför mycket till institutionell utveckling och humanitära insatser.

Sida ser statsmakternas uppdrag inom utvecklingssamarbetet som institutionsutveckling och kunskapsöverföring, och konstaterar att investeringsmedel endast tilldelats för miljösektorn. Arbetet tar tid, och Sida förstår att näringslivet har behov av att projekten skall komma snabbare till upphandling. Sida uppfattar också önskemålen

⁵⁹ Konsultstudie av biståndsåterflöde från EU:s biståndsprogram, Torbjörn Ramberg och Mikael Svingby, 2000.

om ett mer aktivt och direkt företagsfrämjande, men pekar på att utvecklingssamarbetet driver fram investeringsmöjligheter som annars inte skulle finnas genom att göra samarbetspartnerna i närområdet kreditvärdiga. Företagens önskemål om att Sida skall finansiera deras projektförslag avvisas med att all upphandling hos Sida måste ske i konkurrens. Sida menar sig ha främjat näringslivets intressen sedan länge, men har inget mandat att gå in i enskilda affärer. Statsmakternas uppdrag är att utveckla näringslivets miljö och att stödja en process, exempelvis att skapa en privatiseringsmyndighet, men inte att engagera sig i enskilda privatiseringsärenden.

Sida, som medger att informationsverksamheten i vissa fall brustit, pekar samtidigt på framgångsrika fall av samverkan med svenska företag kring upphandlingar, t.ex. den nyss nämnda upphandlingen av fjärrvärmesystemet i Riga. Samtidigt framhåller Sida betydelsen av tilläggsuppdrag, när företagen väl etablerats på de nya marknaderna. Konsultfonderna hos de internationella finansieringsinstitutionerna bedöms ha intresse för de svenska konsultföretagen, men det är samfinansieringarna med Världsbanken och EBRD, där svenska företag kommer in på helt nya marknader, som Sida finner vara de mest intressanta öppningarna för det svenska näringslivet.

Sammanlagt räknar Sida med att mellan 90 och 95 procent av de egna programmen i närområdet är rent återflöde, även om inte några exakta siffror produceras. Andra aktörer, t.ex. Industriförbundet, är dock mindre intresserade av återflödet till Sverige utan fokuserar på återflödet till det svenska näringslivet. Industriförbundet pekar också på att ansvarsfördelningen mellan Sida, UD-PES och UD-EC är oklar, vilket leder till ett tidskrävande kontakt- och informationsarbete.

I sin skrivelse till riksdagen 1999/2000:7 angående ekonomisk utveckling och samarbete i Östersjöregionen konstaterar regeringen bl.a. att ”Utvecklingssamarbetet genom Sida utgår från samarbetsländernas och målgruppernas behov men är också till fördel för Sverige. Resultaten av samarbetet i form av bl.a. en bättre fungerande institutionell miljö för ekonomisk verksamhet är till nytta också för svenska företag. Vidare innebär själva genomförandet av projekten betydande affärsmöjligheter. Åtskilliga svenska företag har genom investeringar i kommunal infrastruktur och StartÖst-programmet fått fotfäste på nya viktiga marknader”.

Sammanfattningsvis kan en samstämmighet konstateras så långt i debatten, att Sida de senaste åren tagit alltfler stödande initiativ och visat en allt större öppenhet gentemot det svenska näringslivet. Ett betydande antal insatser har genomförts, som av ett flertal intervjuade

personer bedöms ha varit av direkt eller indirekt intresse för de svenska företagen, antingen genom att skapa affärsmöjligheter för dem eller genom att på skilda sätt förbättra deras förutsättningar att verka i närområdet. Näringslivets inställning till Sida har också blivit alltmer positiv under senare år. Ett begränsat antal näringslivsrepresentanter uttrycker dock fortfarande en kritik, bl.a. av innebörden att Sida borde kunna mer direkt finansiera företagens projektförslag, vilka skulle kunna ge dem referensprojekt av stort värde i den fortsatta marknadsföringen.

Ett sådant handlande hade emellertid varit svårt att försvara. Direktiven i prop. 1997/98:70 är tydliga – de tilldelade resurserna skall användas med sikte på att med högsta effektivitet bidra till reformprocessen i närområdet och till kandidatländernas EU-medlemskap. Den huvudsakliga inriktningen skall vara åtgärder som bl.a. leder till ett gott grannskap. Den svenska resursbasen skall utnyttjas. Uppdraget förutsätter därmed att bilaterala projekt och insatser identifieras, väljs, bereds, genomförs och följs upp med de givna målen som styrinstrument, något som torde utesluta att utbudsstyrda projektförslag annat än i rena undantagsfall skulle kunna ha tillgodosett rekvisiten. Hur en Sida-finansiering av ett företags framlagda projektförslag skulle kunna förenas med upphandlingsförordningens krav har inte närmare studerats. Vissa erfarenheter av Sida-deltagande i multilaterala projekt, inte minst med de ovan nämnda konsultfonderna, inbjuder samtidigt till vidareutveckling.

8 Sammanfattande diskussion

I ett sammanfattande perspektiv visar utvärderingen att Östsamarbetet är av stort värde både för reformprocessen och EU-närmandet i samarbetsländerna och för Sverige. Bedömningen måste dock kvalificeras: I de baltiska länderna har samarbetet med Sverige relativt stor betydelse, i Ryssland är Sverige en mindre samarbetspartner. Ett stort antal aktörer deltar på svensk sida. De på internationellt samarbete specialiserade myndigheterna Sida och SI, tillsammans med en serie andra svenska statliga, kommunala och enskilda aktörer, har inom Östsamarbetet under en begränsad period uppgiften – och möjligheten – att bidra i ett samarbete av annat slag än det ordinarie. Utvärderingens sammanfattande intryck är att dessa svenska parter på det hela taget gör alltmer professionella insatser inom Östsamarbetet.

Östsamarbetets nu tio år gamla huvudmål angående en säkerhetsgemenskap, demokratins kultur, en socialt hållbar ekonomisk omvandling, och en miljömässigt hållbar utveckling är fortfarande relevanta och i det närmaste definitionsmässigt tillgodosedda i samarbetet. Deras vida utformning har dock gjort dem allt mindre användbara som styrinstrument. I praktiken fungerar de idag mest som angivelser av samsarbetsområden, medan några nyare mål för samarbetet har tagit över styrfunktionen. Bland huvudmålen har demokratimålet tack vare utvecklingen i samarbetsländerna förlorat något av sin aktualitet och precision, och därmed något av sin användbarhet. Det borde ses över. Innehållet i säkerhetssamarbetet speglar också historiska förhållanden – polis- och asylsamarbetet är snarare en del av rättssamarbetet.

Den styrande funktionen under perioden har således övertagits av andra mål. De handlar om att främja jämställdheten i samarbetsländerna, att stödja deras EU-anpassning, att etablera ett grannlandssamarbete, att utnyttja den svenska resursbasen och att

bidra till den regionala utvecklingen. Som framgår av rapporten är måluppfyllelsen av jämställdhetsmålet svag. Problemen med dess genomförande indikerar att det behöver ses över, t.ex. i formulering eller i metodhänseende. Vidare har det visat sig lätt att höja EU-relevansen i samarbetet med kandidatländerna, inte minst eftersom de själva starkt prioriterar sådana insatser. Det har också stor betydelse att Sverige i andra former stödjer särskilt de tre baltiska ländernas EU-medlemskap. Önskemålet om utnyttjandet av den svenska resursbasen är tillgodosett. Till skillnad från jämställdhetsmålet är de två senare målen allmänt är högt prioriterade på mottagarsidan.

Övergången till ett grannlandssamarbete är ett oklart formulerat mål, eller snarare riktningssamtal, som bl.a. inte anger i vilken grad utvecklingssamarbetet i sig skall bidra till övergången. Det är därför svårt att utvärdera programmet mot det. Däremot har ett flertal enskilda insatser på skilda sätt bidragit till utvecklingen av ett grannlandssamarbete.

Östsamarbetet bidrar på olika sätt till den regionala utvecklingen i Östersjö- och Barentsområdena. Riktlinjerna i prop. 97/98:70 angående Östsamarbetets geografiska avgränsning är i huvudsak tillgodosedda.

Utvecklingen i regionen har resulterat i förstärkta skillnader mellan landgrupperna. Östsamarbetet är redan två olika program – EU-kandidatländerna och de andra. Det kan också ses som flera program: 1. Baltikum och Polen, 2. Ryssland och Ukraina, 3. Vitryssland och 4. De andra samarbetsländerna. Den utvecklingen, tillsammans med förändringen i målens respektive roller, indikerar att målens roll i de skilda landsamarbetena också borde ses över.

Utvecklingssamarbetet med kandidatländerna har utvecklats positivt under perioden. Samarbetsländernas motiv för att driva ett utvecklingssamarbete med Sverige har stärkts av förmedlemskapsprocessen, som också givit utvecklingssamarbetet med Sverige både en tydligare inriktning och nya, direkt målrelaterade samarbetsformer. Ett klart mål och en starkare motivation förklarar en del av samarbetets framgångar. Samarbetet med Ryssland och Ukraina, å andra sidan, har inneburit en utmaning av annat slag. Länderna är betydligt mycket större och mer svåröverblickbara. Deras inre utveckling är mer komplicerad och svår för utomstående att förstå, och därmed svårare att förutsäga. Särskilt i Ryssland har svårigheterna visat sig större än som antogs initialt. Endast delvis har samarbetet med de länderna kunnat bygga t.ex. på erfarenheterna från Baltikum. De senaste årens utveckling visar att Östsamarbetet behöver kunna

arbeta mer olika i länderna. Den markerar också betydelsen av det arbete, som görs inom Östekonomiska institutet och på ett fåtal andra håll för att följa och förstå utvecklingen i Ryssland. Den sortens analysarbete behöver byggas ut i Sverige.

Det har konstaterats i rapporten att utnyttjandet av den svenska resursbasen är gott. Om resursbasutnyttjande blir starkt, uppstår emellertid en risk att det också blir styrande. En viss utbudsstyrning är tydlig inom Östsamarbetet och går inte att undvika med de givna målformuleringarna. Problemet blir att hitta den rätta balansen, där egenintressena och resursbasutnyttjandet tillgodoses utan att samarbetet hamnar i en skadlig utbudsstyrning. Utvärderingen har inte identifierat sådana fall inom Östsamarbetet. Men i ett flertal fall har utbudsstyrningen lett till att insatser genomförts, som senare visat sig inte ha haft några förutsättningar att lyckas. Utvärderingen reser dock inga invändningar mot detta drag hos Östsamarbetet. Det hör till utvecklingssamarbetets grundläggande funktioner att metoder och modeller förs in i andra sammanhang än sina ursprungliga för att där kunna accepteras eller förkastas. I den bemärkelsen är Östsamarbetets finansiering riskpengar. Ett visst antal förlorade insatser måste anses kunna ingå i det förväntade utfallet. Det viktiga blir att söka undvika negativa effekter i samlingslandet. De internationella givarna bryr sig olika mycket om det.

Samordning av de svenska insatserna med andra givare sker både lokalt, i princip genom samlingslandets egen försorg, och genom ett flertal internationella och regionala organ och konventioner, t.ex. Östersjörådet, Helsingforskonventionen, Barentsrådet, EU:s olika organ, m.fl. Diskussionen i sådana fora leder också i flera fall till att de två sidorna i utvecklingssamarbetet tar samma positioner, vilket i sin tur kan skapa en grund för konkret samarbete. Den internationella samordningen tenderar ibland att underordnas givarländernas egenintressen. Den präglas av en viss utbudskonkurrens.

De svenska insatserna under perioden uppvisar en stor bredd. Flertalet av dem är väl utvalda och professionellt genomförda. Det finns idag hos svenska parterna i samarbetet en genomsnittligt betydligt högre kompetens avseende internationellt utvecklings-samarbete än vad var fallet för ett par år sedan och som påtalades av SAU:s utvärdering av samarbetet med Central- och Östeuropa 1994. Även om utvärderingen inte har underlag för en systematisk jämförelse över hela fältet utmärker sig några av insatserna för en högre måluppfyllelse än andra. Bland dem finns det i år inledda militära materielstödet till de baltiska länderna. Det uppvisar hög

utvecklings- och EU-relevans, stark grannlandskoppling, hög kostnadseffektivitet och uthålliga effekter. Den enskilda insats i Polen, som under perioden har tillgodosett de flesta målen, är de två större bidragen till den polska Eko-fonden, som främst finansierar kommunala V/A-projekt. Insatsen har hög utvecklings- och EU-relevans, stark grannlandskoppling, hög hållbarhet hos effekterna, och kan tack vare att insatsbesluten i praktiken delegerats till Polen fungera som ett steg i utfasningen. För Rysslandssamarbetets del finns det anledning att framhålla demokratistödet – yngre politiker, media och MR – samt förvaltningssamarbetet som särskilt relevanta för utvecklingen i landet. De har också en EU- och grannlandsrelevans. Visserligen är sannolikt effekterna i flera fall av begränsad hållbarhet och kostnadseffektiviteten i vissa fall för låg, men Rysslandssamarbetet erbjuder mindre goda förutsättningar än det med kandidatländerna. Även i Ukraina framstår förvaltningssamarbetet, inte minst det med inriktning på lokal förvaltning, som centralt i programmet.

Tillförlitligheten hos denna utvärderings bedömningar påverkas av underlaget. De andra utvärderingar som citeras i rapporten har tre begränsningar. De täcker delar av sektorer, inte helheten. Deras författare är ofta kunniga på sakområdet i fråga, men har mer sällan den erfarenhetsbredd som gör det möjligt att på ett oberoende sätt bedöma dess relevans för samhällsutvecklingen i stort. Dessutom behandlas i flertalet av dem insatser, som avslutades före innevarande periods början. I flertalet fall måste deras konklusioner icke desto mindre bedömas vara både relevanta och välgrundade. Observationen handlar om begränsningarna i förklaringsvärdet.

Några initierade intervjupersoner har under utvärderingen pekat på betydelsen av att ha personal stationerad på plats. Förutom att den kan bidra till en högre effektivitet i det aktuella samarbetet, sägs den också kunna bidra både till spridningen av samarbetet och dess effekter och till övergången till ett varaktigt samarbete mellan parter, ett grannlandssamarbete. Sverige sägs hittills ha iakttagit en onödigt stor restriktivitet med sådana personalinsatser och därmed sannolikt förlorat tillfällen till förstärkning av samarbetets resultat och utvecklingsmöjligheter.

Till metodfrågorna inom utvecklingssamarbetet hör också balansen mellan mjuk- och hårdvara i insatserna, samt lokal-kostnadsfinansieringen. I den förra frågan finns en linje sedan Öst-samarbetets begynnelse, att dess medel med ett undantag är reserverade för tekniskt samarbete och inte kan användas för

investeringar. Utrustningsinslagen får inte överskrida 20, tidigare 10, procent av insatsens budget. Undantaget är miljösamarbetet, där medel tilldelas programmet för direkta investeringar, främst i V/A-projekt kopplade till Östersjön, men också i effektiviserings- och besparingsprojekt på energiområdet. Balansen mellan mjuk- och hårdvara i övriga sektorer ser ut att hållas enligt direktiven. Undantag där är kärnsäkerhetssamarbetet och lantmätersamarbetet, som båda i vissa fall anses behöva en större andel utrustningskomponenter. Utvärderingen visar en tendens till glidning uppåt i utrustningsandelarna några fall, vilket inte minst i nuvarande ansträngda finansiella situation blir ännu svårare att försvara. Lokalkostnadsfinansieringen är ett mindre bekymmer i Baltikum och – särskilt – Polen än i Ryssland och Ukraina. Det kan också vara svårare att mobilisera lokala finansieringsbidrag i de fall att Sverige driver på ett visst samarbetsområde, t.ex. det sociala området. Men finansiella restriktioner i samarbetsländerna gör att utebliven lokalkostnadsfinansiering inte kan tas som bevis för ett bristande engagemang för ett visst projekt.

Även på svensk sida har under perioden finansiella restriktioner tillkommit. Utgiftsbegränsningarna har under 1999 och 2000 åstadkommit betydande svårigheter i arbetet. Dels har verkställigheten på myndighetsnivå och hos de genomförande parterna kommit att upptas av återkommande anpassningsåtgärder, vilket skapat en besvärande ryckighet i arbetet. Dels har angelägna samarbetprojekt blivit lidande, avstannat eller inte satts i gång. Svårigheterna har även drabbat samarbetspartners lång utanför Sveriges gränser. Det har dock inte varit möjligt att under utvärderingen få klarhet om i vilken utsträckning detta har påverkat förhållandet till samarbetsländerna. Utvärderingen konkluderar att staten själv därmed förhindrat verkställigheten av sina egna instruktioner.

Det operativa Östsamarbetet styrs genom två huvudsakliga instrument – landstrategierna och de belopp som avsätts för olika samarbetsområden, t.ex. miljö och enskilda organisationer. Styrsystemet har skapat en onödig stelhet genom att styra på två sätt samtidigt. Utifrån sett kunde det möjligen ha räckt att under

perioden styra det ändå relativt väl organiserade och förutsägbara Östsamarbetet företrädesvis via landstrategierna, varvid respektive myndigheter hade kunnat disponera anslagna totalbelopp mer flexibelt i enlighet med dem, alternativt via specifika medelsallokeringar med tillhörande anvisningar.

Landstrategierna synes ha väl kort giltighet med hänsyn till det stora arbete som läggs ned på dem. Det internationella utvecklingssamarbetet visar t.ex. hur femåriga landstrategier med fördel kan kombineras med årliga landplaner för att skapa en önskvärd kombination av långsiktighet och flexibilitet. Utvärderingen antyder att en förenkling av arbetsformerna är möjlig. Formerna för att engagera andra aktörer, t.ex. SI, i landstrategiprocessen kan också förbättras.

Som en särskild fråga har denna utvärdering studerat relationen mellan insatserna inom Östsamarbetet och insatserna under Östersjömiljarden med utgångspunkt i att de två programmens insatser skall komplettera varandra. Som framgått ovan finns det endast hittills ett fåtal fall av komplementaritet i praktiken. Dessutom finns fall av konkurrens. Som också framgått ovan pågår emellertid ett metodarbete inom Östersjömiljardsamarbetet och i gränssnittet mot Östsamarbetet. Det arbetet har bekräftat att det är möjligt att nå resultat i termer av komplementaritet mellan de två anslagen.

En andra särskild fråga till denna utvärdering avser Östsamarbetets betydelse för det svenska näringslivets utveckling i regionen. Som framgått ovan, kapitel 7, är bedömningarna inom näringslivet blandade. Flertalet röster uttrycker sig positivt om förhållandet mellan Sida och näringslivet idag. Vissa näringslivsrepresentanter önskar dock att företagens egna projektförslag skulle kunna tjäna som utgångspunkter för utvecklingssamarbetet. Det är emellertid svårt att se hur Sida – och UD-EC – skulle kunna ha gått sådana propåer till mötes inom nuvarande målsättningar. Om det hade varit en politisk prioritering att företagens förslag skall tas som utgångspunkt för utvecklingssamarbetet, hade målen för Östsamarbetet behövt se annorlunda ut. Östsamarbetet har hittills visat sig kunna tillgodose ett långsiktigt och brett svenskt främjandebestånd, samtidigt som de senaste årens insatser haft en växande betydelse i ett utvecklings- och EU-utvidgningsperspektiv. Framgångarna har därmed inte heller producerat några goda argument för att lägga om Östsamarbetets hittillsvarande inriktning i detta hänseende.

Kommittédirektiv

Utredning om samarbetet med
Central- och Östeuropa

Dir.
2000:39

Beslut vid regeringssammanträde den 31 maj 2000.

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare skall utreda samarbetet med Central- och Östeuropa. Utredningen skall utgöra underlag för beslut om behov, inriktning och former för stödet till Central- och Östeuropa efter 2001.

Utredningen skall omfatta en utvärdering av det hittillsvarande samarbetet med inriktning på de insatser som gjorts efter utvärderingen från 1997 (Ds 1997:75).

Förslag till framtida inriktning på samarbetsprogrammet efter 2001 skall lämnas baserat på erfarenheter av det hittillsvarande samarbetet samt en analys av förändringar i omvärlden.

Nuvarande samarbetsprogram

Det nuvarande samarbetsprogrammet med Central- och Östeuropa löper från 1 januari 1999 till 31 december 2001. Den totala budgeten för programmet uppgår till 2 400 miljoner kronor. Riktlinjerna för programmet lades fast i propositionen Att utveckla ett grannlandssamarbete (prop. 1997/98:70). Till grund för propositionen låg en utvärdering utförd under ledning av professorn Claes Sandgren: Att utveckla ett grannlandssamarbete – en utvärdering av Sveriges samarbete med Central- och Östeuropa (Ds 1997:75).

Samarbetsprogrammet fokuserar på Sveriges närområde: Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland och Ukraina. Insatserna har fyra övergripande mål. Dessa är att

1. främja en säkerhetsgemenskap,

2. fördjupa demokratins kultur,
3. stödja en socialt hållbar ekonomisk omvandling samt
4. stödja en miljömässigt hållbar utveckling.

Samarbetet skall enligt prop. 1995/96:153 präglas av ett jämställdhetsperspektiv. Att bistå Estland, Lettland, Litauen och Polen i förberedelserna för EU-medlemskapet samt att stödja Rysslands och Ukrainas vidare integration i Europa och europeiska samarbetsstrukturer är högt prioriterat.

Relationerna till länderna i Central- och Östeuropa är en högt prioriterad fråga för regeringen och utvecklingssamarbetet med dessa länder är ett viktigt instrument för att främja både utvecklingen i länderna och relationerna med Sverige. Att verka för en utvidgning av EU, fördjupade relationer till Ryssland och Ukraina, demokratiseringen av Vitryssland samt ett intensifierat Östersjösamarbete är centrala element i regeringens politik.

I 2000 års ekonomiska vårproposition (prop. 1999/2000:100) gör regeringen bedömningen att utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa kommer att fortsätta efter 2001. Innan medel anvisas skall en oberoende utvärdering av samarbetet genomföras.

Stora förändringar har ägt rum i omvärlden under tiden för det nuvarande samarbetsprogrammet. Inte minst har de politiska förändringarna och den ekonomiska utvecklingen varit snabb i de baltiska staterna och Polen. Förhandlingar om EU-medlemskap pågår nu med samtliga dessa länder. EU har inlett arbetet med en konkretisering av den Nordliga dimensionen. Relationerna till Sverige är av en annan karaktär än när samarbetsprogrammet inleddes. Förbindelserna med dessa länder kan sägas befina sig i en brytningspunkt, där utvecklingen gör det motiverat med mindre tonvikt på statliga insatser av biståndskaraktär och där målet är normala grannlandsrelationer av den typ som råder mellan länderna i Västeuropa. Samtidigt finns länder i Central- och Östeuropa, även i vårt närområde, där behoven av stöd är stora och kan förutses förbli så under lång tid. Skillnaden mellan de länder som ansökt om medlemskap i EU och andra länder i regionen kommer sannolikt att bli ännu tydligare under den kommande programperioden.

De stora förändringarna i omvärlden leder till en rad frågor inför ett nytt program för utvecklingssamarbete. Är de mål som har lagts fast för det nuvarande stödet fortfarande relevanta? Vilken geografisk region skall samarbetsprogrammet riktas till? Hur länge finns det behov av fortsatt bilateralt utvecklingssamarbete med de blivande EU-

medlemmarna? Vilka instrument skall användas? Hur långsiktigt bör utvecklingssamarbetet med olika delar av regionen vara? Vilken betydelse bör tillmätas uppkommande skillnader i utveckling mellan olika delar av ett land även om det på nationell nivå uppvisar en gynnsam situation? Vilken betydelse kan Sverigefrämjande genom nätverk mellan institutioner och personer på subnationell nivå enligt "bottom-up"-principen ha?

Utredningen skall belysa dessa och andra grundläggande frågor som skall tas upp i en proposition om omfattning, behov, mål och inriktning för utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa efter år 2001.

Uppdraget

Syfte

Syftet med utredningen är att få underlag för beslut om omfattning, behov, inriktning och former för stödet till Central- och Östeuropa efter 2001. En analys skall ge en samlad bild av Sveriges utvecklingssamarbete med Central- och Östeuropa under perioden efter utvärderingen från 1997 (Ds 1997:75). Förslag på omfattning och inriktning av stödet efter år 2001 skall lämnas på grundval av utvärderingen av det hittillsvarande utvecklingssamarbetet samt analyser av förändringar i omvärlden.

Utvärdering och kartläggning

1. Genom studier av bl.a. resultatanalyser och utvärderingar skall utredaren göra en sammanfattande analys och bedömning av de hittillsvarande insatserna. Utredaren skall inrikta sig särskilt på insatser som genomförts efter utvärderingen 1997. För denna period skall en uppdelning göras utifrån de olika programperioderna 1995–1998 samt 1999–2001. Det nuvarande samarbetsprogrammets utformning och metoderna för dess genomförande skall analyseras i förhållande till de fastställda målen i prop. 1997/98:70. Bland annat skall utredaren analysera hur den ökade inriktningen på den sociala sektorn följts upp i praktiken samt huruvida insatserna uppfyllt syftet att stödja EU-anpassningen. Vidare skall erfarenheterna av jämställdhetsmålet i det hittillsvarande samarbetsprogrammet belysas.

2. En översiktlig kartläggning av andra givares insatser skall göras, både bilaterala och multilaterala. EU:s stödinsatser i regionen (Phare, ISPA, SAPARD, Tacis) är av särskilt intresse. Andra viktiga aktörer är brittiska biståndsmyndigheten DfID samt de nordiska länderna, enskilt och samlat i Nordiska ministerrådet och dess institutioner. De svenska insatserna bör även ses mot bakgrund av de internationella finansiella institutionernas verksamhet. Utredaren skall beskriva förhållandet mellan det bilaterala utvecklingsarbetet och andra givares, i synnerhet EU, bl.a. med avseende på samordning och samfinansiering av investeringar.
3. Relationen mellan de insatser som finansieras från utgiftsområde 7 och Östersjömiljarderna skall analyseras med utgångspunkt i kravet på att dessa skall komplettera varandra.
4. Betydelsen av utvecklingsarbetet för svenskt näringslivs utveckling i regionen skall belysas. Vidare skall utredaren undersöka svenska företags deltagande i projekt som genomförs i samarbete med multilaterala organisationer. I synnerhet hur Sidas insatser påverkat svenska företags deltagande i multilaterala projekt där Sida ingår skall analyseras.
5. Utredaren skall genomföra en kort omvärldsanalys som skall beakta bl.a. den ekonomiska utvecklingen, handels utveckling, den sociala utvecklingen, miljöutvecklingen, demokratiutvecklingen, mänskliga rättigheter samt EU-utvidgningen.

Intervjupersoner

Sverige

Exportkreditnämnden:

Martin Edvardsson
Per Ola Nilsson

Lars Eklund
Ulrika Gustafson
Anders Hedlund
Staffan Herrström

Fjärrvärmebyrån:

Leif Eriksson

Anneli Hildeman
Peeter Horm

FOA:

Mats Ahlberg

Maria Lagus
Marie Larsson
Camilla Lindström
Kristian Lindvall

Industriförbundet:

Hans Ekdahl
Stefan Eldh
Katarina Eriksson
Karl Fritz
Göran Norén
Jan Persson

Hans Lundquist
Sten Ström
Marianne Tegman
Kari Örtengren

Lunds universitet:

Bo Pettersson

Socialdepartementet:

Lars Blomgren
Cecilia Halle

Naturvårdsverket:

Bo Liebert

Statens Kärnkraftsinspektion:

Paul Ek

Rikspolisstyrelsen:

Maria Lager

Stockholms universitet:

Claes Sandgren

Sida:

Tomas Bennedicks
Marie-Louise Bruzelius

Svenska kommunförbundet:

Steinar Langbakk

Svenska institutet:

Anki Dahlin
Thomas Lundén

Swedesurvey:

Åke Olsson

Södertörns högskola:

Sven E. O. Hort

UD:

Max Bjuhr
Eva Ekmehag
Stefan Gullgren
Christoffer Gyllenstierna
Erik Hammarskjöld
Dag Hartelius
Sofie Hillbom
Hanna Jangert
Bo Jerlström
Bengt Johansson
Ulf Lewin
Christina Linnarud
Anders Lindström
Gun Nilsson-Taxell
Ingrid Tersman
Åsa Theander
Ann Uustalu
Andreas Ådahl

YIT-VMT:

Ulf Jonsson

Östekonomiska institutet:

Erik Berglöf

Estland*EU-integrationskontoret:*

Henrik Hololei
Mailis Pukonen

Finansministeriet:

Martin Pöder

Försvarsministeriet:

Tiit Norkõiv

Justitieministeriet:

Priit Kama
Egle Käärats
Kari Lana
Hedi Lanemä
Maria Mändma
Peeter Näks

Miljöministeriet:

Andres Kratovits

Socialministeriet:

Katri Targama

EU-delegationen:

Claus Kondrup

UNDP-kontoret:

Robert Juhkam
Kristina Mauer

Hansabank:

Ingvar Andréasson

Sveriges exportråd:

Toomas Käbin

Svenska ambassaden:

Mattias Eklöv
Stefan Kristiansson
Niclas Trouvé

Lettland

Svenska ambassaden:
Hans Magnusson

Polen

EU-integrationskontoret:
Tadeusz Kozek

Finansministeriet:
Janina Derwiszynska
Dariusz Szalkowski
Janusz Wesolowski
Tadeusz Zajm

Hälsoministeriet:
Barbara Bitner
Teresa Bondarewicz
Boguslaw Suski

Miljöministeriet:
Joanna Rawska-Olejniczak

Nationella miljöfonden:
Joanna Szwed

Transportministeriet:
Andrzej Batycki
Tomasz Kowalczyk

Svenska ambassaden:
Staffan Björck

Ryssland – Moskva

*Arbets- och socialministeriet
i Moskva:*
Ivan Dubov
Marina V. Moskvina

Ekonomiministeriet:
Valerij M. Parygin
Olga V. Rumjantseva

Federala fastighetscentret:
Vladimir V. Tikhonov

*Kommissionen för
Företagsledarutbildning:*
Marina V. Larionova

Nationella statistikkommittén:
Jurij A. Karpenko
Alexander E. Surinov

Världsbanken i Moskva:
Vadim P. Voronin

Svenska ambassaden:
Sven Hirdman
Marianne Hultberg
Sten Luthman
Eva Sundquist
Eva Tozjner Glückman
Manne Wängborg
John Zackau

Ryssland – S:t Petersburg*Arbets- och socialministeriet i**Leningrads län och**S:t Petersburg:*

Jevgenij Nikolajev

Vladimir Rozjkov

Alexander K. Sukhov

Alexander A. Zjomov

Kärnkraftsmyndigheten GAN:

Jurij A. Marejtjev

Valerij I. Martinov

*Leningrads län**Utrikeskommittén:*

Jeanna V. Alexandrova

Olga Malinovskaja

Sergej E. Narysjkin

V/A-förvaltningen:

Rolf Hammarberg

Boris Rakov

*S:t Petersburg**Markresurskommittén:*

Sergej V. Morozov

Pavel V. Jarosjenko

Utrikeskommittén:

Kirill V. Avdejev

Anastasia Marova

V/A-förvaltningen:

Irina N. Darijenko

EBRD i S:t Petersburg:

Robert Sasson

Aleksej Sjelukhin

*Nordiska Ministerrådet**i S:t Petersburg:*

Esa Markkanen

*Stockholms representationskontor**i S:t Petersburg:*

Lada Illarionova

*Sveriges Exportråd**i S:t Petersburg:*

Patrik Larsson

Natalja Nakaznuk

SwedeAgri i S:t Petersburg:

Nikolaj Porkhov

*Generalkonsulatet i**S:t Petersburg*

Jan Johansson

Stefan Eriksson

kreditnämnden:

Martin Edvardsson
Per Ola Nilsson

Fjärrvärmebyrån:

Leif Eriksson

FOA:

Mats Ahlberg

Industriförbundet:

Hans Ekdahl
Stefan Eldh
Katarina Eriksson
Karl Fritz
Göran Norén
Jan Persson

Justitiedepartementet:

Joel Brorsson
Nils Öberg

Lunds universitet:

Bo Petersson

Naturvårdsverket:

Bo Liebert

Rikspolisstyrelsen:

Maria Lager

Sida:

Tomas Benedicks
Marie-Louise Bruzelius
Lars Eklund
Ulrika Gustafson
Anders Hedlund
Staffan Herrström
Anneli Hildeman
Peeter Horm
Maria Lagus

Marie Larsson
Camilla Lindström
Kristian Lindvall
Hans Lundquist
Sten Ström
Marianne Tegman
Kari Örtengren

Socialdepartementet:

Lars Blomgren
Cecilia Halle

Stockholms universitet:

Claes Sandgren

Svenska Kommunförbundet:

Steinar Langbakk

Svenska institutet:

Anki Dahlin
Thomas Lundén

Swedesurvey:

Åke Olsson

Södertörns högskola:

Sven E. O. Hort

UD:

Max Bjuhr
Eva Ekmehag
Stefan Gullgren
Christoffer Gyllenstierna
Erik Hammarskjöld
Dag Hartelius
Sofie Hillbom
Hanna Jangert
Bo Jerlström
Ulf Lewin
Christina Linnarud
Anders Lindström
Ingrid Tersman

Åsa Theander
Ann Uustalu
Andreas Ådahl

YIT-VMT:
Ulf Jonsson

Östekonomiska institutet:
Erik Berglöf

Estland

EU-integrationskontoret:
Henrik Hololei
Mailis Pukonen

Finansministeriet:
Martin Pöder

Försvarsministeriet:
Tiit Norkõiv

Justitieministeriet:
Priit Kama
Egle Käärats
Kari Lana
Hedi Lanemä
Maria Mändma
Peeter Näks

Miljöministeriet:
Andres Kratovits

Socialministeriet:
Katri Targama

EU-delegationen:
Claus Kondrup

UNDP-kontoret:
Robert Juhkam

Kristina Mauer

Hansabank:

Ingvar Andréasson

Sveriges exportråd:

Toomas Käbin

Svenska ambassaden:

Mattias Eklöv

Stefan Kristiansson

Niclas Trouvé

Lettland

Svenska ambassaden:

Hans Magnusson

Polen

EU-integrationskontoret:

Tadeusz Kozek

Finansministeriet:

Janina Derwizynska

Dariusz Szalkowski

Janusz Wesolowski

Tadeusz Zajm

Hälsoministeriet:

Barbara Bitner

Teresa Bondarewicz

Boguslaw Suski

Miljöministeriet:

Joanna Rawska-Olejniczak

Nationella miljöfonden:

Joanna Szwed

Transportministeriet:
Andrzej Batycki
Tomasz Kowalczyk

Svenska ambassaden:
Staffan Björck

Ryssland - Moskva

Arbets- och socialministeriet i Moskva:
Ivan Dubov
Marina V. Moskvina

Ekonomiministeriet:
Valerij M. Parygin
Olga V. Rumjantseva

Federala fastighetscentret:
Vladimir V. Tikhonov

Kommissionen för företagsledarutbildning:
Marina V. Larionova

Nationella statistikkommittén:
Jurij A. Karpenko
Alexander E. Surinov

Världsbanken i Moskva:
Vadim P. Voronin

Svenska ambassaden:
Sven Hirdman
Marianne Hultberg
Sten Luthman
Eva Sundquist
Eva Tozjner Glückman
Manne Wängborg
John Zackau

Ryssland – S:t PetersburgArbets- och socialministeriet i
Leningrads län och S:t Petersburg:

Jevgenij Nikolajev
Vladimir Rozjkov
Alexander K. Sukhov
Alexander A. Zjomov

Kärnkraftsmyndigheten GAN:

Jurij A. Marejtjev
Valerij I. Martinov

Leningrads länUtrikeskommittén:

Jeanna V. Alexandrova
Olga Malinovskaja
Sergej E. Narysjkin

V/A-förvaltningen:

Rolf Hammarberg
Boris Rakov

S:t PetersburgMarkresurskommittén:

Sergej V. Morozov
Pavel V. Jarosjenko

Utrikeskommittén:

Kirill V. Avdejev
Anastasia Marova

V/A-förvaltningen:

Irina N. Darijenko

EBRD i S:t Petersburg:

Robert Sasson
Aleksej Sjelukhin

Nordiska Ministerrådet i S:t Petersburg:

Esa Markkanen

Stockholms representationskontori S:t Petersburg:

Lada Illarionova

Sveriges Exportråd i S:t Petersburg:

Patrik Larsson

Natalja Nakaznuk

SwedeAgri i S:t Petersburg:

Nikolaj Porkhov

Generalkonsulatet i S:t
Petersburg

:

Jan Johansson

Stefan Eriksson

Sammanfattning av utvärderingar

Den följande presentation av de utvärderingar och andra studier, som använts som underlag för utvärderingen, är strukturerade efter de fyra huvudmålen för Östsamarbetet. Efter de fyra huvudområdena presenteras också en utvärdering av jämställdhetsarbetet.

1. FRÄMJANDE AV EN SÄKERHETSGEMENSKAP

Att söka säkerhet i samarbete. Det säkerhetsfrämjande stödet till Central- och Östeuropa en utvärdering av verksamheten 1995–1998 (Utrikesdepartementet Ds 1998:30).

Utvärderare: Ragnar Ängeby och Krister Eduards, maj 1998

1 juli 1995 ersattes det tidigare suveränitetsstödet till de tre baltiska länderna av ett säkerhetsfrämjande bistånd till Sveriges närområde. Stödets inriktning och mottagarkretsen vidgades därmed till att inkludera även andra länder än de baltiska, främst Polen och Ryssland. Verksamhet har bedrivits inom följande huvudområden 1) säkerhetspolitisk kompetens, 2) den demokratiska och civila styrningen av försvarsmakten, 3) förmågan att delta i internationella fredsfrämjande insatser, 4) kust- och gränsbevakning, 5) förmåga att bekämpa organiserad brottslighet, 6) asyl- och migrationspolitisk kompetens och 7) förmåga att hålla säkerhetsberedskap mot olyckor och katastrofer. Den helt övervägande delen av stödet under 1995–1998 gick till Estland, Lettland och Litauen. För säkerhetsstödet till dessa länder gäller särskilt att den nationella suveräniteten skall befastas och vitala samhällsfunktioner byggas upp. Regionala projekt över gränserna prioriteras särskilt.

Inför utarbetandet av en proposition rörande det fortsatta biståndet till Central- och Östeuropa beställde UD en utvärdering av det säkerhetsfrämjande samarbetet. Utvärderingen omfattar i första hand

budgetåren 1995/96 och 1997. Utvärderingen konstaterar att mätning av resultat mot bakgrund av absoluta kriterier inte låter sig göras, men att en allmän bedömning av säkerhetssamarbetet gjorts. Gemensamt för samarbetet med de tre baltiska länderna är att det bedöms ha varit relevant och adekvat, men kostnadseffektiviteten har varierat. Utöver dessa generella slutsatser redogörs också för vissa landspecifika erfarenheter. Samarbetet med Estland har fungerat väl. Koordineringen från svensk sida skulle dock kunna ha varit bättre. Erfarenheterna av samarbetet med Lettland varierar. Det har uppvisat både värdefulla resultat och förseningar och problem. Både Estland och Lettland har uttryckt önskemål om ett närmare samarbete med Sverige. När det gäller samarbetet med Litauen bedöms det av de svenska myndigheterna som mer tungarbetat än det med Estland, men mer stabilt än det med Lettland. Hållbarheten hos insatsernas resultat varierar. Litauen synes vara det baltiska land som är minst beroende av stödet från Sverige. Som svar på önskemålen från de baltiska länderna om ett närmare samarbete föreslår utvärderingen att ett sådant främjas samt att en ökad tonvikt läggs på samarbete med Ryssland och Polen.

Såväl biståndsmottagare som de samarbetande myndigheterna har begränsade, eller inga, erfarenheter av internationellt utvecklingssamarbete. Därför har inledningsvis reformarbetet mött vissa svårigheter att relatera till biståndsmålen och tillämpa sådana metoder som används i biståndet för planering, implementering och uppföljning av projekt. UD har uppmuntrat en höjning av biståndskompetensen hos vissa myndigheter. Några av dem har visat prov på en snabbare anpassningsförmåga än andra. Arbetssätten hos myndigheterna skiljer sig åt. Det är enligt utvärderingen viktigt att i takt med att mottagarsidan utvecklar sin förmåga att prioritera och absorbera biståndet, utveckla biståndet från materiel- och utrustningsstöd till mer kunskapsöverföringsinriktade insatser. Säkerhetssamarbetet kring Östersjön, främst mellan olika myndigheter, ger ett betydande utrymme för att tillgodose svenska intressen. Utvärderingen menar mot bakgrund av detta att det vore rimligt att de svenska myndigheterna står för en större del av kostnaderna. Huvudlinjen bör vara att direkta projektkostnader för överförda resurser belastar biståndsanslaget, medan myndigheternas egna kostnader för samarbetet bärs av den egna budgeten.

En tidig erfarenhet av reformsamarbetet var enligt utvärderingen att olika biståndsgivares konkurrerande erbjudanden ledde till dubblering av insatser på både givar- och mottagarsidan. Förmågan i

mottagarländerna att bedöma, bemöta och prioritera olika givareerbjudanden bedöms ha utvecklats mycket, men brister i samordningen mellan givare kvarstår. Utvärderingen förordar därför att myndigheterna ytterligare ökar sina samordningssträvanden exempelvis genom samordning i olika tematiska grupper. Ett problem som utvärderarna ser är att det saknats en metod för att systematiskt ta upp relevanta insatser utanför myndigheternas mandat liksom en övergripande styrning av samarbetet. Det föreslås därför att myndigheternas förslagsställande bör infogas i en procedur där bilaterala samarbetsöverläggningar med vissa länder på departements- eller regeringsnivå ger möjlighet att diskutera inriktningen och prioriteringarna i samarbetet, samt att upprätta översiktsplan för samarbetet. När det gäller säkerhetssamarbetets administrativa hantering föreslås en förenkling innebärande att den myndighetsfunktion som under den utvärderade perioden fullgjorts av UD överförs i så hög grad som möjligt till Sida när det gäller stöd på det icke-militära området. Denna delegering föreslås kompletteras med ett samrådsförfarande som ger UD möjlighet att göra politiska bedömningar tidigt i processen. Sidas roll när det gäller metodutveckling och kapacitetsutbyggnad bör stärkas när det gäller hela det säkerhetsfrämjande stödet. Det militära säkerhetspolitiska samarbetet bör även fortsättningsvis behandlas inom regeringskansliet. EU:s biståndsprogram PHARE och Tacis avser öka sina insatser inom Sveriges närområde, bl.a. med säkerhetsrelaterade insatser av direkt intresse för Sverige. Regeringen rekommenderas uppmuntra och stödja ett mer aktivt svenskt deltagande i EU:s program.

2. FÖRDJUPANDE AV DEMOKRATINS KULTUR

ABF:s stöd till den estniska folkbildningsorganisationen AHL (Olof Palmes Internationella Centrum).

Utvärderare: Krister Eduards och Charlotta Adelstål, augusti 1997

Arbetarnas Bildningsförbund, ABF, har med finansiering av Olof Palmes Internationella Centrum med medel från Sida sedan 1990 stött den estniska folkbildningsorganisationen AHL. Tillkomsten av AHL är i sig ett resultat av samarbetet mellan Sverige och Estland. Organisationen skapades som svar på behovet av en bred och folkligt orienterad vuxenutbildning, samt med syftet att ge medborgarna ett

nytt perspektiv på stat och samhälle. Ett perspektiv som ger medborgarna själva ansvaret och rätten att påverka sina livssituationer. AHL har vuxit snabbt och har gått från ca 9 000 studietimmar 1992/93 till 30 000 1995/96, respektive från 3 600 deltagare till 10 600. Det svenska stödet har bestått av allmän rådgivning under den inledande perioden, inköp av en lokal till organisationen, stöd till etableringen och utrustningen av 12 lokalorganisationer samt ett brett stöd till verksamheten i olika AHL-avdelningar.

I utvärderingen konstateras att utländskt bistånd varit av stor betydelse för AHL:s utveckling och att ABF:s stöd varit en bas i denna utveckling. Stor uppskattning uttrycks för ABF:s stöd. Graden av framgång varierar lokalt mellan projekten, en variation som utvärderingen menar i stor utsträckning beror på personfaktorer. Definitioner av målgrupper och mål för samarbetet är ofta så vaga att en formell utvärdering inte är möjlig att göra. I utvärderingen uppskattar man dock att ca hälften av projekten kan sägas ungefärligen ha uppnått sina mål.

Utvärderarna pekar på att situationen nu är en helt annan än när projektet startade. Organisationen har nu konsoliderats, men behöver utvecklas. Dess filosofi, målgrupper och affiliering måste definieras. Frågor rörande finansiering och marknadsföring måste lösas. Utvärderingen föreslår ett fortsatt svensk stöd i denna nya fas för organisationen. Detta förutsätter omställningar både för AHL och ABF och en ny mer jämlik samarbetsrelation efterlyses. ABF föreslås också vidareutveckla folkbildningssamarbetet kring Östersjön med hjälp av AHL.

Bärkraft och partnerskap. Utvärdering av svenska enskilda organisationers samarbete med organisationer i Baltikum med bidrag från Sida

Utvärderare: Peter Winai, Katrin Lemming, Giedrius Blagnys, Andris Paporinskis, Lars Stenborg, Margareta Winai och Henry Aspeqvist, december 1997

Sverige har sedan 1990/91 gett bidrag till svenska enskilda organisationers samarbete med organisationer i bl.a. Baltikum, inom ramen för anslaget för samarbete med Central- och Östeuropa. Målen för samarbetet är att stödja en konsolidering av demokratins och rättsstatens institutioner, införandet av en fungerande marknadsekonomi samt åtgärder för att förbättra miljön.

En utvärdering genomfördes i slutet av 1997 med syftet att identifiera a) i vilken mån det svenska samarbete har bidragit till att enskilda organisationer i Baltikum verkar som demokratiska fora och bedriver en verksamhet, b) undersöka om samarbetet har drivits på sådana grunder att det i framtiden har förutsättningar att bli ett genuint och jämlikt partnerskap oberoende av biståndsmedel och c) analysera i vilken utsträckning reformerade och nybildade organisationer i Baltikum har utvecklat en demokratisk och hållbar struktur för sin verksamhet. Utvärderingen konstaterar att svenskt stöd har bidragit till en acceleration av en generell utveckling av organisationernas verksamhet och organisation. Samtliga organisationer visar också på en demokratisk utveckling internt (i form av t.ex. val av styrelserepresentanter och beslut om budget). För en del av de undersökta organisationerna har stödet varit avgörande för deras överlevnad. I merparten av fallen bedöms det som mycket sannolikt att stödet bidragit till ett ökat oberoende såväl kompetensmässigt som finansiellt. Samarbetet ger också ett intryck av att överlag vara kostnadseffektivt. Det största problemet för en långsiktigt hållbar utveckling är finansieringen. Attityder i alla delar av samhället gör det svårt för ideella verksamheter att få stöd. Frivilliga insatser har gjort vissa organisationer mindre finansiellt beroende och vissa organisationer letar efter nya vägar till att få extern finansiering. Finansieringsproblematiken på det hela taget kvarstår dock.

Utvärderingen presenterar sex åtgärdsförslag rörande det fortsatta stödet. 1) Bygg in uppföljning av organisationernas utveckling. 2) Se över ansvarsfördelningen mellan samarbetsparterna. 3) Gör stödet mer flexibelt (relatera stödbehov till stödform – utveckla olika stödformer). 4) Se över kvalitetssäkringen av det svenska personalstödet. 5) Ge särskilt stöd till utvecklingen av nätverk och erfarenhetsutbyte mellan organisationer. 6) Ge stöd som förbättrar jordmånen för de enskilda organisationerna i samhället.

Sveriges stöd till integrationsfrämjande åtgärder i Estland 1995-1997 (Svenska Institutet)

Utvärderare: Tiina Meri, januari 1998

Sverige har sedan 1993 stött Estlands regering vad gäller integration av den ryskspråkiga befolkningen i Estland. År 1994 fick Svenska institutet regeringens särskilda uppdrag att administrera insatser till stöd för undervisning i estniska och andra integrationsfrämjande åtgärder. Under tiden 1993–1997 har det svenska stödet uppgått till ca 4 miljoner kronor. Stödet har inriktats på följande områden; vuxenutbildning i estniska för rysktalande invånare, förbättring av undervisningsmöjligheter, produktion av läromedel och ordlistor, vidareutbildning för lärare i estniska vid ryskspråkiga skolor, teknisk och annan materiell utrustning till undervisningsinstanser, utveckling av examinationssystem och språktest, stöd till medier samt integrativa sommarläger för barn och ungdomar med undervisning i estniska.

I utvärderingen dras slutsatsen att måluppfyllelsen i de svensk-stödda projekten varit god, vilket har genererat vissa integrationsfrämjande effekter. Stödet har ingått i ett sammanhang där Estlands regering saknat en egen strategi för integration av icke-ester i det estniska samhället. Sverige har kunnat stödja relevanta projekt, men stödet som helhet hade kunnat generera fler långsiktiga effekter om ansvariga myndigheter i Estland stått för en större egeninsats och om Sverige fastställt en strategi och målgruppsdefinition för sitt stöd. Utvärderaren förmodar att det svenska stödet bidragit till ökad kompetens och en påskyndad inledning av den estländska regeringens strategiska arbete till förmån för integration.

Utvärderingen rekommenderar att framtida integrationsstödjande utformas i enlighet med den strategi som utarbetas av Estlands regering och att stödet ges i koncentrerad form till ett antal större projekt. Vidare rekommenderas en utökad dialog mellan Sverige och koordinerande instans i Estland gällande planering, uppföljning och egeninsatser, ett ökat deltagande från målgrupperna i projektplaneringen, att SI utvecklar ett strategidokument på området, att integrationsfrämjande ses i en vidare bemärkelse än bara språkundervisning och slutligen att Sverige inför Estlands förhandlingar om ett EU-medlemskap väsentligt ökar omfattningen av det integrationsfrämjande stödet.

Development of Estonian Farmers' Organizations. A Support Programme of the Swedish Farmers Assist Foundation (Sveriges Bönder Hjälper)

Utvärderare: Roland Axelzon och Paul Öjemark, september 1998

Sveriges Bönder Hjälper har sedan 1989 stött de estniska lantbrukarnas centrala fackförening (ETKL). De övergripande målen för programmet har varit a) att bidra till utveckling av en stark familjejordbrukssektor med privat ägande, b) stöd för utveckling av lantbrukarnas demokratiska organisering baserat på frivilligt medlemskap och c) stöd för upprättande och utveckling av lantbrukarägda och kooperativa företag för att förbättra lantbrukarnas inkomster. De förväntade resultaten har varit ökad kompetens hos ETKL och deras systerorganisationer vad gäller organisationsutveckling, främjande av lantbrukskooperativ, övervakning av affärsutveckling i Estland och EU, utbildning, ledarskapsutbildning, jämställdhet samt strategier, företagande och marknadsföring i kooperativ.

Utvärderingen konstaterar att ETKL, trots många politiska och strukturella hinder, har lyckats komma långt i sitt arbete. T.ex. har organisationen fått fler medlemmar, medlemmar och anställda har ökat sin kompetens genom genomgripande utbildningsprogram, produktionen har gått upp, upprättande av lantbrukarägda kooperativ har börjat, ETKL har stärkts genom bildandet av och kopplingen till en organisation för landsbygdskvinnor och ETKL:s anseende har höjts på nationell nivå. Programmets resultat har också genererat en högre grad av självförtroende inom ETKL-gruppen och ett intresse för att fortsätta utvecklingsprocessen, företrädesvis med egna resurser.

Utvärderingen rekommenderar ett fortsatt stöd till minst 2001. En viktig prioritet bör enligt utvärderingen vara att fokusera på investeringar i medvetandegörande, kunskap, teknisk know-how och styrning av lantbrukskooperativ liksom finansiella investeringar i sådana företag. Vid ett eventuellt samarbete på längre sikt mellan Sveriges Bönder Hjälper/LRF-gruppen och ETKL är enligt utvärderingen en kooperativ affärsutveckling för ömsesidig vinning en nyckelfaktor. För konsolidering av ETKL identifierar utvärderingen ett antal viktiga stödområden på kort till medellång sikt t.ex. utveckling av ett informationssystem för medlemmar, försäkringsservice för lantbruk och lantbrukare samt utveckling av ETKL:s policyanalyskapacitet.

The Training of Journalists in Central and Eastern Europe (Sida Evaluation 98/36)

Utvärderare: Tiina Meri och Börje Wallberg, december 1998

Sverige har sedan 1993 stött utbildning av journalister från länder i Central- och Östeuropa. Utbildningen har i huvudsak genomförts av Institutet för fortbildning av journalister, FOJO, i Kalmar. Sammanlagt har ca 1 000 journalister utbildats genom ett sextiototal kurser. Kostnaden för denna utbildning har varit ca 20 miljoner kronor.

Sida beställde en utvärdering av detta stöd vilken genomfördes under slutet av 1998. Utvärderingen konstaterar att stödet genom FOJO för utbildning av journalister har varit mycket relevant, i synnerhet i förhållande till biståndsmålet att fördjupa demokratins kultur, men även indirekt i förhållande till målet att främja en socialt hållbar ekonomiskt och miljömässig utveckling. Genom stödet har lokala massmediers kvalitet förbättrats, dialogen med mediekonsumenterna har stärkts och teman som t.ex. miljö har blivit viktigare. Det politiska och sociala innehållet liksom diskussionen om jämställdhetsfrågor skulle kunna förbättras. Målet för utbildningarna har i hög grad uppnåtts. Utvärderingen menar att kurserna har haft ett avgörande inflytande över massmedierna, i synnerhet i de små baltiska länderna. Urvalet av kursdeltagare bedöms ha fungerat bra. Deltagarna har haft en adekvat utbildningsbakgrund och ett stort intresse för att lära för att sedan tillämpa sina nya kunskaper där de arbetar. De övergripande effekterna av utbildningen konstateras vara svåra att mäta på den relativt korta sikt som utvärderingen gjorts. Utvärderarna menar dock att de tror att den här typen av projekt kommer att kunna få genomgripande långsiktiga effekter på medierna i de aktuella länderna. Utbildningen bedöms ha genomförts på ett ändamålsenligt och kostnadseffektivt sätt.

Utvärderingen konstaterar att FOJO hittills har uppvisat stor kompetens i sitt arbete. Det är dock i ljuset av den ökade efterfrågan på FOJO:s kurser viktigt att se till att FOJO:s kapacitet inte blir otillräcklig. Om verksamheten vidgas måste man försäkra sig om att administrationen följer med i utvecklingen.

Utvärderingen rekommenderar fortsatt samarbete med FOJO. För detta fortsatta samarbete görs en mängd rekommendationer, bl.a. att fortsätta med i princip samma utbildningsområden, komplettera med nya fördjupningskurser i t.ex. ”journalistik och ekonomi”,

”inrikespolitik och täckning av val” och ”internationella relationer”, att fokusera mer på utbildning av utbildare samt att utveckla och institutionalisera koordineringen i de deltagande länderna.

Cooperation Between Sweden and Ukraine in the Field of Local Self-Government (Sida Evaluation 99/13)

Utvärderare: Lars Rylander och Martin Schmidt, maj 1999

Sverige har sedan 1995 stött ett program för lokalt självstyre i Ukraina i samarbete med Svenska Kommunförbundet med ca 10 miljoner kronor. Programmet består av fyra projekt, med det gemensamma målet ”att decentralisera och därmed föra beslutsfattandet närmare medborgarna och att förbättra användningen av knappa resurser”. Programmet är uppdelat i två komponenter; 1) Ett generellt projekt vilket syftar till att vinna stöd för och informera om lokalt självstyre på nationell nivå och 2) ett pilotprojekt i Irpin, inom vilket man skall arbeta fram modaliteter för en lokal administration som möjliggör decentralisering av makt till kommunnivån.

Utvärderingen bedömer att programmet i hög grad uppnått uppsatta mål, även om rekommendationer görs för att förbättra målformuleringarna, för att möjliggöra en mer precis resultatmätning. Kostnadseffektiviteten hittills bedöms som tillfredsställande. Det största problemet för programmet är att det inte finns någon legal grund för lokalt självstyre i Ukraina. En lag angående detta befann sig då utvärderingen genomfördes i Parlamentet, men det var då oklart om och när den skulle antas. Riskanalysen vad gäller skapandet av en legal grund för decentralisering bedöms av utvärderarna som svag. Utvärderarna menar att programmet är så pass bra att det bör fortsätta, men att beslut om exakt hur man skall gå tillväga bör vara avhängigt om lagen antas eller ej. En kommentar som görs är att den svenska modellen för decentralisering kanske inte i sin helhet är den bästa för Ukraina, då olikheterna mellan länderna är så pass stora.

Med anledning av komplexiteten i ett projekt, som delvis syftar till en attitydförändring vad gäller centralisering/decentralisering, rekommenderar utvärderingen Kommunförbundet att arbeta med intern kompetensutveckling vad gäller lokal utveckling i övergångsländer, samt att eventuellt överväga en mer fokuserad närvaro i Ukraina.

Evaluation Report: Development of Russian Farmers' Organizations. A Support Programme of the Swedish Farmers' Assistance (Sveriges Bönder Hjälper)

Utvärderare: Paul Öjemark, oktober 1999

Sveriges Bönder Hjälper, SBH, har sedan 1992 samarbetat med den ryska organisationen för jordbruksföretag och jordbrukskooperativ (AKKOR). Målet för samarbetet har varit att utveckla en stark familj jordbrukssektor med effektiva lantbrukarorganisationer som kan arbeta familj jordbrukens ekonomiska, sociala och kulturella intressen. Projektet har inriktats på aktiviteter som organisationsutvecklingsstöd till AKKOR och ett antal regionala organisationer i lantbrukarrörelsen, utveckling av kooperativ, affärsutveckling och ett svensk-ryskt lantbrukare-till-lantbrukare samarbete, inkl. praktik för ryska ungdomar samt ett kvinnoprojekt. Under 1999 beställde SBH en utvärdering av samarbetet, som man erfor inte varit så framgångsrikt som man hoppats.

Utvärderingen bekräftar att även om man kommit en bit på vägen mot det övergripande målet så har måluppfyllelsen i stort, i de flesta delarna av projektet, varit relativt låg. Utvärderingen pekar på ett antal faktorer, av vilka många är externa, som har försvårat projektets verksamhet. T.ex. har projektet utvecklats under en tid då Ryssland gått igenom mycket stora politiska, ekonomiska och sociala förändringar. Det faktum att stora och kollektiva jordbruk i Ryssland åtnjuter en privilegierad ställning vad gäller krediter, beskattning och bidrag har inte heller underlättat situationen för projektet. Vidare är en frivillig och demokratiskt uppbyggd organisation en ny erfarenhet i Ryssland vilket också skapat problem.

Sammanfattningsvis menar utvärderaren att om man utgår från antagandet att utveckling av privata jordbruk i en marknadsekonomi är avgörande för produktivitet och en generell utveckling av jordbrukssektorn, vilket AKKOR gör, så måste man arbeta för både legala reformer och ökade resurser för familj jordbruk. AKKOR gör detta, men har av ovan nämnda skäl haft svårt att nå sina mål. Utvärderingen visar på att externt samarbete kan underlätta utvecklingsprocessen, men att projektet endast kan lyckas på lång sikt och rekommenderar att SBH fortsätter sitt stöd till AKKOR. Det rekommenderas att ett fortsatt samarbete skall styras av följande kriterier; a) effekter/resultat (impact) vilket fordrar geografisk koncentration liksom b) uthållighetspotential för familj jordbruk och

lantbrukarrörelsen, vilket fordrar tillgång till marknader, miljöhänsyn och svenskt stöd. Det område som utvärderingen pekar ut som det som uppfyller ovan nämnda kriterier är Leningradregionen.

Mid-Term Evaluation of Social Integration Projects in Estonia (UNDP)

Utvärderare: Michael Hopkins, Tiit Elenurm och Greg Feldman, maj 2000

Sverige har sedan 1998 tillsammans med EU:s PHARE-program, Danmark, Norge, Finland, Storbritannien och UNDP stött två integrationsprojekt i Estland; 1) EU-PHARE:s språkutbildningsprogram och 2) UNDP-projektet ”Stöd för det statliga programmet för integration av icke-ester i det estniska samhället”. Projekten är tänkta att bidra direkt till utvecklingen och implementeringen av den estniska statliga integrationspolicyn och det statliga programmet ”Integration i det estniska samhället 2000–2007”.

Utvärderingen som initierats av UNDP presenterar en mängd detaljerade slutsatser och rekommendationer. Det generella intrycket är att projekten hittills arbetat på ett effektivt sätt för att nå uppsatta mål, att UNDP fungerat mycket bra i sin koordinerande roll och att Integrationsstiftelsen gjort ett bra arbete. UNDP:s planerings- och uppföljningssystem ”Strategic Results Framework” (SRF) har producerat värdefull information som utvärderingen kunnat använda sig av. Utvärderingen rekommenderar dock UNDP att utveckla och förbättra de indikatorer man valt för att mäta måluppfyllelse. Utvärderingen rekommenderar slutligen att fortsätta projekten enligt planerna, med ett antal mindre modifieringar.

Utvärdering av stöd genom svenska partianknutna organisationer

Utvärderare: Fredrik Ugglå, Li Bennich-Björkman, Axel Hadenius, Fredrik Nornvall, Annika Tamra och Magnus Öhman, juli 2000

Sverige har sedan 1995 gett stöd om ca 8 miljoner kronor per år (1998–1999) till organisationer anknutna till svenska politiska partier för deras samarbete med systerpartier i utvecklingsländer samt i Central- och Östeuropa. Stödet har bedrivits som en pilotverksamhet.

Målet för stödet är att ”bistå utvecklingen av ett väl fungerande och pluralistiskt partisystem och demokratiska samhällen i u-länder och länder i Central- och Östeuropa”. Kvinnligt deltagande betonas också. Politiska partier är de ojämförligt viktigaste mottagarna av stödet, men under senare år har insatserna också i högre grad inriktats på kvinno- och ungdomsförbund samt oberoende organisationer. De huvudsakliga aktiviteterna har enligt utvärderingen varit policyutveckling, samt organisations- och kampanjinriktade insatser. Majoriteten av insatserna har gjorts i Central- och Östeuropa.

Mellan de olika partianknutna organisationerna fördelas medlen enligt antalet riksdagsmandat i Sveriges riksdag. Detta faktum bidrar enligt utvärderingen i hög grad till stödformens oreglerade natur. Sidas avdelning för samverkan med enskilda organisationer och humanitärt bistånd, SEKA, har mycket lite inflytande över verksamhetens inriktning och rutiner. Samarbetet präglas av informalitet vilket kan uppfattas som bristande professionalism. Det har dock visat sig att detta har uppenbart positiva effekter på relationerna med mottagarorganisationerna och också på insatserna.

Utvärderingen gör en distinktion mellan stöd till enskilda partier och stöd till partisystem och demokrati i stort. Som stödet har fungerat menar man att det har varit lyckat i det förstnämnda avseendet, men att det är svårare att se effekterna vad gäller det senare, vilket ju är det övergripande målet för verksamheten. Ett annat problem som utvärderingen ser är den geografiska fördelningen av stödet. Det anses inte som helt befogat att över hälften av stödet har gått till stater som måste räknas som etablerade demokratier. Behovet av stöd i vissa av dessa länder förnekas inte, men det kan ifrågasättas om stödet går till de stater som behöver det bäst. Vidare pekas på en brist på koordination och övergripande perspektiv när det gäller biståndsformen. De administrativa kostnaderna för stödet bedöms som höga, drygt en fjärdedel av medlen har gått till givarorganisationernas egna kostnader.

Utvärderingen rekommenderar följande; förbättrade redovisningsrutiner och informationsspridning mellan de olika partianknutna organisationerna, en större grad av standardisering vad gäller administrativa rutiner, att organisationerna etablerar kontakt med fler organisationer än mottagarorganisationerna i respektive land för att få kännedom om den politiska situationen av oberoende källor, att projekten knyts närmare det övriga svenska demokratibiståndet och slutligen föreslås någon form av oberoende instans, som kan bistå de

partianknutna organisationerna med råd och förslag utifrån ett mer övergripande perspektiv.

Utvärdering av Svenska institutets Östeuropaverksamhet (Svenska institutet)

Utvärderare: Krister Eduards och Mats Sylwan, augusti 2000

Svenska institutet har sedan början av nittioalet, utöver sitt grunduppdrag (Sverigefrämjande) regeringens uppdrag att medverka i Sveriges strävanden för att främja demokratins utveckling i Central- och Östeuropa. Detta nya uppdrag skiljer avsevärt sig från institutets huvuduppdrag i det att SI i Östsamarbetet inte bara skall främja svenska intressen utan också samarbetsländernas. Samarbetet skall främja demokratins kultur i samarbetsländerna och ett jämställdhetsperspektiv skall genomsyra hela samarbetet. Utvärderingen konstaterar att Östeuropaverksamheten under andra hälften av nittioalet ökat kraftigt.

Östeuropaprogrammet indelas i följande områden; Sverige-information, kultursamarbete, svenskundervisning, kunskapsöverföring (stipendier), administration, Visbyprogrammet och Östersjöstipendierna. Verksamhet bedrivs i en mängd länder, men fokus ligger på Estland, Lettland, Litauen, Polen, Ryssland och Ukraina. En betydande del av SI:s insatser inom kultur- och utbildningssamarbetet sker i regional form. Sammanlagt har ca 130 miljoner kronor per år (1998–1999) anslagits för SI:s verksamhet i Central- och Östeuropa.

Utvärderingen konstaterar att en diskussion behövs vad gäller hur de två målen demokrati- och Sverigefrämjande skall harmoniseras. Det konstateras att SI i flertalet fall förmått att förena de två huvudmålen, men att Sverigefrämjandemålet sammantaget dominerar över demokratimålet. När det gäller jämställdhetsmålet menar utvärderarna att det inte kan anses vara tillgodosett under den utvärderade perioden. Resultaten av Östeuropasamarbetet bedöms variera betydligt i kvalitet och omfattning samt vara genomgående svåra att mäta och av varierande hållbarhet. Stipendieverksamheten, forsknings-samarbetet och expertutbytet visar sig enligt utvärderingen ha störst möjligheter att bidra till de båda huvudmålen. Delar av kulturutbytet kan i vissa fall endast uppvisa marginell relevans för demokratimålet. Svenskundervisningen är en källa till betydande

goodwill i samarbetsländerna och innebär främjande av demokratin. Kostnadseffektiviteten inom verksamheten kan höjas.

När det gäller SI som organisation pekar utvärderingen på vissa problem vad gäller SI:s arbetssätt, organisation och administration. Den av regeringen avkrävda återskottberättelsen uppvisar stora brister. Utvärderarna skriver att SI under nittio-talet haft den trefaldiga uppgiften att byta arbetssätt, arbetsområde och organisationsform. Även om det stora flertalet genomförda insatser under den utvärderade perioden tillgodoser formulerade krav, finner utvärderingsteamet att SI hittills endast delvis har lyckats med den ovan nämnda omställningsuppgiften. Som skäl till detta anges dels en inre tröghet vad gäller förändring och dels att SI inte erhållit nödvändiga resurser för att snabbt kunna svara på de nya signalerna. Ett förändringsarbete pågår, vilket mot bakgrund av det som framkommit under utvärderingen bedöms som viktigt att föra vidare.

Samarbete för facklig utveckling i Baltikum. Regional utvärdering och förslag (LO/TCO Biståndsnämnd)

Utvärderare: Inge Janérus

LO-TCO Biståndsnämnd har sedan 1991 arbetat med fackliga utvecklingsprojekt i Estland, Lettland och Litauen. Samarbetet utgår från att de svenska fackliga organisationerna har ett särskilt ansvar och intresse för utvecklingen av organisationerna i sitt närområde. Målet är att medverka till demokratiska, oberoende och starka organisationer, som av egen kraft kan bedriva ett effektivt fackligt samarbete. En facklig organisationsutveckling i närområdet som påtagligt avviker från den nordiska, är enligt LO-TCO inte av intresse vare sig i Sverige eller i övriga nordiska länder.

Under 2000 beställde LO-TCO Biståndsnämnd en utvärdering av det samlade utvecklingsarbetets betydelse för de fackliga organisationerna främst i de baltiska länderna och för att skaffa underlag för överväganden om hur utvecklingssamarbetet skulle kunna förbättras. Utvärderingen konstaterar att projekten framstår som relevanta och har avsett möta de olika förbundens behov, men att resultaten av projekten varierat. Ett antal projekt inom den offentliga sektorn med relativt stabila arbetsmarknader uppvisar mycket positiva resultat. I övrigt har utvärderingen ansett det nästan omöjligt att utvärdera projektresultat p.g.a. den mycket turbulenta omvärlden. Det

kan dock konstateras att samarbetsprojekten i de flesta fallen haft stor betydelse för organisationernas omställning till nya fackliga uppgifter och för deras utveckling av ett demokratiskt arbetssätt. Med några få undantag har projekten även medverkat till att konsolidera organisationerna på en högre nivå än vad som annars skulle ha varit fallet.

Utvärderingen menar att dess resultat kraftigt understryker vikten av att fortsätta stödet till fackliga organisationer i Baltikum. Den fackliga anslutningen är låg, förbunden är ofta för små för att själva kunna utveckla verksamheten och organisation saknas eller är ofullständig. Utvärderingen konstaterar alltså att behoven är stora och gör ett antal rekommendationer inför ett fortsatt samarbete. Det föreslås att utveckla en övergripande flerårig strategi för samarbetet. Insatserna måste effektiviseras och understödja varandra i ett helhetsperspektiv. Ett huvudsyfte bör vara att åstadkomma en koncentration av de mest angelägna områdena och förbunden att arbeta med. Strategin bör vara förankrad i LO-TCO Biståndsnämnd, LO och TCO samt de medverkande förbunden och utarbetad i samarbete med de baltiska centralorganisationerna. Handläggningen av projekten i Baltikum rekommenderas göras sammanhållet och med ett ökat inslag av erfarenhetsutbyte. Samordning med de nordiska länderna är viktigt.

De mest framträdande problemen i den fackliga verksamheten i Baltikum, enligt utvärderingen, gäller organisation och rekrytering, kollektivavtalsbildning samt lokal facklig bevakning. Dessa områden är kärnområden och baseras genomgående på de lokala förtroendemännens insatser. Förbundens utbildning av dessa är således ett centralt instrument. Utbildning av utbildare och medlemmar generellt bedöms också som viktigt. Vidare föreslår utvärderarna stöd för utveckling av strategier för rekryteringsverksamhet och organisation. Den naturliga utgångspunkten för stödet till centralorganisationerna har varit deras roll som aktörer i den nationella politiken. En central uppgift nu är utvecklingen av samarbetet med EU. Kompletterande insatser (t.ex. anordnande av vissa typer av utbildningar) i förhållanden till insatserna i förbunden från centralorganisationerna bör också främjas. Behovet av en förnyring och förnyelse i organisationerna är stort och utvärderingen rekommenderar en ökad inriktning på yngre i all utbildningsverksamhet. Användande av pedagogiska metoder för att utveckla demokratins kultur bör främjas.

3. STÖD FÖR EN SOCIALT HÅLLBAR EKONOMISK OMVÄNDLING

NÄRINGSLIVSSAMARBETE

Swedish Labour Market Projects in Lithuania 1995–1997 (Sida Evaluation 98/3)

Utvärderare: Susanne Oxenstierna och Henrik Huitfeldt, februari 1998

Arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, startade 1992 ett tekniskt samarbete med de litauiska arbetsmarknadsmyndigheterna. Detta första projekt finansierades av det svenska Arbetsmarknadsdepartementet. Efter 1995 har samarbetet fortsatt för att utveckla en arbetsförmedlingsservice, men med finansiering av BITS/Sida. AMS har delegerat ansvaret för projektet till Länsarbetsnämnden i Blekinge. Kostnaden för projektet har varit ca 2,3 miljoner kronor. För den senare delen av samarbetet har målen varit 1) fortsatt utveckling av ett modellkontor i Klaipeda, 2) utbildning av personal från de 47 regionala kontoren i rådgivning och förmedlingsservice, 3) utbildning av utbildare vid ett utbildningscenter kopplade till arbetsmarknadskontoret i Klaipeda, 4) utveckling av arbetsmarknadsprognoser, 5) utveckling av en plan för datorisering av placerings/förmedlingsservicen och metoder för databearbetning av arbetsmarknadsstatistik och 6) ett utvärderingseminarium.

Projektets relevans bedöms som hög i den utvärdering som gjorts av projektets verksamhet under 1995–1997. Detta mot bakgrund av att

arbetslösheten i Litauen under projektperioden var 13 procent. Alla mål som uppställts i projektplanen har uppnåtts. De viktigaste resultaten enligt utvärderingen är; introduktionen av ett målstyrningssystem, framtagande av prognoser för arbetsmarknaden både nationellt och regionalt, uppdelning av placerings och rådgivningsfunktionerna på kontoren, utbildning av utbildare och utveckling av en läroplan för intern personalutbildning och implementering av sådan utbildning. Användandet av ett modellkontor har varit något problematiskt, men har fungerat som en viktig inspirationskälla i början av projektet och har tjänat som ett exempel för utvecklingen av regionala arbetsförmedlingskontor. Utvärderingen bedömer att implementeringen av projektet har varit extraordinärt effektiv. Ledningen på båda sidor har varit mycket engagerad och av hög kvalitet, projektet är tydligt formulerat och projektaktiviteterna har följts upp internt. De flesta på den litauiska sidan har en hög utbildningsnivå. Projektdokumentationen är även den av högsta kvalitet. Ledande personer har följt projektet utan avbrott vilket skapat kontinuitet och relationerna mellan samarbetsparterna är mycket goda. Kostnadseffektiviteten bedöms som hög. Kostnaderna är lägre "per enhet" i projektet än för andra AMS-projekt i regionen och administrationskostnaderna är betydligt lägre än i andra AMS-projekt. När det gäller projektets uthållighet menar utvärderingen att uthålliga effekter redan uppnåtts. Ett viktigt skäl till detta menar utvärderarna är att den litauiska sidan har matchat de svenska utbildningsaktiviteterna med förbättringar av arbetsförmedlingskontoren och arbetsförhållandena för personalen. Litauen satsar mer pengar på utveckling och administration av arbetsförmedlingar än de andra baltiska länderna. Det bedöms som positivt att projektet av AMS delegerats till Länsarbetsnämnden i Blekinge. Detta har säkrat en god samordning liksom informations- och erfarenhetsutbyte mellan deltagarna gällande olika projektkomponenter.

Under förutsättning att den litauiska sidan vill det, föreslås ett fortsatt samarbete på lång sikt men på en lågintensiv nivå. Prioriterade frågor bör vara utvärdering av arbetsförmedlingarnas aktiviteter, utveckling av ett Internetbaserat informationssystem för förmedling och anpassning till EU.

Utvärdering av Baltramen – Den särskilda exportkredit- och investeringsgarantiramen för de baltiska staterna och Ryssland, m.fl. (Utrikesdepartementet)

Utvärderare: Sven Öhlund, februari 1998

På basis av ett riksdagsbeslut under budgetåret 1992/93 bemyndigade regeringen Exportkreditnämnden, EKN, att utfärda exportkredit- och/eller investeringsgarantier för affärer i vissa länder i Central- och Östeuropa. Garantier kunde utfärdas inom ett belopp om 1 miljard kronor, från 1996 2 miljarder kronor. Riktlinjerna för verksamheten var: 1) grantigivningen skulle i första hand avse de baltiska länderna och Ryssland. 1995/96 inkluderades även Kazakstan, Ukraina och Vitryssland gällande vissa garantier, 2) grantigivningen skulle bidra till att utveckla mottagarländernas näringsliv samt ha positiva miljöeffekter. 1995/96 lades syftet att verksamheten skall bidra till ett varaktigt samarbete mellan de berörda länderna och svenska företag till 3) garantier skulle i huvudsak avse affärer om högst 50 miljoner kronor, senare höjt till 100 miljoner kronor, 4) företräde skulle lämnas för s.k. projektrisker, där kreditens återbetalning kunde säkras av projektets egen intjäning. Särskild betydelse skulle fästas vid projekt som genererade utländsk valuta liksom projekt samfinansierade med internationella finansieringsinstitutioner, 5) företräde skulle också ges åt projekt där det svenska företaget hade ett eget engagemang med kapital, personal och utrustning som förväntades öka möjligheterna till avtalsenlig återbetalning av krediten, 6) garantier skulle endast lämnas för krediter som bedömdes ha möjlighet att återbetalas enligt uppgjord plan. Slutligen sades det att affärer med Ryssland skulle begränsas till 25 procent av ramen, ett villkor som togs bort 1995/96.

Utvärderingen konstaterar att EKN fram till utgången av 1997 hade utfärdat sammanlagt 143 garantiförbindelser till ett värde av 1 249,5 miljoner kronor. Ca en tredjedel av dessa hade vid tidpunkten för utvärderingen redan avslutats. Antalet lämnade löften att utfärda garanti uppgick vid samma tidpunkt till 45 till ett värde av 1 066,7 miljoner. Till och med 1996 avsåg 75–80 procent av affärerna de baltiska länderna. Under 1997 skedde en omsvängning till Rysslands fördel. Detta till följd av ändrade restriktioner för Ryssland och ändringen av det högsta garantibeloppet. Den successivt förbättrade ekonomisk situationen har också gjort att EKN kunna ta in allt fler affärer i sitt normala system. De totala slutliga förlusterna för skadefallen beräknas komma sluta på ca 110 miljoner kronor. Detta bedöms ha berott på att inriktningen på Baltramen kom att attrahera medverkan av mindre företag, som i många fall saknade erfarenhet och resurser. EKN hade inte heller erfarenhet av riskvärderingar av detta slag. I och med modifieringar av direktiven kom större företag

att ta en större andel och EKN har förbättrat sina riskbedömningar. Detta har gjort att skadefallen kunnat minskas under 1996–1997.

När det gäller EKN:s administration bedöms denna ha förbättrats under de senare åren och vara ändamålsenlig och kostnadseffektiv. Garantiramen bör enligt utvärderingen ses som ett komplement snarare än ett alternativ till övriga svenska program för utveckling av näringslivet i Central- och Östeuropa. Ramen ger snabbt resultat i projekt med möjligheter till god spridning över flera företag på såväl svensk som mottagarsidan. Utsikterna för att nå de övergripande målen för ramen bedöms som goda. Den ekonomiska och affärsmässiga situationen i de baltiska länderna och Ryssland väntas successivt förbättras med följd att EKN bör kunna ta allt fler affärer inom sitt normalsystem. Riskerna vad gäller Ryssland bedöms dock även fortsatt vara betydande. Därför föreslås att ramen efterhand höjs till totalt fyra miljarder kronor. Land- och sektorpolicyn föreslås förändras något t.ex. föreslås garantier för de baltiska länderna endast utfärda inom ramen för större ärenden. Ett övergripande önskemål bör enligt utvärderingen vara att erhålla acceptabla motgarantier för garantigivningen. Sådana kan komma från staten, myndigheter eller banker. Mot bakgrund av det förbättrade riskläget i främst baltstaterna och Ryssland, samt förslaget om en begränsning av garantigivningen till övriga länder föreslås att en något lägre avsättning för förlustrisker görs för kommande höjningar av ramen.

Cooperation with the Kaliningrad International Business School (Sida Evaluation 98/20)

Utvärderare: Jakub Swiecicki, juni 1998

Svenskt stöd till Kaliningrad International Business School, KIBS, om ca 12 miljoner kronor har utgått under perioden 1994–1998. KIBS, bildades 1991 av lokala myndigheter och privata företa och är en av de största utbildningsinstitutionerna i Kaliningrads region. KIBS verksamhet består av företagsutbildning, rådgivning och forskning. Det svenskstödda projektet, som är ett samarbete mellan KIBS och de svenska konsulterna Institutet för företagsledning, IFL, vid Handelshögskolan i Stockholm och Interconsult AB, ICS, har haft som övergripande mål att KIBS utbildnings- och konsultverksamhet skall bidra till utveckling av den framväxande marknadsekonomin och den industriella utvecklingen i regionen.

I den utvärdering som initierades i början av 1998, konstateras att KIBS under perioden blivit en av de mest välrenommerade organisationsutvecklingsinstituterna i Ryssland och att projektets övergripande mål därigenom uppfyllts. Den del av projektet som varit mest framgångsrik är det s.k. Develop Your Business-programmet, DYB, genom vilket man erbjudit högkvalitativa organisationsutvecklingsaktiviteter. Detta program har också lett till en ökad efterfrågan på KIBS övriga tjänster. Resultaten av utbildningsprogrammet för f.d. officerare är blandade. Ett antal officerare har skolats om och lätt kunnat få jobb i bank- eller finanssektorn, men programmet har inte som avsett bidragit nämnvärt till vare sig stärkandet av banksystemet i Kaliningradregionen eller institutionell utveckling av KIBS. Mindre lyckade aktiviteter under perioden som ej uppnått uppsatta mål är programmet för att bistå stora privatiserade företag i omorganisationsprocesser och twinningprogrammet mellan ryska och svenska företag. Utvärderaren pekar på kopplingen mellan marknadsekonomi och demokrati och att projektet genom främjandet av framväxt av den förra också främjar den senare. Det noteras vidare att det kvinnliga deltagandet i DYB-programmet varit relativt högt. P.g.a. avsaknad av jämförelsemöjligheter bedömer utvärderaren det som svårt att avgöra om projektet varit kostnadseffektivt.

Utvärderingen menar att det är avgörande för uthålligheten i KIBS verksamhet att man utvecklar marknaden för den typ av tjänster man säljer genom marknadsföringsåtgärder och genom att leta efter nya kundgrupper utanför regionen. Utvärderingen rekommenderar Sida att fortsätta stödet enligt den nuvarande inriktningen. KIBS kan fungera som en modell för liknande institutioner i andra regioner och interinstitutionellt samarbete rekommenderas. När det gäller kommersiellt samarbete av twinningmodell menar utvärderingen att Sidas roll bör begränsas till att ge indirekt stöd i form av t.ex. informationskampanjer.

Programme for Total Quality Management in Russia (Sida Evaluation 98/23)

Utvärderare: Lars Rylander, november 1998

Sida har i samarbete med det svenska företaget Recomate AB sedan 1996 stött fas 1 och 2 av ett program för kvalitetssäkring och ökad

konkurrenskraft i Ryssland med ca 10 miljoner kronor. Målet för projektet har varit att främja kvalitetstänkandet i Ryssland genom att a) introducera konceptet ”Total Quality Management”, TQM, b) instifta ett ryskt kvalitetspris och c) inrätta ett ryskt ”Kvalitetsinstitut”. Projektets strategi har varit att välja ut 15 testföretag från olika sektorer för att introducera TQM. Dessa företag är sedan tänkta att fungera som exempel vid spridning av konceptet till deras respektive sektorer. Detta skall utgöra grunden för kvalitetspristävlingen liksom Kvalitetsinstitutet. Det svenska stödet skulle bidra med material och metoder anpassade till de ryska behoven samt med utländska experter och med kontakter med företag och kvalitetsinstitut runt om i världen. Den ryska samarbetsorganisationens roll är att utse ledare och administratörer för övervakning av programmet, att bidra med kontakter med ryska företagsledare och att skapa tillgång till dokumentation på området.

I samband med avslutningen av fas 2 beställde Sida en utvärdering av projektet, som underlag för ett eventuellt fortsatt avslutande stöd till fas 3. Projektet har under den utvärderade perioden implementerats planenligt och kvaliteten på tjänsterna bedöms vara mycket hög, både av pilotföretagen, rådgivarna och den ryska samarbetsorganisationen. Mycket energi har ägnats åt att höja medvetenheten i Ryssland om behovet av bättre kvalitet, en första kvalitetspristävling har hållits och ett antal utvärderare har utbildats för att kunna arbeta med kvalitetspristävlingen. Utvecklingen av ett Kvalitetsinstitut var dock vid utvärderingstillfället endast i sin linda. Det är regeringen som drivit denna fråga vilket kan minska den privata sektorns intresse för institutionen, i synnerhet om misstankar uppstår att priset kommer att gå till företag med goda politiska kontakter snarare än de främsta kvalitetsmässigt. Implementeringen av ett ryskt Kvalitetsinstitut är enligt utvärderingen troligen en nyckelfaktor för det fortsatta arbetet med kvalitetssäkring i Ryssland. Med anledning av detta är definitionen av institutets legala status, roll och ägarförhållanden avgörande. En annan viktig faktor för projektets fortlevnad är den ekonomiska situationen i landet. Förutsättningarna har sedan projektet start ändrats drastiskt. Många företag kämpar för sin blotta överlevnad och i denna nya situation är risken att arbetet med kvalitetssäkring kanske inte är det som prioriteras högst. Projektets kostnadseffektivitet bedöms som god.

Även om merparten av de planerade aktiviteterna genomförts är projektets fortsatta verksamhet avhängig de faktorer som nämnts

ovan. Utvärderingen rekommenderar ett fortsatt stöd om de politiska och ekonomiska riskfaktorerna kan hanteras på ett rimligt sätt.

An Evaluation of the Stockholm Institute of Transition Economics and East European Economies (Östekonomiska institutet), samt Östekonomiska institutet - En utvärdering av Institutets verksamhet riktad mot den svenska marknaden (Utrikesdepartementet)

Utvärderare: Av den internationella verksamheten: Pakka Sutela, februari 1999 och av den svenska verksamheten: Sven Öhlund, februari 1999

Östekonomiska institutet, ÖEI, bildades 1989 av den svenska staten och ett antal svenska företag som en självständig stiftelse förlagd vid Handelshögskolan i Stockholm. Det övergripande syftet för ÖEI är ”att främja kunnandet i Sverige om de ekonomiska förhållandena i Sovjetunionen och övriga Östeuropa”. Detta skall uppnås genom att: 1) i nära samarbete med Handelshögskolan i Stockholm utföra forskning och utredningar om nämnda förhållanden på eget initiativ eller på uppdrag mot särskild ersättning, 2) mot ersättning fortlöpande tillhandahålla resultaten av institutets forsknings- och utbildningsverksamhet till dem som slutit särskilda avtal med ÖEI om detta, 3) utan ersättning på begäran tillhandahålla stiftarna samt departement och centrala myndigheter med resultat av stiftelsens forsknings- och utbildningsverksamhet samt 4) mot ersättning medverka vid utbildningen inom ramen för Handelshögskolans utbildningsprogram. Internationellt marknadsför sig institutet som the Stockholm Institute of Transition Economics and East European Economies, SITE. På senare år har ÖEI:s verksamhet i allt högre grad inriktats på forskning. I Sverige består verksamheten i övrigt av publikation av rapporter och informationsmaterial, anordnande av konferenser och seminarier, samt rådgivning till stiftare, intressenter och prenumeranter. Internationellt ägnar sig ÖEI åt institutionsuppbyggnad i regionen. T.ex. samarbetar institutet med universitet i bl.a. S:t Petersburg, Moskva och Kiev samt med Handelshögskolan i Riga. Vidare hjälper ÖEI Eurasia Foundations att implementera ett utbildningsprogram i Ryssland och Ukraina, samt driver ett större Tacis-projekt – RECEP.

Institutet har under den senaste femårsperioden finansierats dels genom årliga statliga bidrag om 4,6 miljoner kronor och en intressentgrupp från näringslivet bestående av åtta banker och större företag och dels genom ersättningar från utomstående uppdragsgivare samt i mindre omfattning genom prenumerationsavgifter. I september beslutade UD att en utvärdering av ÖEI:s verksamhet skulle göras. Utvärderingen skulle göras i två delar, en del avseende den svenska verksamheten och en del avseende den internationella.

I utvärderingen av den internationella verksamheten konstateras att ÖEI i ett internationellt perspektiv har funnit och arbetar med ett forskningsområde som inte bara ligger i frontlinjen av den nationalekonomiska forskningen utan också är av avgörande betydelse för Rysslands framtid. Det kommenteras att de flesta av ÖEI:s forskare är unga vilket kan ha sina risker, men att det också innebär ett stort hopp för framtiden. ÖEI:s viktigaste problem är enligt utvärderingen att institutionen tagit på sig för mycket arbete vilket i någon mån leder till brist på fokusering. Något som påpekas som viktigt för institutets roll internationellt är att ÖEI, om institutet vill ha ett större inflytande över policydiskussioner och beslutsprocesser, måste skapa bättre kontakter med organisationer som IMF, Världsbanken, EBRD och OECD.

När det gäller den akademiska kvaliteten på ÖEI:s verksamhet konstateras att de seniora forskarna är erkända auktoriteter inom sina områden och de yngre forskarna har rekryterats från några av världens främsta universitet. Sammantaget menar utvärderaren att det inte råder några tvivel om att ÖEI:s forskning är av mycket hög kvalitet. ÖEI har nu utvecklat en mycket närmare relation till Handelshögskolan än vad som var fallet under institutets första år. Institutet har ett brett nätverk och deltar i aktiviteter i olika länder i Europa, transitionsländer och i USA, dock inte i Sverige och de nordiska länderna. Den övergripande bedömningen av den internationella verksamheten är att den fungerat väl och att institutet är välrenommerat internationellt. Under den relativt korta tid sedan den senaste chefen för ÖEI tillträdde har institutet framgångsrikt omformulerat sina mål och sin mission. ÖEI har också lockat till sig ökad finansiering. Mot bakgrund av detta föreslår utvärderaren ett fortsatt stöd.

Utvärderingen av verksamheten mot den svenska marknaden drar slutsatsen att verksamheten har ett övergripande värde för Sverige och olika aktörer i det svenska samhället. Nyttan ur omedelbar operativ synvinkel har dock avtagit för delar av målgrupperna. Under ÖEI:s första femårsperiod hade spridning av allmän ekonomisk information

en framträdande plats i verksamheten, vilket rönste stor uppskattning hos intressenter och prenumeranter. I takt med att nya källor för samma sorts information började växa fram kom institutets roll på detta område att minska. Detta har lett till ett avtagande intresse från prenumeranternas sida. Utvärderingen konstaterar att institutets verksamhet efter en tid av osäkerhet kring inriktningen på verksamheten och en rad chefsbyten på kort tid stabiliserats och att det satsats på en ökad forskningsinriktning. Liksom i den ovan sammanfattande utvärderingen bedöms institutet varit framgångsrikt i denna förändringsprocess och vara en välrenommerad forskningsinstitution.

Utvärderingen rekommenderar att ett nytt femårigt avtal ingås med institutet. Ansträngningar bör göras för att höja profilen på den svenska marknaden och för att bredda gruppen sponsorer.

Sida Supported Advantage Projects in the Baltic States (Sida Evaluation 99/15)

Utvärderare: Claes Lindahl och Petra Stark, juni 1999

Advantage Estonia, Balticum and East-projekt har stötts sedan 1993 genom SwedeCorp och efter 1995 genom Sida. Kostnaden under tiden 1993–1999 har varit ca 4 miljoner kronor för projekt i Estland, Lettland och Litauen. Projekten har byggt på tekniskt stöd på företagsnivå som ett samarbete mellan svenska importörer och baltiska producenter, företrädesvis i form av handelsmässor. Av fyra tänkta produktgrupper genomfördes till slut samarbete endast kring två grupper; textil och möbler.

Vad gäller samarbetet inom såväl textilsektorn som möbelsektorn kan utvärderingen konstatera att de involverade i projektet varit relativt nöjda med detsamma. Även i de fall då handelsmässorna inte lett till konkreta affärer har företagarna tyckt att det har varit lärorikt att träffa tillverkare från andra länder och att bekanta sig med konkurrenterna i respektive bransch. Av de deltagande textilföretagen beräknas en tredjedel nu exportera till Sverige och för ett fåtal av dem har Sverige utvecklats till den största exportmarknaden. Flera av företagen inom träindustrin exporterar till Sverige, men inget har Sverige som sin största marknad. Advantage-projekten bedöms i utvärderingen ha bidragit till uppfyllelse av de uppsatta övergripande målen, dvs. främjande av export, handel mellan Sverige och Baltikum

samt kunskapsöverföring till deltagande industrier och samarbetsorganisationer. På makronivån är det svårt att säga att projekten bidragit till ändrade trender i handeln mellan Sverige och de baltiska staterna, då handeln till viss del redan var etablerad och snabbt växande då projekten startade. Den viktigaste effekten av projekten har varit överföringen av kunskap om exportmarknadsföring. Stärkande och kapacitetsutveckling av de deltagande företagarorganisationerna bedöms vara den svagaste delen av projektet. Projektens kostnadseffektivitet bedöms som hög.

Viktiga komponenter för projektens framgång har enligt utvärderingen varit; användandet av professionella konsulter med sektorspecifik kunskap och breda nätverk inom respektive sektor, en engagerad projektledning under en längre tid samt en bra projektdesign. Utvärderarna menar att Advantage-konceptet är tillräckligt intressant för att prövas i andra länder, men rekommenderar att eventuella nya Advantage-projekt noggrant bedöms utifrån den specifika situationen i landet/sektorn. Advantage-projekten kan vara ett bra verktyg i vissa situationer, men inte i alla.

Technical Assistance to Central and Eastern Europe. A Cooperation Between the Chambers of Commerce in Sweden and in Central and Eastern Europe (Sida Evaluation 99/19)

Utvärderare: Claes Lindahl, Monica Brodén och Peter Westermark, juni 1999

Den aktuella utvärderingen täcker 11 tekniskt stödprojekt i Central- och Östeuropa under tre rubriker; (i) kapacitetsstärkande av handelskammarna i Litauen, Lettland, Kaliningrad och Bosnien Hercegovina (kostnad 4,4 miljoner kronor under 1995–1998), (ii) kvinnligt företagande i Polen (kostnad 0,7 miljoner kronor under 1997–1998) och (iii) svenska rådgivare i särskilt utvalda industrier i Lettland och Litauen - Swedish Baltic Corps, SBC (kostnad 26 miljoner under 1994–1997).

Målen för handelskamarprojektet har varit att bygga upp fungerande organisationer för den privata sektorn, värva nya medlemmar, skapa närmare relationer med företagarsektorn samt stärkt samarbete mellan svenska handelskammare och handelskammarna i målgruppen. Målen har till viss del uppfyllts och

möjligheten att förbättra måluppfyllelsen bedöms öka. Kostnads-effektiviteten bedöms av utvärderarna behöva förbättras.

När det gäller projektet för att främja kvinnligt entreprenörskap i Polen, bedöms målen ha varit alltför ambitiösa i förhållande till de planerade aktiviteterna. Projektet kan inte sägas ha fått några djupare effekter på den polska handeln eller ha bidragit till en utvidgning av affärsmöjligheterna för kvinnor. Utvärderingen menar att projektet tycks ha planerats över huvudet på de deltagande organisationerna och de kvinnliga entreprenörerna, vilket gör att man ifrågasätter projektets relevans.

Swedish Baltic Corps-projektet syftade till att överföra kunskap och kompetens till utvalda industrier, främja exportutveckling och ökade kontakter med marknader i Väst. Detta skulle ske genom att arbetslösa med yrkeskunskaper från svenska industrier skulle arbeta i utvalda industrier i Baltikum. Projektet stöddes av Sida och AMS. Även om de mottagande företagen och lokala organisationerna beskriver SBC som positivt, är utvärderingens generella slutsats att projektets fördelar inte överväger projektkostnaderna. Måluppfyllelsen och uthålligheten bedöms som låg av flera olika skäl. Problemen, menar utvärderarna, ligger både i projektplaneringen och styrningen. Exempel på problem som anges är att aktiviteterna i hög grad varit utbudsdrivna snarare än efterfrågestyrda, samt att den kunskap som rådgivarna kunde bidra med inte spreds utanför det specifika företag där de var verksamma. SBC-projektet bedöms ha varit ett barn av sin tid och inte menat att reproduceras. Skulle så vara fallet rekommenderar utvärderingen en modifierad projektdesign. Ett eventuellt fortsatt stöd till handelskammare i Central- och Östeuropa bör enligt utvärderingen också modifieras. Det rekommenderas att fokusera mer på strategiska frågor för företagarsektorn i de respektive länderna, snarare än att främja handelskammare som en av många leverantörer av grundläggande företagsservice. En generell kommentar från utvärderarna är att stöd för organisationer inom den privata sektorn bör utgå från ett mer holistiskt perspektiv samt att SwedeCorp/Sida borde ha spelat en mer proaktiv roll istället för att fungera som en reaktiv finansiär på initiativen, som till största del tagits av de svenska handelskamrarna.

Utvärdering av projektet Polen i fokus (Utrikesdepartementet)

Utvärderare: Mika Larsson, november 1999

Syftet med ländersatsningen på Polen, som signalerades i vårpropositionen 1998, har formulerat som att ”tydliggöra det breda svenska engagemanget för landet och därvid engagera intressenter och aktörer från alla samhällsområden”. Projektet anvisades 10 miljoner kronor att delas lika mellan UD och Närings- och handelsdepartementet. I en regeringsskrivelse (1999/2000:7) lades till syftet ovan att kontakterna mellan alla samhällssektorer i de båda länderna långsiktigt skulle stärkas.

Polen i fokus (PIF) utvärderades i november 1999. Utvärderingen konstaterar att projektet, som är ett pilotprojekt, fick en olycklig start till följd av ett otydligt koncept. Många hade tolkat syftet med projektet som att Polen skulle presenteras i Sverige. När syftet visade sig vara det motsatta väcktes en viss besvikelse och misstänksamhet. PIF fick också en mycket kort startsträcka. Genomförandefasen bedöms dock ha gått betydligt bättre. Detta till följd av att planeringen fördes ner på regional nivå, allteftersom region-mot-region-modellen, förespråkad av Sverige ambassad i Warszawa, formulerades som projektets huvudlinje. Projektets statliga budget har fungerat som en katalysator för annan finansiering och medlen har åtminstone tredubblats av regionala aktörer. ”Varumärket Sverige” bedöms kraftigt ha förstärkts i Polen. Utredaren rekommenderar PIF-modellen för framtida ländersatsningar. En viktig faktor för att projektet som helhet skall kunna betecknas som lyckat är att utveckla en modell för uppföljning. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av projektets pilotkaraktär. När det gäller ländersatsningar som verktyg signalerar utvärderingen vikten av att inte utannonsera denna typ av satsningar alltför ofta, då detta kan göra att trovärdigheten i desamma går förlorade. Det finns vidare en risk för att engagemanget från regionerna urholkas.

Utvärderingen ett flertal nyckelfaktorer för genomförande av liknande projekt. T.ex. vikten av förankring hos målgruppen, klarhet i definitionen av målgruppen, tydlighet och samverkan.

Näringslivet och Östeuropa. En kartläggning av fyra länders samarbete på näringslivets område med reformländerna i Central- och Östeuropa (Sida)

Utvärderare: Sven Öhlund, april 2000

Det näringslivsfrämjande stödet utgör en viktig del av Sida-ÖST:s verksamhet för att stödja omvandlingsprocesserna i Central- och Östeuropa. Detta stöd har under senare år kommit mer i fokus och kommer också att utökas i framtiden, i synnerhet i Ryssland och Ukraina. Sida-ÖST beställde i april 2000 en granskning av det näringslivsfrämjande stöd som lämnas som en del av stödet till Östeuropa av några av de viktigare bilaterala givarländerna. De länder som bedömts som mest intressanta är Danmark, Finland, Tyskland och Storbritannien. En viktig bidragande faktor för att lyfta de näringslivsfrämjande frågorna har varit förberedelsearbetet för inriktningen och användningen av Östersjömiljard 2, samt regeringsskrivelsen ”Ekonomisk utveckling och samarbete i Östersjöregionen”.

Inget av de olika undersökta givarländernas har någon egentlig och separat anslagspost för näringslivssamarbete, möjligen är Danmark ett undantag. Tysklands bistånd har en stark policyinriktning mot att skapa gynnsamma förutsättningar för näringslivsverksamhet. Samtliga länder anser sig ha ett från mottagarländerna efterfrågestyrt program. Det egna näringslivets kompetens utnyttjas, men det understryks att upphandling sker i konkurrens. När det gäller val av samarbetsländer är det endast Danmark och Finland som har en uttalad prioritering mot ett begränsat antal länder. Danmark prioriterar reformländerna kring Östersjön och Finland ett närområdessamarbete som omfattar fyra regioner i Ryssland och de baltiska staterna. Ryssland väger tungt i både Englands och Tysklands program

Samtliga länder har anslaget för östsamarbetet koncentrerat till ett departement. För Finland och Danmarks del är det Utrikesdepartementet, i England är Department for International Development, DFID, det ansvariga och i Tyskland Bundesministerium für Wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung. Genomförandet skiljer sig dock åt något i de olika länderna. I Danmark och Finland fördelas anslaget ut i olika delposter till andra departement och till viss del till andra organisationer, t.ex. enskilda organisationer. I England svarar DFID för implementeringen och i Tyskland har Kredietanstalt für Wiederaufbau, KfW, delegerats uppgiften att planera och genomföra stora delar av programmet tillsammans med Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit, GTZ.

Bland det undersökta gåvobiståndet har endast ett särskilt program för finansiering av projekt återfunnits, nämligen den danska miljökreditordningen. Där har sedan 1998 ett belopp avsatts ur

biståndsanslaget avsett att subventionera krediter för finansiering av miljöprojekt. Samtliga länder, utom England, har satt upp riskkapitalfonder för finansiering av företag på joint venture basis i mottagarländerna (jfr Swedfund International). KfW har olika kreditprogram bl.a. för finansiering av angelägna miljöprojekt, för småföretag osv. Dessa program är globala.

I upphandlingsärenden säger sig samtliga länder vara noga med att upphandlingen sker enligt gällande bestämmelser. Man vänder sig i första hand till den inhemska marknaden, men i större projekt kan man eventuellt även gå ut på den internationella marknaden. Länderna säger sig regelmässigt hålla EU och andra relevanta instanser informerade om sina förehavanden. Olika former av stöd till kommersiellt drivna företag i Östeuropa förekommer i ländernas program, särskilt i det tyska. Förstudier, utbildning och ledarutveckling är insatser som görs utan att det uppfattas som bidrag och subventioner till det egna landets företag. Samarbetet med ländernas eget näringsliv förefaller enligt utvärderingen vara mest förekommande i de mindre länderna Finland och Danmark. Näringslivet deltar en kontinuerlig dialog och i viss utsträckning i planeringen av biståndsinsatser. I England är samarbetet av ringa omfattning. I Tyskland sker ett nära samarbete med näringslivet i implementeringen av programmet. Samtliga länder upprätthåller ett nära samarbete med de multilaterala bankerna och alla har inrättat Trust Funds vid sådana organisationer. Kontakterna är också regelbundna med EU:s PHARE och Tacis program.

Utvärderaren gör bedömningen att det svenska samarbetet med det egna näringslivet i Östverksamheten generellt står sig bra vad gäller former och innehåll i jämförelse med de undersökta länderna. De statliga budgetarna för samarbete med reformländerna är begränsade i de undersökta länderna. Därför inriktar sig alla dessa starkt mot de penningstarka EU-programmen. Här menar utvärderaren att Sverige skulle kunna göra betydligt mer för att stödja det egna näringslivet i dess strävan för att få internationell finansiering. T.ex. kan antalet svenskar i de berörda multilaterala organen ökas, stöd kan ges till mindre och medelstora företag i deras kontakt med multilaterala organ och kontakterna med projektägarna i mottagarländerna kan förbättras. Vidare föreslås att se över strukturen på representationen i mottagarländerna, ge ökade resurser för information och marknadsföring av Swedfunds tjänster, inrättande av en fond för finansiering av förstudier för investeringsprojekt samt att se över system, hantering och villkor för investeringsgarantiordningen och

som så bedöms motiverat, inrätta en särskild garantiordning för investeringar i reformländerna.

Nordpraktik – New Managers for Russia (Sida Evaluation 00/12)

Utvärderare: Lennart Peck och Björn Ternström, juni 2000

Sverige har sedan 1998 genom Föreningen Norden stött programmet Nordpraktik - New Managers for Russia, ett utbildningsprogram för lovande unga ryska chefer. Kostnaden för programmet har varit ca 12,5 miljoner kronor/år. Programmet tillkom efter ett initiativ av den dåvarande presidenten Jeltsin att utveckla ett managementutbildningsprogram för unga ryska chefer. Som ett komplement till utbildningen i Ryssland tillfrågades det internationella samfundet om stöd i form av praktik utomlands. Den svenska regeringen svarade med att erbjuda 1 000 praktikplatser över en femårsperiod. Det övergripande målet för programmet är att utveckla affärskontakter mellan Ryssland och Sverige och samtidigt ge ryska ”praktikanter” en grundläggande kunskap om marknadsekonomin.

Utvärderingen, som beställts av Sida efter halva programtiden för att göra rekommendationer inför programmets andra hälft, konstaterar att programmet har många mål och många intressenter med delvis olika intressen. Programmet har antagit en pragmatisk hållning och modifierat projektet efterhand, vilket bedöms som positivt. Kvarstår som problem gör dock att programformuleringen är vag när det gäller prioriteringar och att målhierarkin inte är tydlig. Kvantitativt har programmet hittills inte uppnått sin mål. 1998 var målsättningen att erbjuda 200 praktikplatser och 1999 160. Resultatet blev 119 respektive 97 för de två åren. Kvalitativt tycks projektet dock ha lyckats bättre i det att praktiken skulle motsvara både praktikantens och värdföretagets behov. De omedelbara effekterna av programmet har varierat betydligt från fall till fall. När matchningen företag-praktikant varit lyckad tycks resultatet varit betydande. I vissa fall tycks dock praktiken inte haft någon effekt alls. Uppföljningen av praktikplatserna liksom informationen om programmet bör enligt utvärderingen förbättras. I generella termer har programmet varit relevant för samtliga intressenter. Olika intressenter tenderar dock att betona olika mål med programmet. Programmet bedöms som arbetsintensivt och därigenom kostsamt.

Det rekommenderas att programmet inför sin fortsättning tydligare definierar mål och inriktning (t.ex. genom ett LFA-seminarium med de huvudsakliga intressenterna). Nya sätt att rekrytera praktikanter och värdföretag bör eftersökas. Programmet rekommenderas fortsätta betona kvalitet istället för kvantitet. Detta är i synnerhet viktigt då programmet är relativt kostsamt. Nordpraktik bör satsa mer på uppföljning och information om programmet. Utvärderingen har inte haft som uppgift att bedöma de mer långsiktiga effekterna av programmet, men kan konstatera att det är troligt att resultaten kommer kunna vara uthålliga.

Undersökning av svenska företags ryska och baltiska etableringar (Stockholms Handelskammare)

Skribent: OMA – Omvärld Marknad Analys, oktober 2000

Omvärld Marknad Analys, OMA, har på uppdrag av Stockholms handelskammare undersökt svenska företags etableringar i Ryssland och de baltiska länderna. Undersökningen har baserats på ett representativt urval av de 900–1 000 svenska företag som helt eller delvis äger drygt 1 300 lokala företag. Undersökningens mål har varit att uppdelat per land, redovisa de problem och svårigheter som företagen mött, samt i möjligaste mån orsaker till problemen.

För de fyra länderna nämns tre faktorer som de största hindren för företagets verksamhet; tillgång på tillförlitlig kreditinformation, tullar och gränspassager samt inkonsekvent och oklar lagstiftning. Andra problem som lyfts fram, men som skiljer sig åt mellan länderna är korruption, tillgång på nyckelkompetens, tillgång på kapital och verkställbarhet av domar och beslut. Den organiserade brottsligheten upplevs som det minst begränsande av 17 kartlagda problemområden. Det konstateras att Estland hunnit längst i sin utveckling och uppvisar de bästa förutsättningarna bland de granskade länderna. Bilden av Ryssland som det besvärligaste landet bekräftas. En myt OMA menar bör avlivas är att Litauen ligger långt efter sina baltiska grannar.

Vad gäller utvecklingen av gjorda investeringar visar undersökningen att avkastningen utvecklats som förväntat eller bättre för nära 90 procent av de större företagen. Motsvarande siffra för de mindre företagen är ca 50 procent. Vid en granskning av andra problem i jämförelse med företagets storlek kan samma mönster skönjas. De små företagen har det svårast samtidigt som andelen

svenska småföretag av totalen i Baltikum och Ryssland är kraftigt övervägande. De små företagen måste enligt undersökningen vara beredda på att det tar tid innan verksamheten bär sig och ha tålamod och långsiktigt engagemang.

Utgångspunkten för undersökningen har, trots ett uttalat problemfokus, varit att de fyra länderna har en stor potential och goda möjligheter finns för svenska företag att etablera sig på marknaderna. Mot bakgrund av resultaten i undersökningen gör OMA fyra rekommendationer till Stockholms Handelskammare gällande vad de kan göra för att förbättra rådgivningen till företag, samt för att påverka beslutsfattare och näringspolitiken i Sverige och de fyra länderna. Dessa rekommendationer riktar sig också till andra organisationer och myndigheter

Rekommendation 1) Det är nödvändigt att koordinera de aktiviteter som initieras av olika svenska myndigheter och organisationer för att skapa en enad front för att bli ett affärscentrum i Östersjöregionen med Stockholm i spetsen. För detta behövs ett initiativ från regeringen så att de medel och kunskaper som finns utnyttjas mer effektivt och kommer företagen till nytta. Exportrådet och Stockholms stad bör ingå i ett sådant samarbete tillsammans med Stockholms och övriga handelskamrar. Andra lämpliga intressenter som nämns är branschorganisationer, EKN och Sveriges tekniska attachéer. Det stöd som getts från bl.a. Sida och UD i form av StartÖst-bidrag och Östersjömiljarden upplevs enligt undersökningen skjuta över målet. Informationen har varit dålig och ansökningsprocessen bedöms som omständlig och tidskrävande. Rekommendation 2) Skapa erfarenhetsgrupper i länderna, bestående av etablerade företag med lång erfarenhet av verksamhet i de aktuella länderna, som kan underlätta etableringsfasen för företag och fungera som back-up vid svårigheter. Rekommendation 3) De ovan nämnda etablerings- och verksamhetshindren utgör stora problem för företagen och måste åtgärdas. Detta kan enligt OMA ske genom att Stockholms Handelskammare tillsammans med andra påverkar beslutsfattare i de berörda länderna och medvetandegör dem om företagens erfarenheter samt hur hindren kan undanröjas. Detta kan göras i ett gemensamt initiativ enligt rekommendation 1 och gärna genom ett liknande forum som beskrivs i den andra rekommendationen. Exempel på åtgärder är förvaltningssamarbete mellan Sverige och de fyra länderna samt att stärka och utöka utbildningssamarbetet genom Stockholm School of Economics i Riga. Rekommendation 4) Stockholms Handelskammare bör verka för att en mer positiv bild av de baltiska länderna och

Ryssland förmedlas i medierna och offentligt. Undersökningen visar på att företag etablerade i de berörda länderna tror på marknadernas potential och inte räds de problem som existerar.

SOCIALA SEKTORER

Evaluation of the Psychiatry Project of the East Europe Committee of the Swedish Health Care Community (SEEC) 1995-1998

Utvärderare: Nils Öström, maj 1999

Sveriges riksdag beslöt 1994 att avsätta 15 miljoner kronor för samarbete inom psykiatriområdet i Östeuropa. Stödet har kanaliserats genom Sida till Hälso- och sjukvårdens Östeuropakommitté, ÖEK. Psykiatri har varit ett nyckelområde för ÖEK sedan kommittén bildades 1992. Aktiviteterna har geografiskt sett fokuserats till de baltiska länderna samt under de senare åren också nordvästra Ryssland. Målen för verksamheten har varit kunskapsöverföring och utveckling av organisationsstrukturer och lagstiftning. Projekten är tänkta att främja en långsiktig kapacitetsutveckling och förändrade attityder och tillgängavägssätt. Projekten har varit inriktade på följande områden 1) etiska frågor – främjande av mänskliga rättigheter för patienterna inom den psykiatriska vården, 2) legala frågor – diskussion och rådgivning rörande lagreformer på området, 3) strukturella frågor – främjande av en systemreform för en satsning på vård på grannskapsnivå och mindre på institutionell vård och 4) kvalitetsfrågor- stärkande av psykoterapin, psykiatrisk vård för barn, kontroll av missbruk av droger, kunskap om självmord, lagarbete och ledarskapsutbildning.

I samband med att ÖEK inkom med en ansökan om fortsatt stöd för 1999 beslutade Sida att låta göra en oberoende utvärdering, vilken skulle utgöra ett beslutsunderlag för ett eventuellt fortsatt stöd. Utvärderingen konkluderar att stödet tydligt främjat utveckling av kunskaper och förändringar i attityder och förhållningssätt. När det gäller organisatoriska och lagförändringar har dock resultaten varit sämre. Detta menar utvärderaren främst beror på externa faktorer som t.ex. generella budgetrestriktioner och finansieringspolicies. Vidare beror det på att samarbetet fokuserat på att finansiera förfrågningar från samarbetspartners och har inte inkluderat initiativ kopplade till

centrala eller regionala administrativa myndigheter. Samarbetets betydelse har stärkts av det faktum att Sverige har varit en av de största givarna inom psykiatriområdet i Baltikum.

Utvärderingen menar att det finns behov av ett fortsatt stöd för att möjliggöra ett mer långsiktigt upprätthållande av den kapacitet som utvecklats och de förändringar som initierats. Detta stöd bör inriktas på aktiviteter som främjar den interna kapaciteten för förändring och utveckling, i form av lärarutbildning, ledarskapsutbildning och utbildning i grundläggande forskningsmetoder. Vidare rekommenderas att förbättra projektformuleringar, rapporteringen och uppföljningen av samarbetet.

Systemrevision av Hälso- och sjukvårdens Östeuropakommitté (Sida)

Revisorer: Larry Ribbeklint och Bengt Carlström, april 2000

Hälso- och sjukvårdens Östeuropakommitté, ÖEK, är en ideell förening med en verksamhet som beskrivits ovan. I början av 2000 fick KPMG i uppdrag av Sida-ÖST att genomföra en systemrevision på ÖEK. Uppdraget ingick som ett led i Sida-ÖST:s önskan att avstå från granskning av mindre insatser och istället lägga tonvikt vid de större strategiska satsningarna och uppföljning av samarbetspartens verksamhet.

I systemrevisionen har KPMG funnit att det finns en formell styrning av organisationen som utgår från föreningsstämman och styrelsen. ÖEK bedöms ha en klar, beslutad och dokumenterad organisationsstruktur där ansvarsfördelningen är given. Till detta kommer interna värderingar som också ger en informell styrning och organisation. Slutsatsen är att verksamhetsstyrningen, tillsammans med den uppbyggda organisationsstrukturen, det formella arbetssättet samt beslutsfattande förmår att ta hand om de krav som ställs på utvecklingssamarbetet. En brist i organisationen är en hög frånvarokänslighet för nyckelpersoner. Revisorerna rekommenderar därför att en framtidsanalys görs av om hur kontinuitet och kunskapsöverföring skall ske inför framtiden avseende nyckelpersoner. Vidare rekommenderas att ÖEK fortsätter i sin strävan att utveckla sin uppföljning och utvärdering av projekt och att detta i sin tur får inverkan på den verksamhetsmässiga rapporteringen. I anslutning till detta rekommenderas att kompletterande

bedömningsmallar för granskning av projektansökningar utvecklas. Det föreslås också att ÖEK upprättar en verksamhetshandbok.

En fråga som lyfts fram i revisionen är avtalsregleringen mellan parterna i syftet att förtydliga vilka rättigheter och skyldigheter som finns mellan Sida och ÖEK, mellan ÖEK och samarbetande organisation samt mellan samarbetande organisation och projektledare. I detta sammanhang har revisorerna haft synpunkter på att parterna inte beaktat vad som kan hända om ett projekt fallerar. Vidare har synpunkter framförts på att revision av projekt inte utförts på föreskrivet sätt. Sidas krav på att ha medel för utvecklingssamarbetet på ett särskilt konto har inte uppfyllts och inte heller att det skall vara två i förening som tecknar kontot. Slutligen föreslås att samtal tas upp med Sida om medelsöverföring via kurirverksamhet.

INFRASTRUKTUR

Den mänskliga faktorn. Samarbete mellan svenskt postväsende och den regionala posten i S:t Petersburg, Ryssland (Sida Evaluation 98/4)

Utvärderare: Lars Rylander, november 1997

Den svenska posten, genom SwedPost AB, och posten i S:t Petersburg inledde 1995 ett samarbete finansierat av Sida med ca 3,2 miljoner kronor. Det övergripande målet för samarbetet har varit att utveckla posten i S:t Petersburg till ett modernt och välutrustat postföretag. SwedPost åtog sig i det sexåriga samarbetsavtalet att (i) medverka i upprättandet av en affärsplan för posten i S:t Petersburg, inklusive utveckling av posttjänster i nordvästra Ryssland och internationell post i övriga delar av Ryssland och (ii) att medverka i genomförandet av planerna i form av experthjälp under 6 år.

Utvärderingen omfattar fas 1 och 2 av samarbetet som genomfördes under 1995–1997. I fas 1 upprättades en affärsplan med en arbetsmetodik som byggde på den svenska postens arbetssätt (stegvisa decentraliserade processer, nulägesanalyser, formulering av affärsidé och strategi samt konkreta mål etc.). Detta ledde till att affärsidén blev väl förankrad i generaldirektörens affärsplan för posten i S:t Petersburg. Två mer operativa affärsplaner utvecklades också. Utvecklingen av dessa blev både tidskrävande och kostsam och genererade kritik från ryskt håll för att inte ha gett några konkreta

resultat. Trots dessa problem menar utvärderaren att två viktiga milstolpar avverkats; 1) GD:s affärsplan har samlat nödvändig information som grund för arbetet och innehåller en utvecklingsstrategi och 2) en representant från den svenska posten stationerades i S:t Petersburg vilket har betytt ett mer personligt och professionellt engagemang. Den första fasen kan enligt utvärderingen betraktas som en lärofas.

Fas 2 styrdes av tydliga mål i form av förbättrade tjänster och nya produkter. Måluppfyllelsen kommer dock enligt utvärderingen inte bli fullständig i tid. Utvärderingen pekar på frågan huruvida dessa delprojekt kommer att leda till det långsiktiga målet att utveckla posten i S:t Petersburg till en modern och välutrustad postal organisation. Det skrivs att posten hittills visat för lite transparens kring frågor om ekonomi och lönsamhet för att en sådan diskussion skall kunna föras. Viktigt är att konsolidera de hittills uppnådda resultaten och att inte ta fram nya produkter och tjänster innan de första är implementerade. Under förutsättning att man gör det och att en konkret verksamhetsplan utarbetas, rekommenderas Sida att fortsätta stödja verksamheten under 1998. Sida rekommenderas vidare att ställa sig positiva till att finansiera en spridning av erfarenheterna i regionen och se projektet som en modell för postens internationalisering och en grund för ett fortsatt kommersiellt samarbete.

FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI

Swedesurvey Projects in Russia and Ukraine. Land Registration Systems and Land Information Management (Sida Evalutaion 98/24)

Utvärderare: Ivan Ford, Susan Nichols, Mark Doucette och Jaap Zevenbergen, december 1998

Sverige har stött aktiviteter med bäring på jordreformsprocesserna i Ryssland och Ukraina sedan 1991. Det övergripande målet har varit att stödja omvandlingen mot demokrati och marknadsekonomi. Merparten av stödet har rört sig om kunskaps- och erfarenhetsöverföring. Hittills har projekt för totalt ca 54 miljoner kronor finansierats i Ryssland och för 9 miljoner kronor i Ukraina. Projekten har främst fokuserat på utveckling av land-

registreringssystem och landinformationshantering. Swedesurvey AB har kontrakterats av Sida för att stå för utbildning (studieresor, seminarier och praktiska övningar) inom dessa områden samt, värdering, beskattning och systemutveckling. Vidare har Swedesurvey bidragit i processen att etablera ett utbildningsprogram i landadministration på Novgorod School. Utöver detta har Sverige också bidragit med ett mindre stöd i form av teknisk utrustning till olika projekt.

I juni 1998 beställde Sida en utvärdering av de projekt rörande landregistreringssystem och landinformationshantering som genomförts av Swedesurvey AB, den Statliga kommittén för landresurser och Huvudadministrationen för geodesi, kartografi och lantmäteri i Ryssland respektive Ukraina. Två projekt i Ukraina utvärderades och tio i Ryssland. Utvärderingen konstaterar att Sidaprojekten har gett ett viktigt bidrag till introduktionen av lantmäterisystem i nordvästra Ryssland och centrala Ukraina. Projekten har bidragit till skapandet av en grupp människor på både lednings- och operationell nivå inom de i projekten deltagande institutionerna, som nu har viktiga kunskaper om lantmäteri. Särskilt bra utbildningsinsatser bedöms studieresorna ha varit. Trots att kunskaperna ökat råder dock en brist på både tekniska och mänskliga resurser för att implementera systemen. Detta är en allvarlig brist, som mot bakgrund av den ekonomiska situationen i länderna inte kommer att kunna åtgärdas på kort sikt. Den komponent i vilken teknologi erbjuds som stöd bedöms som lagom stor för att visa på de tekniska aspekterna av systemen.

Utvärderingen pekar på att kontakterna och samordningen mellan projekt inom sektorn är svag. Det är viktigt att förbättra samordningen för att undvika konflikter och dubbelarbete. Trots avsaknaden av en fullständig lagstiftning på jordområdet har projektet kunnat fungera. Utvärderarna menar att de system och de kunskaper som utvecklats kan bidra till att visa hur lagstiftningen kan formuleras. Det är viktigt att tydligare definiera mål och aktiviteter i projekten, samt att försöka harmonisera språkbruket. Många av termerna kan vara nya och det kan finnas översättningsproblem mellan de olika språken, men det är viktigt att försöka försäkra sig om att alla parter menar samma sak med de termer som används. Detta för att göra en gemensam tolkning av mål och medel möjlig samt för att förbättra uppföljningsbarheten av projekten.

Masters Programme in Land Management. Swedish Support Channeled through the Royal Institute of Technology (KTH) to Participants from Central and Eastern Europe (Sida Evaluation 99/6)

Utvärderare: Jim Widmark, december 1998

Kungliga Tekniska Högskolan, KTH, och Swedesurvey AB har sedan 1996 med finansiering från Sida drivit ett engelskspråkigt mastersprogram i lantmäteri (land management). Programmet är en del av stödet till Central- och Östeuropa med det övergripande målet att stödja omvandlingen mot demokrati och marknadsekonomi. Kostnaden för programmet mellan 1996–1998 beräknas till ca 30 miljoner kronor. Målet för mastersutbildningen är att ge utvalda grupper en möjlighet att studera ämnen relaterade till fastigheter i en omgivning med en lång tradition av utbildning inom området.

I den utvärdering som beställdes av Sida 1998 konstateras att programmet gjort ett viktigt bidrag i skapandet av en kunnig grupp akademiker på universitet och institutioner, som arbetar med landreformer. Rekryteringen av studenterna, utbildningsmetoderna och de faciliteter som erbjuds studenterna bedöms som tillfredsställande, vilket enligt utvärderaren gör att programmets kvalitet som helhet kan bedömas som god. Programmet är relevant för såväl mottagarländernas, som elevernas och Sveriges prioriteringar. Måluppfyllelsen har varit god och kostnadseffektiviteten hög. 59 av 60 elever har deltagit i all obligatorisk undervisning, 46 av 60 har avklarat samtliga examinationer och 21 har avslutat sina examensuppsatser. Ca 90 procent av eleverna antingen planerade eller hade efter kursen återgått till sina tidigare arbetsplatser. Vissa hade bytt arbetsgivare, från universitet till en myndighet eller tvärtom. Hälften av studenterna hade skrivit på kontrakt om att arbeta för sin "hemmainstitution" ett antal år efter examen.

Samarbetet mellan KTH och Swedesurvey behöver enligt utvärderingen stärkas. För att uppnå en tydligare ansvarsfördelning rekommenderas att KTH blir den enda kontraktsparten för Sida och att Swedesurvey fungerar som en underkonsult. Den finansiella rapporteringen för projektet behöver förbättras.

Sida Support to ten Projects at the Geological Surveys of Estonia, Latvia and Lithuania (Sida Evaluation 98/8)

Utvärderare: Torsten Toksvad och Janis Prols, augusti 1997

Sverige inledde under 1991 diskussioner med de baltiska länderna om samarbete vad gäller geologiska undersökningar. Mellan 1993–1997 finansierade Sverige 10 projekt rörande geologiska informationssystem, geologisk kartläggning, torvproduktion etc. till en kostnad av ca 5,5 miljoner kronor. De övergripande målen var kunskapsöverföring inom sektorn för geologiska undersökningar och stärkande av de baltiska samarbetsorganisationerna. Till en början var det tänkt att projekten i huvudsak skulle bygga på teknisk utbildning, men då projekten startade visade det sig att den tekniska nivån hos samarbetsparterna var högre än förväntat. Detta resulterade i att en del av projektens mål omformulerades och utvidgades, dock fortfarande inom det tekniska området. Samarbetsparterna var Sveriges Geologiska Undersökning, SGU, och de motsvarande lokala institutionerna i Estland, Lettland respektive Litauen.

I samband med utarbetandet av landstrategier för de baltiska länderna beställde Sida 1997 en utvärdering av samarbetet kring geologiska undersökningar. Samarbetet har grundats på en kostnadsdelningsprincip. Utvärderingen konstaterar detta varit problematiskt då det har varit svårt att uppnå finansiering av samarbetslandet. Projekten bedöms vara relevanta i förhållande till arbetet med geologiska undersökningar och för utvecklingen av de baltiska länderna. Överföringen av teknologi och utbildningen bedöms som adekvat och måloppfyllelsen har varit god. Projekten förväntas inverka på både attityder och metoder i arbetet i samarbetsländerna. I vissa fall har resultaten t.o.m. överskridit målformuleringarna. Utvärderarna menar dock att detta är ett resultat av att man haft för låga ambitioner från början. Med en bättre kunskap om och bedömning av situationen innan projekten startade hade resultaten troligen kunnat förbättras ännu mer. Resultaten bedöms vara uthålliga, men avhängiga ett antal nyckelpersoner. Kostnadseffektiviteten har bedömts som god, men det tilläggs att denna bedömning är något subjektiv p.g.a. avsaknaden av tydligt uppsatta mål inom vissa områden. Behovet av institutionsstärkande togs enligt utvärderingen inte upp tillräckligt explicit när projekten planerades. Projekten har varit aktiva inom detta område men avsaknaden av formell utbildning när det gäller institutionella frågor bedöms som en svaghet som bör åtgärdas i eventuella framtida projekt. I vissa projekt har språket (engelska) varit ett problem och det rekommenderas att i sådana fall inkludera språkutbildning i ett tidigt skede av projektet.

Administrationen och dokumentationen har varit mycket svag vilket gör att projekten är relativt svåra att följa upp.

Utvärderingen menar att det finns ett tydligt behov av fortsatt stöd för geologiska undersökningar i den baltiska regionen. I ett fortsatt samarbete rekommenderas en kombination av tekniska och institutionella teman. Nyckelfrågor är t.ex. kvalitetsbedömning, presentation, språk (engelska), projektledning och kostnadsneddragningar. Det rekommenderas vidare att inkludera någon slags utbildning gällande nya roller och möjligheter för geologiska undersökningar i en marknadsekonomi.

ÖVRIG FÖRVALTNING

Development of the Tax Administration in Poland in Three Phases (Sida-ÖST)

Utvärderare: Nils-Erik Ågren och Leokadia Westerlund, september 1998

BITS/Sida har sedan 1993 med ca 3,5 miljoner kronor bidragit till ett samarbete mellan Riksskatteverket och Finansministeriet i Polen. De långsiktiga målen för samarbetet har varit att a) trygga förtroendet för det nya skattesystemet i Polen och b) trygga förtroendet för den polska skatteförvaltningen. Projektmålen har varit att förhindra beskattnings- och uppbördsförluster genom 1) en snabbare uppbyggnad av en kontrollorganisation och genom 2) utveckla metoder för kontroll och indrivning.

I juni 1998 beslutade Sida att utvärdera verksamheten. Utvärderingen kan konstatera att samarbetet bedrivits planerligt och nått förväntade resultat och effekter. Dels i bemärkelsen att vissa punkter i utvecklingen nåtts och dels såtillvida att utvecklingsprocesser kommit igång inom den polska skatteförvaltningen, vilka enligt utvärderarna rimligen bör resultera i

ytterligare positiva effekter i framtiden. Projektet bedöms varit av hög relevans ur ett polskt utvecklingsperspektiv och att absorptionsförmågan hos den polska motparten är hög. Den svenska parten bedöms som mycket kompetent.

Från polsk sida har angelägenhet om fortsatt samarbete uttryckts. Den svenska skatteförvaltningen fungerar som en förebild och samarbetsparten är mycket uppskattad. Sverige menar den polska sidan, kan i detta skede bidra med viktiga kunskaper och färsk erfarenheter av EU-anpassning, vilka skulle vara viktiga för Polen i samband med förberedelserna för ett EU-inträde. Utvärderingen ser positivt på relevansen i och möjligheterna till ett effektivt Sidastöd till ytterligare en fas i projektet.

Utvärdering av det svensk-ryska samarbetsprojektet (Utrikesdepartementet)

Utvärderare: Gunnar Pihlgren, november 1999

Sveriges och Rysslands finansministerier har sedan början 1992 samarbetat i det svensk-ryska samarbetsprojektet, SRSP. Till en början samarbetades det inom en mängd områden, men på senare år har en koncentration av samarbetet till fem områden skett: 1) budgetprocessen, 2) statlig revision, 3) allmän revision, 4) skattelagstiftning och skatteadministration samt 5) statsskuld-förvaltning. Projektet har haft många olika komponenter och engagerat en mängd olika institutioner och experter i de två länderna. SRSP har ett eget anslag i statsbudgeten för vilket UD ansvarar. Totalt har mellan åren 1992–1999 46, 5 miljoner kronor avsatts för projektet.

1996 utvärderades projektet för första gången. I september 1999 beslutade UD att låta göra en andra utvärdering av projektet med inriktning på den period som inte täcktes av den tidigare utvärderingen. Den sammanfattande bedömningen är att projektet i flera avseenden lyckats väl. Genom projektet har en plattform skapats för svensk kunskapsöverföring och professionellt erfarenhetsutbyte

mellan svenska och ryska tjänstemän. De teman inom vilka projektet verkar är väsentliga för Rysslands utveckling mot en marknadsekonomi. Projektet bedöms också ha skapat goodwill i sättet att arbeta. Utvärderaren har bedömt det som svårt att påvisa konkreta effekter av projektet. Metodproblemen har förhindrat en säker analys av effekter och deras orsaker. Den främsta kritiken gäller projektets kostnadseffektivitet. De resultat som uppnåtts har betingat ett högt pris. Ett annat problem har varit en alltför bred inriktning av verksamheten. Utvärderaren menar att samarbetet med Sida och andra biståndsgivare bör fördjupas. Styrningen av projektet bedöms inte ha fungerat tillfredsställande.

Mot bakgrund av bedömningen ovan har utvärderingen presenterat följande förslag för projektets fortsättning: 1) att sätta 31 december 2001 som sluttidpunkt för projektet och att projektet därefter övergår till att bli ett reguljärt samarbetsprojekt mellan finansministerierna, 2) koncentration av insatserna – projektet bör sträva efter att få fram ett antal direkt systemförändrande projekt och minska omfattningen av seminarier. Projekt av detta slag skall sökas som ett aktivt och naturligt led i det dagliga projektarbetet. Projekten kan finansieras både av SRSP och om nödvändigt, av Sidas sakanslag, 3) att avveckla styrgruppen från den 1 januari 2000. Beslut om insatser bör fattas av Finansdepartementet efter samråd med Sida. Beslut om större insatser inom SRSP:s verksamhetsområden som kräver finansiering av Sida bör i vanlig ordning fattas av myndigheten. Styrgruppen kan eventuellt ersättas av en referensgrupp och 4) projektets kontaktytor i både Sverige och Ryssland bör vidgas.

Report on an Assessment of the Twinning Instrument under PHARE (Europeiska Kommissionen)

Utvärderare: Ernst Birker, Chris Cooper, Per Molander och Marcel Pochard, juli 2000

Europeiska Kommissionen har beställt en utredning avseende twinning som instrument för institutionsuppbyggnad i Öst- och Centraleuropa. 18 projekt i sex kandidatländer från 1998-års twinningomgång har undersökts.

Utredningen konstaterar att twinning är ett av nästan samtliga intressenter mycket högt värderat instrument för att stödja kandidatländernas utveckling för att svara upp mot de olika acquis

communautaire (EU:s gemensamma regelverk). Kandidatländerna värderar särskilt den permanenta närvaron av de s.k. Pre-Accession Advisors (PAA) och den nära kopplingen till medlemsstaternas administration, där verklig expertis och erfarenhet finns när det gäller implementering av EU:s regelverk. I detta sammanhang ses twinning som en mer användbar och relevant mekanism än de traditionella PHARE-konsultprojekten, då twinning erbjuder direkt tillgång till reell och aktuell arbetslivserfarenhet från medlemsstaternas förvaltningar. Utvärderingen lyfter fram tre områden av faktorer som kan göra att twinning instrumentet inte blir så effektivt som de kan vara. 1) Kandidatländernas mottagningskapacitet måste diskuteras mer på djupet. Utredarnas erfarenhet visar på att de flesta kandidatländer haft en överdrivet optimistisk uppfattning rörande kapaciteten hos den lokala förvaltningen att absorbera det stöd som erbjuds. PAA har ofta inte utnyttjats i så hög grad som vore möjligt. Detta påverkar både de potentiella direkta resultaten och uthålligheten. Brist på utveckling av kandidatländernas horisontella förvaltningsreformer är också ett problem. Många av de undersökta projekten hade hindrats av politiskt inblandning i val av tjänstemän och politisk instabilitet som påverkar förvaltningens funktionssätt. Utöver detta har dåliga löner och arbetsförhållanden samt brist på delegerat beslutsfattande resulterat i en lite motiverad och dåligt fungerande förvaltning. 2) Medlemsstaternas kapacitet att bistå med professionella tjänstemän är begränsad. Många medlemsländer upplever att de p g a en hög arbetsbelastning har svårt att frigöra personal för att arbeta i twinningprojekt. I vissa länders förvaltningsledningar, menar utredarna, ses twinning endast som en irrelevant aktivitet som tar resurser från ett viktigare inhemskt arbete. Utredningens slutsats är att twinning måste marknadsföras mer i medlemsstaterna och att åtgärder måste vidtas för att göra det lättare för medlemsstaterna att delta. 3) Twinning är fortfarande i PHARE-sammanhang ett relativt nytt instrument. Under utredningen har utredarna fått höra många klagomål angående en överdrivet byråkratisk process, långa beslutsprocesser, regler som ändras ofta osv. Utredarna har dock fått intrycket att många av dessa administrativa problem redan har börjat åtgärdas. Det konstateras dock att det är viktigt att öka flexibiliteten i instrumentet och att göra det mer användarvänligt.

4. FRÄMJANDE AV EN MILJÖMÄSSIGT HÅLLBAR UTVECKLING

Förbättrad kärnsäkerhet och strålskydd i Central- och Östeuropa (Utrikesdepartementet)

Utvärderare: Per Johan Svenningsson, juli 1998

Sverige har stött samarbete med Baltikum och Ryssland för förbättrad kärnsäkerhet och strålskydd sedan 1992. De tre huvudelementen i programmet har utgjorts av (i) kärnsäkerhet – hanteras av Statens kärnkraftsinspektion, SKI, (ii) strålskydd – hanteras av Statens strålskyddsinstitut, SSI och (iii) kärnämneskontroll – hanteras av SKI.

Under våren 1998 utvärderades stödverksamheten på uppdrag av UD. Utvärderingens övergripande slutsats är att programmets inriktning varit lämplig och att det genomförts på ett tillfredsställande sätt. Utöver vissa mindre påpekanden, har utvärderingen inte funnit några stora brister eller misstag i programmet. Måluppfyllelsen har varit god och effekterna av stödet betydande. Det finns enligt utvärderingen fortfarande en hel del behov av ytterligare stöd på de aktuella områdena. Av hänsyn till detta samt Sveriges legitima syddsintresse, menar utvärderaren att stödet bör fortsätta. Den nuvarande stödnivån bedöms som rimlig. Ambitiösa samarbetsprogram möjliggörs, samtidigt som flernationell finansiering blir nödvändig för de större materiella projekten. Den policy som föreslagits av regeringen för den kommande treårsperioden bedöms som luftig, men det finns dock ingen direkt anledning till förändringar.

Utvärderingen rekommenderar att ge Sida ansvaret för programmet. Regeringen bör låta Sida styra och följa upp programmet på samma sätt som annat Öst-stöd. Vidare rekommenderas att SKI och SSI återtar och utvecklar den del av samarbetet som avser relationer till och uppbyggnad av systemmyndigheter i Baltikum och Ryssland. Delvis bör detta ske som en del av myndigheternas normala verksamhet, med finansiering från den reguljära statsbudgeten, delvis som en biståndsverksamhet finansierad genom Sida. Den del av samarbete som avser industriellt inriktat stöd till projekt inom kärnsäkerhet eller avfallshantering bör samlas till ett delprogram under Sida. För att hantera detta, liksom myndighetssamarbetet, bör Sida förstärka sin handläggningskapacitet genom att engagera personal från de för samarbetet ansvariga enheterna på SKI och SSI. Utvärderingen menar att regeringen bör avstå från att utvidga samarbetet till fler länder. Programmets styrka är dess koncentration. Den nordiska samordningen inom området bör förbättras. Kärnämneskontrollen bör ingå i SKI:s myndighetssamarbete, dock

utan att inordnas under kärnsäkerhetsfrågorna. Någon form av starkare anknytning till Sveriges allmänna ambitioner och agerande i icke-spridningssammanhang måste enligt utvärderaren åstadkommas.

Twinning Cooperation Between Kaunas Water Company, Lithuania and Stockholm Water Company (Sida Evaluation 98/19)

Utvärderare: Martti Lariola och Birgitta Danielsson, september 1998

Sverige har sedan 1994 genom Stockholms vattenbolag (SVB) stött Kaunas vattenbolag (KVB). Under 1994–1995 handlade stödet om förberedelse av ett stort investeringsprojekt som skulle finansieras av EBRD. Mellan 1995–1999 har målsättningarna för samarbetet varit; 1) Omvandling av KVB till ett autonomt, effektivt, egenfinansierat och internt styrt företag. Att förbättra KVB:s verksamhet och att hjälpa KVB att kunna leva upp till sina åtaganden i projektavtalen genom ändringar i operationella och finansiella arbetssätt samt ledningssätt 2) Att bidra till en effektiv implementering av projektinvesteringsprogrammet genom stöd till KVB i upprättandet och driften av en Projektimplementeringsenhet med uppgiften att övervaka implementeringen av projektet. 3) Att inom företaget utveckla en kommersiell attityd och en servicekänsla inriktad på att erbjuda den bästa möjliga servicen till kunderna till en rimlig kostnad utan framtida kommunala eller statliga subsidier.

I den utvärdering som beställdes av Sida i början av 1998 konstateras att resultaten av twinningavtalet är mycket positiva. Med SVB:s stöd har KVB kunnat leva upp till EBRD:s lånevillkor och har gjort genomgripande förändringar inom ledningen och organisationen. KVB-ledningen har tagit till sig moderna managementtekniker snabbare än de flesta, om inte samtliga, andra baltiska vattenbolag. KVB är enligt utvärderingen utan tvekan ett av de bäst skötta vattenbolagen i de baltiska länderna. KVB implementerar på ett

framgångsrikt sätt ett av de största vattenprojekten i Baltikum. SVB:s stödjande roll i denna utveckling har varit avgörande. Utvecklingsmålen och lånevillkoren i EBRD:s låneavtal har fungerat som en arbetsplan för KVB vilket till viss del varit bra, men också skapat problem då alltför många områden täckts och att villkoren mer reflekterar legala och finansiella aspekter av hur KVB bör drivas än mer affärsmässiga aspekter. Twinningprocessen hade kunnat vara bättre strukturerad av Sida från början. Detta hade förbättrat kostnadseffektiviteten och resultaten. Bättre planering och en tydligare definition av målen för verksamheten hade också gjort projektet lättare att följa upp. Informationen om projektet kan förbättras liksom SVB:s rapportering till Sida. KVB bör också förbättra sina två huvudsakliga styrinstrument; affärsplanen och den årliga budgeten.

Lånevillkoren är nu uppfyllda och KVB kan skötas på ett professionellt sätt. Den återstående twinningperioden bör fokuseras på ett fåtal prioriterade frågor istället för en lång och brokig lista på aktiviteter. De prioriterade frågorna bör vara t. ex. utveckling av en affärsplaneringsprocess inom KVB, stöd för inrättande av ett datoriserat ekonomistyrnings-system och en konsolidering av resultatet av twinningprocessen. För detta behövs, som ovan nämnts, en genomarbetad arbetsplan och budget.

Granskningspromemoria 1998/99:1 - Svenska miljöinsatser i Baltikum (Riksdagens revisorer)

Skribent: Riksdagens revisorer, oktober 1998

Svenska miljöinsatser i Baltikum har flera syften. Insatserna syftar till att minska förorenande utsläpp i de baltiska länderna och till att förbättra vattenkvaliteten i Östersjön. De skall förbättra miljön i Östersjöregionen i linje med Åtgärdsprogrammet för Östersjön. De har också syftat till att skapa arbetstillfällen och tillväxt i dessa länder. Samtidigt skall de skapa arbetstillfällen, bättre villkor för småföretag och ekonomisk tillväxt i Sverige. Insatserna skall vidare kunna räknas Sverige till godo vid jämförelser med kraven i FN:s klimatkonvention. Energieffektiviseringsinsatserna skall också öka kunskapen om de krav ett system med gemensamt genomförande enligt klimatkonventionen ställer och bidra till att kostnadseffektiva åtgärder mot klimatförändringar vidtas.

I början av 1998 beslöt Riksdagens revisorer att granska de svenska miljöinsatserna i Baltikum. Granskningen skulle särskilt gälla miljöinsatser rörande vatten, lagstiftning och energi. Vidare skulle den inriktas på frågan om hur svenska och andra insatser samordnats och slutligen hur insatserna utvärderats och hur tidigare uppföljningar och utvärderingar av de svenska insatserna använts.

Revisorerna konstaterar att de svenska miljöinsatserna i Baltikum har genomförts i tre huvudformer 1) utvecklingsarbete genom Östeuropaprogrammet (gm Sida), 2) samarbete för utveckling genom Östersjömiljarden (beredning i Regeringskansliet) och 3) samarbete genom klimatpolitiskt motiverade energiinsatser (utgångspunkt FN:s klimat konvention, svenska insatser bl.a. genom NUTEK:s/Energimyndighetens Programme for an Environmentally Adapted Energy System, EAES-programmet). Vad gäller miljöinsatsernas omfattning visar granskningen att miljöinsatserna sammantaget utgör en relativt stor del av de svenska insatserna i Baltikum. Det konstateras att det inte funnits några strikta gränser mellan de tre olika huvudformerna för insatser utan att de på olika sätt har gått in i och blandats med varandra.

När det gäller samordningen av insatserna har det enligt granskningen från svensk sida betonats att det är de baltiska staternas ansvar att stå för samordningen av insatser från olika håll. De baltiska miljöministerierna förordar sådan flexibilitet i de svenska insatserna att de kan passas in i gällande miljöstrategier och i den planeringsprocess som varje land har etablerat. Bristande samordning av svenska insatser i Baltikum har påtalats i de två samlade analyser som gjorts av Östsamarbetet (översynen Ds 1994:134 och utvärderingen 1997:75). Även i det nordiska samarbetet har samordningsfrågor uppmärksammats. I en undersökning av Nordiska rådets kontrollkommitté av samarbete inom sektorerna hälsa och miljö konstaterades att samordningen av gemensamma och bilaterala nordiska insatserna i Lettland var god, inom miljösektorn mycket god. Mycket talade enligt Kontrollkommittén för att bedömningen även gällde Estland och Lettland. I rapporten sägs dock också att viljan till samordning varierar. Då biståndsinsatserna kan komma att efterträdas av kommersiella relationer, påverkas valet av arbetsområden och givarkonkurrensen ökar. I miljösektorn finns enligt samma rapport också starkare leverantörsintressen än i hälsosektorn. De nordiska finansieringsinstituterna, Nordiska investeringsbanken, Nordiska miljöinvesteringsbolaget och Nordiska projektexportfonden sägs också spela en positiv roll för samordningen. Nordiska rådet har

rekommenderat de nordiska regeringarna att överväga hur de nordiska finansieringsinstituten kan utvecklas för att stärka det gemensamma nordiska uppträddandet i närområdet.

I den del av revisorernas granskning där utvärderingar tas upp konstateras att utvärderingar gjorts i viss utsträckning på såväl ett övergripande plan (Östsamarbetet som helhet), som på projekt- och programnivå inom vatten och energiområdet. I den samlade utvärderingen konstaterades att resultatstyrningen inte fungerat som planerat då regeringen inte hade ställt upp några resultatkrav och resultatanalyserna innehöll föga resultatredovisning. Vidare ansågs målformuleringarna för samarbetet vara alltför vaga vilket försvårar uppföljning. Mot bakgrund av detta föreslog utvärderingen att distinkta prioriteringar borde göras i landstrategierna. Insatser genom Östersjömiljarden hade vid tidpunkten för revisorernas rapport inte utvärderats mer samlat. En utvärdering av Östersjömiljarden torde enligt revisorerna försvåras av att generella kriterier och utgångspunkter för vilka projekt som kan beviljas medel saknas. Sammanfattningsvis skriver revisorerna att det framkommit i granskningen att miljöinsatserna ännu inte utvärderats från miljösynpunkt. I den mån miljöeffekter har bedömts har det varit i uppföljningar och utvärderingar av särskilda projekt.

I revisorernas överväganden konstateras avslutningsvis att de under granskningen inte funnit några indikationer på att utvecklingssamarbetet håller på att övergå i ett reguljärt samarbete och att de svenska miljöinsatsernas betydelse för miljön i Östersjön inte är känd. Vidare konstateras att det har varit värdefullt att så många olika svenska aktörer varit engagerade i de olika former för samverkan som prövats i de baltiska länder och att det är väsentligt att minimera de oklarheter i det svenska uppträddandet som uppkommit med anledning av denna mångfald.

Mot bakgrund av dessa överväganden bedömer revisorerna att regeringen bör a) undersöka hur organisation och arbetsätt för de svenska miljöinsatserna anpassas så att utvecklingen mot reguljärt samarbete påskyndas, b) ta initiativ till internationella utvärderingar av miljöinsatserna ur ett miljöperspektiv, c) tillhandahålla underlag för att diskutera miljöinsatserna i ett miljöpolitiskt sammanhang och d) se till att ett översiktligt informationsmaterial utarbetas om de svenska huvudformerna för miljöinsatser i andra länder i Östersjöregionen.

Twinning Cooperation Between Riga Water Company and Stockholm Water Company (Sida Evaluation 00/7)

Utvärderare: Martti Lariola, Sven Öhlund, Bengt Håkansson och Indulis Emsis, maj 2000

Med finansiering av Sverige inledde Stockholms Vattenbolag, SVB, och Riga Vatten, RV, 1992 ett samarbete för att förbättra RV:s verksamhet. 1995–96 inleddes en första fas av ett twinningsarbete, vilket syftade till att stödja RV i projektförberedelser och i mobilisering av lokala och internationella lån från EBRD, EIB och ett antal bilaterala givare. Den andra twinningfasen inleddes 1996 och uppdelades i två program; ett för prioriterade investeringar och ett för institutionell utveckling. Målen för den andra twinningfasen definierades som; 1) främjande av en miljömässigt hållbar styrning och utveckling av kommunal infrastruktur, 2) främjande av kvalitet och pålitlighet när det gäller vattentillgång och avloppsvattenhantering, 3) förbättrad lönsamhet genom förbättrad ledning, operationell effektivitet, kostnadstäckning och institutionell utveckling samt utveckling av RV till ett autonomt, egenfinansierat och självstyrande företag, samt 4) förbättring av miljöförhållandena i Daugavafloden, Rigabukten och Östersjön genom att minska de skadliga miljöeffekterna av avfall från Riga stad. Målen är tänkta att uppnås genom att SVB a) stödjer RV när det gäller organisatoriska, lednings, administrativa och operativa procedurer och system, b) stödjer projektimplementeringsenheten (PIE) i dess arbete med projektinvesteringar samt c) utbildar RV:s ledning och personal.

I den utvärdering som gjorts av samarbetet mellan SVB och RV under åren 1995–1999 konstateras att twinningsarbetet avsevärt har stimulerat och stött transformationsprocessen som gjort RV till ett autonomt, egenfinansierat och självstört företag. Det finns en bättre förståelse och uppskattning på politisk nivå för behoven av att ha ett administrativt och ekonomiskt fristående vattenbolag. SVB har stött RV i förberedelserna och implementeringen av ett investeringsprogram för att förbättra Rigas vattentillgång och avloppsvattenhantering, vilket innebär att programmet kommer att

främja en miljömässigt hållbar styrning och förbättrad kommunal infrastruktur. Avfallet från Riga till Daugavafloden och ut i Östersjön har minskat betydligt. Utvärderingen bedömer vidare att kvaliteten och pålitligheten vad gäller vattentillgång och avlopps-vattenhanteringen i Riga har förbättrats som ett direkt resultat av projektet. RV är mycket nöjda med samarbetet och vill gärna fortsätta det tillsammans med SVB. RV uppfyller för närvarande alla finansiärers villkor. RV:s ledning och personal har kunnat dra nytta av den expertis SVB bidragit med. Direkta kontakter mellan RV och SVB-personal har visat sig mer givande än närvaron av långtidskonsulter i Riga. RV föredrar med anledning av detta studiebesök i Stockholm och direktkontakter med SVB. Det finns problem med betydliga förseningar i flera upphandlingar, men det förväntade slutdatumet för projektet beräknas ändå vara realistiskt. Projektet bedöms av utvärderarna som relevant.

Även om RV:s arbete förbättrats på de flesta viktiga områdena återstår en del arbete att göra. Dels behöver man förbättra företagsutvecklingsplanen för att den skall kunna tjäna som en plattform för affärsplanering och strategisk ledning, dels kan de ekonomiska resultaten förbättras. Det finns fortfarande ett stort utrymme för effektivitets- och produktivitetsförbättringar genom besparingar och bättre ledning. RV ligger vid internationell jämförelse efter när det gäller institutionell, teknisk, ekonomisk och miljömässig effektivitet. Utvecklingen mot en decentraliserad styrning och delegering av beslutsfattande kommer att kräva gemensamma insatser från RV och SVB.

Evaluation of the Sida components of the Environmental Projects in Haapsalu (Estonia), Klaipeda (Lithuania) and Liepaja (Latvia)

Utvärderare; Technopolis France SARL, Technopolis Ltd och WCI-Ecoconcept SA, oktober 2000

Sverige har sedan ungefär mitten av 1990-talet stött tre samarbetsprojekt mellan svenska och baltiska vattenbolag till en kostnad av ca 94 miljoner kronor. Vattenbolaget i Haapsalu, Estland, har samarbetat med Haninge vattenbolag, Klaipeda, Litauen med Malmö och Liepaja i Lettland med Norrköping. Det övergripande målet för de tre projekten har varit att minska miljöföroreningarna i regionen. Projekten kan sägas ha fem generella projektmål 1)

reducering av utsläppen av delvis behandlat eller obehandlat avloppsvatten i Östersjön, 2) att återställa yt- och grundvattenkvaliteten i och runt de tre aktuella städerna, 3) att förbättra kvaliteten, pålitligheten och kostnadseffektiviteten vad gäller vatten- och avloppsförsörjningen i varje stad, 4) att förbättra den operationella effektiviteten och styrsystemen i de respektive vattenbolagen och 5) att främja miljömässigt hållbar skötsel och utveckling av kustzonen, turism och skyddade områden i och runt städerna. Utöver dessa mål har det också varit viktigt att främja institutionella förändringar.

I utvärderingen från 2000 bedöms projekten som högst relevanta och det konstateras att måluppfyllelsen har varit god. Utöver uppfyllelse av de fem ovan nämnda målen har också stora institutionella förändringar skett. Exempelvis har projektimplementeringsenheterna inom de lokala vattenbolagen lärt sig arbeta med upphandling i konkurrens och utvecklat betalnings- och faktureringsrutiner. Även om projekten inte varit problemfria har de tre städerna nu fungerande vattenreningsverk, med en miljömässigt bra standard i nivå nära eller identisk med europeisk standard. Det skrivs att utan extern finansiering, i detta fall Sveriges, hade inte verken konstruerats eller förbättrats och föroreningen av Östersjön skulle utan tvivel ha fortsatt i samma takt som förut. Problem som utvärderingen ser är en inte så utvecklad förmåga hos personalen att ta initiativ och att utföra många olika uppgifter, något som ses som en följd av kommunistsystemet. Det har i alla tre fallen varit mycket svårt att ändra den rådande mentaliteten. När det gäller ekonomisk uthållighet är det tre vattenbolagen ännu inte helt redo att klara sig utan extern finansiering. Utvärderingen ser ett antal problem med Sidas sätt att sköta projekten. Sida har valt en "hands-off"-strategi, vilket enligt utvärderarna till viss del är positivt då det ger tydliga signaler om var ägarskapet för projektet ligger. Det gör dock också att Sverige inte blir så synligt och delvis utifrån sett förlorar i trovärdighet och engagemang. Det skrivs vidare att institutionsamarbete, "twinning", har en både teknisk (hjälp med vattenbolagens drift) och en ledningsaspekt (hur sköta/driva ett bolag), varav i princip allt fokus legat på den förra. Komplexiteten i den icke-tekniska sidan av twinning har av Sverige underskattats. De svenska företagens intresse för denna typ av biståndsfinansierade arbete har varit stort.

Evaluering av NEFCO. Sammenfatning (Nordiska Ministerrådet)

Utvärderare: Kvistgaard Consult, oktober 2000

Nordic Environment Finance Corporation, NEFCO, är en internationell finansieringsinstitution som skapades 1990 genom ett avtal mellan de nordiska länderna. Organisationen har ett grundkapital på 80 miljoner Euro/år, som tillförs NEFCO årligen av de nordiska länderna enligt en särskild fördelningsnyckel. NEFCO:s uppgift är att främja miljöinvesteringar med nordiskt intresse i Central- och Östeuropa. NEFCO administrerar också den Nordiska miljöutvecklingsfonden, NMF, vilken ger mjuka lån och gåvobistånd till miljöprojekt i Nordens närområde.

Nordiska Ministerrådet beställde i början av 2000 en utvärdering av NEFCO. Utvärderingen konstaterar att NEFCO är en högt respekterad samarbetspartner och att de NEFCO-finansierade projekten åstadkommer positiva effekter och en hög grad av miljömässig måluppfyllelse. Den miljömässiga uthålligheten i projekten bedöms också som tillfredsställande. Finansieringen från NEFCO ses av de flesta projektgenomförarna som avgörande för uppnåelsen av de positiva miljöeffekterna. När det gäller projekt inom den privata sektorn är de miljömässiga effekterna sämre dokumenterade än i den offentliga sektorn. Vidare har enligt utvärderingen projekten i den privata sektorn inte entydigt varit av nordiskt miljöintresse, vilket projekten i offentliga sektorn bedöms ha varit. De förra uppvisar generellt en ekonomisk lönsamhet och NEFCO:s roll bedöms viktig, dock mer i mindre projekt än i de större där institutionen lätt hamnar i skuggan av större finansieringsinstitutioner som t.ex. EBRD. I den offentliga sektorn har NEFCO haft möjlighet att spela en viktig roll i samband med starten av flera av projekten, och har positionerat sig som en central aktör vad gäller administration och implementering. Användandet av lokala samarbetspartners bedöms som mycket positivt liksom NEFCO:s förmåga att komplettera andra projekt finansierade av internationella finansieringsinstitutioner och bilaterala givare. Mot bakgrund av detta föreslår utvärderingen att NEFCO överväger en framtida satsning på den offentliga sektorn och därmed en nedtoning av sitt traditionella fokus på investeringar i den privata sektorn.

NEFCO:s organisation bedöms som adekvat i förhållande till institutionens mål. Vissa förbättringar kan dock göras som t.ex. utarbetande av en strategi för organisationens miljöpolitik och

insatsområden, ökat samarbete med bilaterala organisationer i Norden och en tätare dialog med NIB. Administrationen bedöms som väl fungerande. Planeringsfasen bedöms som tillfredsställande, så när som på att tydliga och mätbara indikatorer för att mäta projektens framgång bör utvecklas. Utvärderingen menar att NEFCO skulle kunna stärka sin roll när det gäller projektidentifiering samt i viss mån förbättra uppföljningen av projekt genom att systematisera "lessons learned". Mot bakgrund av resultaten av utvärderingen rekommenderar att NEFCO tillförs ytterligare kapital. NEFCO bedöms ha en viktig roll att spela i framtiden, i synnerhet under åren fram till en eventuell EU-utvidgning. Då både NEFCO och NMF har förbrukat sina kapitalramar kommer ytterligare medel att kunna bidra till att upprätthålla momentum i de processer institutionerna medverkar. Det föreslås vidare att NMF och NEFCO förblir separata finansieringsmetoder.

5. JÄMSTÄLLDHET

En analys av genomförda insatser med inriktning på jämställdhet i Ryssland (Sida-ÖST)

Skribent: Marina Thorborg, februari 1999

I början av 1999 gjordes en analys av insatser i Ryssland med inriktning på jämställdhet. Skribenten har undersökt hur olika insatser bidrar till en ökad jämställdhet. Rapportförfattaren använder sig av en analysmodell där fem olika stadier definierats gällande typer av insatser för ökad jämställdhet.

Det första stadiet innebär att synliggöra den brist på jämställdhet som existerar. Det andra stadiet bygger på att kunskap leder till insikt om den brist på jämställdhet som existerar. För utvecklingsarbetet innebär detta att jämställdhetssträvanden också bör inriktas direkt mot sådana förhållanden i samhället som ger upphov till ojämlikhet. Till denna kategori hör insatser för barn med funktionshinder, för sexualupplysning och reproduktiv hälsa. Det tredje stadiet innebär att försöka förbättra kvinnors situation i samhället. Denna ambition har hittills främst resulterat i insatser riktade direkt till kvinnor. Det fjärde stadiet är att kvinnor bildar nätverk, blir förebilder och presenterar

önskemål för sina svenska samarbetsparter och fortsätter interaktionen. Vidare förutsätts att detta sätter igång en självgenererande process. Det femte och sista stadiet innebär att försöka ändra könsrollerna genom en kombination av teori och praktik.

Vid genomgången av Sidas projekt i Ryssland konstateras att ledarskapsutbildning för olika yrkeskategorier av kvinnor är direkt relaterad till jämställdhetsmålet. Utbildningen vid instituten Women and Management i S:t Petersburg och Murmansk är inriktad på att öka jämställdheten. Det förra institutet bedöms höra till stadium fem. Till de mest konkreta resultaten hör framtagande av det första utkastet till jämställdhetslag i Ryssland ställt till Statsduman. Utkastet byggde direkt på erfarenheter från samarbetet med Sverige och kännedom om den svenska jämställdhetslagen. Den svenska boken "Lära män leda kvinnor" har använts som kursbok vid instituten samt av Socialministeriet i Moskva.

Kriscentra för kvinnor i Apatity och Polyarnie Zorie bedöms ligga på det tredje stadiet. Båda centren har enligt dess ledare lyckats över förväntan och fått en god förankring i lokalsamhället. Nya arbetssätt, att arbeta i grupp, bilda nätverk och nya sätt att bemöta de kvinnor som kommer till kriscentren är konkreta resultat som författaren ser av projekten. Utbildningar och seminarier har särskilt getts till kvinnliga journalister av Institutet för fortbildning av journalister, FOJO. Denna verksamhet faller inom ramen för det fjärde stadiet. Dessa kurser har bl.a. lett till att ett nätverk av kvinnliga journalister har bildats, ett ifrågasättande av könsstereotyper i massmedia har påbörjats och ett främjande av kvinnliga förebilder har inletts.

Early Intervention Institute för barn med funktionshinder bedöms ligga på det andra stadiet och bidra indirekt till ökad jämställdhet. Detta då det i Ryssland ofta är kvinnorna som fått ta ansvaret för barn med funktionshinder, ofta i hemmet och utan hjälp från samhället. Ju mer hjälp barnet kan ges, desto större hjälp för modern. Institutets syn på verksamheten bedöms som demokratisk. Den ryska familjeplaneringsorganisationen har uttryckt att de är nöjda med samarbetet med Sverige. I synnerhet har det svenska synsättet och sättet att angripa problem på varit uppskattat. Denna insats bedöms ligga på det andra stadiet, med arbete med sexualupplysning för ungdomar och i samarbete med massmedia genomförande av informationskampanjer om könssjukdomar och information om reproduktiv hälsa. Insatser för upprättande av genderstatistik ligger på det första stadiet av insatser för ökad jämställdhet. Insatserna innebär

en första förutsättning för att förhindra en fortsatt ”genderblindhet”. Genderstatistiken som producerats bedöms av rapportförfattaren ha haft stor betydelse och samarbetet har fungerat bra trots vissa initialproblem. Den svenska kompetensen på detta område är hög.

Rapportförfattarens sammanfattande slutsatser är att Sverige borde satsa mer på de globala nischer som Sverige ser ut att ha där det finns en lång svensk erfarenhet. Exempel på sådana nischer är genderstatistik, ledarskapskurser för kvinnor i politik och ekonomi, tidig rehabilitering av handikappade barn, f.d. officerare, reproduktiv hälsa samt mansrollskurser. Det bedöms som viktigt att tidigt inrikta resurser på att utbilda ryska utbildare inom dessa områden.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning
Lista förkortningar

1. Grafiska presentationer av utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa 1998 och i sin helhet (Anslag 7B)

- Diagram 1 Östsamarbetet 1998 och 1999 per land i MSEK
- Diagram 2 Östsamarbetet 1998 per land i procent
- Diagram 3 Östsamarbetet 1999 per land i procent
- Diagram 4 Östsamarbetet 1998 och 1999 per målområde i MSEK
- Diagram 5 Östsamarbetet 1998 per målområde i procent
- Diagram 6 Östsamarbetet 1999 per målområde i procent

2. Utvecklingssamarbetet 1998 och 1999 per land (Anslag 7 B)

- 2.1 Estland
- 2.2 Lettland
- 2.3 Litauen
- 2.4 Polen
- 2.5 Ryssland
- 2.6 Ukraina
- 2.7 Regionalt

1.1 INLEDNING

Listorna, som avses ge en bild av det totala svenska samarbetet med Central- och Östeuropa under 1998-1999, baseras främst på UD:s, Sidas och Svenska institutets insatsbeslut för åren 1998 och 1999. Svenska institutets insatsbeslut har summerats per verksamhetsområde och land.

Sammanställningen är gjord enligt de fyra huvudmålen för samarbetet. Under huvudmål III har en indelning även gjorts i 6 olika områden enligt Sida-ÖST:s kategorisering.

- I Säkerhetssamarbete
- II Demokratisamarbete
- III Ekonomiskt och socialt samarbete
 - 1. Näringslivsfrämjande samarbete
 - 2. Sociala sektorer
 - 3. Infrastruktur
 - 4. Fysisk planering och lantmäteri
 - 5. Övrig förvaltning
 - 6. Övrigt
- IV Miljösamarbete

Klassificeringen av insatserna, som i huvudsak är Sidas, UD:s och SI:s egen, stämmer inte i alla stycken överens med den klassificering som gjorts i utvärderingsrapporten. För en diskussion av detta, se rapporten.

Kolumn 1 anger målområde, land och insats.

Kolumn 2 anger de parter som samarbetar i projektet.

Kolumn 3 visar vilken av de tre instanserna; UD, Sida eller Svenska institutet, som beviljat medel.

I kolumn 4, anges för UD beslutsdatum. För Sida anges i allmänhet Sida-ÖST:s beslutsnummer. För anslag till enskilda och partianknutna organisationer, anges SEKA:s beslutsnummer. Då det gäller anslagen till enskilda organisationer har besluten fattats året före det aktuella året, varför SEKA-besluten därför står angivna för föregående år.

Kolumn 5, anslagspost, anger de anslagsposter från vilka medel reserverats för UD:s, Sidas och SI:s insatser. Majoriteten av insatserna faller under utgiftsområde 7; Internationellt Bistånd. Under utgiftsområde 7 finns verksamhetsområdet 7A, Internationellt Utvecklingssamarbete under vilket några av östinsatserna faller. De flesta insatserna ligger dock under verksamhetsområdet 7B, Samarbete med Central- och Östeuropa. 7A, 7B samt Östersjömiljarden redovisas i separata listor.

Kolumn 6 anger beslutsbeloppen. Det bör noteras att vissa av beloppen avser flera år.

I de fall summan av beslutade insatser under en anslagspost överskrider anslagstilldelningen i regleringsbrevet för det aktuella året, rör sig mellanskillnaden om ingående reservationer från föregående år.

Listorna täcker följande anslagsposter:

Under verksamhetsområde 7B Samarbete med Central- och Östeuropa:

7 B 1.1 Samarbete med Central- och Östeuropa genom Sida

- B 1.1.1 Kunskapsöverföring och ekonomiskt samarbete
- B 1.1.2 Miljö
- B 1.1.4 Säkerhetsfrämjande insatser
- B 1.1.3 Stöd genom enskilda organisationer

7 B 1.2 Samarbete med Central- och Östeuropa genom Svenska institutet

7 B 1.3 Bidrag till Östekonomiska institutet

7 B 1.4 Övriga bidrag till samarbetet med Central- och Östeuropa

- 7 B 1.4.1 Säkerhetsfrämjande insatser
- B 1.4.2 1998 Multilateralt stöd
- B 1.4.2 1999 Till regeringens disposition inkl. multilateralt stöd
- B 1.4.3 1998 Till regeringens disposition

7 B 2 Avsättning för förlustrisker vad avser garantier för finansiellt stöd och exportkreditgarantier

Under verksamhetsområde 7 A Internationellt utvecklingssamarbete:

7 A 1.2 Bilateralt utvecklingssamarbete

- A 1.2.4 Europa
- A 1.2.8 Humanitärt bistånd
- A 1.2.9 Humanitärt bistånd och konfliktförebyggande insatser

samt

- 7 A 1.3.3 Polen medel
- 7 A 1.4.4 Europeiska Utvecklingsfonden

Östersjömiljarden:

- Östersjömiljard 1
- Östersjömiljard 2

(Övriga anslag):

- 5 A 1.1 UDs Förvaltningsanslag
- 5 B 1.5 Övriga internationella organisationer
- 5 B 4.1 Försvarets Internationella Kommando, SwedeInt
- 20 A 10.3 Medel från Miljödepartementet

Från övriga anslag har endast sammanlagt ca MSEK 3 avsatts under perioden 1998 och 1999 (5 A 1.1: Utvärdering av Stiftelsen Östersjöinstitutet – SEK 100 000, 5 B 1.5: Tilläggsbidrag till sekretariatet för Östersjöstaternas Råd – SEK 107 000, 5 B 4.1: Tillfällig ökning av svensk medverkan i EU:s övervakningsinsats på Balkan – SEK 1 000 000 samt 20 A 10.3: CDU-rådgivare i Novgorod - SEK 1 750 000), varför dessa insatser inte redovisas i en separat lista.

1.2 FÖRKORTNINGAR

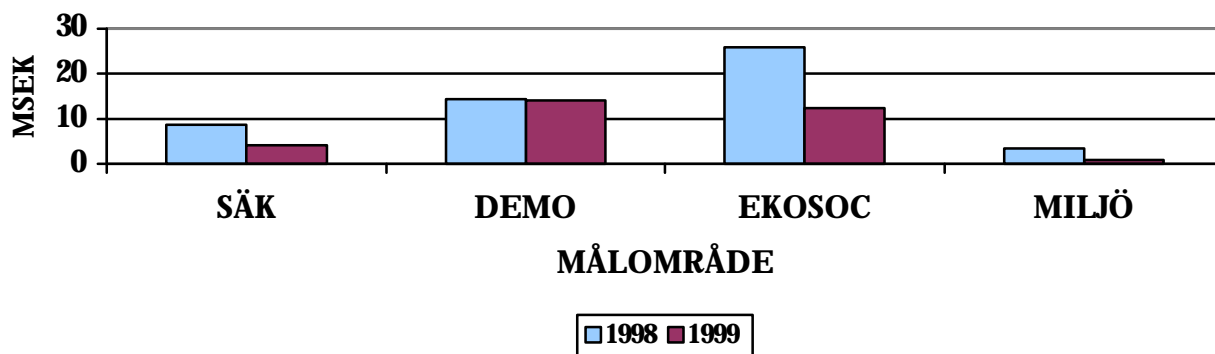
AMS	Arbetsmarknadsstyrelsen
BRÅ	Brottsförebyggande rådet
CÖE	Central- och Östeuropa
EBC	Enheten för Baltikum/Centraleuropa inom Sida-ÖST
EBRD	European Bank for Reconstruction and Development
ECMM	EU:s Övervakningsinsats på Balkan
ENSCW	European Network on Streetchildren Worldwide
ERO	Enheten för Ryssland/OSS inom Sida-ÖST
EVB	Enheten för Västra Balkan inom Sida-ÖST
FMV	Försvarets materielverk
FOA	Försvarets forskningsanstalt
FOJO	Institutet för Fortbildning av Journalister
HHG	Handelshögskolan i Göteborg
HHS	Handelshögskolan i Stockholm
ICJ	International Commission of Jurists
INEC	Avdelningen för infrastruktur och ekonomiskt samarbete, Sida
IOM	International Organization of Migration
KIBS	Kaliningrad International Business School
KtK	Kvinna till kvinna
LWF	Lutheran World Federation
NAGCC	National Agency of Geodesy, Cartography and Cadastre
OBN	Open Broadcast Network
OHR	Office of the High Representative
OPC	Olof Palmes Internationella Centrum
PMU	Pingstmissionens Utlandshjälp
PRONI	Projekt Nordirland
RFSU	Risikoförbundet för sexuell upplysning
RPS	Rikspolisstyrelsen
RRV	Riksrevisionsverket
RWI	Raoul Wallenberg Institutet
PULS	Planerad Underhållsservice AB
RIU	Enheten för resursbasutveckling för internationellt utvecklingssamarbete, Sida
SBH	Sveriges Bönder Hjälper
SCB	Statistiska centralbyrån
SEKA	Avdelningen för samverkan med enskilda organisationer och humanitär bistånd
SFRV	Svenska Kyrkans Stiftelse för Rikskyrklig Verksamhet
SGDS	Stockholm Group for Development Studies, AB
SHIA	Svenska Handikappsbiståndsföreningen
SHK	Svenska Helsingforskommittén
SI	Svenska institutet
Sida	Styrelsen för Internationellt Utvecklingssamarbete
SIV	Statens integrationsverk
SKI	Svenska Kärnkraftsinspektionen
SK/L	Svenska Kyrkan/Lutherhjälpen
SLCR	State Land Cadastre and Register
SMR	Svenska Missionsrådet
SNF	Svenska Naturskyddsföreningen
SRK	Svenska Röda Korset

UBC	Union of the Baltic States
UD	Utrikesdepartementet
UNDP	United Nations Development Programme
WB	World Bank
WHO	World Health Organization
ÅF	Ångpanneföreningen
ÖEK	Hälsa- och sjukvårdens Östeuropakommitté

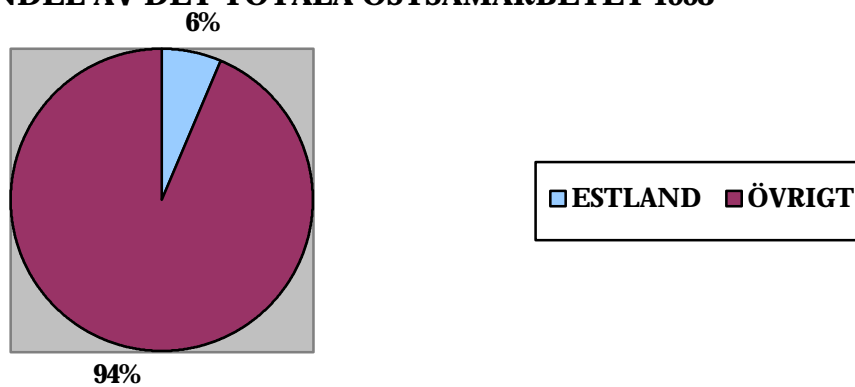
2.1 SVERIGES UTVECKLINGSSAMARBETE MED ESTLAND UNDER ÅREN 1998 OCH 1999

Summan av beslutade insatser inom det svenska utvecklingsarbetet med Estland, finansierade genom anslaget 7B, uppgick 1998 till ca MSEK 52,3 och 1999 till MSEK 31,3.

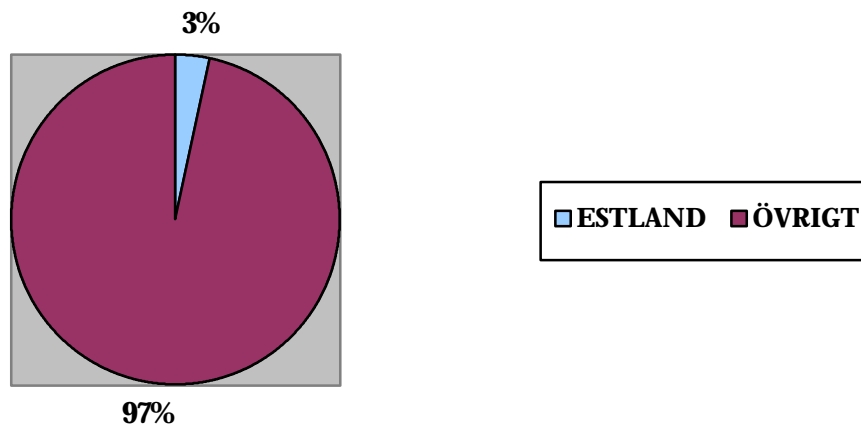
SAMARBETET PER MÅLOMRÅDE

ESTLANDS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET 1998

ESTLANDS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET 1999

MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
ESTLAND 1998				7B	SEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
Sv. Rådgivare vid Försv.min.	Försvarsm., Est. Försv.Min	UD	1998-02-05	B 1.4.1	125 000
Stöd till säkerhetspol. konf.	Sve. Pugwashgruppen	UD	1998-02-19	B 1.4.1	125 000
Pliktverk för Estland	Pliktverket	UD	1998-03-12	B 1.4.1	2 600 000
Illegal migration	RPS	UD	1998-06-17	B 1.4.1	252 000
Svensk officersetik	Sv. Ambassaden, Tallinn	UD	1998-06-25	B 1.4.1	40 000
Minröjning	Försvarsmakten	UD	1998-07-16	B 1.4.1	1 939 000
Navigerings säkerhet	Sjöfartsverket	UD	1998-09-17	B 1.4.1	1 130 000
Oljeskadeskydd	Räddningsverket	UD	1998-09-17	B 1.4.1	546 000
Utb. brandingenjörer	Räddningsverket	UD	1998-10-08	B 1.4.1	455 000
Estnisk räddningsskola	Räddningsverket	UD	1998-10-22	B 1.4.1	169 000
Utb. av estnisk elev vid försvarshögskolans chefskurs	Försvarsmakten	UD	1998-12-17	B 1.4.1	1 310 000
SUMMA SÄKERHETSSAMARBETE					8 691 000
DEMOKRATISAMARBETE					
Omarb. Handbok pressetik tillägg till beslut 60/96		Sida	125/98	B 1.1.1	10 000
Fängelsesamarbete twinning	Kriminalvårdsstyr.; Estonian Prison Board	Sida	126/98	B 1.1.1	1 195 000
Studiebesök domstolsadmin.	Domstolsverket; Est HD	Sida	270/98	B 1.1.1	29 000
Studiebesök jämställdhet	RS Tolk o Förhandlings-	Sida	314/98	B 1.1.1	90 000
	konsult; Est. Min of Soc. Affairs; Bur. of Equal.				
Kooperativ utbildn. borätt	Koopi, Estonian Union of Housing Cooperatives	Sida	381/98	B 1.1.1	649 000
Behovsanalys jämställdhet	H. Altwall	Sida	419/98	B 1.1.1	18 000
Anslag till SHIA	SHIA	Sida	SEKA 422/97	B 1.1.3	833 000
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 416/97	B 1.1.3	1 732 000
Anslag till LO/TCO	LO/TCO	Sida	SEKA 397/97	B 1.1.3	1 123 000
			& SEKA 151/98		
Anslag till OPC	OPC	Sida	SEKA 420/97	B 1.1.3	2 223 000
Anslag till Rädda Barnen	Rädda Barnen	Sida	SEKA 392/97	B 1.1.3	257 000
Anslag till SMR	SMR	Sida	SEKA 433/97	B 1.1.3	724 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 415/97	B 1.1.3	824 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	414/97	B 1.1.3	343 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-dec. 1998	B 1.2	3 758 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-dec. 1998	B 1.2	1 597 000
SI - Sverigeinformation		SI	Jan.-dec. 1998	B 1.2	68 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					14 278 000

EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					
Importguide Advantage East Medverk. i Textilia 2004	Stöd till ECMA, branschorganisation	Sida	214/98	B 1.1.1	200 000
DELSUMMA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					200 000
2. SOCIALA SEKTORER					
Arbetsmiljö, chefsutbildning	Arbetskyddsstyrelsen; Labour Inspection Board, Tallinn	Sida	230/98	B 1.1.1	670 000
Utb. för distriktsköterskor	Sthlm Care AB; Est. Center for Health Educ & Prom.	Sida	238/98	B 1.1.1	1 055 000
Arbetsmiljöinsatser	Arbetskyddsstyr.; Lab. Inspection Board Tallinn	Sida	239/98	B 1.1.1	178 000
Kons.stud avs. ökat soc samar Barn i riskzonen	SGDS, Sida Öst Polishögsk.; Estlands Institut för MR	Sida Sida	454/98 462/98	B 1.1.1 B 1.1.1	40 000 23 000
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER					1 966 000
3. INFRASTRUKTUR					
Rådgivare Tallinn flygplats	My Ekonomikonsult AB Min. of Transport & Communic.	Sida	438/98	B 1.1.1	175 000
DELSUMMA INFRASTRUKTUR					175 000
4. FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					
Flygfotografering	Swedesurv; Est Land Brd	Sida	227/98	B 1.1.1	3 745 000
Fysisk planering fas 2	SSPA Maritime Cons. Min. of Environmt	Sida	268/98	B 1.1.1	2 086 000
DELSUMMA FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					5 831 000
5. ÖVRIG FÖRVALTNING					
Redovisningssystem	Målstyrning IFOR AB; Min. for Finance	Sida	44+563/98	B 1.1.1	8 252 000
Kommunal skadehantering	Kommunförbundet; Estn. Inst. för Förvaltn.ledn.	Sida	119/98	B 1.1.1	784 000

Rådgivare till Justitiedep.	Lempert Jurist Konsult HB; Est. Min of Justice	Sida	143+357/98	B 1.1.1	427 000
EU lag för domare/åklagare	Stift. för Studier i Eur. Jur. & Pol.; Min. of Justice	Sida	224+356/98	B 1.1.1	1 479 000
Revisionsyst. för E. kommun.	Kommunförbundet; Assoc. of Est. Cities	Sida	241/98	B 1.1.1	996 000
EU-lagst. för tjänstemän	Stift. för Studier i Eur. Jur. & Pol.; Est. Law Centre	Sida	322/98	B 1.1.1	1 112 000
Utb. EU-lagst. för tjänstemän	Stift. för Studier i Eur. Jur. & Pol.; Est. Law Centre	Sida	608/98	B 1.1.1	1 517 000
DELSUMMA ÖVRIG FÖRVALTNING					13 783 000
6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
Språk och integration	UNDP	UD	1998-06-25	B 1.4.3	2 400 000
Resultatanalys	K. Eduards, L. Peck, Est-Konsult HB	Sida	195+537/98	B 1.1.1	391 000
Samfin. PHARE partn.ship pr.	LRF, SBH, ETKL Naised	Sida	343/98	B 1.1.1	390 000
EU databaser Riigikogu	Balticon Baltic Consulting Estonian Parliament/Riigikou	Sida	348/98	B 1.1.1	769 000
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					3 950 000
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					25 905 000
MILJÖSAMARBETE					
Integrated coastal management	Västmanlands o Pärnus länsstyrelser	Sida	63/98	B 1.1.1	440 000
Luftkvalitetsprojekt i Tallinn	Conexor Sensus AB; Tallinn City Governmt	Sida	311/98	B 1.1.1	1 500 000
Water & wastewater accession	SWECO Int. AB; Est. Miljöministerium	Sida	472,540/98	B 1.1.2	1 449 000
SUMMA MILJÖSAMARBETE					3 389 000
TOTALT ESTLAND 1998 ANSLAG 7B					52 263 000

MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
ESTLAND 1999				7B	SEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
Förlängd placer. av sv rådgivare vid försvarsministeriet	Försvarsmakten	UD	1999-03-18	B 1.4.1	125 000
Förstudie brottsförebyggande Forensics - polissamverkan	BRÅ RPS; Est. Police Board	Sida Sida	77/99 426/99	B 1.1.1 B 1.1.4	181 000 898 000
Police management	RPS; Est. Police Board	Sida	428/99	B 1.1.4	1 901 000
The Schengen Conv. in practice	RPS; Est. Min. of Internal Affairs	Sida	429/99	B 1.1.4	161 000
Narkotikautbildning	RPS; Est. Nat. Police	Sida	446/99	B 1.1.4	363 000
Brottsförebyggande insatser	BRÅ; Est. Min. of Just	Sida	493/99	B 1.1.1	175 000
Specialstyrkan Estland	RPS; Estonian Security Police Board	Sida	519/99	B 1.1.4	290 000
SUMMA SÄKERHETSSAMARBETE					4 094 000
DEMOKRATISAMARBETE					
Domstolsadministration förstud.	Domstolsverket	Sida	82+113/99	B 1.1.1	437 000
Artikel 6 seminarium	ICJ; Est. Inst. f. HR;	Sida	98+373/99	B 1.1.1	90 000
Gender i politiken	Språngbrädan; Est Min. of Social Aff.	Sida	249/99	B 1.1.1	293 000
Fängelsesamarbete	Kriminalvårdsstyr.; Est. Prison Board	Sida	420+461/99	B 1.1.1	977 000
Lokaldemokrati		Sida	474/99	B 1.1.1	934 000
Domstolsadministration	Domst.verk.; Est. Just.dep	Sida	477/99	B 1.1.1	1 040 000
Uppföljning EU-lagstiftning	H. Falk; Est. Just. dep.	Sida	531/99	B 1.1.1	45 000
Anslag till SHIA	SHIA	Sida	SEKA 234/98	B 1.1.3	366 000
Anslag till SMR	SMR	Sida	SEKA 239/98	B 1.1.3	530 000
Anslag till Rädda Barnen	Rädda Barnen	Sida	SEKA 241/98	B 1.1.3	300 000
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 242/98	B 1.1.3	797 000
Anslag till LO/TCO	LO/TCO	Sida	SEKA 244/98	B 1.1.3	428 000
Anslag till OPC	OPC	Sida	SEKA 248/98	B 1.1.3	2 856 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	SEKA 243/98	B 1.1.3	264 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 250/98	B 1.1.3	760 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	2 279 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	1 635 000
SI - Sverigeinformation		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	33 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					14 064 000

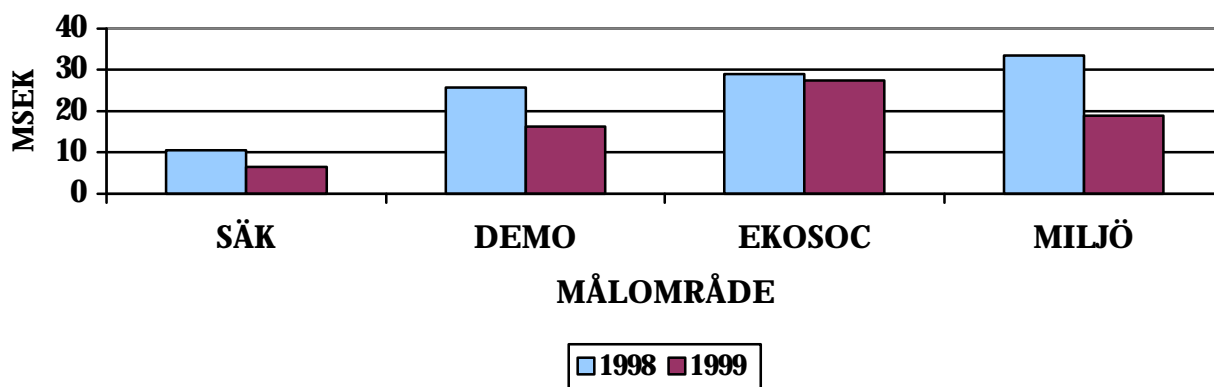
EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					
Stödinsats avs. bankkrisen	MY-Ekonomikons. AB	UD	1999-11-04	B 1.4.2	1 300 000
Rådgivn. mässa kvinnl. företag.	Språngbrädan; Est.Ass	Sida	116/99	B 1.1.1	162 000
	of Bus.& Profess.Women in Est.				
Landsbygdsutveckl. Starta eget	Länsstyrelsen Jönk.län	Sida	281/99	B 1.1.1	285 000
	Länsstyr. i Rapla				
DELSUMMA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					1 747 000
2. SOCIALA SEKTORER					
Handikappade barn	ÅF Management;	Sida	21/99	B 1.1.1	1 012 000
	Valga & Vöru City Councils				
Studiebes. vård handikap.barn	Sida-Öst, Socialdep.;	Sida	111/99	B 1.1.1	82 000
	Est. Socialministeriet				
Support Mustamäe hosp. ToR	AffärsConcept; Est	Sida	473/99	B 1.1.1	85 000
	Socialministeriet				
Sexualundervisning	RFSU; Est Family	Sida	532/99	B 1.1.1	431 000
	Planning Assoc.				
Yrkeshälsa	Arbetskyddsstyrelsen	Sida	581/99	B 1.1.1	1 669 000
	Nat. Labour Inspectorate of Est.				
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER					3 279 000
3. INFRASTRUKTUR					
Rådgivning Tallinn flygpl.tillägg	M. Uurike, Ek.kons;	Sida	588/99	B 1.1.1	52 000
	Est. Min of Transport				
DELSUMMA INFRASTRUKTUR					52 000
4. FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					
Flygfotografering urbana omr.	Swedesurvey; Eston.	Sida	180/99	B 1.1.1	799 000
	Land Board				
DELSUMMA FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					799 000
5. ÖVRIG FÖRVALTNING					
Est.statens ekonomisyst. fas III	Målstyrning IFOR;	Sida	71/99	B 1.1.1	1 698 000
	Est. Min of Finance				
Rådgivningsinsats	J.Widmark; Est.land Brd	Sida	138/99	B 1.1.1	664 000

Granskn. av riksredov.proj.	Action Leading Partn.;	Sida	287+336/99	B 1.1.1	162 000
Revision av IFOR	Ernst & Young	Sida	217+344/99	B 1.1.1	469 000
Projektplan riksredov. tillägg	Action Leading Partn.;	Sida	335+463/99	B 1.1.1	950 000
Reg. utveckling, ungdomar	Samhällsförändrarna,	Sida	555/99	B 1.1.1	1 071 000
	Cre8; Ida-Virumaa Village Movemt				
Controller & rådgivn. tempor.	Action Leading Partn.;	Sida	563/99	B 1.1.1	1 012 000
	Min. of Finance				
Fin.av lok. löner temp.anställn.	Sida; Est Min. of Fin.	Sida	564/99	B 1.1.1	400 000
Förber. proj. exportkred.& gar.	B. Marking Finanskons,	Sida	582/99	B 1.1.1	44 000
	Sv Exp.kred; Est Exp Cred.Guar. Ag; Min of Ec.				
DELSUMMA ÖVRIG FÖRVALTNING					6 470 000
6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					0
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					12 347 000
MILJÖSAMARBETE					
Avloppsrening i Narva	VAI-VA projekt; Narva Vesi	Sida	458/99	B 1.1.2	837 000
SUMMA MILJÖSAMARBETE					837 000
TOTALT ESTLAND 1999 ANSLAG 7B					31 342 000

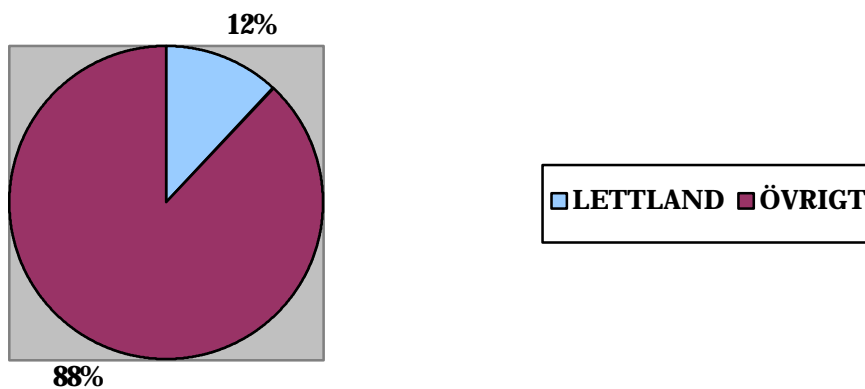
2.2 SVERIGES UTVECKLINGSSAMARBETE MED LETTLAND UNDER ÅREN 1998 OCH 1999

Summan av beslutade insatser inom det svenska utvecklingssamarbetet med Lettland, finansierade genom anslaget 7B, uppgick 1998 till ca MSEK 98,4 och 1999 till MSEK 68,9.

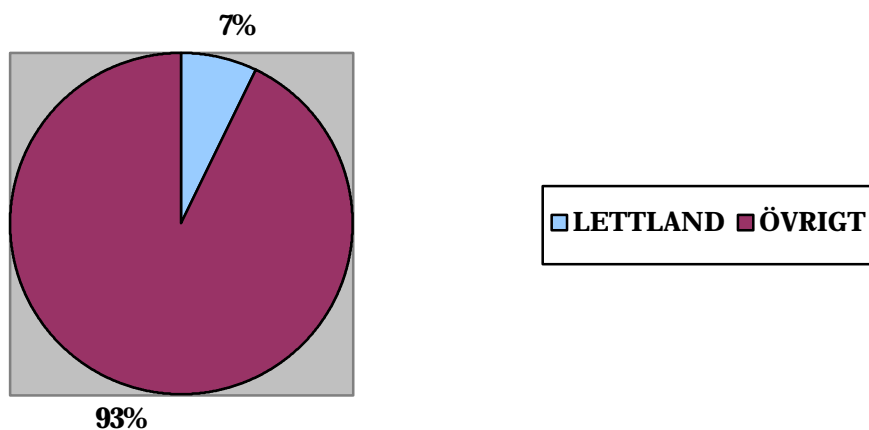
SAMARBETET PER MÅLOMRÅDE

LETTLANDS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET 1998

LETTLANDS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET 1999

MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
LETTLAND 1998				7B	SEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
Stöd Lett. Utrikespol. Inst.	UI; LAI	UD	1998-01-15	B 1.4.1	250 000
Int. ledarskapsutb. officerare	HHG Gbg	UD	1998-01-22	B 1.4.1	509 000
Utb. gränspolischefer mot illegal migration	RPS	UD	1998-02-05	B 1.4.1	252 000
Stöd till SPF för utb. i informationsberedskap	Styrelsen för Psykologiskt försvar	UD	1998-02-05	B 1.4.1	150 000
Utb. polisstyrka OMEGA	RPS	UD	1998-03-26	B 1.4.1	542 000
Narkotikaprojekt Lettland	RPS; Lett. polis, äkl.	UD	1998-06-04	B 1.4.1	1 695 000
Gränsbevakning	FOA	UD	1998-07-16	B 1.4.1	2 430 000
Minröjning	Försvarsmakten	UD	1998-07-16	B 1.4.1	1 695 000
Förebygg. översvämningar	Räddningsverket	UD	1998-10-08	B 1.4.1	140 000
Totalförsvarsupplysning	Styrelsen för Psykologiskt försvar	UD	1998-10-22	B 1.4.1	110 000
Mobilt radiosyst. t. gränspol.	FOA	UD	1998-11-26	B 1.4.1	333 000
Vidareutv. krishant.förmåga	FOA	UD	1998-11-26	B 1.4.1	2 280 000
SUMMA SÄKERHETSSAMARBETE					10 386 000
DEMOKRATISAMARBETE					
Lettiskt språkprogram fas II	UNDP	UD	1998-10-01	B 1.4.3	5 700 000
Fängelsesamarbete	Kriminalvårdsstyrelsen	Sida	7/98	B 1.1.1	2 185 000
	Latv Tr. Ctre for Prison staff				
Lettland Skruna Fund	Devfin AB	Sida	46/98	B 1.1.1	125 000
Domstolsadministration	Domstolsverket, Adv. B. Mothander; Min. of Justice	Sida	204/98	B 1.1.1	1 200 000
Anslag till SHIA	SHIA	Sida	SEKA 422/97	B 1.1.3	426 000
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 416/97	B 1.1.3	2 859 000
Anslag till LO/TCO	LO/TCO	Sida	SEKA 397/97	B 1.1.3	2 894 000
			& SEKA 151/98		
Anslag till OPC	OPC	Sida	SEKA 420/97	B 1.1.3	1 820 000
Anslag till Sv. Röda Korset	Sv. Röda Korset	Sida	SEKA 429/97	B 1.1.3	586 000
Anslag till SMR	SMR	Sida	SEKA 433/97	B 1.1.3	370 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 415/97	B 1.1.3	945 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	SEKA 414/97	B 1.1.3	244 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-dec. 1998	B 1.2	4 693 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-dec. 1998	B 1.2	1 438 000
SI - Sverigeinformation		SI	Jan.-dec. 1998	B 1.2	196 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					25 681 000

EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					
Tygblöjor StartÖst	Imse Vimse AB	Sida	103/98	B 1.1.1	104 000
Svamp & bär StartÖst	Björnmat Nat. Food	Sida	103/98	B 1.1.1	350 000
Lokalvård StartÖst	Rengörarna i Norrköp.	Sida	103/98	B 1.1.1	340 000
Importguide Advantage East Medverk. i Textilia 2004	stöd till branschorg.	Sida	214/98	B 1.1.1	300 000
Träprodukter StartÖst	Q56 Affärsutveckl. AB	Sida	257/98	B 1.1.1	500 000
Reklam StartÖst	MediaGruppen AB	Sida	257/98	B 1.1.1	142 000
Processreglerteknik StartÖst	Reglertekn. Ingenj.byran	Sida	257/98	B 1.1.1	124 000
DELSUMMA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					1 860 000
2. SOCIALA SEKTORER					
Sem. pensionsreformer	WB; Lett. Socialmin.	Sida	30/98	B 1.1.1	1 000 000
Stöd ÖEK f. insats i Talsi	ÖEK; Valfärdsmin.	Sida	79/98	B 1.1.1	135 000
Barns situation & rättigh.	Lett. Valfärdsmin.	Sida	475/98	B 1.1.1	90 000
WB Trust Fund Health	WB; Let. Valfärdsmin.	Sida	487/98	B 1.1.1	16 000 000
Fil. kand. program yrkeshälsa vid Medical Academy	J. Vang; Acad. of Med.	Sida	559/98	B 1.1.1	75 000
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER					17 300 000
3. INFRASTRUKTUR					
DELSUMMA INFRASTRUKTUR					0
4. FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					
DELSUMMA FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					0
5. ÖVRIG FÖRVALTING					
Financial supervisory auth.	Finansinspekt.; Min.Fin.	Sida	26/98	B 1.1.1	650 000
Rådgivare om EU-info.	R. Engström, Sv. Riksdag; European Integ. Bur., EIB	Sida	36/98	B 1.1.1	80 000
Arbetsmarknadssamarbete	AMS; Latv State Emp Board	Sida	112/98	B 1.1.1	2 425 000
Educ. local govt staff	Kommunförb; Dept of Cult. Bornholm; Finn kommunförb; Train. Ctr of Latvia	Sida	141/98	B 1.1.1	324 000
State labour inspection	Nat Board of Occup Safety	Sida	200/98	B 1.1.1	225 000
Specialistutb. reg. utv.	CER EDUCATION; Enterprise Support Center, UAC	Sida	296/98	B 1.1.1	1 127 000

Rådgivning banksektorn Managem. & Adm Latv Parl.	WB; Min. of Finance SIPU Int.; Latvijas Republikas Saeima	Sida Sida	301/98 380/98	B 1.1.1 B 1.1.1	300 000 2 000 000
Coop. betw. Min. of Justice	Sv & Lettl. Justitiedept.	Sida	429/98	B 1.1.1	100 000
DELSUMMA ÖVRIG FÖRVALTNING					7 231 000
6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
Stöd inför översvämnings- hot i östra Lettland	Räddningsverket Lett. Räddn.tjänsten	UD	1998-03-05	B 1.4.3	367 000
Bidr. förber. EBRD möte	EBRD	UD	1998-03-05	B 1.4.2	1 000 000
Avtal nordiska länder och EBRD för möte i Riga	EBRD, Danmark, Fin- land, Norge, Sverige	UD	1998-06-25		900 000
Resultatanalys	L. Roman, C. Sandgren	Sida	179/98	B 1.1.1	322 000
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					2 589 000
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					28 980 000
MILJÖSAMARBETE					
Avropsavtal juristtjänster	Setterwalls Advokatbyrå; Riga City Council, Lett. Miljömin.	Sida	4/98	B 1.1.2	21 000
Projförber. Sigulda	VA Ingenjörerna	Sida	11/98	B 1.1.2	100 000
Getlini solid waste project	Sv. företag; Let. Miljömin.	Sida	42/98	B 1.1.2	11 250 000
Byggnadsstandard	Sv. Byggladning AB; Min. of Env. Prot. o Reg. Devmt	Sida	43/98	B1.1.1	375 000
Revision FS Sigulda	VAI VA-Projekt AB; City Council, Sigulda Munic.	Sida	191/98	B 1.1.2	140 000
Förber. Inst. Strength.5 städer	LarCon OY; Sida	Sida	218/98	B 1.1.2	659 000
Avrop av juristtjänster	Setterwalls Advokatbyrå	Sida	220/98	B 1.1.2	174 000
Rehabil. fjärrvärme Jelgava	Fjärrvärmebyrån FVB; Jelgava District Heating	Sida	326/98	B 1.1.2	1 700 000
District Heating Riga	Fjärrvärmebol. i Riga	Sida	376/98	B 1.1.2	1 615 000
Rådgivare i skogssektorn	Nat. Board of Forestry; State Forest Service	Sida	436/98	B 1.1.1	2 578 000
Sigulda Waste water treatmt	Conscia AB; VA-Ingenj.; Sida; Sig. Munic. Enterprise Saltavots	Sida	470,536/98	B 1.1.2	5 305 000
FS Vattenservice 5 städer	Kjessler & Mannerstråle Int, SWEDCO Int, Sida; Lett. Komm.	Sida	471,594/98	B 1.1.2	2 700 000
Vatten & avlopp StartÖst	VA-Ingenjörerna AB	Sida	473/98	B 1.1.1	198 000
Anbudsutv. inst. strength.	Devfin Advisors AB, Sida	Sida	548/98	B 1.1.2	70 000
Liepaja waste management FS	Sweco; Liepaja City Coun.	Sida	565/98	B 1.1.2	4 450 000

Agenda 21 & local env. manm	Kommunförbundet; Union of loc. & reg Govts of Latvia	Sida	575/98	B 1.1.2	1 900 000
Upphandlingsstöd Jurmala FS	Conscia AB, Sida	Sida	598/98	B 1.1.2	119 000
SUMMA MILJÖSAMARBETE					33 354 000
TOTALT LETTLAND ANSLAG 7B 1998					98 401 000

MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
LETTLAND 1999				7B	SEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
Sjöbevakningssystem	FMV	UD	1999-03-18	B 1.4.1	700 000
Erf.hetsutbyte m. försvarschef	Utredn. TOTBALT	UD	1999-04-08	B 1.4.1	245 000
Minröjning	Försvarsmakten	UD	1999-07-15	B 1.4.1	1 498 000
Kris- & olyckshantering inom civilförsvaret	Uddevalla civil- försvarsförening	UD	1999-11-04	B 1.4.1	298 000
Försvarsupplysningsprojekt	Fö/TOTBALT	UD	1999-12-02	B 1.4.1	2 052 000
Kärnämneskontroll	SKI; Min. of Env. Prot & Reg Devmt	Sida	364/99	B 1.1.4	1 131 000
Kriminalteknik	RPS; Latv. State Police	Sida	392/99	B 1.1.4	67 000
Utbildn.progr. för Liaison offic.	RPS; Lat State Pol.	Sida	436/99	B 1.1.4	363 000
Specialstyrkor	RPS; Min. of Interior	Sida	488/99	B 1.1.4	125 000
SUMMA SÄKERHETSSAMARBETE					6 479 000
DEMOKRATISAMARBETE					
Lett. Nat. språkprogr. Fas II	UNDP	UD	1999-09-16	B 1.4.2	1 800 000
Uppbyggn av Lettiskt Institut	SI	UD	1999-01-21	B 1.4.2	500 000
Uppbyggn av Lettiskt Institut	SI	UD	1999-05-06	B 1.4.2	500 000
Stöd domstolsadmin. tillägg	Domstolsverket, Adv. B. Mothonder; Min. of Justice	Sida	345/99	B 1.1.1	68 000
Vitnesskydd	RPS; Dep of Special Oper. for State Prot.	Sida	491/99	B 1.1.4	220 000
Fängelsesamarbete	Kriminalvårdsstyr.; Latv. Dept. of Prisons	Sida	422+460/99	B 1.1.1	1 618 000
Anslag till SHIA	SHIA	Sida	SEKA 234/98	B 1.1.3	1 262 000
Anslag till SMR	SMR	Sida	SEKA 239/98	B 1.1.3	710 000
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 242/98	B 1.1.3	683 000
Anslag till LO/TCO	LO/TCO	Sida	SEKA 244/98	B 1.1.3	2 063 000
Anslag till OPC	OPC	Sida	SEKA 248/98	B 1.1.3	591 000
Anslag till Röda Korset	Sv. Röda Korset	Sida	SEKA 246/98	B 1.1.3	400 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	SEKA 243/98	B 1.1.3	301 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 250/98	B 1.1.3	675 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	3 261 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	1 499 000
SI - Sverigeinformation		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	44 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					16 195 000

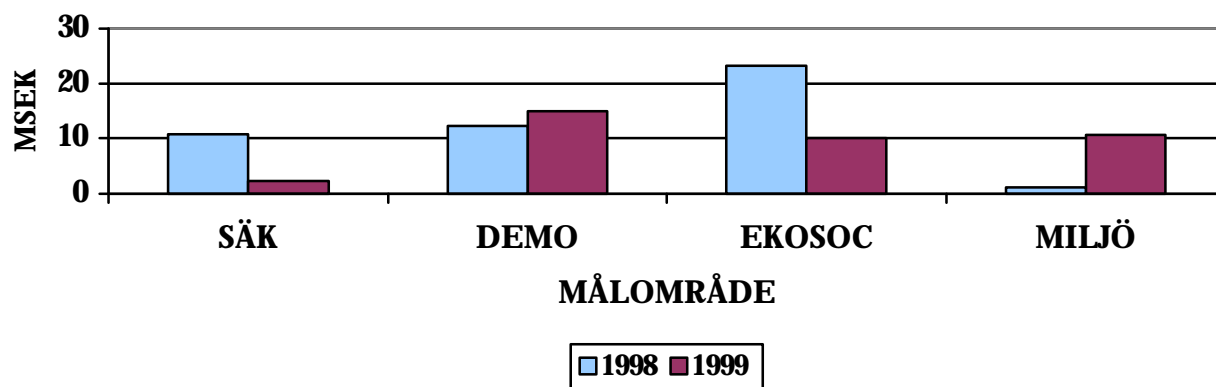
EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					
Verksamhet & inriktning Sthlm School of Econ, Riga & Riga Grad Sch		UD	1999-02-18	B 1.4.2	350 000
Stöd förhandl. uppdrag avs. Handelshögskolan i Riga	Handelshögsk Sthlm	UD	1999-12-22	B 1.4.2	120 000
Regionala utvecklingscentra	NUTEK	Sida	247/99	B 1.1.1	100 000
Utbildn. kvinnliga företagare	Sydsv. Handelskamm; Latv. Ch. of Comm. & Ind.	Sida	432/99	B 1.1.1	665 000
DELSUMMA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					1 235 000
2. SOCIALA SEKTORER					
State labour inspection	Arbetskyddsstyr.; State Labour Inspection of Lat.	Sida	191/99	B 1.1.1	1 527 000
Stärka barns sit. på lokal nivå	Kommunförb.; Union of Loc. & Reg. Govts of Lat.	Sida	391/99	B 1.1.1	75 000
Social välfärdsreform	Latv. Min. of Welfare	Sida	625/99	B 1.1.1	12 500 000
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER					14 102 000
3. INFRASTRUKTUR					
Stöd till Riga flygplats	Swedavia AB; Riga Int. Airport Authority	Sida	433/99	B 1.1.1	1 502 000
DELSUMMA INFRASTRUKTUR					1 502 000
4. FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					
Landreform SLS	Swedesurvey; State Land Service	Sida	179/99	B 1.1.1	4 134 000
DELSUMMA FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					4 134 000
5. ÖVRIG FÖRVALTNING					
Customs/State revenue service	Lat. State Rev. Service	Sida	272/99	B 1.1.4	2 528 000
Hydrographic surveying	Sjöfartsverket	Sida	371/99	B 1.1.4	1 302 000
Brottsutredning	Latv. State Police	Sida	425/99	B 1.1.4	2 392 000
Revis. av lärobok för nytryck	Omnia Managemt AB; Loc. Govt Training Ctre of Latv.	Sida	431/99	B 1.1.1	157 000
DELSUMMA ÖVRIG FÖRVALTNING					6 379 000

6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					0
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					27 352 000
MILJÖSAMARBETE					
Getlini, upphandlingsstöd	Conscia AB; Sida	Sida	7/99	B 1.1.2	100 000
Liepaja reg. waste managemt	Norrköp. Miljö&En.; Liepaja City Council	Sida	13/99	B 1.1.2	80 000
Infospridn. res. Riga fjärrvärme	Fjärrvärmebyrån	Sida	34/99	B 1.1.2	442 000
Anbudsutvärd. inst strength.	Devfin Advisers; Sida	Sida	46/99	B 1.1.2	38 000
Byggstandardisering tillägg	Sv. Byggläsnings AB; Min. of Environment	Sida	83/99	B 1.1.1	54 000
Liepaja reg. waste managemt	SWECO; Liepaja City Council	Sida	112/99	B 1.1.2	676 000
Feasibilitystudie Riga	Fjärrvärmebyrån AB; Riga Siltums	Sida	126/99	B 1.1.2	118 000
Feasibilitystudie Daugavpils	Fjärrvärmebyrån AB; Daugavpils Siltumtikli	Sida	150/99	B 1.1.2	418 000
Rehab. fjärrvärmesyst. Jelgava	Fjärrvärmebyrån AB; Jelgava Distr. Heating Comp.	Sida	165/99	B 1.1.2	52 000
Instit. Dev. Water Utilities	ÅF; Lett. kommuner	Sida	183/99	B 1.1.2	4 126 000
Fin Assessmt rev. of water ut.	Sida; Paakkari Cons. Oy	Sida	231/99	B 1.1.2	38 000
Energikonsult Riga distr. heat.	K. Larsson, Energi- planerarna AB	Sida	251/99	B 1.1.2	411 000
Feasibilitystudie Riga fas III	Fjärrvärmebyrån AB; Riga Siltums	Sida	268/99	B 1.1.2	588 000
Ecotourism Amber trail	Envive AB; Amber Trail Foundation	Sida	269/99	B 1.1.2	585 000
Utökad byggkontroll avloppsre	SWECO Int; Daugavpils Udens	Sida	290/99	B 1.1.2	902 000
Avloppsreningsverk Sigulda	Lett. Miljömin., Sigul- da Kommun, Sig. Munic. Water Enterpr.	Sida	304/99	B 1.1.2	4 972 000
Översyn Riga twinning	Sthlm Vatten; Riga Vatten, Larcon Oy	Sida	381/99	B 1.1.2	2 978 000
Jurmala Water serv devmt FS	SWECO Int; Jurmala City Council	Sida	417/99	B 1.1.2	1 900 000
Projektuppföljningsstöd	AIEKA AB, Sida	Sida	517/99	B 1.1.2	97 000
Superv. instit. stöd, 5 städer	Sida, LarCon OY	Sida	525/99	B 1.1.2	187 000
Projektuppf.stöd Jurm. vatten	AIEKA AB, Sida	Sida	556/99	B 1.1.2	98 000
SUMMA MILJÖSAMARBETE					18 860 000
TOTALT LETTLAND 1999					68 886 000

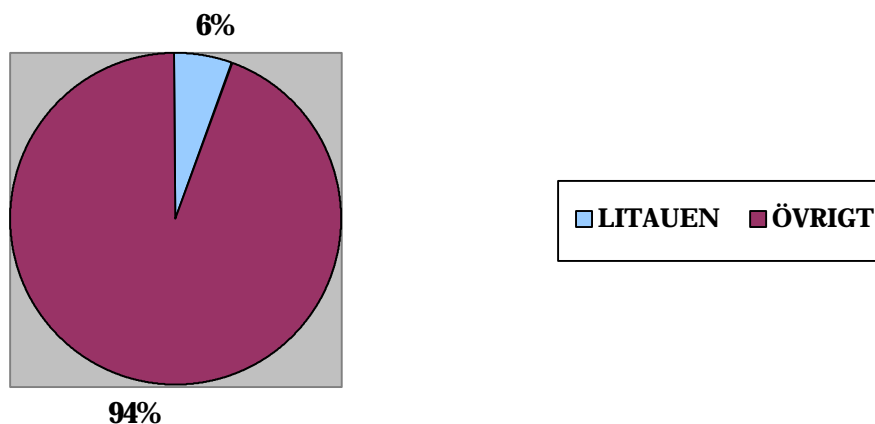
2.3 SVERIGES UTVECKLINGSSAMARBETE MED LITAUEN UNDER ÅREN 1998 OCH 1999

Summan av beslutade insatser inom det svenska utvecklingsarbetet med Litauen, finansierade genom anslaget 7B, uppgick 1998 till ca MSEK 47,4 och 1999 till MSEK 37,9.

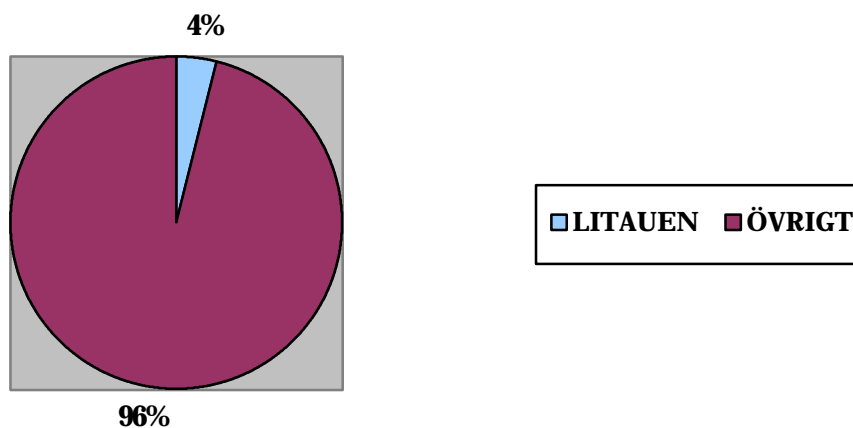
SAMARBETET PER MÅLOMRÅDE

LITAUENS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET 1998

LITAUENS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET 1999

MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
LITAUEN 1998				7B	SEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
Minröjning	Försvarsmakten	UD	1998-02-05	B 1.4.1	1 533 000
PFF övn. Baltic Challenge 98	Försvarsmakten	UD	1998-05-14	B 1.4.1	350 000
Illegal migration	RPS	UD	1998-06-17	B 1.4.1	271 000
Utb. transport av farligt gods	Räddningsverket	UD	1998-06-25	B 1.4.1	490 000
Civ/mil flygtrafikledning	Swedavia AB	UD	1998-07-16	B 1.4.1	5 443 000
Svävare till gränspolis	Kustbevakningen	UD	1998-10-22	B 1.4.1	2 620 000
Poliskonferens	Polishögskolan; Lit. Human Rights Assoc.	Sida	504/98	B 1.1.1	28 000
SUMMA SÄKERHETSSAMARBETE					10 735 000
DEMOKRATISAMARBETE					
Studiebesök kvinnodelegation	Kontakt över Gränserna	Sida	86/98	B 1.1.1	100 000
Konferens om jämställdhet	K. Alfredsson Report. AB; Office of PM of Lit.	Sida	213/98	B 1.1.1	30 000
Domstolsadministration I	H. Falk; Lit. Min of Just	Sida	217/98	B 1.1.1	200 000
Stärkande av lokal demokrati	Kommunförbundet; Ass. Local Auth. of Lit.	Sida	324/98	B 1.1.1	2 550 000
Anslag till SHIA	SHIA	Sida	SEKA 422/97	B 1.1.3	220 000
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 416/97	B 1.1.3	1 047 000
Anslag till LO/TCO	LO/TCO	Sida	SEKA 397/97	B 1.1.3	1 301 000
Anslag till OPC	OPC	Sida	SEKA 420/97	B 1.1.3	387 000
Anslag till Rädda Barnen	Rädda Barnen	Sida	SEKA 392/97	B 1.1.3	322 000
Anslag till Sv. Röda Korset	Sv. Röda Korset	Sida	SEKA 429/97	B 1.1.3	941 000
Anslag till SMR	SMR	Sida	SEKA 433/97	B 1.1.3	351 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 415/97	B 1.1.3	995 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	414/97	B 1.1.3	293 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-dec. 1998	B 1.2	2 413 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-dec. 1998	B 1.2	901 000
SI - Sverigeinformation		SI	Jan.-dec. 1998	B 1.2	119 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					12 170 000

EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					
Elektron. kretskort StartÖst	Xperi AB	Sida	103/98	B 1.1.1	500 000
Träprodukter StartÖst	Smålands Trading AB	Sida	103/98	B 1.1.1	500 000
Väsktillverkning StartÖst	Göingeväskan i Knislinge	Sida	103/98	B 1.1.1	486 000
Försäkringsutbildning	IFU; Assoc. of Lit. Insur.	Sida	205/98	B 1.1.1	37 000
Importguide Advantage East		Sida	214/98	B 1.1.1	50 000
Fasadrenovering StartÖst	AB Karlsson Fasadrenov.	Sida	257/98	B 1.1.1	500 000
Mekanisk verkstad StartÖst	Källefalls Maskin AB	Sida	473/98	B 1.1.1	500 000
Diagnostiska system StartÖst	DPC Skafte AB	Sida	473/98	B 1.1.1	86 000
Exportfrämjande	Svensk Handel; LDA	Sida	572/98	B 1.1.1	850 000
	Lit. Export Prom. Agency				
Elektr. kraftstationer StartÖst	Drive Tech	Sida	584/98	B 1.1.1	117 000
DELSUMMA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					3 626 000
2. SOCIALA SEKTORER					
Säkerhet, hälsa	Strålskyddsinstitutet	Sida	68/98	B 1.1.1	430 000
Uppföljn. socialt säkerhetsnät	SPM Consultants	Sida	377/98	B 1.1.1	123 000
Arbetsmarknadsinsatser	AMS, Lit Nat Lab Exch	Sida	490/98	B 1.1.1	3 100 000
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER					3 653 000
3. INFRASTRUKTUR					
Utv. av transportanalyssystem	Inregia; Viln.City Council.	Sida	29/98	B 1.1.1	2 500 000
Utv. av Direct. of Civil Aviat.	SWEDAVIA; DCA	Sida	94/98	B 1.1.1	60 000
DELSUMMA INFRASTRUKTUR					2 560 000
4. FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					
Landinformationssystem	Swedesurvey; Min Agr.	Sida	45/98	B 1.1.1	1 400 000
Production of ortophoto maps	Swedesurvey; Min Agr.	Sida	186/98	B 1.1.1	2 900 000
Landinformationssystem	Swedesurvey; SLCR	Sida	465/98	B 1.1.1	3 800 000
DELSUMMA FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					8 100 000
5. ÖVRIG FÖRVALTNING					
Dev. of State Control Dept.	RRV; State Control Dept	Sida	35/98	B 1.1.1	400 000
Rådgivare till Finansdep.	P. Engström & Co.;	Sida	120/98	B 1.1.1	3 100 000

Rådg.stöd Lit. Standards Board	Min. of Finance ANRIKA Cons.; Lit. Standards Board	Sida	250/98	B 1.1.1	300 000
Studie utv. av domstolsadmin.	Domstolsverket; Min. of Justice	Sida	281/98	B 1.1.1	1 100 000
DELSUMMA ÖVRIG FÖRVALTNING					4 900 000
6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
Resultatanalys	S.Oxenstierna, B. Wallberg	Sida	172/98	B 1.1.1	401 000
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					401 000
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					23 240 000
MILJÖ LITAUEN					
Ober. utvärdering av anbud	VA-Projekt	Sida	10/98	B 1.1.2	29 000
Utvärd. Kaunas Twinning	M. Lariola, B. Danielsson	Sida	69/98	B 1.1.2	220 000
Skogssektor utvecklingsprogr	JAAKO PÖYRY AB; Min of Agric & Forestry	Sida	414/98	B 1.1.1	1 000 000
SUMMA MILJÖSAMARBETE					1 249 000
TOTALT LITAUEN 1998 ANSLAG 7B					47 394 000

MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
LITAUEN 1999				7B	SEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
Minröjning	Försvarsmakten	UD	1999-04-15	B 1.4.1	1 672 000
Kärnämneskontroll	SKI; Kärnämnes- mynd. Vatesi	Sida	365/99	B 1.1.4	596 000
SUMMA SÄKERHETSSAMARBETE					2 268 000
DEMOKRATISAMARBETE					
Tillägg 217/98 domst.admin.	H. Falk; Min.of Just.	Sida	12/99	B 1.1.1	58 000
Utb. för fängelsepersonal fas 2	Kriminalvårdsstyr.; Lit. Prison Dept/MIA	Sida	28/99	B 1.1.1	1 084 000
Konferens om barns rättigh.	Polishögskolan	Sida	148/99	B 1.1.1	19 000
Litauen utställning	E. Wernlid	Sida	185/99	B 1.1.1	41 000
EU-info till jordbrukare	LRF; SwedeAgri AB; Lit. Agric. Advisory Service	Sida	282/99	B 1.1.1	395 000
Regional utvecklingsplan	Jönköpings kommun; Alytus Kommun	Sida	331/99	B 1.1.1	1 194 000
Domstolsadministration	Domstolsverket; Lit. Just.Dept/ the Courts Dept.	Sida	356/99	B 1.1.1	3 510 000
Fängelsesamarbete twinning II	Kriminalvårdsstyr.; Lit. Prison Dept.	Sida	421/99	B 1.1.1	780 000
Train. progr. liaison officer	Polisverket; MIA	Sida	430/99	B 1.1.4	210 000
Fängelsesamarbete twinning II	Kriminalvårdsstyr.; Lit. Prison Departmt	Sida	469/99	B 1.1.1	400 000
Anslag till SHIA	SHIA	Sida	SEKA 234/98	B 1.1.3	297 000
Anslag till SMR	SMR	Sida	SEKA 239/98	B 1.1.3	326 000
Anslag till Rädda Barnen	Rädda Barnen	Sida	SEKA 241/98	B 1.1.3	440 000
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 242/98	B 1.1.3	667 000
Anslag till LO/TCO	LO/TCO	Sida	SEKA 244/98	B 1.1.3	990 000
Anslag till OPC	OPC	Sida	SEKA 248/98	B 1.1.3	185 000
Anslag till Röda Korset	Sv. Röda Korset	Sida	SEKA 246/98	B 1.1.3	400 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	SEKA 243/98	B 1.1.3	273 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 250/98	B 1.1.3	1 020 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	1 640 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	1 060 000
SI - Sverigeinformation		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	48 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					15 037 000

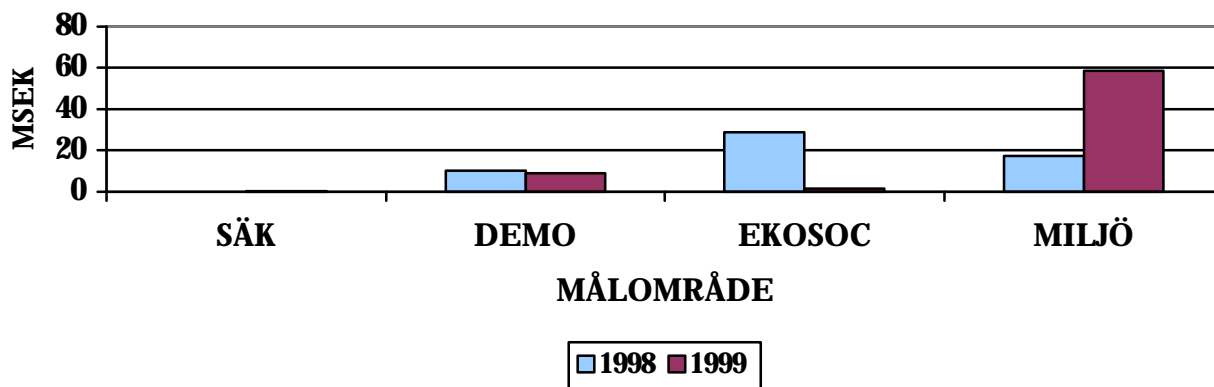
EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					
Utvärdering av skogsinvest. M. Bendz	Sida	279/99	B 1.1.1	6 000	
DELSUMMA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE				6 000	
2. SOCIALA SEKTORER					
Undersökning drogmissbruk narkot.upplysn.; Inst of Pedagog, Min of Educ.	Centralförb.för alk.&	Sida	66/99	B 1.1.1	50 000
Litauen revision soc.högsk.	Ernst & Young	Sida	241/99	B 1.1.1	33 000
E&Y granskn. av socialhögsk.	Ernst & Young	Sida	276/99	B 1.1.1	15 000
Mentalt handikappade barn	Sundsv. & Norrk.	Sida	353/99	B 1.1.1	731 000
Socialt skydds nät II	Komm; Viln. Soc. Sec. Ctr Socialhögsk. i Sthlm; Lit. Min of Soc. Sec. & Labour	Sida	614/99	B 1.1.1	8 428 000
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER				9 257 000	
3. INFRASTRUKTUR					
Utveckl. av nytt postnr. system	Postbolag. AB; Lit. Post	Sida	347/99	B 1.1.1	277 000
DELSUMMA INFRASTRUKTUR				277 000	
4. FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					
DELSUMMA FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI				0	
5. ÖVRIG FÖRVALTNING					
Litauen day-to-day	Justitiedep.; Min. of Justice, Min of Int Affairs	Sida	223/99	B 1.1.1	282 000
Marknadsövervakning	Swedac; Lit. State Quality Inspectorate	Sida	459/99	B 1.1.1	209 000
DELSUMMA ÖVRIG FÖRVALTNING				491 000	
6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE				0	
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE				10 031 000	

MILJÖSAMARBETE					
Besök från Litauen	Sida; Viln. kommun & Fjärrvärmeverk; WB	Sida	20/99	B 1.1.2	49 000
FS Vilnius fjärrvärmesystem	ÅF; Viln Distr. Heating Company	Sida	63/99	B 1.1.2	7 385 000
Jordbruksprojekt i Siauliai	Sv. Jordbruksuniv.	Sida	164/99	B 1.1.2	2 200 000
Utbildning Klaipeda	Sida; Finnish Env. Inst.	Sida	167+386/99	B 1.1.2	130 000
Idrifttag Kaunas avloppsren.	VAI-VA-projekt; Kaunas Water Company	Sida	418/99	B 1.1.2	843 000
SUMMA MILJÖSAMARBETE					10 607 000
TOTALT LITAUEN 1999 ANSLAG 7B					37 943 000

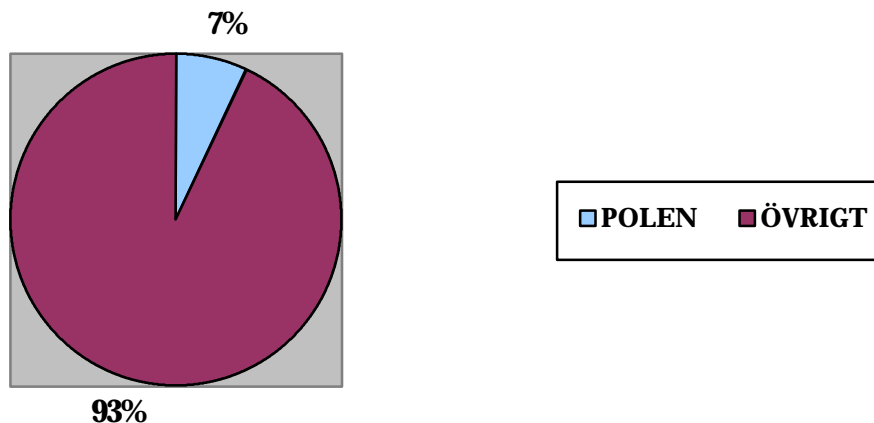
2.4 SVERIGES UTVECKLINGSSAMARBETE MED POLEN UNDER ÅREN 1998 OCH 1999

Summan av beslutade insatser inom det svenska samarbetet med Polen, finansierade genom anslaget 7B, uppgick 1998 till ca MSEK 56,4 och 1999 till MSEK 69,4.

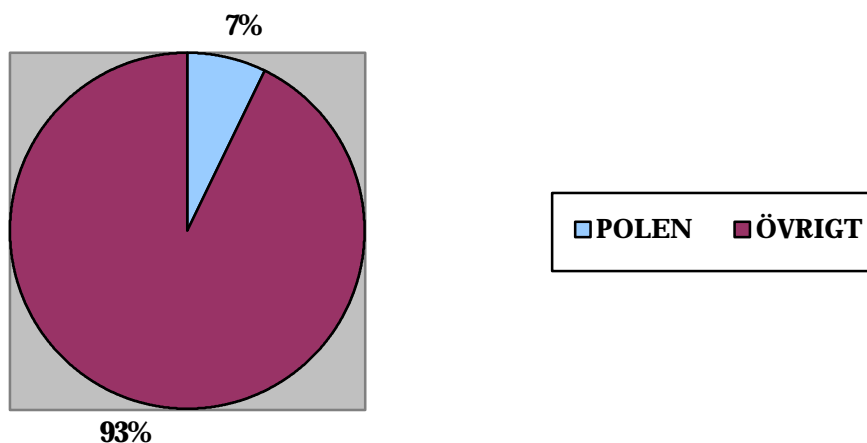
SAMARBETET PER MÅLOMRÅDE

POLENS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET 1998

POLENS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET 1999

MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
POLEN 1998				7B	SEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
SUMMA SÄKERHETSSAMARBETE					0
DEMOKRATISAMARBETE					
Datorisering av Auschwitz-muséets arkiv	Riksarkivet	UD	1998-10-08	B 1.4.3	1 000 000
Anslag till SHIA	SHIA	Sida	SEKA 422/97	B 1.1.3	358 000
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 416/97	B 1.1.3	889 000
Anslag till LO/TCO	LO/TCO	Sida	SEKA 397/97	B 1.1.3	650 000
			& SEKA 151/98		
Anslag till OPC	OPC	Sida	SEKA 420/97	B 1.1.3	1 943 000
Anslag till SMR	SMR	Sida	SEKA 433/97	B 1.1.3	160 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 415/97	B 1.1.3	720 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	414/97	B 1.1.3	684 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-dec. 1998	B 1.2	2 505 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-dec. 1998	B 1.2	1 056 000
SI - Sverigeinformation		SI	Jan.-dec. 1998	B 1.2	274 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					10 239 000
EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					
Utb. för kvinnl. företagare	Sydsv. Handelskammaren; Po. kvinnoorganisationer	Sida	40/98	B 1.1.1	70 000
Exportutveckling i Polen	Sv-Po Handelskamm.	Sida	508/98	B 1.1.1	3 415 000
DELSUMMA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					3 485 000
2. SOCIALA SEKTORER					
Arbetshälsa/säkerh. i ind.	Sw. Nat. Inst. for Working Life, Pol. Ctral Inst for Labour Prot.	Sida	394/98	B 1.1.1	3 098 000
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER					3 098 000

3. INFRASTRUKTUR					
DELSUMMA INFRASTRUKTUR					0
4. FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					
DELSUMMA FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					0
5. ÖVRIG FÖRVALTNING					
Praktikanter Gdansk Univ. Harmonis. lagar, EU-Int.	Kalmar kommun Firma Minea; Cttee for European Integration	UD Sida	1998-07-02 49/98	B 1.4.3 B 1.1.1	150 000 7 000
Arbetsmarknadspolitik	AMS; Pol. Nat. Labour Office, Min of Labour	Sida	208/98	B 1.1.1	2 414 000
Utvärder. skattesamarbete	N.E.Ågren, Monet Econom	Sida	252/98	B 1.1.1	189 000
Stöd till pensionsreform	Socialstyrelsen; Pol. Mynd. för Socialförsäkr. reform	Sida	260/98	B 1.1.1	868 000
Statistiksamarbete	SCB; Glowny Urzad Statys.	Sida	389/98	B 1.1.1	208 000
Skatteadministration	Riksskatteverket; Pol. Finansministerium	Sida	585/98	B 1.1.1	2 881 000
DELSUMMA ÖVRIG FÖRVALTNING					6 717 000
6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
Resultatanalys	L. Román, L. Köningsson	Sida	498/98	B 1.1.1	393 000
Ersättningsbost. översv. omallokerade medel	Räddningsverket	Sida	476/98	B 1.4.3	15 000 000
Setterwalls 1 och 2	Setterwalls advokatbyr.	Sida	167/98	B 1.1.2	30 000
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					15 423 000
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					28 723 000
MILJÖSAMARBETE					
Utv. energieffektivitet	KM International	Sida	12/98	B 1.1.1	117 000
Energi från avfall	SweHeat; Chamber of Commerce, Distr. Heating	Sida	28/98	B 1.1.1	327 000
Sopot renov. avloppsledn.	PULS AB, Sopot Kom.	Sida	47/98	B 1.1.2	3 969 000
Rev. & uppfölj. miljöinsats	MVM Konsult AB; Ernst & Young AB; Zabrze Kommun	Sida	65/98	B 1.1.1	144 000
Bydgoszcz anbudsupph.	VA-Ingenjörerna	Sida	72/98	B 1.1.2	35 000
Sludgehanter. Nowy Targ	KTH; Nowy Targ Stad	Sida	88/98	B 1.1.2	190 000
Bullerlagar	Inst. för Verkstadstekn. Forskn; Pol. Soc. of Mech. Engineers & Technicians	Sida	158,178/98	B 1.1.1	869 000

Bydgoszcz miljöprogram	SWECO Int.; MWiK Byd.	Sida	236/98	B 1.1.2	753 000
Vatten & sanitet	PULS AB; Raciborz Kom.	Sida	310,420/98	B 1.1.2	10 969 000
Audit district heating	Ernst & Young AB	Sida	578/98	B 1.1.1	42 000
SUMMA MILJÖSAMARBETE					17 415 000
TOTALT POLEN 1998 ANSLAG 7B					56 377 000

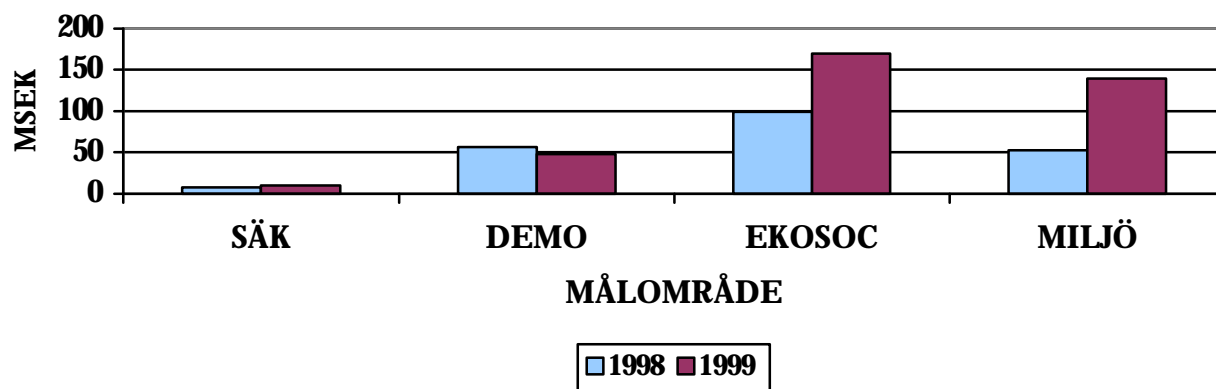
MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
POLEN 1999				7B	SEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
Y2K säkr. av kärnkontrollsystem.	SKI; Kärnkraftsmyndigheten i Wars.	Sida	309/99	B 1.1.4	321 000
SUMMA SÄKERHETSSAMARBETE					321 000
DEMOKRATISAMARBETE					
Anslag till SMR	SMR	Sida	SEKA 239/98	B 1.1.3	76 000
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 242/98	B 1.1.3	1 027 000
Anslag till LO/TCO	LO/TCO	Sida	SEKA 244/98	B 1.1.3	853 000
Anslag till OPC	OPC	Sida	SEKA 248/98	B 1.1.3	2 389 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	SEKA 243/98	B 1.1.3	620 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 250/98	B 1.1.3	650 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	2 018 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	1 102 000
SI - Sverigeinformation		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	330 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					9 065 000
EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					
Polen i fokus	Projektsekretariatet	UD	1999-09-30	B 1.4.2	1 000 000
DELSUMMA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					1 000 000
2. SOCIALA SEKTORER					
Studiebesök sex & samlevnad	RFSU; Fedreracja no Rzecz Kobiet i Planowania Rodziny	Sida	93/99	B 1.1.1	456 000
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER					456 000
3. INFRASTRUKTUR					
DELSUMMA INFRASTRUKTUR					0
4. FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					
DELSUMMA FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					0

5. ÖVRIG FÖRVALTNING					
EU kompetens NSPA fas 1	Meta Media; Nat. Sch of Public Administration	Sida	44+374/99	B 1.1.1	159 000
DELUSMMA ÖVRIG FÖRVALTNING					159 000
6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
Polen info material	Global Reporting AB	Sida	224/99	B 1.1.1	75 000
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					75 000
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					1 690 000
MILJÖSAMARBETE					
Port reception facilities	Hifab International	Sida	16+96/99	B 1.1.2	337 000
Utvärdering forestry	Orgut Cons, Sponte Sua	Sida	61/99	B 1.1.1	246 000
Seminarium Sopot	PULS; Sopot Stad	Sida	120+222/99	B 1.1.2	82 000
Ecofonden förbered. samtal	Sida, Ambass. i Wars.	Sida	133/99	B 1.1.2	3 000
Avfallsseminarium i Wroclaw	Reg. Fund f. Env. Prot.	Sida	143/99	B 1.1.2	220 000
Vattenseminarium i Wroclaw	Swedish Water Devt; MPWiK Wrocl. Water & Sew. Comp.	Sida	144/99	B 1.1.2	100 000
Poznan techn. audit vatteninfr	VAI-VA projekt; Poznan Stad	Sida	200/99	B 1.1.2	3 125 000
Legal service port waste	Setterwalls Advokatb	Sida	221/99	B 1.1.2	20 000
Port recep. facil. ship waste	Hifab; PEAB; Volvo; Spolka Wodna Mied.; Port Author.	Sida	227/99	20 A 10.3	3 300 000
LFA-övning instit. utveckling	Facilitator AB, Sw. Water Devmt AB; Izba Gospodarzca	Sida	234/99	B 1.1.2	300 000
Seminarium för skogspersonal	Kungl Skogs- & Lant- bruksakadem.; Poznan Univ.	Sida	283/99	B 1.1.1	16 000
Energi & miljöhälsa	Kemi & Miljö AB; Fundacja Zdrowie	Sida	401/99	B 1.1.2	190 000
Hamn avfallshantering SC	Sjöfartsverket	Sida	448/99	B 1.1.2	25 000
Ecofonden II	Exportkreditnämnden Fundacja Ecofundusz	Sida	466/99	B 1.1.2	50 000 000
Poznan techn. audit 2	VAI-VA-projekt; City of Poznan	Sida	570/99	B 1.1.2	311 000
Lärarkonfer. hållbart vatten	Baltic Univ. Progr.; St. Pbg Universitet	Sida	590/99	B 1.1.2	130 000
SUMMA MILJÖ					58 405 000
TOTALT POLEN 1999 ANSLAG 7B					69 481 000

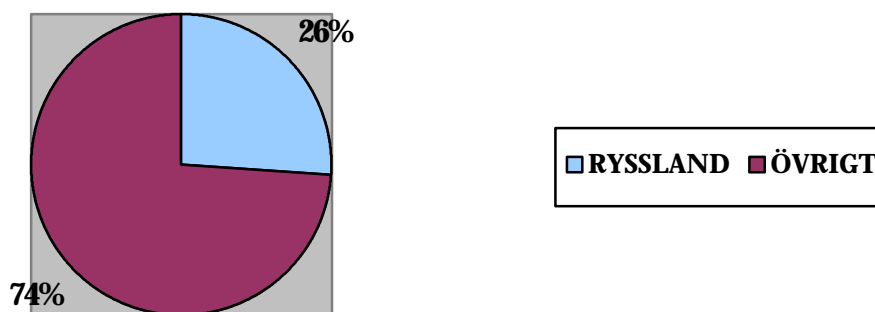
2.5 SVERIGES UTVECKLINGSSAMARBETE MED RYSSLAND UNDER ÅREN 1998 OCH 1999

Summan av beslutade insatser inom det svenska utvecklingssamarbetet med Ryssland, finansierade genom anslaget 7B, uppgick 1998 till ca MSEK 215 och 1999 till MSEK 366,2.

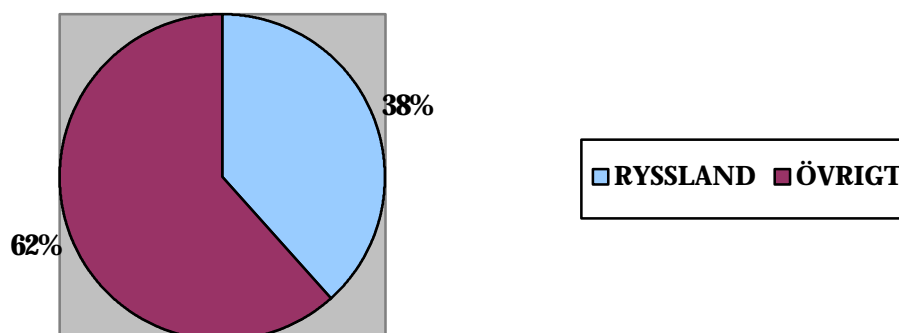
SAMARBETET PER MÅLOMRÅDE

RYSSLANDS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET 1998

RYSSLANDS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET 1999

MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
RYSSLAND 1998				7B	SEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
PFF stabsoff.kurs f. officerare	Försvarsmakten	UD	1998-05-28	B 1.4.1	540 000
Ryskt deltag. i PFF övning		UD	1998-06-11	B 1.4.1	150 000
Sv-Ry-Fi säkerhetspol.dialog	UI	UD	1998-10-08	B 1.4.1	137 000
Bekämpning av organiserad brottslighet i Kaliningrad	RPS	UD	1998-10-22	B 1.4.1	4 000 000
Tullsamarb. Arkhangelsk	Tullv, lok. Tullv. i A	Sida	2/98	B 1.1.1	57 000
Civilt försvarssamarbete	Länsstyr. Sthlm län; Överstyr. f. Civilt försv. & Räddn. tjänst. i St P & Len. Län	Sida	156/98	B 1.1.1	80 000
Civil utbild. officerare Murm.	CENTEK; Mur. Higher Marine Acad	Sida	221/98	B 1.1.1	2 851 000
SUMMA SÄKERHETSSAMARBETE					7 815 000
DEMOKRATISAMARBETE					
Humanitärt bistånd	Sida	UD	1998-10-01	B 1.4.3	12 000 000
Citizens' Watch	Citizens' Watch St Pbrg	Sida	67/98	B 1.1.1	180 000
Kvinnoinstitutioner Karel.	R. Lind; Univ i Petrozavodsk; Utrikesmin. i Karelen	Sida	52/98	B 1.1.1	33 000
Seminarier om demokrati	SIPU, Mos Sch of Pol Stud.	Sida	100/98	B 1.1.1	145 000
Seminarium om Sverige	Amb. Moskva	Sida	113+210/98	B 1.1.1	26 000
Journalistisk etik	Citizens' Watch St Pbrg	Sida	190/98	B 1.1.1	68 000
Handbok i journalistik	FOJO Kalmar	Sida	284/98	B 1.1.1	333 000
Education Saami consultants	AMU Vilelmina	Sida	285/98	B 1.1.2	1 000 000
Unga ryska politiker	SIPU/Sv Amb, GK St P	Sida	272+486/98	B 1.1.1	1 731 000
Women's conference	Srängbrädan utv. kons.	Sida	302/98	B 1.1.1	72 000
Journalistutb. St Petersburg	League of Journalists i St P, FOJO	Sida	305/98	B 1.1.1	1 834 000
Demokratiseminarium Tblisi	SIPU; Mos Sch of Pol Stud.	Sida	320+412/98	B 1.1.1	1 094 000
Seminarium om Sameråd	Samerådet, Indigenous Inform. Centre (IIC)	Sida	383/98	B 1.1.1	539 000
Utveckl. av lokal demokrati Kaliningrad	Kommunförbundet Borgmästarkontoret Kal.	Sida	385/98	B 1.1.1	7 013 000
Kvinnor i politiken	Sprängbr., Reg Förv. Arkh	Sida	397+481/98	B 1.1.1	2 858 000
Konsumentskydd Novgorod	Konsumentförbundet Novg. Consumers Office	Sida	399/98	B 1.1.1	20 000
Stöd till Citizens' Watch	Citizens' Watch St Pbrg	Sida	404,488,494/98	B 1.1.1	73 000
Lokal demokrati Karelen	Sv+Kar.Kommunförb.	Sida	463/98	B 1.1.1	5 870 000
Jämställdhet, Resultat analys	M. Thorborg	Sida	492/98	B 1.1.1	100 000
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 416/97	B 1.1.3	1 150 000

Anslag till LO/TCO	LO/TCO	Sida	SEKA 397/97 & SEKA 151/98	B 1.1.3	1 104 000
Anslag till OPC	OPC	Sida	SEKA 420/97	B 1.1.3	2 470 000
Anslag till PMU	PMU	Sida	SEKA 423/97	B 1.1.3	342 000
Anslag till Rädda Barnen	Rädda Barnen	Sida	SEKA 392/97	B 1.1.3	558 000
Anslag till Sv. Röda Korset	Sv. Röda Korset	Sida	SEKA 429/97	B 1.1.3	873 000
Anslag till SMR	SMR	Sida	SEKA 433/97	B 1.1.3	695 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 415/97	B 1.1.3	780 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	SEKA414/97	B 1.1.3	918 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-dec. -98	B 1.2	8 108 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-dec. -98	B 1.2	3 529 000
SI - Sverigeinformation		SI	Jan.-dec. -98	B 1.2	933 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					56 449 000
EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGS- OCH FÖRETAGSLIVSFRÄMJANDE					
EBRDs TAB/BAS-projekt	EBRD	UD	1998-11-26	B 1.4.2	10 000 000
Studie om företagskrediter	ALMI; FORMAP (Murm), O. Sundström AB	Sida	31/98	B 1.1.1	139 000
Färgnyansering StartÖst	O. Sundström AB	Sida	103/98	B 1.1.1	52 000
Dopingkontroller StartÖst	Int. Doping Test & Mgmt	Sida	103/98	B 1.1.1	212 000
Elektronik StartÖst	Trienta Elektronik AB	Sida	103/98	B 1.1.1	750 000
Utvärdering KIBS	Swiecicki Polinvest HB	Sida	154/98	B 1.1.1	60 000
Kalin. Int. Bus. School (KIBS)	Interconsult AB; KIBS	Sida	229/98	B 1.1.1	1 650 000
Skogsbär StartÖst	Fjellfrys AB	Sida	257/98	B 1.1.1	742 000
Diversification of ind Olenog.	Swedegroup AB, Olenogorsk lokalförvalt.	Sida	258/98	B 1.1.1	1 368 000
StartÖst uppföljning St Pbg	A-L. Andersson	Sida	313/98	B 1.1.1	4 000
Utv av Kaliningrad Handelskammare	Södra Sve Handelskam. Kalin. Handelskammare	Sida	319/98	B 1.1.1	1 110 000
Moskva Registr. Chamber	PRV; Mosk. Registr.kamm.	Sida	401/98	B 1.1.1	2 055 000
Uppföljn. Ry. Quality Award	SPM Consultants	Sida	467/98	B 1.1.1	125 000
Fönstertättningslist StartÖst	Gummiteknik AB	Sida	473/98	B 1.1.1	214 000
Ekonomiutbildning f. kvinnor	IDF Sthlm Univ, Instit Women & Managemt St P	Sida	531/98	B 1.1.1	1 467 000
RUS Dissemination of DYB	Inst för Företagsledning Kaliningr. Int Bus School (KIBS)	Sida	555/98	B 1.1.1	8 504 000
Vätskerening	Skandin. IFAB Filtrer.	Sida	584/98	B 1.1.1	327 000
Managementutb. tilläggsbesl.	SwedeCorp, IFL	Sida	602/98	B 1.1.1	97 000
Nordpraktik Russia 1999	Föreningen Norden	Sida	614/98	B 1.1.1	12 500 000
DELSUMMA NÄRINGS- OCH FÖRETAGSLIVSFRÄMJANDE					41 376 000

2. SOCIALA SEKTORER					
Bidr. "Russian Longitudinal Monit. Survey" om soc. förh.	Östekonomiska Inst; Paragon Research Int.	UD	1998-12-22	B 1.4.3	710 000
Study visit and soc. seminar	Karel. socialtjänst	Sida	14/98	B 1.1.1	193 000
Förstudie om arbetarskydd	Arbetarskyddsstyrelsen; FORMAP, Murm.	Sida	21/98	B 1.1.1	204 000
Utb. socialarbetare Arkhang.	Umeå Univ, State Medical Acad. Arkhang.	Sida	95+485/98	B 1.1.1	3 809 000
Alkohol politik III	R.S. Tolk & Förh. kons	Sida	101+211/98	B 1.1.1	260 000
	Hälsoutsk. & Ekonutsk. vid Statsduman i Moskva				
HIV/Aids prevention Ryssl.	Malmö stad, Kalin. stad	Sida	107/98	B 1.1.1	2 900 000
Drug box	Folkhälsoinstitutet, St Petersburg Borgmäst.	Sida	117/98	B 1.1.1	2 000 000
Besök i Petrozav. soc projekt	B. Stark, R. Bondesson	Sida	168/98	B 1.1.1	73 000
Sex education	RFSU & Russian Family Planning Assoc. (RFPA)	Sida	245/98	B 1.1.1	3 405 000
Utställning mot narkotika	FHI, RNS; St P Polis- ledn. & stadens Borgmästeri	Sida	261/98	B 1.1.1	200 000
Hälsovård & ledarskap	Centek; Leaders	Sida	293/98	B 1.1.1	1 224 000
Seminarier för lärare i soc. arb.	Strong Developmt; Ped- agog. Univ. i Petrozav.	Sida	345/98	B 1.1.1	317 000
Socialprojekt Leningr Oblast	MAFO Consult	Sida	396+561/98	B 1.1.1	922 000
Sociala sektorn i Kaluga	L.Lundquist Consulting; Social Cttee Kaluga Obl.	Sida	398/98	B 1.1.1	166 000
Sociala sektorn i Karelen	Socialförvaltn. Umeå Socialministeriet Karelen	Sida	417/98	B 1.1.1	1 958 000
Sociala sektorn i Pskov	Zenit Int, Univ. College Ö-sund; Soc Cttee P. Obl. Förvaltn.	Sida	514/98	B 1.1.1	53 000
NWRUS vocational training	AMU Int, StP Educ Cttee	Sida	546/98	B 1.1.1	3 972 000
Arbetarskydd i Murmansk	Arbetarskyddst; Formap	Sida	547/98	B 1.1.1	181 000
Ry-Mu förstudie soc program	Luleå Kommun	Sida	571/98	B 1.1.1	200 000
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER					22 747 000
3. INFRASTRUKTUR					
Trafiksäkerhet	VTI Utveckling AB FR Min. of Transport	Sida	56/98	B 1.1.1	950 000
Seminar. om kommunaltransp.	Swederrail, StP Transp ctee	Sida	407/98	B 1.1.1	360 000
DELSUMMA INFRASTRUKTUR					1 310 000

4. FYSISK PLANERING					
Landinformationssystem	Swedesurvey; Roskomzem	Sida	287/98	B 1.1.1	5 000 000
LFA landsurveying	Swedesurvey; Min for	Sida	458/98	B 1.1.1	1 294 000
	land Policy, Constr, Housing & Util.				
Fastighetsregister Murmansk 3	Swedesurvey; Min for	Sida	460/98	B 1.1.1	2 879 000
	land Policy, Constr, Housing & Util.				
DELSUMMA FYSISK PLANERING					9 173 000
5. ÖVRIG FÖRVALTNING					
Besök till Kommunförbundet	Kommunförbundet & Karel. Kommunförb.	Sida	71/98	B 1.1.1	115 000
Utveckl. post serv. St Pbrg	Swedepost, Ry Post adm	Sida	128/98	B 1.1.1	2 400 000
Kvinnor i politiken Karelen	Kommunförb. Sv & Kar.	Sida	136/98	B 1.1.1	191 000
Kvinnligt ledarskap	Barbro Dahlbom Hall; RF Min. Lab. & Soc Aff	Sida	148/98	B 1.1.1	345 000
Finansinstitutioner Arkhang.	Verksamhetsutbildn. AB, Regional admin. Arkh.	Sida	152, 354/98	B 1.1.1	100 000
Factfinding yrkesutbildning	S. Oxenstierna Consult.	Sida	153/98	B 1.1.1	150 000
Kommunaltransport St Pbrg	Contrans AB	Sida	169/98	B 1.1.1	50 000
Datortek St Petersburg	Arbetsmarknadsstyrelsen StP. Lab. & Empl. Cttee	Sida	184/98	B 1.1.1	1 700 000
Ledarskapsutb. för kvinnor	Kompetensutveckl. Piteå; North-West Acad of Publ Adm	Sida	207/98	B 1.1.1	916 000
Arbetslöshetsutb. Moskva	AMU Int; Min of Lab.	Sida	232/98	B 1.1.1	3 950 000
Utbildning av ryska revisorer	IREV Inst för rev.utb.; Moskva Univ, CIS Assoc.	Sida	240/98	B 1.1.1	130 000
Utb.progr för postpersonal	Swe Post Univ College; St P. Univ of Telecommunic.	Sida	251/98	B 1.1.1	1 300 000
Utvärd. SML, SU, IDF Ry	SPM Consultants	Sida	303/98	B 1.1.1	92 000
Utv. av arbetsmarkn.förvaltn.	Arbetsmarknadsstyrels; Fed. Employmt. Service	Sida	328/98	B 1.1.1	2 640 000
Handbok för kvinnl. ledarskap	Barbro Dahlbom Hall; Women & Man.mt St P	Sida	342/98	B 1.1.1	1 267 000
Budget kurser	E Dahlstr. Verksamhetsutveckl.; Regionalförv. Ark.	Sida	428+552/98	B 1.1.1	715 000
Arkhangelskbesök i Sverige	Repres. länsstyr. Arkh.	Sida	478/98	B 1.1.1	267 000
Universitetsadministration	Sthlm Univ, St P Univ.	Sida	489/98	B 1.1.1	384 000
Befolkningsregister	SCB; RF State Duma Mo.	Sida	532/98	B 1.1.1	3 547 000
Utb.i off. ekon. vid StPUniv.2	Sth Univ.; StP State Univ.	Sida	534/98	B 1.1.1	1 510 000
DELSUMMA ÖVRIG FÖRVALTNING					21 769 000

6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
Women's Management Instit.	CENTEK; Leaders	Sida	83/98	B 1.1.1	1 670 000
Resultatanalys	K.Eduards, S. Oxenstierna	Sida	500/98	B 1.1.1	285 000
Resultatanalys	K.Eduards, S. Oxenstierna	Sida	501/98	B 1.1.1	335 000
Info Ryssland	Söderberg & Sundelin AB	Sida	545/98	B 1.1.1	50 000
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					2 340 000
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					98 715 000
MILJÖSAMARBETE					
Energieffektivitet i gruvind.	CENTEK; lok.förv. Mur.	Sida	16/98	B 1.1.2	1 497 000
ECO-Team St Petersburg	Global Action Plan Int., Acad of Ecology St P.	Sida	58/98	B 1.1.2	300 000
Energiseminar. tillägg besl. 97	SweHeat	Sida	82/98	B 1.1.1	6 000
Konsultinsats Östersjön	RamComp AB, Sida	Sida	GD 86/98	B 1.1.2	4 462 000
Rådgivn. omstr. Vavilov inst.	Nordiska Genbanken; Vavilov Institutet	Sida	102/98	B 1.1.1	150 000
Agro sektor Pskov fas I	Hushålln.sällsk, Dalarna Cttee of Agricult, Pskov	Sida	116/98	B 1.1.1	300 000
Ryskt besök 980330-0402	Sv. konsulter; Repr fr StP	Sida	131/98	B 1.1.2	36 000
Port reception facilities Kalin.	Nat. Adm fr Shipping & Navig., Kalin. Hamnmyndigh.	Sida	142/98	B 1.1.2	715 000
Stöd till PMU i St P.	Hifab; Vodokanal StP	Sida	147/98	B 1.1.2	332 000
DH prefeasibility study	EW Energi Advisor; Murmansk Stad	Sida	165/98	B 1.1.2	150 000
Värmeväxlare StartÖst	Attacus Rör & Energi AB	Sida	257/98	B 1.1.1	480 000
Demo. proj. DH Gatchina	ÅF Int; Gatchina Teplov.;	Sida	275/98	B 1.1.2	1 490 000
Besök från Gattjina Stad	Sv. Konsulter; Repr fr Gat.	Sida	335/98	B 1.1.2	48 000
District heating WB	Ord&Energi AB; Ryssl. Byggnadsministerium	Sida	349/98	B 1.1.1	1 550 000
UNEP APELL seminarier	Räddningsverket; EMERCOM (Ry räddn.verket)	Sida	353/98	B 1.1.1	500 000
Riktlinjer substation	FVB; Ry Byggnadsmin.	Sida	431/98	B 1.1.2	196 000
St Petersburg Eco Forum	RusNord Inst; Sthlm Kom	Sida	503/98	B 1.1.2	2 090 000
Corpt. Dev. Vodokanal St P	Sthlm Vatten; Vodokan.	Sida	564/98	B 1.1.2	6 728 000
Miljöförvaltning NV Ryssl.	Naturvårdsverket	Sida	599/98	B 1.1.2	30 000 000
Bidr. ordf.skap i Contributor's Assembly (Chernobyl)	EBRD	UD	1998-02-12	B 1.4.3	1 000 000
SUMMA MILJÖSAMARBETE					52 030 000
TOTALT RYSSLAND 1998 ANSLAG 7B					215 009 000

MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
RYSSLAND 1999				7B	SEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
Murmansk 80 ton cask project	SKI	UD	1999-01-28	B 1.4.2	4 150 000
Tullsamarb. Barentsregionen	Tullverket	UD	1999-12-16	B 1.4.2	80 000
Destr. av kemiska stridsmedel	FOA	UD	1999-12-22	B 1.4.1	1 800 000
Biosafety	Smittskyddsinstitutet	UD	1999-12-22	B 1.4.1	500 000
Kärnämneskontroll	SKI; Kärnkraftsmynd. GAN	Sida	363/99	B 1.1.4	3 255 000
Y2K Säkring kärnkr. kom.syst.	SKI; Ry Kärnkrafts- mynd. Gosatomnadzor	Sida	607/99	B 1.1.4	468 000
SUMMA SÄKERHETSSAMARBETE					10 253 000
DEMOKRATISAMARBETE					
Stöd till Krimtatarerna	UNDP	UD	1999-02-11	B 1.4.2	1 640 000
Stöd utgivn sv-ry/ry-sv ordbok	SI	UD	1999-06-17	B 1.4.2	8 850 000
Moskva Sch of Polit. Studies	Mosc. Sch. of Pol Stud.	Sida	23/99	B 1.1.1	2 600 000
Utveckl. off. admin. & lokaldem.	Omnia AB	Sida	105+215/99	B 1.1.1	779 000
Journalistutbildning	FOJO; Severo- Zapad Media	Sida	108/99	B 1.1.1	20 000
Unga ryska politiker	SIPU, Amb. Mo, GK StP	Sida	182/99	B 1.1.1	1 136 000
Journalister i Novgorod	FOJO; Nov. Public Service TV Centre	Sida	196/99	B 1.1.1	963 000
Soldiers' Mothers	Sv.Freds & Skiljedomsför.	Sida	197/99	B 1.1.1	343 000
Journalister Narva/Ivangor	Gen.konsulatet St P; Severo-Zapad Media St P.	Sida	214/99	B 1.1.1	83 000
Gender i journalistiken	K.Alfredsson Reportage	Sida	271/99	B 1.1.1	200 000
Lokal demokrati Arkhangelsk	Kommunförv. Jämtl.; Arkh. Reg. Admin.	Sida	311/99	B 1.1.1	3 351 000
Sem. Arb. i sameting & -råd	Samerådet; L'auravetl an Indig. Info Ctr Moskva	Sida	330/99	B 1.1.1	279 000
LFA workshop	SPM Consultants KB	Sida	438/99	B 1.1.1	140 000
Seminar. om demokrati Ark.	Acad. Devmt Internat; Länsduman Arkhang.	Sida	480/99	B 1.1.1	170 000
Koordinator lokalt självstyre	OMNIA Manag. AB	Sida	514/99	B 1.1.1	352 000
Arbetsmarknad för kvinnor	Sprängbrådan; Int. Inst Women & Managemt (IIWM)	Sida	548/99	B 1.1.1	219 000
Övervakning av parlamentsval	Sida	Sida	552/99	B 1.1.1	570 000
Kris- & utveckl. center Murm.	Norbott. Kommunför. Soc. Ctee Mur. Reg. Admin.	Sida	559/99	B 1.1.1	137 000
Journalismseminarium	Sida/Sv Amb. Mosk;	Sida	566/99	B 1.1.1	112 000

Min. of Labour & Social Devmt					
Länsstyrelsesamarbete Barents	Länsstyr. Vä-&Norrbott.	Sida	572/99	B 1.1.1	3 000 000
	Länsadmin. i Ark, Kar & Mur				
Handb. i journalistik ry, tillägg	FOJO	Sida	577/99	B 1.1.1	22 000
Anslag till SMR	SMR	Sida	SEKA 239/98	B 1.1.3	838 000
Anslag till Rädda Barnen	Rädda Barnen	Sida	SEKA 241/98	B 1.1.3	479 000
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 242/98	B 1.1.3	1 223 000
Anslag till LO/TCO	LO/TCO	Sida	SEKA 244/98	B 1.1.3	3 102 000
Anslag till OPC	OPC	Sida	SEKA 248/98	B 1.1.3	1 723 000
Ansl. till PMU	PMU	Sida	SEKA 251/98	B 1.1.3	90 000
Anslag till Röda Korset	Sv. Röda Korset	Sida	SEKA 246/98	B 1.1.3	1 600 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	SEKA 243/98	B 1.1.3	931 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 250/98	B 1.1.3	930 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	6 284 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	5 321 000
SI - Sverigeinformation		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	1 026 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					48 513 000
EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					
Företagsutveckling i St Pburg	Södertörns Folkhögsk.;	Sida	10/99	B 1.1.1	348 000
	International Banking Institute				
Kaliningrad Int. Bus. Sch. fas 5	Inst. för Företagsledn.	Sida	25/99	B 1.1.1	3 590 000
	Kgd Int Bus School (KIBS)				
NVRUS Follow-up VET	S. Oxenstierna Cons.	Sida	41/99	B 1.1.1	320 000
Vocat. and Educat. Training					
Russian Institute of Quality	Recomate AB;	Sida	232/99	B 1.1.1	5 132 000
	Gosstandart Moscow				
Hushållens konsumtionsvanor	Gbg Univ; Novg St. Univ	Sida	328/99	B 1.1.1	1 125 000
Granskn. Norlets ins. fr Managementutbildn. i Ryssl.	KPMG Bohllins	Sida	385/99	B 1.1.1	74 000
Utbildning lärare home economi	Hushållssällsk. Service	Sida	414/99	B 1.1.1	537 000
	AB; Ry Jordbruksmin.				
Utb.kurser för kvin. entrepren.	Centek; Women Man-	Sida	424/99	B 1.1.1	1 208 000
	agement Inst Murmansk				
Ind. diversifiering Olenogorsk	Swedegroup AB;	Sida	437/99	B 1.1.1	1 418 000
	Olenogorsk lokaladm.				
Int. arbitration seminar	Sthlm Handelskamm.	Sida	465/99	B 1.1.1	136 000
	RF Ch. of Komm. & Ind.				
Dissemin. DYB progr. 2	Inst. för Företagsledn.;	Sida	498/99	B 1.1.1	7 374 000
	Kaliningr. Int Bus Sch. (KIBS)				
Konsumentskydd	Sw. Nat. Board fr Cons	Sida	511/99	B 1.1.1	322 000
	Policies; Nov. Cons Prot. Office, Anti-monop. Cttee				
Utbildning jordbrukare & lärare	Resurscentr. Skarab;	Sida	535/99	B 1.1.1	200 000

	Lahdenpohja Coll. of Agric. No 9					
Turistnäring St Petersburg	Sthlm Stad; St Peters- burg Stad, Leningr. Reg Admin	Sida	594/99	B 1.1.1		1 945 000
Utb. managemt, PR för kvinnor	Centek; Women Man- agemt Inst Murmansk	Sida	603/99	B 1.1.1		850 000
Utv. av effektiv mjölkprod. 2	Hushållningssällsk.; Cttee of Agric. Pskov/Agrofirm Pobeda	Sida	622/99	B 1.1.1		770 000
Granskn.av Bicons ins.Ry&Uk	KPMG Bohlin	Sida	629/99	B 1.1.1		67 000
Granskn. av Fören. Norden	KPMG Bohlin	Sida	633/99	B 1.1.1		84 000
DELSUMMA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE						25 500 000
2. SOCIALA SEKTORER						
Bedömn. insats för handik.	Handikappförv. V-bott	Sida	9/99	B 1.1.1		70 000
Social project Kaluga	Zenit Int.; Soc. Ctee Kaluga Oblast	Sida	134/99	B 1.1.1		2 195 000
Social project Leningrad Oblast	Kommunförb. Sörml.; Welf Res. Ctre Eskilst.; MAFO Cons.; Soc. Ctee Len.	Sida	135/99	B 1.1.1		6 850 000
Social work St Petersburg	Socialhögsk.; Sthlm stad; Soc. kommitt. Borgmästarkontoret St P	Sida	136/99	B 1.1.1		9 920 000
Social project Pskov	Zenit int.; Soc. Inst. Ö-sund Univ; Soc. Kttee Pskov Adm.	Sida	137/99	B 1.1.1		2 106 000
Social workers Kaluga	L. Lundquist Consult.; Maria Ungdom Sth; Soc. Ctee Kal.	Sida	195/99	B 1.1.1		612 000
Utbildning i äldrevård Skond.	Ersta Sköndal Högsk. RF Soc & Labour Min.	Sida	216/99	B 1.1.1		1 193 000
Sociala sektorn Novgorod	SGDS; Nov Obl Adm.	Sida	254/99	B 1.1.1		100 000
Familjeplanering Murmansk	Luleå Kommunalförv. Murm. Reg. Admin.	Sida	274/99	B 1.1.1		2 500 000
Feasibility social Kaliningrad	Samkan Utveckl. AB	Sida	389/99	B 1.1.1		73 000
Arbetskydd Murmansk	Arbetskyddsstyr.; Murm. Migr. Cttee	Sida	394/99	B 1.1.1		560 000
Handikappade barn Murmansk	Bodens kommun	Sida	419/99	B 1.1.1		463 000
Interreg. hälsosamarb. Barents	ÖEK	Sida	427/99	B 1.1.1		7 000 000
Utb. socialt arbete i Arkhang.	Strong Developmt AB Medical Academy Arkh.	Sida	537/99	B 1.1.1		2 143 000
ToR för hälsoreform	Salucom AB	Sida	569/99	B 1.1.1		162 000
Arbetsmarkn. integr. handikap.	Stensta Ctr Kristineh.; Cttee for Labour & Soc. Prot. St Pb	Sida	604/99	B 1.1.1		1 186 000
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER						37 133 000
3. INFRASTRUKTUR						
DELSUMMA INFRASTRUKTUR						0

4 FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					
Lantmäteri Kaliningrad 3	Swedesurvey; Min. for land policy, Constr., Housing & Utilities	Sida	129/99	B 1.1.1	6 000 000
Lantmäteri Pskov fas 3	Swedesurvey; Min. for land policy, Constr., Housing & Utilities	Sida	130/99	B 1.1.1	5 945 000
Lantmäteri Novgorod	Swedesurvey; State land Cttee; Nov. Oblast Admin.	Sida	147/99	B 1.1.1	7 000 000
Lantmäteri koord. i Moskva	Swedesurvey; State land Cttee of the Russ. Fed.	Sida	240/99	B 1.1.1	12 587 000
Lantmäteri Saratov	Swedesurvey; RF State land Cttee/Land admin of Sar.	Sida	248/99	B 1.1.1	3 424 000
Lantmäteri Karelen	Swedesurvey; RF State Ctee/ Govt of Karel.	Sida	265/99	B 1.1.1	5 965 000
Lantmäteri St Petersburg 3	Swedesurvey; RF State land Cttee/Land Ctee of St P.	Sida	294/99	B 1.1.1	6 400 000
Lantmäteri Leningrad Oblast	Swedesurvey; RF State land ctee; Leningr. Reg govt	Sida	295/99	B 1.1.1	5 820 000
Utb. ctr för lantmäteri Novg.	Swedesurv; Goskomzem	Sida	522/99	B 1.1.1	6 700 000
DELSUMMA FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					59 841 000
5. ÖVRIG FÖRVALTNING					
Förvaltningsbistånd Ry. Fed.	Finansdepartementet	UD	1999-01-14	B 1.4.2	8 400 000
Utvärd. förvaltningsbist. Ry.	Konsult G. Pihlgren	UD	1999-09-09	B 1.4.2	260 000
Förvaltningsbistånd till Ry. Fed.	Sv-Ry Samarbetsproj	UD	1999-12-22	B 1.4.2	9 000 000
Reform av kommunaltransport	Contrans; St Pbg Borgmästarkontor	Sida	26/99	B 1.1.1	1 391 000
NVRUS AMS Vologda	AMS; Kom.förb. Värml; Vol. reg. empl. service	Sida	43/99	B 1.1.1	1 630 000
Räddningsinsatser St P.burg	Bicon AB; Räddn.tj.; Sthlm Brandförsv; Ry. Försäkr. Assoc. & Bransförsv.	Sida	74/99	B 1.1.1	1 725 000
Dev. Kgd Reg. Employnt Serv.	AMS Int.; Kommunförb. Kgd Reg. Employment Service	Sida	91/99	B 1.1.1	3 250 000
LFA-seminar. avs.befolkn. reg.	SCB; RF State Duma	Sida	188/99	B 1.1.1	485 000
Genderstatistik	SCB; Goskomstat Ry	Sida	212/99	B 1.1.1	3 565 000
Regional taxadministration	Skatteverket; Västerås Skattemynd.; Len. Skattemynd.	Sida	246/99	B 1.1.1	715 000
Trafiksäkerhet	VTI Utveckling AB; RF Min of Transp; Transp. Institut.	Sida	261/99	B 1.1.1	820 000
Utveckl. av postservice St Pbg	SwedePost Consult. AB; Rus. Fed. Post Admin.	Sida	387/99	B 1.1.1	5 000 000
Sports & employment Len.	Kommunförb. Sthlm/ Värmland; Len. Reg. Ctee of Labour	Sida	393/99	B 1.1.1	395 000

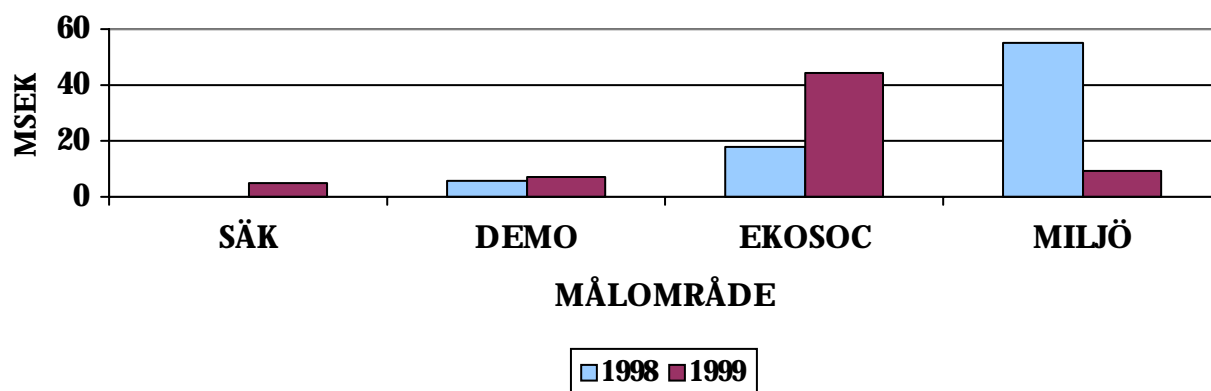
Regionalstatistik	SCB; Mo. Reg. Stat Ktee	Sida	403/99	B 1.1.1	3 720 000
Publ. empl. serv Bashkortostan	AMS; Kom.förb. Värml;	Sida	409/99	B 1.1.1	1 370 000
Publ empl serv of Rep. of Bash.					
Utv. av Arkh. employmt serv.	AMS; Ark. reg empl serv	Sida	410/99	B 1.1.1	2 335 000
Statistikprojekt	SCB; Goskomstat Ry	Sida	412/99	B 1.1.1	397 000
Reg. skatteadmin. Karelen	Skatteverket; Karel. Skattemyndighet	Sida	449/99	B 1.1.1	293 000
Top management training	OMNIA Manag.; No-We	Sida	527/99	B 1.1.1	457 000
Acad. fr Publ Adm, Nov. Civ Serv Ctee, Reg. Adm					
Arbetsmarknadsseminarier	AMS; Ry Min. of Lab.	Sida	585/99	B 1.1.1	2 010 000
Ry Marit. Search & rescue	Sjöfartsverket	Sida	606/99	B 1.1.4	233 000
Port State Author. Kaliningr.					
DELSUMMA ÖVRIG FÖRVALTNING					47 451 000
6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
Res.analys övers. till Eng & Ry	M.Gough, Russian Techn. Bureau	Sida	184/99	B 1.1.1	80 000
Ry Trans. of project doc.	Russian Techn. Bureau	Sida	624/99	B 1.1.1	4 000
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					84 000
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					170 009 000
MILJÖSAMARBETE					
Anbudsutvärd. energieffektiv.	N-A Gunnarsson	Sida	72/99	B 1.1.2	18 000
Anbudsutvärdering Arkh.	Sida; Repr. Ark länsst.	Sida	110/99	B 1.1.2	17 000
Fjärrvärmestudie Gattj kompl.	ÅF International	Sida	175/99	B 1.1.2	76 000
Fjärrvärme Arkhangelsk	Arkhangelsk Stad	Sida	181/99	B 1.1.2	128 000
Energisparande Arkhangelsk	ÅF Int; Ark Reg. Adm.	Sida	243/99	B 1.1.2	2 000 000
Upphandl. utrustn. fjärrvärme	QuEnTec AB Arkhang. Stad	Sida	245/99	B 1.1.2	250 000
Fjärrvärmeförber. konsultins.	AIEKA AB	Sida	257/99	B 1.1.2	230 000
Transformatorutr. fjärrvärme	Gävle Energi; Arkh. Stad	Sida	262/99	B 1.1.2	60 000
Ark. bes. för anbudsutvärder.	Sida; Repr. Ark stad o Länsstyrelse	Sida	310/99	B 1.1.2	30 000
Sv. fjärrvärmeexp. till WB projektförlängning II	Ord & Energi AB; Ry Byggnadsminister.	Sida	379/99	B 1.1.2	1 690 000
Upphandling utrustn. fjärr- värme Arkh. tillägg	QuEnTech AB	Sida	395/99	B 1.1.2	23 000
Reg. utb.ctr i energi & miljöfr.	SWECO; Mu Reg Adm	Sida	405/99	B 1.1.2	1 436 000
Arkh. distr. heating supervision	ABB; Arkh. stad	Sida	408/99	B 1.1.2	350 000
Kaliningr. vatten service rehab.	Hifab; Vodokanal Kgd	Sida	413/99	B 1.1.2	5 044 000
Vatten & avfallshantering Len	Hifab; Len lokalförv.	Sida	447/99	B 1.1.2	4 020 000

Investeringar i 4 ryska städer	Ctee för external ec. rel. SWECO AB; RF State	Sida	467/99	B 1.1.2	6 287 000
	Cttee fr Constr, Architect & Housing				
Reconstr. of Kalin. Vodokanal	Öhrlings Price Waterh. Coopers; Vodokanal Kalin.	Sida	470/99	B 1.1.2	264 000
District heating seminar	Coord. C. Hillström; Central Proj. Devmt Unit	Sida	515/99	B 1.1.2	230 000
Infoträff VA-proj. i Ö-sjöreg.	Sida-EME	Sida	549/99	B 1.1.2	12 000
Korttidsexp. till WB proj.	FVB District Energy; Ry Byggnadsministerium	Sida	586/99	B 1.1.2	220 000
Kaliningrad vattenprojekt	Vodokanal, Kaliningr.	Sida	GD 1/00 (99)	B 1.1.2	115 000 000
SUMMA MILJÖSAMARBETE					137 385 000
TOTALT RYSSLAND 1999 ANSLAG 7B					366 160 000

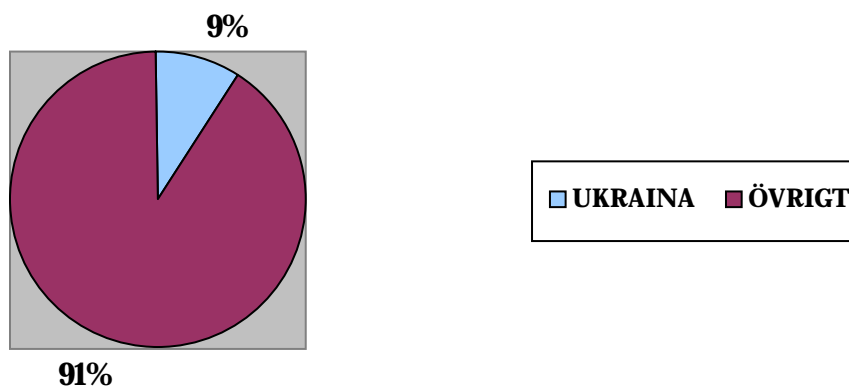
2.6 SVERIGES UTVECKLINGSSAMARBETE MED UKRAINA UNDER ÅREN 1998 OCH 1999

Summan av beslutade insatser inom det **svenska utvecklingssamarbetet med Ukraina**, finansierade genom anslaget 7B, uppgick 1998 till ca MSEK 78,3 och 1999 till MSEK 65,9.

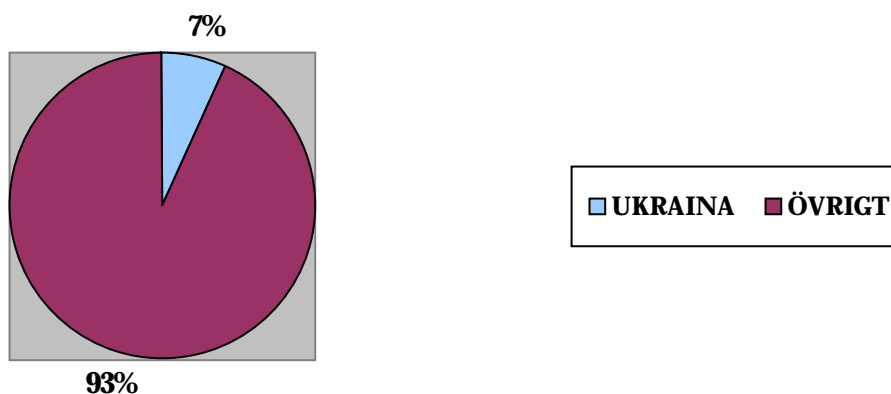
SAMARBETET PER MÅLOMRÅDE

UKRAINAS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET 1998

UKRAINAS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET 1999

MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
UKRAINA 1998				7B	SEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
SUMMMA SÄKERHETSSAMARBETE					0
DEMOKRATISAMARBETE					
Övervakning parlamentsval	Sida	UD	REKO 42/98	B 1.1.1	73 000
Valövervakning Krim	Sida	UD	REKO 42/98	B 1.1.1	165 000
Valinsats i Ukraina	Sida	Sida	54/98	B 1.1.1	238 000
Journalistutbildning	FOJO Kalmar;	Sida	231/98	B 1.1.1	840 000
	IEX Promedia & Internews				
Studiebesök kvinnl. politiker	Språngbrädan; UNDP	Sida	365/98	B 1.1.1	455 000
	Gender in Developmt				
Politiska arb.gr. för kvinnor	Språngbrädan Utv. kons.	Sida	375/98	B 1.1.1	75 000
	League of Ukr Women Voters				
Semin. för kvinnl. politiker	Språngbrädan Utv. kons.	Sida	390/98	B 1.1.1	1 100 000
	UNDP, Gender in Devmt				
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 416/97	B 1.1.3	876 000
Anslag till OPC	OPC	Sida	SEKA 420/97	B 1.1.3	105 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 415/97	B 1.1.3	160 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	SEKA 414/97	B 1.1.3	60 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-Dec. 1998	B 1.2	445 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-Dec. 1998	B 1.2	592 000
SI - Sverigeinformation		SI	Jan.-Dec. 1998	B 1.2	194 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					5 378 000
EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					
Hem & hushällekun. utbildn.	Hushållningssällsk. Förb; UNDP Ukr.	Sida	382/98	B 1.1.1	90 000
DELSUMMA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					90 000

2. SOCIALA SEKTORER					
Socialarbetare fas II	Zenit; Socialminister. Kiev	Sida	84+123/98	B 1.1.1	5 679 000
Ukraina Projektkoordinering	L. Lundquist Consulting; Socialministeriet, Kiev	Sida	89/98	B 1.1.1	380 000
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER					6 059 000
3. INFRASTRUKTUR					
DELSUMMA INFRASTRUKTUR					0
4. FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					
Landinformationssystem	Swedesurvey; Kartogr & Lantmät.mynd. Ukr	Sida	325/98	B 1.1.1	5 591 000
DELSUMMA FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					5 591 000
5. ÖVRIG FÖRVALTNING					
Offentlig upphandling fas I	SIPU; Ukr. Min of Ec.	Sida	73/98	B 1.1.1	1 048 000
Arbetsmarknadsutbildning	AMU Int; State Employment Ctre, Kyiv	Sida	139/98	B 1.1.1	4 398 000
Förvaltningsreform studiebes.	SIPU; Min of Econ.	Sida	512/98	B 1.1.1	360 000
Statistik fas 3, plan	SCB; Stat. Cttee of Ukr.	Sida	520/98	B 1.1.1	120 000
Publ. Adm. ref. plan fas 2	SIPU	Sida	550/98	B 1.1.1	225 000
DELSUMMA ÖVRIG FÖRVALTNING					6 151 000
6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					0
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					17 891 000
MILJÖSAMARBETE					
Förber. av skogsprojekt fas I	KB Forestry Consulting	Sida	80/98	B 1.1.1	237 000
Förb. vatten & avlopp i Lviv	VAI VA-projekt; Lviv Water & Wastewater Enterpr.	Sida	111/98	B 1.1.2	220 000
Förb. vatten & avloppsproj. 2	VAI VA-projekt; Lviv Water & Wastewater Enterpr.	Sida	266/98	B 1.1.2	119 000
Consultant Forestry	KB Forestry Consulting; State Ctee of Forestry Ukr	Sida	351/98	B 1.1.1	100 000
Forestry master plan phase I	Scandiaconsult Natura;	Sida	373/98	B 1.1.1	6 200 000

Vattenresurs projektbered.	State Ctee of Forestry Ukr U-Consult; State Cttee for Water Managemt Ukr	Sida	451/98	B 1.1.2	130 000
Lviv vatten o avloppsprojekt	Lviv Vodokanal	Sida	610/98	B 1.1.2	48 000 000
SUMMA MILJÖSAMARBETE					55 006 000
TOTALT UKRAINA 1998 ANSLAG 7B					78 275 000

MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
UKRAINA 1999				7B	SEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
Kärnämneskontroll	SKI; Kärnkr.mynd. Kiev	Sida	286/99	B 1.1.4	4 819 000
SUMMA SÄKERHETSSAMARBETE					4 819 000
DEMOKRATISAMARBETE					
Stöd till utv. av lokaldemokrati	Kommunförb.; Pres. Found. of Loc & Reg Self Govts, Ukr Ass. of Cities	Sida	51/99	B 1.1.1	990 000
Utbildning för journalister	FOJO Kalmar IREX Promedia, Internews	Sida	70/99	B 1.1.1	1 020 000
Seminarium om MR	SHK	Sida	92/99	B 1.1.1	85 000
Utv. pilotproj komm.självstyre	SPM Consult. KB	Sida	187/99	B 1.1.1	179 000
Seminar för kvinnliga politiker	Sprängbrädan Utveck- lingskons.; UNDP, Gender in Devmt	Sida	475/99	B 1.1.1	411 000
Övervakning av presidentval	Sida	Sida	492/99	B 1.1.1	235 000
Lokalt självstyre fas 4	Kommunförb; Presid. Found. for Local & reg selfgovt, Ukr Ass. of Cities	Sida	524/99	B 1.1.1	1 352 000
Fängelsereform	Steering Group, Council of Europe; Ukr. Prison Admin.	Sida	616/99	B 1.1.1	1 000 000
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 242/98	B 1.1.3	130 000
Anslag till LO/TCO	LO/TCO	Sida	SEKA 244/98	B 1.1.3	176 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	SEKA 243/98	B 1.1.3	60 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 250/98	B 1.1.3	215 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	587 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	760 000
SI - Sverigeinformation		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	55 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					7 255 000
EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					
Forskn. & info. ctr avs. försäkr.	Bicon, Centre Rinok	Sida	146/99	B 1.1.1	1 480 000
Train. rural women home ec.	Sw. Fed of Ec. & Agric Soc.; UNDP Ukr.	Sida	152/99	B 1.1.1	147 000

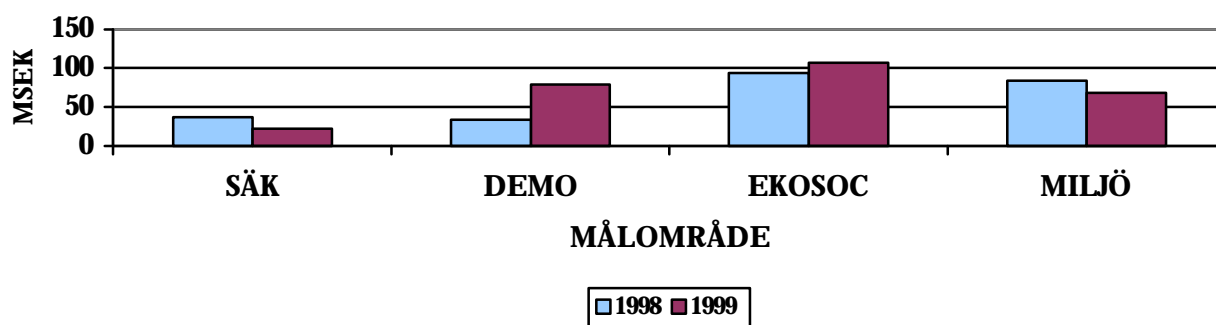
Tr. rural women home ec.	Hushålln.sällskapet; Counc. of Women Farmers & 7 Ukr. Schools	Sida	528/99	B 1.1.1	1 814 000
ToR Jordbruksprojekt	AGRINGNI Konsult; Cherson Oblast Admin.	Sida	560/99	B 1.1.1	144 000
DELSUMMA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					3 585 000
2. SOCIALA SEKTORER					
Kvinnor på arbetsmarknaden	Språngbrädan Utv.kons; UNDP, Gender in Devmt	Sida	561/99	B 1.1.1	810 000
Utbildning socialarbetare fas 3	Zenit Cons.; Mitthögsk.; L.Lundq. Cons; Min of Labour & Soc. Policy	Sida	598/99	B 1.1.1	4 375 000
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER					5 185 000
3. INFRASTRUKTUR					
DELSUMMA INFRASTRUKTUR					0
4. FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					
Lantmäteri 3, 2a besl.	Swedesurvey; Ukr. Adm. of Geodesy Cartogr & Cadastre	Sida	127/99	B 1.1.1	10 426 000
DELSUMMA FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					10 426 000
5. ÖVRIG FÖRVALTNING					
Offentlig upphandling fas II	SIPU Int.; Ukr. Min of Ec.	Sida	76/99	B 1.1.1	106 000
Sv. part för Publ. Adm. Ref.	WorkingGroup on PAR	Sida	81/99	B 1.1.1	35 000
Invandarmottagning	SIV; Ukr State Cttee for Nationalities & Migr., Reg. Migr. Serv.	Sida	155/99	B 1.1.4	1 328 000
Offentlig upphandling	SIPU Int; Min of Ec Ukr	Sida	235/99	B 1.1.1	2 500 000
Public administration reform	SIPU Int; Working Group on PAR	Sida	306/99	B 1.1.1	8 549 000
Statistiksamarbete fas 3	SCB; Loc. Cttee of Stat.;	Sida	337/99	B 1.1.1	8 131 000
Utb. för kvinnor i politiken	Språngbrädan Utv. kons; UNDP, Gender in Developmt	Sida	574/99	B 1.1.1	3 900 000
DELSUMMA ÖVRIG FÖRVALTNING					24 549 000

6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
Bidrag efter översvämning	OCHA	UD	1999-01-28	B 1.4.2	420 000
Landanalys	H. Huitfeldt	Sida	60/99	B 1.1.1	100 000
Resultatsammanställning Ukr	L. Román	Sida	140/99	B 1.1.1	16 000
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					536 000
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					44 281 000
MILJÖSAMARBETE					
Konsultins. water res. man.mt	U-Consult Sweden AB; State Cttee for Water Management of Ukr.	Sida	128/99	B 1.1.2	150 000
Uppföljn. arbete Forestry Mast	KB Forestry Cons. AB	Sida	189/99	B 1.1.1	114 000
Water resource management	U-Consult Sweden AB State Cttee for Water Management of Ukr.	Sida	357/99	B 1.1.2	5 000 000
Besök från Kiev fr anb.utvärd.	Kiev Stad	Sida	568/99	B 1.1.2	42 000
Kiev off.bygggn. energieffektiv.	Hifab; SWECO; Kiev Stad, PIU	Sida	575/99	B 1.1.2	4 200 000
SUMMA MILJÖSAMARBETE					9 506 000
TOTALT UKRAINA 1999 ANSLAG 7B					65 861 000

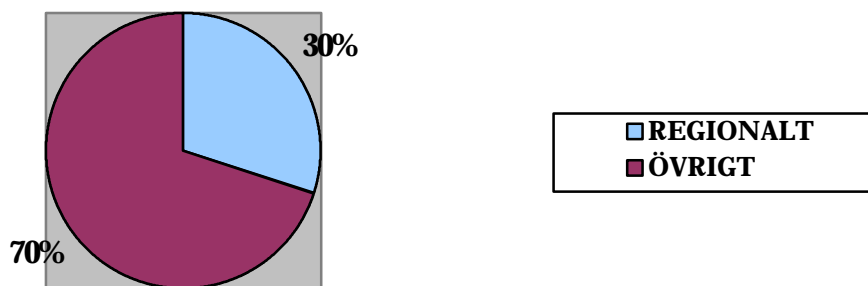
2.7 SVERIGES UTVECKLINGSSAMARBETE MED CENTRAL- OCH ÖSTEUROPA UNDER ÅREN 1998 OCH 1999 – REGIONALA INSATSER

Den del av det svenska utvecklingssamarbetet med Central- och Östeuropa, finansierat genom anslaget 7B, som i denna sammanställning klassificerats som regionalt, uppgick 1998 till ca MSEK 246,9 och 1999 till MSEK 276. Många av posterna under denna rubrik är inte i egentlig mening regionala program. Anledningen till att sådana poster redovisas här är att det inte har varit möjligt att få fram siffror på landnivå.

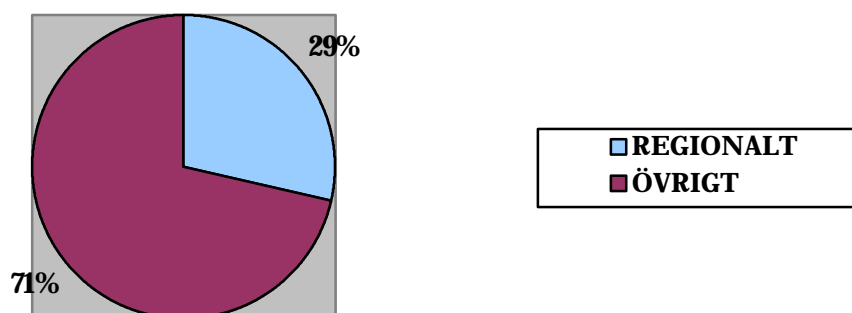
SAMARBETET PER MÅLOMRÅDE

REGIONALA POSTERS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET
1998

REGIONALA POSTERS ANDEL AV DET TOTALA ÖSTSAMARBETET 1999

MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
REGIONALT 1998				7B	SEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
Utb. marinoff. Est., Lett., Lit.	Försvarmakten	UD	1998-01-22	B 1.4.1	3 424 000
Utb. arméoff. Est., Lett., Lit.	Försvarmakten	UD	1998-01-22	B 1.4.1	3 937 000
Stöd till baltiska marina sjöstyrkan BALTRON	Försvarmakten	UD	1998-02-05	B 1.4.1	523 000
Nordic Baltic Police Academy	RPS	UD	1998-06-25	B 1.4.1	1 600 000
Seminarium Telemedicine	Försvarmakten	UD	1998-07-02	B 1.4.1	100 000
Övervakn.system Baltikum	FMV	UD	1998-07-16	B 1.4.1	350 000
Semin. "Energy and Security in Transcaucasus and Asia"	UI	UD	1998-09-03	B 1.4.1	45 000
Utbildn. i int. & reg. säkerhets- & samarbetsfrågor CÖE	Inst f. East/West Stud.	UD	1998-09-03	B 1.4.1	690 000
Baltiska fredsbevarande bataljonen BALTBAT	Försvarmakten	UD	1998-10-22	B 1.4.1	7 140 000
Ammunitionssanering av rysk-estniska gränsen	KTH	UD	1998-12-03	B 1.4.1	1 400 000
Icke-spridn. av nukleära ämnen i Baltikum & OSS	SKI (tills. med IAEA & EU)	UD	1998-12-03	B 1.4.1	8 305 000
Stöd BALTCOM mot org. brottslighet i Östersjöomr.	No & Sv Just.dept.	UD	1998-12-10	B 1.4.1	215 000
Migrationspol. insatser i Balt.	SIV	UD	1998-12-10	B 1.4.1	3 571 000
Baltisk Försvarshögskola	Försvarshögskolan	UD	1998-12-17	B 1.4.1	5 500 000
SUMMA SÄKERHETSSAMARBETE					36 800 000
DEMOKRATISAMARBETE					
Stöd inom ramen f. CIS konf.	UNHCR & IOM	UD	1998-06-25	B 1.4.2	8 000 000
Frivill. bidrag till Europarådet	Europarådet	UD	1998-10-08	B 1.4.3	100 000
Frivill. bidrag till Europarådet	Europarådet	UD	1998-11-26	B 1.4.3	485 000
Bidr. till Kommissarie för demokr. instit. & MR	Östersjöstaternas Råd	UD	1998-12-17	B 1.4.3	185 000
Utv. MR stöd Est., Lit., Pol.	L. Järpsten; 4 MR org.	Sida	64/98	B 1.1.1	83 000
Seminarium om barns rättigh.	Polishögskolan,	Sida	122,201/98	B 1.1.1	133 000
Vitryssl, Moldav, Ukr.	Belarus Helsinki Ctee				
Kvinnor Kan mässa CÖE	Baltic Network; kvinnl. företagare & org.repres.	Sida	193/98	B 1.1.1	550 000
Journalistutbildning	FOJO; Est. Media Ctr;	Sida	199/98	B 1.1.1	260 000
	Latv. Media Professionals, Lit. Journ. Ctr				
Journalistseminar. Pax Baltica	Baltic Instit./FOJO	Sida	400/98	B 1.1.1	370 000
ICJs arb. med artikel 6 i CÖE.	Sv. sekt. ICJ; MR org	Sida	427/98	B 1.1.1	1 777 000

Utvärd. av FOJOs ins. i ÖEur.	FOJO	Sida	479/98	B 1.1.1	270 000
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 416/97	B 1.1.3	771 000
Anslag till LO/TCO	LO/TCO	Sida	SEKA 397/97 & SEKA 151/98	B 1.1.3	1 386 000
Anslag till OPC	OPC	Sida	SEKA 420/97	B 1.1.3	4 693 000
Anslag till Rädda Barnen	Rädda Barnen	Sida	SEKA 392/97	B 1.1.3	852 000
Anslag till SMR	SMR	Sida	SEKA 433/97	B 1.1.3	318 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 415/97	B 1.1.3	1 080 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	414/97	B 1.1.3	962 000
Stöd gm Centerns Intern. Stift.	CIS	Sida	SEKA 201/98	B 1.1.3	740 000
Stöd gm Green Forum	Green Forum	Sida	SEKA 105/98	B 1.1.3	560 000
Stöd gm Jan Hjalmarson Stift.	Jan Hjalmarson Stift.	Sida	SEKA 149/98	B 1.1.3	1 800 000
Stöd gm KRDU	KRDU	Sida	SEKA 141/98	B 1.1.3	500 000
Stöd gm OPC	OPC	Sida	SEKA 194/98	B 1.1.3	3 420 000
Stöd gm SILC	SILC	Sida	SEKA 119/98	B 1.1.3	720 000
Vänserns Solidaritetsforum	Vänsterns Solidaritetsforum	Sida	SEKA 142/98	B 1.1.3	628 000
Partiorg. stöd - metodutv.		Sida	SEKA 205/98	B 1.1.3	120 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-Dec. 1998	B 1.2	1 965 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-Dec. 1998	B 1.2	25 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					32 753 000
EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					
Bidrag till Östekonomiska inst.	Östekonomiska inst.	UD	1998-01-01	B 1.3	4 636 000
Avsättn. f. förlustrisker vad avser garantier f. finansiellt stöd och exportkreditgarantier	UD	UD	1998-01-01	B 2	21 000 000
Utb. ry, ukr, vitry. ekonomer	EERC	UD	1998-04-23	B 1.4.3	10 000 000
Svenskt-Finskt arrangemang för företrädare för Narva o Ivangorod om gränssamarbete		UD	1998-05-28	B 1.4.3	90 000
Konf om Östersjöländernas stöddorg för små & med. föret.	ALMI företagspartner	UD	1998-06-17	B 1.4.3	170 000
Nordpraktik 98	Föreningen Norden	Sida	155/98	B 1.1.1	350 000
Turismutveckl: Est, Lett, Ry	OMNIA Managemt	Sida	327/98	B 1.1.1	630 000
	Council of Cross Border Coop.				
Översyn handl.proc. StartÖst	Sida-Öst, INEC/När.	Sida	509/98	B 1.1.1	81 000
Utvärdering StartÖst	C. Lindahl, MPI	Sida	581/98	B 1.1.1	260 000
DELSUMMA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					37 217 000

2. SOCIALA SEKTORER					
Seminarium om sociala sit. i C & Ö Europa	Östekonomiska Inst, HHS, Sthlm	UD	1998-05-07	B 1.4.3	129 000
Europeisk konferens om hälsa & MR	Nord. Hälsov. högsk. i samarb m. Eur.rådet	UD	1998-06-11	B 1.4.3	250 000
Symposium om gatubarn i CÖE	ENSCW	UD	1998-07-09	B 1.4.3	230 000
Konferens om barn på instit. (C&Ö Eur, Asien, Lat Am, Afr)	Sthlms Univ.	UD	1998-09-24	B 1.4.3	500 000
Förber. yrkesinspektioner Balt.	Instit. för soc. arbete	Sida	269/98	B 1.1.1	172 000
Konsum. & föret. Balt & Ry	Arbetskyddsstyr; Yrkesinspekt. i Est, Lett & Lit.	Sida	300/98	B 1.1.1	100 000
Sem. om sex. exploit. av barn	Nord. Min.Rådets Arb. grupp; Konsumentorg. i reg. Socialdep; Soc.min i Est.	Sida	309/98	B 1.1.1	300 000
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER					1 681 000
3. INFRASTRUKTUR					
DELSUMMA INFRASTRUKTUR					0
4. FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					
ToR för utvärd. av Swedesurveys insatser i Ry & Ukr	J. Widmark	Sida	202/98	B 1.1.1	40 000
MSc Land man. CÖE	KTH, Univ & Tekniska Högsk. fr. C & Ö Europa	Sida	203/98	B 1.1.1	7 080 000
Utv. Swedesurv. ins. Ry Ukr	WaterMark Inc.	Sida	297/98	B 1.1.1	382 000
Utv. mastersutb. i landman.	J. Widmark	Sida	307/98	B 1.1.1	135 000
DELSUMMA FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					7 637 000
5. ÖVRIG FÖRVALTNING					
Stöd till Länsstyr. i Västerbottens län fr Barentssamarb.	Västerbottens län	UD	1998-03-05	B 1.4.3	1 525 000
Statistiksamarb. med Baltikum	SCB	Sida	129/98	B 1.1.1	345 000
Länsstyr.samarbete Baltikum	Länsstyr. i Sver; länsstyr. motsvar. i Est, Lett & Lit.	Sida	171/98	B 1.1.1	7 000 000
ECOS-Overt. Progr.kont. Sth	Sv. Kommunförbundet	Sida	366/98	B 1.1.1	400 000
DELSUMMA ÖVRIG FÖRVALTNING					9 270 000
6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
EU-relaterat stöd till kandidatländer		UD	1998-04-29	B 1.4.3	5 000 000
Bidr OECDs reg. balt. samarb.	OECD	UD	1998-06-17	B 1.4.2	1 500 000

Stöd till Baltic Trust Fund	UNDP	UD	1998-09-10	B 1.4.2	4 000 000
Stöd till Östersjöinstit. i Kalm.	Östersjöinstitutet	UD	1998-12-17	B 1.4.3	3 000 000
Nordpraktik 1998	Föreningen Norden	Sida	155/98	B 1.1.1	350 000
Delt. fr CÖE. i int. kurser	INEK, IKTS	Sida	282/98	B 1.1.1	2 000 000
Internat. östkurser & seminarier	CÖE	Sida	312/98	B 1.1.1	22 200 000
Övers. res.anal. Est, Lett, Lit	M. Gough	Sida	524/98	B 1.1.1	75 000
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					38 125 000
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					93 930 000
MILJÖ					
Barentsrådets arbetsgrupp för energifrågor		UD	1998-05-14	B 1.4.3	1 500 000
Kärnkr.säkerhet i C & Ö Eur	SKI	UD	1998-04-23	B 1.4.3	8 500 000
Infobr. Sidas arb i Ö-progr	Global Reporting AB	Sida	19,361/98	B 1.1.2	539 000
Oljespill hantering Lettl, Lit	SMHI, Lett & Lit Min of Environment. Protect.	Sida	339/98	B 1.1.2	980 000
Baltic University Pr. CÖE	Uppsala Universitet	Sida	146/98	B 1.1.1	3 000 000
Infobr. Sidas arb i Ö-progr	Global Reporting AB	Sida	151/98	B 1.1.2	56 000
Balt. Univ. Pr. Sust. Wat. Man	Balt. Univ. Prog; reg. univ	Sida	188/98	B 1.1.1	600 000
Anslag till Naturvårdsverket	Naturvårdsverket	Sida	274/98	B 1.1.2	11 000 000
Sthlm Water Sympos. CÖE	Sthlm Int. Water Inst; delegater fr. Sida-Östs samarb.länder	Sida	315/98	B 1.1.2	323 000
Kärnsäk. & strålskydd CÖE	Statens Strålskyddsinst.	Sida	329/98	B 1.1.2	18 000 000
Avrop exp.tjänt energi CÖE	Energiplanerarna	Sida	452/98	B 1.1.2	260 000
Anslag till Kärnkr.inspektion.	SKI	Sida	453/98	B 1.1.2	37 000 000
Eng. vers. Brosch. Östersjön	Global Reporting AB	Sida	502/98	B 1.1.2	228 000
Miljöstatistik Ry, Vitry, Ukr, Mold, Arm, Geor & Azerb.	SCB;	Sida	530/98	B 1.1.1	1 406 000
SUMMA MILJÖSAMARBETE					83 392 000
TOTALT REGIONALT 1998 ANSLAG 7 B					246 875 000

MÅL/LAND/INSATS	GENOMFÖRANDE	BEVILJ.	NR./DAT.	ANSLAG	BELOPP
REGIONALT 1999				7 B	MSEK
SÄKERHETSSAMARBETE					
Grundutb. armé & marinoffic. Est, Lett, Lit	Försvarsmakten	UD	1999-01-14	B 1.4.1	4 964 000
Vidareutb. armé & marinoffic. Est, Lett, Lit	Försvarsmakten	UD	1999-01-14	B 1.4.1	952 000
Stöd till BALTRON	Försvarsmakten	UD	1999-03-18	B 1.4.1	326 000
Balt. implem. av säkerhetsåtg. inom ramen för OSSE	Försvarsmakten	UD	1999-03-18	B 1.4.1	1 040 000
Kravanalys för krigsplacerings & mobiliser. syst; Est., Lett., Lit.	Pliktverket	UD	1999-07-15	B 1.4.1	2 112 000
Stöd till BALTBAT	Försvarsmakten	UD	1999-10-21	B 1.4.1	6 991 000
Stöd Östersjökonf. F. kvinnor	Sveriges Lottakärer	UD	1999-11-04	B 1.4.1	500 000
Stöd till Y2K säkerhet	FMV	UD	1999-12-16	B 1.4.1	105 000
Octopus II	Riksåklag. RPS	Sida	300/99	B 1.1.4	300 000
	BRÅ, Domst.verket; Europarådet				
Kärnkraftssäkerhet C&Ö Eur.	SKI;	Sida	362/99	B 1.1.4	626 000
	Internat. Legal Group (ILG)				
Uppbygg. migrationsstrukturer	SIV	Sida	621/99	B 1.1.1	1 727 000
Förstudie polis Baltikum	RPS	Sida	54+423/99	B 1.1.4	2 786 000
SUMMA SÄKERHETSSAMARBETE					22 429 000
DEMOKRATISAMARBETE					
Partnerskap för kultur	SI	UD	1999-03-11	B 1.4.2	5 000 000
Stöd till Helsinki Citizens Assembly, kärnverksamhet	H. Citizens Assembly	UD	1999-05-06	B 1.4.2	319 000
Bidrag till Eurofaculty	Eurofaculty	UD	1999-06-03	B 1.4.2	380 000
Urfolksprogram f. Barentsreg.	URFU	UD	1999-09-16	B 1.4.2	50 000
Bidr till forskn. proj. förstärkn. svenska Barentssamarbetet	Länsstyrelsen i Norrbottens län	UD	1999-12-16	B 1.4.2	3 000 000
Kommissarie dem inst & MR	Ö.sjöstaternas Råd	UD	1999-12-22	B 1.4.2	175 000
Stöd IOM inom ramen fr CIS	IOM	UD	1999-12-22	B 1.4.2	3 000 000
Stipendieverks. f. gymnasieel.	SYDSAM	UD	1999-05-06	B 1.4.2	2 732 000
Bidrag till Föreningen Union of the Baltic Cities	UBC	UD	1999-10-14	B 1.4.2	250 000
Stöd Föreningen Nordens info- vers.het vid Arena Norden	Föreningen Norden	UD	1999-05-12	B2	650 000
Beredn.resor inför bilat. avt. rättsområdet	Domst.ve.; Riksåkl.;BRÅ, RPS; Krim.vårdsstyr.; Just.dep.; UD; Sida	Sida	42/99	B 1.1.1	352 000

Fördjup. vänortssamarb. CÖE	Kommunförb; Kom- muner & länsförb. i samarb.länderna	Sida	56/99	B 1.1.1	33 000 000
Riksåklagarens förstudie	Riksåklagare S. Källberg	Sida	57/99	B 1.1.1	2 339 000
Sandö-kurs för rättsvärd.mynd.	Sida-Sandö	Sida	58/99	B 1.1.1	119 000
ECOS-Ouverture progr.kontor	Kommunförbundet	Sida	86/99	B 1.1.1	300 000
Seminarium sex. utnyttj. barn	Rikskriminalpolisen	Sida	121/99	B 1.1.4	175 000
Sandö-kurs för myndigh. in- volver. i utvecklingsamarb.	Sida-Sandö	Sida	125/99	B1.1.4	85 000
Ry,Balt medverkan i konferens "Electronic Publishing -99"	Östersjöinstitutet	Sida	211/99	B 1.1.1	90 000
Lunch, kaffe LFA kurs CÖE	Sv. Länsstyrelser	Sida	253/99	B 1.1.1	3 000
Int.östkurs: Ombudsmannaväs.	Barnombudsmannen	Sida	303/99	B 1.1.1	1 785 000
Twin. Kommunstyr. CÖE	Kommunstyrelsen; Reg. Mynd. C&Ö Eur.	Sida	307/99	B 1.1.1	2 000 000
Twin. County Counc. CÖE	Kommunförbundet; Reg. Mynd. C&Ö Eur.	Sida	384/99	B 1.1.1	1 000 000
Rättssamarbetsseminarium	Sida-Öst, Just.dep.	Sida	494/99	B 1.1.1	2 000
Granskn.av Kommunförb. vänortssamarb. CÖE	Ernst & Young	Sida	631/99	B 1.1.1	180 000
Anslag till SHIA	SHIA	Sida	SEKA 234/98	B 1.1.3	1 125 000
Anslag till SMR	SMR	Sida	SEKA 239/98	B 1.1.3	19 000
Anslag till Rädda Barnen	Rädda Barnen	Sida	SEKA 241/98	B 1.1.3	562 000
Anslag till Forum Syd	Forum Syd	Sida	SEKA 242/98	B 1.1.3	3 585 000
Anslag till LO/TCO	LO/TCO	Sida	SEKA 244/98	B 1.1.3	2 350 000
Anslag till SNF	SNF	Sida	SEKA 243/98	B 1.1.3	1 151 000
Anslag till SBH	SBH	Sida	SEKA 250/98	B 1.1.3	973 000
Stöd gm Centerns Intern. Stift.	CIS	Sida	SEKA 31/99	B 1.1.3	560 000
Stöd gm Green Forum	Green Forum	Sida	SEKA 32/99	B 1.1.3	520 000
Stöd gm Jan Hjalmarson Stift.	Jan Hjalmarson Stift.	Sida	SEKA 143/99	B 1.1.3	1 840 000
Stöd gm KRDU	KRDU	Sida	SEKA 82/99	B 1.1.3	1 040 000
Stöd gm OPC	OPC	Sida	SEKA 126/99	B 1.1.3	2 820 000
Stöd gm SILC	SILC	Sida	SEKA 112/99	B 1.1.3	540 000
Vänserns Solidaritetsforum	Vänsterns Solidaritetsforum	Sida	SEKA 33/99	B 1.1.3	1 060 000
SI - Kultur och samhälle		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	2 832 000
SI - Utbildning och forskning		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	380 000
SI - Sverigeeinformation		SI	Jan.-dec. -99	B 1.2	226 000
SUMMA DEMOKRATISAMARBETE					78 569 000
EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
1. NÄRINGS- OCH FÖRETAGSLIVSFRÄMJANDE					
StartÖst 1999 Lett, Lit, Ry, Ukr, Mold, Geor, Arm, Azer	ALMI Företagspartn, Sv föret; lokala CÖE föret.	Sida	47/99	B 1.1.1	11 000 000
Utvärd. handelskam.samarbete	Sv.o lokala handelskam.	Sida	49/99	B 1.1.1	500 000

Nordpraktik Baltikum	Föreningen Norden	Sida	177/99	B 1.1.1	330 000
Näringslivets syn på Sida-Öst	Sifo Res. & Consult; Sida-Öst	Sida	495/99	B 1.1.1	268 000
DELSUMMA NÄRINGSLIVSFRÄMJANDE					12 098 000
2. SOCIALA SEKTORER					
Seminarium om social dimens. i decentraliserat samarbete	Östersjöinstitutet	UD	1999-04-08	B 1.4.2	91 000
Bidr till WHO-kontor i Moskva	WHO	UD	1999-08-26	B 1.4.2	2 500 000
Stöd ÖEK: Est, Lett, Lit, Pol, NV Ryssl.	ÖEK	Sida	5/99	B 1.1.1	26 500 000
Unders. ungdom.drogvanor Ry, Ukr, Vitryssl.	Centralförb. för Alk. & Narkotikaupplysn.	Sida	17/99	B 1.1.1	150 000
Utvärd. psykiatri Östeuropa	SGDS	Sida	151/99	B 1.1.1	110 000
Konf. om tuberkulos CÖE	Nord. Hälsovårds-högsk; WHO/Europe	Sida	171/99	B 1.1.1	300 000
Int. östkurs: Hälsa och miljö	Arbetskyddsstyrels.	Sida	303/99	B 1.1.1	1 140 000
ÖEK tilläggsbeslut för 1999	ÖEK	Sida	334/99	B 1.1.1	2 300 000
Stöd psyk.utv.samarb.via ÖEK	ÖEK	Sida	416/99	B 1.1.1	5 000 000
UNAIDS/Unicef Aids mtg CÖE	I. Kallings, Smittsk.inst.	Sida	503/99	B 1.1.1	20 000
DELSUMMA SOCIALA SEKTORER					38 111 000
3. INFRASTRUKTUR					
Fortsatt proj.bidrag Via Baltica	Devfin AB	UD	1999-01-28	B 1.4.2	500 000
DELSUMMA INFRASTRUKTUR					500 000
4. FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					
Utvärd. MA land mgmt.KTH	J. Widmark	Sida	50/99	B 1.1.1	90 000
Seminarium om landref. CÖE	Swedesurvey; SLCR	Sida	149/99	B 1.1.1	425 000
Mast. prog. land mgmt V-VII	KTH; Univ. & Tekn. Högsk. i C & Ö Eur.	Sida	218/99	B 1.1.1	27 000 000
Land managemt Est, Ukr, Bls	KTH; Universities in Est, Ukr & Bls	Sida	297/99	B 1.1.1	1 720 000
DELSUMMA FYSISK PLANERING OCH LANTMÄTERI					29 235 000
5. ÖVRIG FÖRVALTNING					
EU-rel.stödins.för kandidat-länder	Relevanta svenska myndigheter	UD	1999-12-16	B 1.4.2	10 000 000
Statistik i Baltikum fas 1	SCB; Stat. Office of	Sida	3/99	B 1.1.1	6 437 000

Räddningstjänst Baltikum	Est, Stat. Bur of Latv; Lit. Dept of Stat. Räddningsverket; Fire & Rescue dept of Latv. Min of Inter.	Sida	154/99	B 1.1.4	6 969 000
Systemrevision av ÖEK	KPMG	Sida	513/99	B 1.1.1	120 000
DELSUMMA ÖVRIG FÖRVALTNING					23 526 000
6. ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					
Utvärdering av Östekonomiska Institutet		UD	1999-01-14	B 1.4.2	250 000
Basfinan. infodatabas Ballad	Östersjöinstitutet	UD	1999-03-11	B 1.4.2	2 000 000
Bidr. OECDs reg. balt. prog	OECD	UD	1999-03-31	B 1.4.2	1 500 000
DELSUMMA ÖVRIGT EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					3 750 000
SUMMA EKONOMISKT OCH SOCIALT SAMARBETE					107 220 000
MILJÖSAMARBETE					
Utvärd.investeringar i avlopps- rening Est., Lett., Lit.	Technopolis	Sida	204/99	B 1.1.2	950 000
Energikonsult CÖE	K.Larsson Energiplan.	Sida	250/99	B 1.1.2	531 000
Finansiering PPC-Officer	Sida	Sida	263/99	B 1.1.2	751 000
Sthlm Vattensymp. -99 CÖE	Sthlm Int Water Inst;	Sida	289/99	B 1.1.2	323 000
	Deleg. fr. Sida-Östs samarb.länder				
Info Riga, Kaunas WWTP	Global Reporting AB	Sida	299+415/99	B 1.1.2	265 000
Miljöförvaltning Balt, Polen	Naturvårdsverket	Sida	333/99	B 1.1.2	15 000 000
Besök från DG XI CÖE	Expert fr. EU Kom.	Sida	369/99	B 1.1.2	7 000
Kärntekniskt samarb. & stöd	SKI	UD	1999-04-22	B 1.4.2	50 000 000
SUMMA MILJÖSAMARBETE					67 827 000
TOTALT REGIONALT 1999 ANSLAG 7B					276 045 000